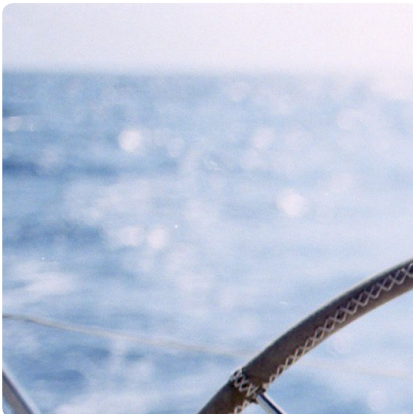

Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen

En kartläggning

RAPPORT 6415 • OKTOBER 2012

Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen

En kartläggning

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 10 99

E-post: registrator@naturvardsverket.se

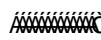
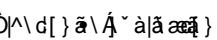
Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6415-0

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2012

Omslag: Prezius

Förord

Denna rapport innehåller en övergripande kartläggning av styrmedel som styr mot Sveriges miljö kvalitetsmål. Kartläggningen tar sin utgångspunkt i ekonomisk teori och gör en ansats att kartlägga de huvudsakliga skälen till styrmedlet; i vilka marknadsmislyckanden som föreligger på varje målområde och om det finns styrmedel på plats som korrigerar dessa marknadsmislyckanden. Befintliga utvärderingar och analyser av styrmedlen redovisas i förekommande fall.

Kartläggningen utgör en del av arbetet med den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen 2012 och har genomförts av målansvariga myndigheter för respektive miljö kvalitetsmål. Naturvårdsverket har koordinerat arbetet. Handläggare på Boverket, Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Strålskyddsmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning har deltagit.

Stockholm 23 oktober 2012

Innehåll

SAMMANFATTNING	6
SUMMARY	7
INLEDNING	8
VAD ÄR STYRMEDEL?	10
BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN	16
FRISK LUFT	21
BARA NATURLIG FÖRSURNING	29
GIFTFRI MILJÖ	34
SKYDDANDE OZONSKIKT	40
SÄKER STRÅLMILJÖ	43
INGEN ÖVERGÖDNING	46
LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG	54
GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET	67
HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD	77
MYLLRANDE VÄTMARKER	96
LEVANDE SKOGAR	100
ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP	104
STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ	108
GOD BEBYGGD MILJÖ	115
ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV	128
GENERELLA PROBLEM INOM MILJÖRÄTTEN	134
REFERENSER	137

BILAGOR - KARTLÄGGNING AV STYRMEDEL

BILAGA 1: BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN – STYRMEDEL	145
BILAGA 2: FRISK LUFT - STYRMEDEL	168
BILAGA 3: BARA NATURLIG FÖRSURNING - STYRMEDEL	187
BILAGA 4: GIFTFRI MILJÖ - STYRMEDEL	201
BILAGA 5: SKYDDANDE OZONSKIKT - STYRMEDEL	208
BILAGA 6: SÄKER STRÅLMILJÖ - STYRMEDEL	212
BILAGA 7: INGEN ÖVERGÖDNING - STYRMEDEL	218
BILAGA 8: LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG - STYRMEDEL	234
BILAGA 9: GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET - STYRMEDEL	261
BILAGA 10: HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD - STYRMEDEL	273
BILAGA 11: MYLLRANDE VÅTMARKER - STYRMEDEL	302
BILAGA 12: LEVANDE SKOGAR - STYRMEDEL	314
BILAGA 13: ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP - STYRMEDEL	321
BILAGA 14: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ - STYRMEDEL	347
BILAGA 15: GOD BEBYGGD MILJÖ - STYRMEDEL	355
BILAGA 16: ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV - STYRMEDEL	420

Sammanfattning

Denna rapport innehåller en övergripande kartläggning av styrmedel som styr mot Sveriges miljö kvalitetsmål. Kartläggningen tar sin utgångspunkt i ekonomisk teori och gör en ansats att kartlägga vilka marknadsmisslyckanden som föreligger på varje målområde och om det finns styrmedel på plats som korrigerar dessa marknadsmisslyckanden. Befintliga utvärderingar och analyser av styrmedlen redovisas också. Kartläggningen utgör en del av arbetet med den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen 2012 och har genomförts av målansvariga myndigheter för respektive miljö kvalitetsmål.

Kartläggningen visar att en stor mängd befintliga styrmedel finns på plats, men att det behövs ytterligare eller förbättrade styrmedel för att skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålen. Hittills beslutade och planerade styrmedel räcker inte för att tillräckliga åtgärder ska genomföras. För endast två miljö kvalitetsmål, *Skyddande Ozonskikt* och *Säker strålmiljö*, bedöms befintliga och planerade styrmedel tillräckliga.

För flertalet miljö kvalitetsmål är det svårt att bedöma om förutsättningarna för att nå målet kommer att vara uppfyllda 2020, bland annat eftersom styrmedlens effekter är svårbedömda. Bristande tillämpning av styrmedlen är ett problem för mer än hälften av miljö kvalitetsmålen medan flera av de övriga miljö kvalitetsmålen saknar tillräckliga styrmedel. För en tredjedel av målen anses svårigheten bero på att Sverige inte har möjlighet att själv fatta beslut. Dessutom påverkas de flesta miljö kvalitetsmålen av förändringar som sker inom andra samhällsområden och näringar.

Hur bristerna i styrmedlens effektivitet och tillämpning ser ut varierar stort mellan styrmedel och miljö kvalitetsmål. I många fall kan myndigheterna peka på ineffektivitet i tillämpningen av olika styrmedel. För ett antal administrativa styrmedel finns exempelvis ett betydande genomförandeunderskott, det vill säga lagar och regleringar finns på plats men följs inte i tillräcklig omfattning. Det finns också många områden där de befintliga ekonomiska styrmedlen inte har tillräcklig effekt. Å andra sidan finns också många styrmedel med dokumenterat god effekt, som kan användas som modell för att reformera befintliga styrmedel eller ta fram nya.

Det saknas utvärderingar för många styrmedel. I det fortsatta arbetet är det angeläget att kontinuerligt arbeta med styrmedelsanalyser och utvärderingar för att se vilka styrmedel som behöver utvecklas, kompletteras eller ersättas.

Summary

This report contains an overall survey of policy instruments for achieving Sweden's environmental quality objectives. The survey takes its starting point in economic theory and attempts to establish what market failures exist in the area of each objective. It also describes whether there are policy instruments in place to correct these market failures. In addition, existing evaluations and analyses of policy instruments are presented. The survey forms part of the 2012 in-depth evaluation of the environmental quality objectives, and has been undertaken by the government agencies responsible for the different objectives.

The survey shows that a great many policy instruments are already in place, but that additional or improved instruments will be needed if the environmental quality objectives are to be achieved. Of the 16 objectives, 14 will not be met by 2020. There are also question marks as to whether conditions will be in place that will enable the environment to recover, allowing the environmental quality objectives eventually to be attained. The policy instruments decided on so far are not expected to result in sufficient measures being introduced.

For most of the environmental quality objectives, it is difficult to assess whether conditions for meeting them will be created by 2020, partly because the effects of policy instruments are not easy to judge. Inadequate implementation of policy instruments is a problem in the case of over half the objectives, while for several others sufficient instruments have not been adopted. For a third of the objectives, the difficulty is attributed to Sweden not being in a position to take the necessary decisions itself. In addition, progress towards most of the environmental quality objectives is affected by changes taking place in other areas of society and other economic sectors.

The specific shortcomings in the effectiveness and implementation of policy instruments vary widely between instruments and environmental quality objectives. In many cases, agencies are able to identify inefficiencies in the implementation of different instruments. For a number of administrative instruments, for example, a significant implementation deficit exists, that is to say, legislation and regulatory frameworks are in place, but compliance with them is inadequate. In addition, there are many areas in which existing economic instruments are not sufficiently effective. On the other hand, there are also many policy instruments of documented effectiveness that could serve as a model for reforming existing instruments or developing new ones.

For many policy instruments, evaluations have yet to be undertaken. Looking ahead, it is important to continuously analyse and evaluate instruments, to determine which of them need to be developed, supplemented or replaced.

Inledning

Bakgrund

Naturvårdsverket genomför fördjupade utvärderingar av miljömålssystemet vart fjärde år. Inför utvärderingen 2012 har bedömningsgrunderna för måluppfyllelse ändrats. De nya bedömningsgrunderna tar fasta på de faktiska beslutade förutsättningarna i form av styrmedel och åtgärder för att nå målen. I uppföljningen av miljö kvalitetsmålen görs alltså en bedömning om dagens styrmedel och de åtgärder som bedöms vidtas före år 2020 är tillräckliga för att nå målen. Bedömningen av befintliga och planerade styrmedel har därmed blivit central. För att bedöma om förutsättningar finns att uppnå miljö kvalitetsmålen behövs information om vilka styrmedel som styr mot miljömålen, styrmedlens effekter och samband mellan styrmedel och åtgärder. En viktig del av arbetet med den fördjupade utvärderingen 2012 har därför utgjorts av en övergripande kartläggning av styrmedel som styr mot miljö kvalitetsmålen.

Syfte

Syftet med denna rapport är att göra en översiktlig kartläggning av de styrmedel som styr mot respektive miljö kvalitetsmål.

Avgränsning

Det finns många styrmedel som i någon mån kan ha bäring på miljömålen. Denna rapport har ingen ambition att vara heltäckande utan avser att ge en översikt över de viktigaste styrmedlen. Tillgången på utvärderingar av styrmedlen har heller inte varit tillräcklig för att ge en heltäckande bild av vilka styrmedel som är effektiva. Bedömningar av styrmedlen har gjorts där det funnits tillräcklig kunskap.

Metod

Kartläggningen tar sin utgångspunkt i ekonomisk teori och gör en ansats att kartlägga vilka marknadsmisslyckanden som föreligger på varje målområde och om det finns styrmedel på plats som korrigerar dessa marknadsmisslyckanden. Befintliga utvärderingar och analyser av styrmedlen redovisas i förekommande fall. Rapporten är indelad i kapitel efter miljö kvalitetsmålen. Varje kapitel är strukturerat enligt nedanstående:

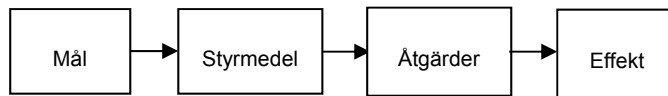
- Kartläggning av marknadsmisslyckanden/skäl till styrmedel.
- Kartläggning av aktörer som påverkar målet.
- Kartläggning av befintliga styrmedel.
En sammanfattning görs i löpande text och själva kartläggningen ligger i tabellbilaga i slutet av rapporten.
- Kartläggning av synergier och konflikter med andra mål och styrmedel.

- Slutsats; Finns det styrmedel som adresserar identifierade marknadsmisslyckanden? Vilka brister finns ibland befintliga styrmedel? Vilka behov finns av ytterligare kunskap?

Kartläggningen har genomförts av målansvariga myndigheter för respektive miljö kvalitetsmål. Målansvarig myndighet ansvarar för sin text och sin kartläggning. Naturvårdsverket har koordinerat arbetet och ställt samman denna rapport.

Vad är styrmedel?

För att nå miljömålen krävs att de styrmedel som står till buds används på bästa sätt. Styrmedel är en del i den så kallade interventionskedjan. I förenklad form kan den beskrivas som i Figur 1. Ett *styrmedel* ger incitament till att begränsa eller öka användningen av en vara eller tjänst. En *åtgärd* är den handling som en aktör (företag eller en individ) genomför till följd av ett styrmedel.

Figur 1. Förenklad interventionskedja.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Marknadsmisslyckande är ett begrepp inom nationalekonomi och beskriver en situation där den fria marknaden inte leder till en optimal resursanvändning i samhället. I miljösammanhang kan det till exempel handla om att utsläpp av växthusgaser sker i större mängd än vad som är gynnsamt för samhället. Så länge de aktörer som släpper ut växthusgaser inte har någon direkt kostnad för dessa utsläpp kommer de att släppa ut mer än vad som är optimalt ur samhällets synvinkel. Staten kan då införa styrmedel (till exempel en reglering eller en skatt) som gör att aktörerna ändrar sitt beteende mot mindre utsläpp. Detta kallas i ekonomisk teori för att staten *korrigerar* marknadsmisslyckandet. Det finns olika typer av marknadsmisslyckanden som påverkar möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsmålen. De bredaste kategorierna beskrivs nedan.

KOLLEKTIVA VAROR

Många naturresurser är *kollektiva varor*, till exempel världshaven och atmosfären. Gemensamt för dessa naturresurser är att de inte har någon klart definierad ägare, vilket innebär att alla kan använda dem men ingen tar enskilt ansvar för att en hållbar konsumtionsnivå upprätthålls. Någon som förbättrar förutsättningarna för en kollektiv vara får inte ersättning motsvarande förbättringens värde. Någon som försämrar varans kvalitet får inte heller betala priset för detta. Detta är anledningen till att naturresurser inte förvaltas på ett hållbart sätt utan överutnyttjas eller förstörs. Den ekonomiska definitionen av en kollektiv vara är en tjänst eller en vara som kan konsumeras av en individ utan att det påverkar möjligheterna för en annan individ att konsumera den (*icke rivaliserande*), och som när den erbjuds en individ, automatiskt erbjuds även andra individer i samhället (*icke exkluderbar*).

EXTERNA EFFEKTER

Ett annat sätt att beskriva varför miljöproblem uppkommer är genom uppkomsten av *externa effekter*. En extern effekt uppkommer när en aktörs konsumtion eller produktion påverkar en annan aktörs produktion eller konsumtion utan att den drabbade aktören kompenseras. Externa effekter kan vara positiva eller negativa. Ett exempel på en negativ extern effekt är då ett företag förorenar ett vattendrag och därmed försämrar fiske- och badmöjligheterna. Ett exempel på en positiv extern effekt är då en biodlare ställer sina kupor nära en fruktodlares trädgård och därmed ökar fruktodlarens skörd till följd av binas pollinering. Om produktionen av en vara har en negativ extern effekt och värdet av den externa effekten inte *internaliseras*, dvs inkluderas i priset, så kommer produktionen att bli större än vad som är samhällsekonomiskt lönsamt. Motsvarande gäller för en positiv extern effekt, dvs produktionen av varan riskerar att bli lägre än vad som är önskvärt ur samhällets perspektiv.

INFORMATIONSMISSLYCKANDEN

För att en marknad ska fungera effektivt krävs att alla aktörer har full information om varor och tjänster på marknaden. Olika typer av informationsproblem är vanligt förekommande marknadsmisslyckanden.

Ofullständig information innebär att all information inte finns tillgänglig. Det kan till exempel gälla information om befintlig kvalitet eller kvantitet på det grundvatten en aktör vill använda. Om sådan information är bristfällig kan aktören inte veta om det finns risk för dålig vattenkvalitet eller vattenbrist i framtiden. Den ofullständiga informationen kan även innebära svårigheter för en myndighet att reglera vattenuttaget.

Asymmetrisk information innebär att olika aktörer sinsemellan har olika information om en varas beskaffenhet. Flera olika problem som kan uppstå när informationen är asymmetriskt fördelad. Ett exempel på *snedvridet urval* är när en myndighet inte har information om olika aktörers kostnader och/eller betalningsvilja för att vidta miljöförbättrande åtgärder, vilket kan leda till fel nivå på införda styrmedel. Vidare kan *moralisk risk* uppstå när till exempel lagstiftning införs och det finns risk för att den inte följs på grund av att staten inte kan observera om alla aktörer följer reglerna. Om två parter har motstridiga incitament uppstår *Principal-agent* problem, till exempel då ägaren av en hyresfastighet står för inköpen av vitvaror, medan det är hyresgästen som betalar för hushållselen. Fastighetsägaren har då svaga eller inga incitament att investera i de dyrare och mer energieffektiva produkterna.

Kunskaps- eller innovationsrelaterade marknadsmisslyckanden innebär att marknadens incitament att investera i ny kunskap är för lågt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. De uppstår på grund av att kunskap är svår att skydda och en enskild aktör som satsar på forskning och utveckling därför inte fullt ut kan tillgodogöra sig de fördelar som forskningen genererar.

Styrmedel korrigerar marknadsmisslyckanden

För att korrigera de marknadsmisslyckanden som nämnts ovan kan staten införa olika typer av styrmedel. Ett styrmedel ändrar aktörernas beteende så att resurserna används på ett mer effektivt sätt ur samhällsekonomisk synvinkel. Nedan har de styrmedel som kan användas delats in i fyra grupper: administrativa styrmedel, ekonomiska styrmedel, information samt forskning, utveckling och demonstration. I tabell 1 nedan ges exempel på styrmedel inom de fyra huvudgrupperna.

Administrativa	Ekonomiska	Information	Forskning
Lagstiftning	Skatter	Upplysning	Forskning
Normer	Skatteavdrag	Miljömärkning	Utveckling
Gränsvärden	Avgifter	Rådgivning	Demonstration
Långsiktiga avtal	Bidrag	Utbildning	Teknik- och systemutvärdering
Miljöklassning	Subventioner	Opinionsbildning	
Regelgivning	Pant		
Teknikkrav	Handel med utsläppsrätter		
Prövning	Handel med certifikat		
Tillsyn	Miljöersättningar		
Målstyrning			

Tabell 1. Exempel på styrmedel.

En generell regel är att det behövs ett styrmedel för varje marknadsmisslyckande som föreligger. I många fall krävs dock att flera styrmedel kombineras för att nå framgång. De administrativa styrmedlen lägger ofta grunden till möjligheten att använda andra styrmedel, såsom ekonomiska styrmedel. Lagstiftningen kan skapa de formella förutsättningarna för att till exempel införa bidrags-, avgifts- eller handelssystem. Informativa styrmedel kan skapa acceptans för att införa administrativa eller ekonomiska styrmedel. De kan också bidra till att administrativa och ekonomiska styrmedel fungerar bättre.

ADMINISTRATIVA STYRMEDEL

Administrativa styrmedel i form av regleringar enligt miljöbalken är grunden i den svenska miljöpolitiken. Traditionellt nämns ofta prövning och tillsyn och i vissa sammanhang regelgivning, som de viktigaste administrativa styrmedlen. Men det är en bild som behöver nyanseras något. För att åstadkomma en samlad utvärdering av de administrativa styrmedlens effektivitet, potential och begränsningar på miljöområdet behöver man komplettera med studier av en lång rad andra regler; förbuds- och dispensregler, miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram, generella föreskrifter samt miljö sanktionsavgifter och andra administrativa och straffrättsliga sanktioner. Utanför miljöbalkens område finns dessutom plan- och byggregler, kemikalierregler, jord- och skogsbruksregler samt hälsoskyddsregler för att nämna några.

Miljöbalken spelar en central roll som administrativt styrmedel. I miljöbalkens portalparagraf (1 kap. 1 §) slås balkens syfte fast; ”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och

kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.” Begreppet hållbar utveckling konkretiseras genom miljö kvalitetsmålen. Miljöbalken är således ett utpekade styrmedel för att uppnå miljö kvalitetsmålen. Genom att miljöbalken lägger grunden för allt provnings- och tillsynsarbete kan dess roll knappast överskattas. Det är den som i stor utsträckning säkerställer det löpande arbetet med att lokalisera verksamheter, begränsa deras störningar och fortlöpande kontrollera efterlevnaden av miljökraven. Dagligen pågår ett gediget arbete i exempelvis kommuner och vid länsstyrelser för att se till att tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas i verksamheter som kan påverka miljö och hälsa.

EKONOMISKA STYRMEDEL

Ekonomiska styrmedel syftar till att justera priserna på varor och tjänster så att de återspeglar alla kostnader och nyttor som uppstår i produktion och konsumtion av dem. Det omfattar inte bara direkta monetära kostnader utan också andra typer av kostnader, såsom påverkan på miljön. På så sätt ges en signal till köparen om den totala samhällsliga kostnaden för varan eller tjänsten. De ekonomiska styrmedlen fungerar antingen som morot (exempelvis i form av skattelättnader, bidrag och stöd) eller piska (exempelvis i form av skatter och avgifter) för att styra våra handlingar i en mer miljövänlig och hållbar riktning. Skatter och avgifter kan användas för att genomdriva principen att förorenaren ska betala. En skatt eller avgift på miljöbelastande verksamhet styr resursanvändningen i en mindre miljöbelastande riktning. Ekonomiska styrmedel i form av bidrag och subventioner kan ge förutsättningar för att verksamheter och ny teknik som inte bär sig marknadsmässigt men som är samhällsekonomiskt lönsamma, ska kunna utvecklas till konkurrenskraftiga produkter eller tjänster. Miljöersättningar kan ses som ett sätt att prissätta varor och tjänster som inte har någon marknad, exempelvis biologisk mångfald och öppna landskap.

I Sverige liksom i andra industrialiserade länder tas den allra största delen av miljöskatterna ut inom områdena energi och transport. Samtidigt är det också dessa sektorer som, tillsammans med jordbrukssektorn, har flest subventioner som kan ha en negativ effekt på miljömålen. Inom energi- och transportsektorn är det skatteavvikelse som utgör den avgörande delen av subventionerna. Många av de skatteavvikelse som införts har till stor del tillkommit för att skydda den inhemska industrins konkurrenskraft. Inom jordbrukssektorn är det skatteavvikelse och – i minskande grad – marknadsregleringar inom ramen för EU:s jordbrukspolitik som utgör subventionerna. Situationen i Sverige liknar situationen i övriga OECD-länder där transport-, energi-, industri- och jordbrukssektorn är sektorer som får betydande stöd. Även fiskesektorn får betydande stöd.

En viktig orsak till samhällets svårighet att nå miljö kvalitetsmålen *Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storlagen fjällmiljö, Myllrande våtmarker* samt *Ett rikt växt- och djurliv* är att många av de stora positiva värden (ekosystemtjänster) som dessa mål värnar konkurrerar med marknadsbaserade aktiviteter som inte har

några incitament att värna om naturvärdena. I många fall konkurrerar mark- och vattenanvändning som kan ge ekonomisk avkastning, till exempel jord- och skogsbruk, med annan typ av mark- och vattenanvändning som inte ger ekonomisk avkastning men är viktig både för naturens funktion och för välfärden i samhället. Ett exempel är att privata markägare ofta har små eller inga incitament att värna om våtmarker (som bland annat bidrar till biologisk mångfald och rening av vatten). Flertalet ekonomiska styrmedel inom nämnda miljö kvalitetsmål syftar till att ge incitament för privata aktörer att värna om denna typ av värden.

INFORMATION

Information och kommunikation, även kallade informativa styrmedel, syftar till att skapa delaktighet samt bidra till måluppfyllelse och god kvalitet i miljöarbetet. Det marknadsmisslyckande som adresseras är brist på information. Informativa styrmedel fungerar bland annat som ett verktyg för att skapa acceptans vid införandet av andra styrmedel. Information och kommunikation bidrar även till att planerade eller redan införda styrmedel som administrativa och ekonomiska styrmedel fungerar bättre. Det är dock generellt sett svårt att utvärdera de enskilda effekterna av informativa styrmedel.

Genom att särskilja olika slags kommunikation – dels kommunikation *för att nå* resultat, dels kommunikation *om* resultat – blir det tydligare inom vilka områden de informativa styrmedlen bidrar.

Att kommunicera *för att nå* resultat kan exempelvis handla om att skapa acceptans för ett lagförslag bland medborgare, att informera miljöinspektörer om planerade tillsynskampanjer, att öka kännedomen om regler för handel med utsläppsrätter bland verksamhetsutövare med mera. Kommunikation kan även bidra till att förstärka effekten av exempelvis fysiska investeringar. Till exempel kan det vid installation av individuella värmemätare i lägenheter spridas information till de boende om hur deras beteende påverkar värmeanvändningen.

Att kommunicera *om* resultat handlar bland annat om att skapa medvetenhet och engagemang genom att visa på möjligheter och redovisa goda exempel. Bland annat kan kunskap om effektiva projekt spridas för att liknande projekt ska kunna genomföras på andra ställen.

I det nuvarande miljömålssystemet har vikten av att involvera det omgivande samhället blivit än tydligare. Informativa styrmedel i form av exempelvis dialog kommer att vara fortsatt viktiga i diskussioner mellan företrädare på regional och lokal nivå, näringsliv, ideella organisationer, forskare med flera. Ett exempel är att ekosystemansatsen (som har sitt ursprung i konventionen för biologisk mångfald) pekar på att åtgärder ska genomföras på lägsta lämpliga nivå för att skapa engagemang och delaktighet. Även landskapskonventionen poängterar betydelsen av lokal delaktighet och medborgardialog.

FORSKNING, UTVECKLING OCH DEMONSTRATION

Forskning, utveckling och demonstration kan också sägas vara en form av styrmedel. Teknisk utveckling och kunskap om effekter av olika förändringar är nödvändig kunskap och en förutsättning för att på sikt kunna nå olika miljömål. Forskning, utveckling och demonstration korrigerar för att marknaden producerar för lite kunskap/idéer/innovationer. Genom att stödja till exempel forskning inom vissa områden eller underlätta för marknadsintroduktion av nya idéer och produkter kan staten avhjälpa dessa brister.

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av målet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Klimatförändringar som beror på mänsklig påverkan brukar anges som historiens största och mest omfattande marknadsmisslyckande.¹ Atmosfären är en kollektiv vara som tar emot utsläpp från växthusgaser. Utsläpp av växthusgaser samlas och stannar kvar i atmosfären en lång tid. Även om de förhöjda växthusgashalterna i atmosfären avtar, kommer en del av effekten av de historiska utsläppen att finnas kvar i flera hundra år framöver.² När koncentrationen av växthusgaser blir så hög att det innebär klimatförändringar uppstår externa effekter.

För att begränsa utsläppen på ett kostnadseffektivt sätt behövs internationella styrmedel som korrigerar för marknadsmisslyckandet att atmosfären är en kollektiv vara och för de externa effekter som uppstår. Grunden för en effektiv klimatpolitik är att införa ett styrmedel som direkt ger incitament att minska utsläppen eftersom det innebär att efterfrågan ökar på åtgärder som minskar växthusgasutsläppen. Det finns fler marknadsmisslyckanden som påverkar klimatets förändring vilket innebär att det behövs fler styrmedel för att det ska finnas tillräckligt med incitament att begränsa utsläppen av växthusgaser till atmosfären. I Figur 2 visas vilka marknadsmisslyckanden, styrmedel och faktorer som är grunden för effektiva styrmedelskombinationer i en effektiv klimatpolitik för att minska koldioxidutsläppen.³

---

¹ Stern, 2007

² IPCC 2007

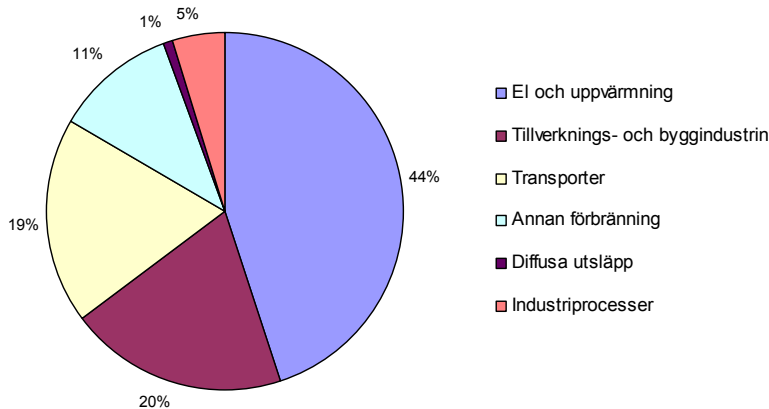
³ Söderholm, 2012

Figur 2 Klimatpolitik och motiv för styrmedelskombinationer (Söderholm 2012).

Aktörer som påverkar miljö kvalitetsmålet

I Figur visas de globala utsläppen av koldioxidutsläpp år 2009.

Figur 3 Globala koldioxidutsläpp per sektor 2009⁴

⁴ <http://cait.wri.org/>

I Sverige har utsläppen av växthusgaser minskat, sedan 1996 visar utsläppen en nedåtgående trend. Växthusgasutsläppen från bostads- och servicesektorn har minskat tack vare övergång från uppvärmning med olja till fjärrvärme, värmepumpar och bibränslen. Även utsläppen från jordbruk och avfallsdeponier är på nedåtgående. Inom jordbruket beror nedgången på minskat antal djur, inom avfallssektorn på uppsamling av gas ur deponierna och på att deponeringsförbud och deponiskatt har drivit fram en minskning av mängden deponerat material. Utsläppsminskningarna har till en del uppvägs av en ökning av vägtrafikens utsläpp. Under senare år har utsläppen från vägtrafiken stabiliserats och börjat minska något. Minskningen motverkas av utsläpp från tunga fordon som ökat med 45 procent sedan 1990.

Ett enskilt lands utsläpp av växthusgaser har endast marginell påverkan på klimatförändringarna, det är de globala utsläppen av växthusgaser som behöver minska. Eftersom länder är självständiga behövs frivilliga åtaganden för att genomföra globala omställningar. Om ett land inför ett styrmedel kan landets inhemska kostnader öka, till exempel för teknikutveckling eller för strukturella förändringar, som kan innebära risk för företagsflytt och/eller en permanent ökning av antalet arbetslösa. För att nyttan av att minska utsläppen ska vara större än kostnaderna behöver flera länders utsläpp minska. Även om ett enskilt lands kostnader för omställning är små förlorar landet normalt på att minska sina utsläpp på egen hand. För att de globala utsläppen ska minska behövs ett avtal som omfattar alla parter till FN:s ramkonvention om klimatförändringar, klimatkonventionen.

Befintliga styrmedel

Sverige är sedan 1993 part i FN:s klimatkonvention. En del av parterna till klimatkonventionen ingår också i Kyotoprotokollet som är ett bindande avtal om utsläpps begränsningar till år 2012. Förhoppningsvis är det möjligt att senast 2015 ta beslut om ett nytt globalt avtal som ska träda ikraft 2020 och omfatta alla parter till klimatkonventionen. Det innebär att det i dagsläget saknas ett internationellt avtal som omfattar begränsningar av växthusgasutsläppen.

I det internationella klimatarbetet bidrar Sverige genom det europeiska samarbetet i genomförandet av EU:s Klimat och Energipaket. Den svenska klimatstrategin lägger stark tonvikt vid generella ekonomiska styrmedel som koldioxidskatt och utsläppshandel. Dessa har kompletterats med mer riktade styrmedel, till exempel teknikupphandling, information, differentierade fordonsskatter och investeringsbidrag. Lagstiftning främst inom avfallssektorn bidrar till minskade utsläpp.

Se bilaga 1 på sid 145 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan har kopplingar till andra miljö kvalitetsmål som *Frisk Luft*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. När styrmedel tas fram behöver hänsyn bland annat tas så att den biologiska mångfalden bevaras och att livsmedelsproduktionen säkerställs.

Det finns ett antal subventioner som kan bidra till ökade utsläpp av klimatgaser, (potentiellt miljöskadliga subventioner) i framförallt transport-, energi-, och jordbrukssektorn⁵. Inom energi- och transportsektorn är det skatteavvikelse som utgör den stora delen av subventionerna. Syftet med subventionen är ofta att skydda den inhemska industrins konkurrenskraft, vilket också kan minska risken för ”koldioxidläckage”, det vill säga risken att ett företag flyttar till ett annat land med mindre stränga utsläpps begränsningar. Det innebär också att sektorens incitament att minska sina utsläpp är lägre och subventionerna kan innebära att konflikter mellan miljö kvalitetsmål. Ett exempel är elcertifikat som subventionerar förnybar vattenkraft som påverkar vattendrag negativt. För att förhindra konflikter och/eller andra negativa miljö effekter behöver subventioners miljöskadliga effekter utredas innan de införs.

Slutsats

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* med befintliga och beslutade styrmedel till 2050. En förutsättning för att nå målet är att ett nytt globalt avtal som omfattar klimatkonventionens alla parter beslutas. När det finns ett nytt globalt avtal är det möjligt att införa styrmedel för att nå målet på ett kostnadseffektivt sätt. En viktig åtgärd är således att verka för ett sådant avtal.

Ett pris på koldioxid bör utgöra motorn i klimatpolitiken. Det ökar efterfrågan på koldioxidreducerande åtgärder och gör att det är mer lönsamt att investera i forskning och utveckling för att utveckla ny eller bättre teknik. Handel med utsläppsrätter och koldioxidskatt är exempel på ekonomiska styrmedel som kan användas i detta syfte.

Inom ramen för tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken finns potential att, med stöd av hushållningsbestämmelsen i 2 kap. MB, få till energieffektiviseringar och ökad användning av förnybara energikällor. Hittills har detta legala styrmedel haft en mycket liten betydelse. För att utnyttja denna potential behöver både prövningen och tillsynen bli bättre och effektiviseras.

---

⁵ Naturvårdsverket (2012)

För att utvärdera vilka styrmedel som har bidragit till att utsläppen i Sverige minskat behöver fler analyser göras. Eftersom styrmedel samspelar är det svårt att särskilja effekten av ett enskilt styrmedel från effekten av de övriga. Det är dessutom ofta komplicerat att skilja ut styrmedelseffekter från effekterna av andra omvärldsförändringar. Det är särskilt tydligt för utvecklingen under det senaste decenniet. Under denna period har flera styrmedel av betydelse för klimatstrategin införts eller skärpts i Sverige samtidigt som energipriserna ökat kraftigt.

Det behövs även en tydligare beskrivning av samband och effekt av styrmedel som direkt och indirekt minskar växthusgasutsläpp. Ett exempel är de styrmedel med syfte att minska elanvändning och de med syfte att öka produktion av koldioxidfri el. Dessa bidrar endast i begränsad utsträckning till minskade koldioxidutsläpp eftersom elhandeln är nordeuropeisk och att elproducenter omfattas av handelssystemet för utsläppsrätter. Det har funnits styrmedel i energisektorn före 1990, vilket innebär att det under lång period har funnits incitament för bioenergiintroduktion och till fjärrvärmeutbyggnad. Det innebär att det kan vara svårt att särskilja den tillkommande effekten av de styrmedel som införts efter 1990 inom sektorerna energitillförsel och sektorn bostäder och lokaler.⁶

För att nå etappmålet behöver införda och planerade ändringar av styrmedel följas upp och utvärderas, det gäller till exempel höjningen av koldioxidskatten från 21 till 60 procent för tillverkningsindustrin mellan 2009 och 2015. En kontrollstation för att analysera utvecklingen i förhållande till Sveriges klimatmål och kunskapsläge ska genomföras år 2015.⁷

Regeringen har antagit en vision att Sverige till år 2050 har en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Visionen ska nås genom tre handlingsplaner för omställningen, en för fossiloberoende fordonsflotta, en för ökad energieffektivisering och en för främjandet av förnybar energi. Regeringen gav 2011 Naturvårdsverket i uppdrag att analysera hur visionen kan nås. Uppdraget ska redovisas i december 2012. Resultaten ska ge ett underlag för politiska beslut om en färdplan för ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser till 2050.

---

⁶ NC 5

⁷ Proposition 2008/09:162

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

KOLLEKTIVA VAROR

Eftersom luft är en kollektiv vara som kännetecknas av icke rivalitet och icke exkluderbarhet kan den lätt ”överutnyttjas”, vilket till exempel kan leda till skadliga luftföroreningar ifall inte aktörerna har incitament att minska luftföroreningarna till en hållbar nivå. Exempel på utsläpp som kan ha negativa effekter på människors hälsa och miljö är svaveldioxid, kväveoxider, marknära ozon, flyktiga organiska ämnen (VOC), partiklar och benso[a]pyren.

EXTERNA EFFEKTER

När luftutsläpp påverkar andra än de som förorenar luften uppstår externa effekter. Luftutsläppen har exempelvis orsakat negativa externa effekter i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning), försurning och övergödning samt klimatpåverkan. För att korrigera marknadsmisslyckanden och motverka externa effekter har olika styrmedel införts. Exempelvis hade tidigare fossila bränslen med högt svavelinnehåll lägst pris. För att minska utsläppen av svavel infördes 1992 en svavelskatt som var högre för de bränslen som orsakade mest svavelutsläpp, vilket har bidragit till att svavelutsläppen från dessa bränslen (och svavelhalten i bränslet) minskat. Ett problem är att Sverige i stor utsträckning påverkas av utsläpp som sker i andra länder. Dessa misslyckanden kan enbart korrigeras i internationella sammanhang till exempel i EU eller via internationella konventioner.

ODEFINIERADE ÄGANDERÄTTER

Väldefinierade äganderätter är en förutsättning för att en marknad ska kunna fungera på ett bra sätt och luftens kvalitet är ett exempel där äganderätten är svår att definiera. I de fall där äganderätterna inte är väl definierade används inte sällan principen att förorenaren får betala (PPP), vilket till exempel kan verkställas i form av en skatt på utsläppen. För miljöfarlig verksamhet finns också krav på en tillståndsprövningsprocess enligt miljöbalken som reglerar hur mycket olika verksamheter får släppa ut. I viss mening kan också äganderätter definieras.. Luftkvalitet preciseras då exempelvis genom en utsläppsrättighetsmarknad, i den bemärkelsen att staten ger ägarna rättigheterna att förorena luften. När rättigheterna är väldefinierade kan en marknad uppstå. Det bör dock noteras att utsläpp som berör *Frisk luft* som kväveoxider ofta är mer benägna att orsaka lokala

miljöproblem jämfört med till exempel koldioxid som har en mer global påverkan (oberoende av var utsläppen sker). Marknadens funktion och effektivitet är vidare till stor del beroende på styrmedlens utformning, exempelvis metod för tilldelning av utsläppsrätter.

OFULLSTÄNDIG INFORMATION

Risken för att fatta icke samhällsekonomiskt optimala beslut ökar vid ofullständig information och kunskap om vilka konsekvenser olika val, åtgärder och styrmedel får. För *Frisk luft* finns också en osäkerhet kring olika utsläpps påverkan på miljö och hälsa. Effekten på människors hälsa av partikelutsläpp (PM_{2,5} och PM₁₀) är en sak som diskuterats mycket de senaste åren och där det fortsatt finns många osäkerheter. FoU, styrmedelsanalyser, informationsprogram etc. kan motverka informationsmisslyckanden.

ANDRA MARKNADSMISSLYCKANDEN

Förutom ovanstående finns också ett antal andra möjliga problem och hinder. Trots att åtgärder som till exempel NO_x-reducerande katalysatorer i vissa fall kan vara lönsamma inom industrin vidtas de inte. Skälet kan vara informationsmisslyckanden (brister i informationen om de verkliga kostnaderna/intäkterna) och/eller brist på investeringskapital (misslyckanden på kapitalmarknaderna). Det finns också en osäkerhet kring de transaktionskostnader och övriga administrativa kostnader som aktörer har för att vidta olika utsläppsminskande åtgärder.

I vissa fall kan bristande kontroll av olika aktörer göra att dessa inte genomför de utsläppsminskande åtgärder de är ålagda. Luftutsläppens gränsöverskridande karaktär och företagens konkurrenskraft gör att internationella regleringar och styrmedel är viktiga. Länder med sämre ekonomi än Sverige kan dock vilja prioritera sina knappa resurser på ett annat sätt. I dessa fall kan flexibla mekanismer eller fonder för miljöinvesteringar bidra till att lösa problemen.

Aktörer

Utsläppen till luft som påverkar *Frisk luft* är framför allt kopplade till transporter (även internationell sjöfart), energiproduktion, vedeldning och industrisektorn.

Befintliga styrmedel

Av de befintliga styrmedlen finns ett flertal som har stor betydelse för detta miljömål. Inte minst regleringar i nationell lagstiftning (miljöbalken) är centrala. Hit hör till exempel regler för att klara miljö kvalitetsnormer för utomhusluft (inklusive åtgärdsprogrammen för att klara normerna) och regler för miljöfarlig verksamhet. Av de internationella styrmedlen är många olika direktiv viktiga till exempel direktiv 2001/82/EG ("Takdirektivet"), direktiv 2008/50/EG (om

luftkvalitet), direktiv 2005/55/EG (utsläpp från tunga fordon), EG-förordning nr 715/2007 (utsläpp från bland annat lätta fordon) samt från konventioner som Göteborgsprotokollet. Internationella styrmedel kan i vissa fall ses som en sorts paraplystyrmedel. Tydligast är kanske "Takdirektivet" (Direktiv 2001/81/EG) vars tak för utsläppen uppnås genom att många av de andra utsläppsdirektiven är verkningsfulla.

Se bilaga 2 på sid 168 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

SYNERGIER

Frisk luft har starka kopplingar till miljö kvalitetsmålen *Ingen övergödning*, *Bara naturlig försurning* och *Begränsad klimatpåverkan*. Åtgärder och styrmedel inom dessa miljö kvalitetsmål underlättar i många fall uppfyllandet av *Frisk luft*, men uppfyllelsen är inte beroende av att de övriga miljö kvalitetsmålen uppnås. Det finns också synergier med klimat genom åtgärder och styrmedel mot de partiklar som kallas BC (Black Carbon) och SLCF:s.⁸

Många styrmedel, till exempel Göteborgsprotokollet, kväveoxidavgiften och takdirektivet, är viktiga för flera miljö kvalitetsmål. Energiskatten och koldioxidskatten (som regleras i Lag (1994:1776) om skatt på energi) är också styrmedel som påverkar flera miljö kvalitetsmål i olika utsträckning däribland *Begränsad klimatpåverkan*, *Bara naturlig försurning* och *Frisk luft*. Energieffektiviseringsåtgärder och styrmedel för att åstadkomma effektivare energianvändning kan också ha effekt på detta miljö kvalitetsmål.

Det finns också vissa överlapp mellan styrmedel på detta område. Exempelvis riktar Göteborgsprotokollet och takdirektivet in sig på i princip samma ämnen. Det finns dock skillnader. Bland annat täcker Göteborgsprotokollet in fler länder än takdirektivet. Det bör också noteras att många internationella styrmedel kan innebära att nya nationella styrmedel och åtgärder behöver införas. Skärpta EU-regler har i vissa fall också gjort att den svenska lagstiftningen på området minskat i betydelse, vilket exempelvis är fallet angående avgaskrav på personbilar.

KONFLIKTER

Det finns en viss konflikt mellan *Frisk luft* och *Begränsad klimatpåverkan* i transportsektorn. Ökat fokus på klimatfrågor kan exempelvis leda till att dieselbilar premieras, vilka har generellt låga koldioxidutsläpp men ofta högre utsläpp av kväveoxider och partiklar. Det kan också finnas en konflikt där utökad småskalig

---

⁸ Kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar (SLCF) är ett samlingsnamn för aerosolpartiklar, metan och ozon

vedeldning, som kan vara att föredra ur klimatsynpunkt, kan vara negativt för *Frisk luft*.

Balansen mellan investeringar i olika trafikslag och tillhörande infrastruktur är också viktig. Stora investeringar i vägar kan ses som tillväxtfrämjande och gynna näringspolitiska mål, men kan samtidigt bidra till ökade luftföroreningar vilket kan vara negativt för miljö kvalitetsmålets uppfyllelse. Det kan också finnas en konflikt mellan ett minskat användande av dubbdäck för att uppnå miljö kvalitetsmålet vad avser partiklar (PM10) och mål för trafiksäkerhet negativt.

För kväveoxider krävs utöver kommande EU-krav, en satsning på fordon med särskilt låga utsläpp liksom trafikbegränsande åtgärder. Eftersom beslutsfattare ofta beaktar andra mål såsom tillväxt och framkomlighet kan en målkonflikt uppstå vilket möjligen kan förklara varför tillräckligt effektiva åtgärder inte vidtagits på detta område. Även internationellt kan hänsyn till konkurrenskraft och tillväxt innebära en målkonflikt i förhållande till *Frisk luft*. Exempelvis kan detta ha haft betydelse för regleringen av sjöfarten. För sjöfarten har historiskt sett få utsläppsminskande åtgärder vidtagits, trots att de ofta är kostnadseffektiva.

Miljöskadliga subventioner, till exempel skatteavdrag för lätt eldningsolja (EO1) för annat ändamål än drift av motordrivna fordon, kan uppmuntra ett ökat användande och därmed ses vara i konflikt med *Frisk luft*. Skatteavdraget för diesel och den lägre energiskatten på diesel i motordrivna fordon kan också leda till ett ökat användande och därmed ge ökade utsläpp.

Slutsats

De marknadsmisslyckanden som nämndes inledningsvis medför ett flertal negativa effekter på människors hälsa och miljö. Luftutsläppen orsakar negativa externa effekter i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material, försurning och övergödning samt klimatpåverkan.

Även om en hel del effekter av utsläppen är kända finns osäkerheter kring olika utsläpps påverkan och medföljande kostnader på miljö och hälsa. Om vi inte vet hur stora miljö kostnaderna är så är det också svårt att internalisera kostnaderna. Det finns också en osäkerhet kring åtgärds kostnader och kring effektiviteten av olika styrmedel. Sverige har också i viss mån bristande rådighet över detta mål eftersom det i så stor utsträckning påverkas av utsläpp som sker i andra länder.

För att korrigera marknadsmisslyckanden och motverka negativa externa effekter har ett flertal styrmedel införts. Styrmedlen har dock inte alltid tillkommit för att korrigera marknadsmisslyckanden eller motverka negativa miljö effekter (till exempel energiskatten som snarare införts av fiskala skäl), men det hindrar inte att de ändå kan ha korrigerande effekter. Naturvårdsverket bedömer att flera av de styrmedel som nämnts är verkningsfulla när det gäller att korrigera

marknadsmislyckanden. De bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålet, men bedömningen är också att det på flera områden behövs ytterligare eller förbättrade styrmedel. Då utsläppen framför allt kommer från trafik, vedeldning, energiproduktion och industrisektorn kan förbättrade styrmedel behöva påverka dessa sektorer.

PROBLEM OCH BEHOV AV YTTERLIGARE STYRNING

För att uppnå miljö kvalitetsmålet är det vissa utsläpp som behöver mer styrning. Även om det finns en hel del osäkerheter och behov av vidare analys ger vi i det följande några exempel på problemområden där vi tror att skärpta styrmedel kan vara angeläget.

Vissa luftföroreningar som ozon och partiklar (PM_{2,5}) kommer till stor del från andra länder och det behövs därför skärpta styrmedel som leder till åtgärder på internationell nivå. Det pågår ett omfattande arbete inom EU för att begränsa långväga lufttransport och utsläpp av ämnen som bildar marknära ozon. Det finns också internationella överenskommelser om att minska den långväga lufttransporten vars ambitionsnivåer förhandlas med jämna mellanrum. Då Sverige inte kan styra dessa ambitionsnivåer och utsläpp självt är det viktigt att Sverige i dessa sammanhang verkar kraftfullt för att tillräckliga styrmedel kommer till stånd. Förhandlingar inom EU:s olika direktiv, (till exempel takdirektivet) och FN:s luftvårdskonvention (till exempel via Göteborgsprotokollet) samt strängare krav på den internationella sjöfarten, är väsentligt. Detta kan ske genom regleringar på sjöfarten inom den internationella sjöfartsorganisationen IMO. IMO:s och EU:s krav är viktiga bland annat för att reglera maxhalt av svavel i fartygsbränsle inom Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen. Om utsläppen av kväveoxider inte ska fortsätta att öka från sjöfarten fram till 2020 är det också nödvändigt att ett så kallat ”NECA” (NO_x Emission Control Area) inrättas i Östersjön, vilket i princip förutsätter att NO_x-reducerande katalysatorer installeras på berörda fartyg. Det kan också vara intressant att införa ett kväveoxidavgiftssystem för sjöfarten, liknande det som finns i Norge.

Viktiga regleringar för att nå utsläppsmålet är också EU:s direktiv för utsläpp från olika källor (fordonsavgaser, stora förbränningsanläggningar, småpannor etc), liksom EU-direktivet för luftkvalitet. Skärpningar av dessa direktiv och medföljande åtgärder kan ha stor betydelse för att minska halterna av PM 2,5, ozon och SLCF:s.

Dessutom krävs effektivare styrmedel på nationell, regional och lokal nivå för att komma till rätta med bl.a. höga lokala halter av främst kvävedioxid och partiklar (PM₁₀) i landets tätorter. På det nationella planet är åtgärdsprogrammen för att klara miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft ett mycket centralt styrmedel. Ett vanligt problem med åtgärdsprogrammen är att de inte är tillräckligt heltäckande och tillräckligt beaktar olika aktörers rådighet över styrmedlen. Dessutom saknas ett sanktionssystem. Att åtgärder vidtas av berörda aktörer (som kommuner, Naturvårdsverket och regeringen) för att förbättra åtgärdsprogrammen är väsentligt

för att klara miljö kvalitetsnormerna. För att öka effekten av miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram för luftkvalitet kan en översyn av styrmedlet behövas.

Bland genomförda styrmedel kan konstateras att trängselskatt har varit ett framgångsrikt sätt att minska luftutsläppen i tätorter. Ska effekten öka kan omfattningen behöva utökas och en mer miljö styrande kostnadsnivå tillämpas. Framtida beslut och skärpningar av olika direktiv på EU-nivå (till exempel euroklassning av fordonsemissioner) är viktiga för fortsatt minskning av utsläppen från trafiken.

För att miljö kvalitetsmålet ska nås krävs också ytterligare nationella krav på utrustning för eldning. Att skärpa definitionen i Boverkets byggregler så att kraven för nybyggnad även gäller för ombyggnad är ett alternativt sätt att bidra till en minskning av utsläpp från vedeldning som bör analyseras. Ett problem är att det saknas tillräckliga incitament att köpa miljö anpassade pannor då dessa generellt är något dyrare. Information om miljö- och hälsoskadliga utsläpp från gamla pannor sker och har skett, men kan behöva återupprepas. Tillräcklig tillsyn och sanktioner saknas också på området.

Utsläpp från industrier som släpper ut bens(a)pyren till exempel vid aluminiumproduktion och koksframställning samt användning i stålverk har också betydelse för målet. Dessa styrs främst via miljö balkens regelverk.

För att minska utsläpp och halterna av partiklar (PM_{2,5} och PM₁₀) krävs ett brett genomförande av åtgärder i Europa delvis genom beslut om styrmedel som innebär ytterligare på åtgärder inom EU och FN:s luftvårdskonvention. Av betydelse för att uppnå *Frisk luft* är också att inkludera partiklar i ett nytt takdirektiv och fokusera på styrmedel som medför åtgärder inom trafiken, arbetsmaskiner, sjöfart och vedeldning i Europa som helhet.

För att minska halter av PM₁₀ är nationella styrmedel för att begränsa dubbdäcksanvändning avgörande. Trots att det inte finns någon direkt prisskillnad så är det inte tillräckligt många som väljer att köpa in och (rätt) använder miljö anpassade alternativ till dubbdäck. Ett skäl att inte fler går över till dubbfria däck kan vara en osäkerhet huruvida de är lika trafiksäkra som dubbdäck. Ett styrmedel för att motverka denna osäkerhet är den fortlöpande information som kommer från Trafikverket. Andra styrmedel, som kan komplettera denna information, är till exempel att fler kommuner inför förbud mot att använda dubbdäck på vissa gator eller i hela zoner i tätorterna. Det kan också vara intressant att utreda möjlighet att använda ekonomiska styrmedel för att begränsa dubbdäcksanvändningen.

För att reducera användningen av lösningsmedel, minska halter av marknära ozon och begränsa utsläppen av kväveoxider och flyktiga organiska ämnen (VOC) krävs ytterligare åtgärder bland annat via styrmedel inom ramen för den internationella

luftvården och klimatpolitiken. För närvarande är det främst EU-regelverken om begränsning av utsläpp som reglerar detta och dessa har haft en påtaglig effekt för att minska tillfälliga toppar av höga halter med ozon i tätorter, men det behövs ytterligare skärpningar av dessa regelverk.

För kvävedioxid är det avgörande att minska utsläppen från trafiken och arbetsmaskiner och i viss mån även från sjöfarten (i kuststäder kan utsläpp från sjöfarten spela en viss roll). Då beslut om generella krav på utsläpp från fordon inom EU sannolikt inte räcker bör också insatser på lokal nivå i enskilda tätorter vidtas, exempelvis krav på fordon med särskilt låga utsläpp och trafikbegränsande åtgärder inom ramen för arbetet med miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft (MKN). För korrosion så räcker sannolikt redan planerade och vidtagna åtgärder och styrmedel som minskar utsläpp av PM_{2,5} och PM₁₀ och nedfall av försurande ämnen för att uppnå miljö kvalitetsmålet.

BEHOV AV YTTERLIGARE ANALYSER

Då det finns en osäkerhet om effekten av många styrmedel är det svårt att bedöma om de befintliga styrmedlen är tillräckliga eller i vilket avseende de skulle behöva ändras. Djupare analyser skulle skapa bättre förutsättningar för att bedöma möjligheterna att uppnå *Frisk luft* med olika typer av styrmedel och åtgärder. Utvärderingar behöver genomföras på flera områden.

- Förbättrad statistik/kunskapsuppbyggnad för bedömning av vedeldningens roll och för att bedöma betydelsen av skärpta krav i minimikrav för ny eldningsutrustning och vid ombyggnad. Hur kan bättre styrning av småskalig vedeldning åstadkommas?
- Djupare analys av utformning och effekter av dubbdäcksförbud, där också analyserar möjlighet och lämplighet i att använda ekonomiska styrmedel för att begränsa dubbdäcksanvändningen
- Är en begränsning av VOC-utsläppen i hushållssektorn kostnadseffektivt i ett Europeiskt perspektiv?
- Arbetet med åtgärdsprogrammen innehåller vissa analyser men ofta saknas analyser på nationell nivå.
- Effekter av att ta bort vissa miljöskadliga subventioner tex. skatteavdraget för lätt eldningsolja (EO1) för annat ändamål än drift av motordrivna fordon och att justera skatteavvikelsen för diesel.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att avgörande för målet är ytterligare beslut om utsläppsmål och styrmedel/åtgärder inom EU:s olika styrande direktiv (till exempel takdirektivet, luftkvalitetsdirektivet, samt direktiv angående fordonsavgaser, stora förbränningsanläggningar etc) och internationella konventioner (till exempel FN:s luftvårdskonvention). Det är också betydelsefullt med strängare krav på den internationella sjöfarten, till exempel via IMO:s regelverk eller via införandet av NECA eller kväveoxidavgiftssystem för sjöfarten. Det behövs också fler/skärpta styrmedel nationellt till exempel angående krav på utrustning för eldning, krav på fordon med särskilt låga utsläpp och

trafikbegränsande åtgärder inom ramen för arbetet med miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft, liksom styrmedel för att motverka användningen av dubbdäck.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Det är framförallt två marknadsmisslyckanden som påverkar miljö kvalitetsmålet; externa effekter och kollektiva varor. Huvudproblemet med att nå *Bara naturlig försurning* är framförallt att det sker stora utsläpp av försurande ämnen som kväveoxider och svaveloxider till luft. Då luft inte är en prissatt vara utan en kollektiv vara uppstår miljöproblem eftersom det inte finns tillräckliga incitament att begränsa försurande luftutsläpp. När luftutsläppen drabbar andra än de som förorenar luften till exempel i form av hälsoproblem eller negativa effekter av försurning, uppstår externalitetsproblem. Äganderätten till luftens kvalitet är svår att definiera. Äganderätter kan dock i viss mening definieras genom exempelvis en marknad för utsläppsrätter, där staten ger ägarna rättighet att i begränsad utsträckning förorena luften. När rättigheterna är väldefinierade ökar förutsättningarna för en fungerande marknad.

När det gäller skogsmark kan ett alltför högt uttag av skog ha en försurande effekt på skogsmarken. Försurning som uppstår till följd av ökat skogsbruk (som drivs av ekonomiska förutsättningar) kan ses som en icke avsedd negativ extern effekt. Det finns därför anledning att se över incitamentsstrukturen. Eftersom skogsmark generellt är prissatt till skillnad från luft, och ofta har en ägare som också själv kan drabbas av försurning och sämre kvalitet på skogsmark, borde denna ”marknad” ha större förutsättningar att fungera effektivt utan statlig intervention. Dock tycks inte tillräckliga incitament finnas för att motverka försurningen av skogsmark. Den negativa externa effekten kan motverkas genom mindre intensivt skogsbruk och/eller ökad askåterföring. När skog avverkas och förs bort bildas ett näringsbortfall. Återföring av aska motverkar näringsbortfallet. I viss mån återförs aska, men inte tillräckligt mycket för att motverka försurningen. Askåterföring är också gynnsamt för skogens långsiktiga produktionsförmåga. Bristande information och kunskap om askåterföringens fördelar är en trolig orsak till att inte tillräckligt mycket aska återförs i relevanta regioner. Det kan ses som ett informationsmisslyckande att detta inte sker i större utsträckning.

Aktörer

Utsläppen till luft i detta miljö kvalitetsmål är framför allt kopplade till transporter (även internationell sjöfart), energiproduktion, industri och skogsbruk.

Befintliga styrmedel

Av de befintliga styrmedlen finns ett flertal som har stor betydelse för detta miljö mål. Inte minst är internationella styrmedel, i form av många olika direktiv, viktiga. Hit hör bland annat direktiv 2001/82/EG ("Takdirektivet"), direktiv 2005/55/EG (utsläpp från tunga fordon), EG-förordning nr 715/2007 (utsläpp från bland annat lätta fordon), direktiv 97/68/EG (utsläpp från icke-väg fordon), direktiv 2011/63/EU (om svavelinnehåll i fordonsbränslen) och direktiv 2005/33/EG (maxhalt av svavel i fartygsbränsle). Dessutom är det för miljö kvalitetsmålet viktigt med konventioner som till exempel Göteborgsprotokollet samt IMO-regler. Nationellt spelar exempelvis kväveoxidavgiften, miljö balkens regelverk (med utsläppsvillkor etc) samt miljö differentierade bränsleskatter en betydande roll för miljö kvalitetsmålet uppfyllande.

Se bilaga 3 på sid 187 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

SYNERGIER

Det finns starka kopplingar till miljö kvalitetsmålen *Frisk luft*, *Ingen övergödning*, och *Begränsad klimatpåverkan*. Styrmedel och åtgärder inom dessa miljö kvalitetsmål underlättar i många fall uppfyllandet av försurningsmålet, men uppfyllelsen är inte beroende av att de övriga miljö kvalitetsmålen uppnås. Miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* är å sin sida beroende av att miljö kvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* uppfylls.

Ett flertal styrmedel som kväveoxidavgiften, Göteborgsprotokollet, och takdirektivet är viktiga för flera miljö kvalitetsmål. Exempel är *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning* och *Ingen övergödning*. Energiskatten och koldioxidskatten är exempel på styrmedel som påverkar *Bara naturlig försurning*, men även *Begränsad klimatpåverkan* och *Frisk luft*. Åtgärder och styrmedel som syftar till energieffektivisering kan också ha effekt på flera miljö kvalitetsmål.

Styrmedel överlappar ibland varandra. Exempelvis riktar Takdirektivet och Göteborgsprotokollet in sig på i princip samma ämnen, även om det finns skillnader. Till exempel omfattar Göteborgsprotokollet fler länder än takdirektivet. Det kan också noteras att många internationella styrmedel kan innebära att nationella åtgärder och styrmedel behöver införas. Skärpt EU-regelverk har i vissa fall också gjort att den svenska lagstiftningens betydelse på området har minskat.

KONFLIKTER

Det finns vissa konflikter mellan *Bara naturlig försurning* och andra miljö kvalitetsmål. Exempelvis uppmuntras ett ökat användande av skogsråvara för att minska CO₂-utsläpp inom målet *Begränsad klimatpåverkan*. Biobränsle är bland annat befriat från energiskatt⁹ och är inte en del av EU:s handelssystem (EU ETS), vilket kan bidra till en ökad användning i förhållande till andra bränslen. Ett ökat uttag har dock en försurande effekt på skogsmark. Fokus på minskad klimatpåverkan kan också medföra att dieslbilar premieras (har generellt låga koldioxidutsläpp). Dieslbilar har dock vanligtvis ofta högre utsläpp av partiklar och kväveoxider, vilket kan påverka exempelvis *Bara naturlig försurning* och *Frisk luft* negativt.

Det finns ett antal miljöskadliga subventioner, som påverkar miljö kvalitetsmålet. Exempel är skatteavdrag för lätt eldningsolja (EO1) för annat ändamål än drift av motordrivna fordon samt skatteavdraget för diesel och den lägre energiskatten på diesel i motordrivna fordon.¹⁰ Dessa subventioner kan leda till ett ökat användande och därmed också till ökade utsläpp av försurande ämnen.

Slutsats

De marknadsmisslyckanden som nämnts ovan har inneburit negativa effekter för människors hälsa och miljö. Utsläpp av bland annat svaveldioxid, kväveoxider och ammoniak från olika aktörer har orsakat negativa externa effekter i form av försurning av mark och vatten, korrosion, marknära ozon och övergödning.

Det finns osäkerheter kring olika utsläpps påverkan och medföljande kostnader på miljö och hälsa, vilket är ett problem då miljö kostnader av utsläpp ska internaliseras. Det finns dessutom osäkerheter kring olika styrmedels effektivitet, olika aktörers kostnader för utsläppsminskande åtgärder samt en allmän brist på utvärderingar. Ett problem är också att Sverige i så stor utsträckning påverkas av utsläpp som sker i andra länder.

För att motverka negativa externa effekter har ett flertal styrmedel införts. Exempelvis har svavelskatten bidragit till att internalisera miljö kostnaderna i fossila bränslen som orsakat mycket svavelutsläpp. Det kan dock noteras att vissa styrmedel inte i första hand tillkommit för att korrigera marknadsmisslyckanden, utan av andra till exempel fiskala skäl. Naturvårdsverket bedömer att flera av de styrmedel som nämnts är verkningsfulla, men att det på flera områden behövs

⁹ Biobränslen, torv mm som används för uppvärmning, beskattas inte vilket innebär en avvikelse och subvention på 7,9 öre/kWh (år 2010), då normen utgörs av energiskattesatsen på eldningsolja.

¹⁰ År 2010 var skattesatsen för bensin i den främsta miljöklassen 33,8 öre/kWh medan dieslolja i den främsta miljöklassen beskattas med 13,3 öre/kWh. Skatteavvikelsen uppgår därmed till 20,5 öre/kWh för dieselbränsle. Riksdagen har beslutat att höja skatten på dieslolja till motsvarande 15,3 öre/kWh år 2011 och 17,3 öre/kWh år 2013, vilket innebär att subventionen minskar.

ytterligare eller förbättrade styrmedel för att korrigera marknadsmisslyckanden och bidra till att uppnå miljö kvalitetsmålet.

PROBLEM OCH BEHOV AV YTTERLIGARE STYRNING

Om *Bara naturlig försurning* ska kunna uppnås är det vissa utsläpp som behöver minska. Trots att det finns osäkerheter och behov av vidare analys ger vi i det följande några exempel på problemområden där mer effektiva styrmedel kan vara nödvändigt.

Utsläppen av svaveldioxid och kväveoxidutsläpp från landbaserade källor i Europa och från den internationella sjöfarten (särskilt kväveoxidutsläpp) är de stora utmaningarna för att nå målet. Nationellt är det särskilt kväveoxidutsläppen som måste minska. Ökade transporter, ökad användning av skogsbränslen samt energiproduktion påverkar också måluppfyllelsen negativt. Vidare måste skogsbrukets försurningspåverkan minska i Sverige. För att minska utsläppen av försurande ämnen till luft behöver fler åtgärder vidtas, vilket förhoppningsvis kan ske till följd av skärpningar av krav och regelverk genom fortsatta förhandlingar inom EU:s olika direktiv (till exempel takt direktivet) och FN:s luftvårdskonvention (till exempel via Göteborgsprotokollet) samt strängare krav på den internationella sjöfarten (exempelvis via IMO) och genom införandet av ett NECA (NO_x Emission Control Area) i farvatten i Sveriges närhet. Man kan också tänka sig ett kväveoxidavgiftssystem för sjöfarten (likt det som finns i Norge). Eftersom det finns många motstående intressen och målkonflikter i internationella förhandlingar behöver Sverige agera aktivt för att försäkra sig om att nödvändiga förändringar kommer till stånd. Sjöfarten har historiskt sett vidtagit få åtgärder, trots att de ofta är kostnadseffektiva. Att införa rening av NO_x från fartyg är ett kostnadseffektivt sätt att minska utsläppen. Skulle ett NECA införas i till exempel Östersjön skulle denna typ av åtgärd med all sannolikhet behöva vidtas för att klara kraven. IMO:s nya svavelkrav kan också bidra till att fler åtgärder vidtas.

Även nationella insatser behövs för att minska utsläppen av främst kväveoxider och ammoniak, samt för att begränsa försurningspåverkan från skogsbruket. Även här kan en bättre och effektivare tillståndsprovning och tillsyn enligt miljöbalken på ett bättre sätt än idag bidra till måluppfyllnad. Hur skogsbrukets försurningspåverkan kan minska i Sverige och vilket styrmedel som är lämpligast behöver utredas vidare. Utökade informations- och rådgivningsinsatser kan ha viss betydelse då bristande information och kunskap om askåterföringens fördelar gör att inte tillräckligt mycket aska återförs i relevanta regioner. För vissa aktörer är askåterföring dyrare än att till exempel använda askan för sluttäckning av deponier vilket innebär att det behövs kompensation med någon form av styrmedel. Man kan också tänka sig att i minskande utsträckning ge tillstånd till deponering eller annan användning av återförbar aska än just återföring. Effekten och potentialen av flertalet styrmedel som ska motverka skogsbrukets försurningspåverkan är oklar och bör utvärderas.

BEHOV AV YTTERLIGARE ANALYSER

Då det finns en osäkerhet om effekten av många styrmedel är det svårt att bedöma om de befintliga styrmedlen är tillräckliga eller i vilket avseende de skulle behöva ändras. Djupare analyser skulle ge bättre kunskap om olika typer av styrmedels och åtgärders bidrag till miljö kvalitetsmålet. Utvärderingar behövs på flera områden, bland annat avseende effekten av:

- Skärpta utsläppskrav på svavel via IMO
- Miljödifferentierade farledsavgifter
- Miljödifferentierade hamnavgifter
- Sjöfartsstöd
- ”Frivilliga” upphandlingskrav på sjötransporter, till exempel ”Rikstrafiken”.
- Effekterna av att införa ett kväveoxidavgiftssystem för sjöfarten, liknande det som finns i Norge
- Effekter av NECA (NO_x Emission Control Area)
- Statliga incitament för att minska NO_x
- Utökad nationell reglering av NO_x
- Miljödifferentierad kilometerskatt för tunga fordon
- Upphandlingskrav på transporttjänster
- Styrmedel för genomförande av åtgärder inom skogsbruket

Sammanfattningsvis kan det konstateras att minskad försurningspåverkan från skogsbruket och minskade kväveoxidutsläpp är avgörande för att nå miljö kvalitetsmålet. Det kan exempelvis ske genom skärpta krav i internationella miljöregelverk (till exempel via Göteborgsprotokollet), EU:s regelverk (till exempel takdirektivet) samt strängare krav på den internationella sjöfarten. Det kan också ske genom starkare nationella styrmedel.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Kemikalieinspektionen ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Kemikalier kan spridas från tillverkningsprocesser, energiutvinning och avfallshandling. Den diffusa spridning som sker vid användning av kemiska produkter och varor uppmärksammas allt mer. Vissa farliga ämnen finns lagrade under lång tid i varor och byggnader, och långlivade ämnen finns kvar i miljön lång tid efter spridning. Kemiska ämnen kan därmed spridas till de kollektiva varorna luft, vatten och fiskbestånd samt till andra kollektiva varor i miljön. Vissa ekosystemtjänster kan också vara kollektiva varor som kan påverkas negativt av kemikalier, exempelvis dricksvattenförsörjning och insektspollinering.

Det finns ett mycket stort antal kemiska ämnen och fortfarande saknas i stor utsträckning kunskap om många kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga effekter. Även kunskapen om ämnens användning i produkter och varor samt hur människor och miljö exponeras är bristfällig. Därmed försvåras den riskbedömning som ligger till grund för styrmedel och åtgärder.

Den stora mängd kemikalier vi omges av i kombination med otillräcklig information, gör det i princip omöjligt för många företag och för enskilda individer att göra rationella val i köpsituationer. Det är dessutom svårt att utforma information som kan ge enskilda konsumenter en grund för att väga in kemiska risker vid produktvalet. Detta är i sig motiv för en kemikaliepolitik även om det inte är en klassisk extern effekt eller kollektiv vara.

Kemikalieutsläppen kan innebära hälso- och miljöproblem även för andra än de som använder produkter och varor och då uppstår en negativ extern effekt. Effekter av detta slag finns dokumenterade och det kan handla om stora belopp. I några fall har de ekonomiska kostnaderna beräknats, påverkan av bly på barn i USA har till exempel skattats till 43 miljarder dollar.¹¹

---

¹¹ Landrigan et al (2002)

Det har visat sig vara mycket dyrt att i efterhand åtgärda negativa effekter av en viss användning av kemiska ämnen. Kemiska risker behöver därför förebyggas genom att kemiska ämnens farlighet är utredd och bedömd innan ämnena sätts på marknaden. En betydande del av den reala resursåtgång som idag behövs för att sanera förorenade områden hade sannolikt kunnat undvikas om man vid föroreningstillfället redan hade känt till effekterna av den produktion som gav upphov till föroreningen. Ett exempel är användning av PCB där kostnaden för sanering visat sig vara mycket hög, något som kunde ha undvikits om kunskap funnits och åtgärder satts in i ett tidigt skede. Asbest är ytterligare ett fall där kostnader för både sanering och hälsoeffekter är relativt väl kända. Att dessa negativa effekter uppstått kan bero på att kunskap saknades när användningen inleddes. Det kan också vara en klassisk marknadsimperfection som orsakat problemen. Styrmedel och åtgärder som hindrar spridning av farliga kemikalier bidrar till att minska sådana kostnader.

Om ett miljöproblem beror på kunskapsbrist snarare än en intressekonflikt är det naturligt att åtgärda denna kunskapsbrist. I detta sammanhang blir EU:s kemikalieförordning Reach mycket betydelsefull genom att den lägger ansvaret för att ta fram kunskap på de företag som sätter ut kemiska ämnen (som ämnen, i ämnesblandningar eller när de ingår i varor) på marknaden. Detta är i linje med principen om att förorenaren ska betala och bör gälla framför att staten skulle åläggas att ta ansvar för att ta fram kunskap om ämnens farliga egenskaper. Staten står dock för en viss kunskapsproduktion genom den statligt finansierade forskningen.

Aktörer

Kollektiva varor som luft och vatten används av alla människor och andra levande organismer i miljön. De viktigaste aktörerna som hanterar kemikalier i Sverige är kemiindustrin som producerar och importerar¹² kemiska ämnen och produkter. Andra viktiga aktörer är tillverkare och importörer av varor som innehåller kemikalier, särskilt stora och spridda varugrupper som elektronik, byggvaror och textilvaror, samt avfallshantering och materialåtervinning. Dessutom berörs professionella inköpare samt konsumenter och allmänheten, kort sagt alla som handlar med eller använder produkter och varor.

Företagen har i detta sammanhang olika roller och har olika intressen av styrmedel och åtgärder. Producenter och importörer betonar vikten av tydliga regler som är lika för alla. De företag som säljer till konsumenter vill bland annat att deras kemikalier eller varor ska vara fria från ämnen som kan ge skador som i förlängningen kan misskreditera deras varumärke. Återvinningsindustrin ser helst avfallsfraktioner som inte behöver renas från farliga ämnen. Konsumenternas

---

¹² Begreppet import inkluderar här all införsel av produkter och varor till Sverige, även från andra EU-länder.

intresse är främst att undvika hälsorisker. Svenska företag och branschorganisationer har i allmänhet varit mer positiva till reglering på kemikalieområdet än vad som gäller allmänt inom EU.

Befintliga styrmedel

Kemiska ämnen rör sig mellan länder med luft och vindar, vattenströmmar och i varor som förflyttas genom handel. Den ökande konsumtionen medför ökad spridning av farliga ämnen och en stor del av de varor som konsumeras i Sverige produceras i avlägsna länder. Styrmedel och åtgärder måste därför främst införas på EU-nivå. Styrmedel som rör handel med produkter och varor riktas i huvudsak mot leverantörerna och regler som rör EU:s inre marknad är harmoniserade inom EU. Det är även viktigt att påverka de internationella konventioner som omfattar kemikalier för att minska kemiska risker i Sverige.

Kemikalieproducenter och andra företag i produkthanteringskedjan behöver ta sitt ansvar för kemikaliekontrollen genom att utreda ämnens farliga egenskaper och förmedla tillräcklig information till nästa hanteringsled för att farliga ämnen ska kunna väljas bort vid produktion eller inköp. Marknaden för kemikalier och produkter är internationell med ofta långa och komplexa produktions- och handelskedjor vilket kan försvåra informationsflödet.

Bedömning av kemiska ämnens farlighet och risker är komplicerad och kräver särskild kompetens. Företagen behöver tydliga regler och riktlinjer för att bedöma ämnens farliga egenskaper och vilka riskbegränsande åtgärder som krävs för att undvika skador på människor och miljö. De viktigaste styrmedlen för att begränsa kemiska risker är regler, där miljöbalken och lagstiftning på EU-nivå är grundläggande, samt internationella konventioner. Generella krav i miljöbalken och produktsäkerhetslagen lägger ett tydligt ansvar på företag att skaffa information och vidta den försiktighet som krävs för att skydda människors hälsa och miljön. Grundläggande regler inom EU som rör kemikalier är kemikalieförordningen Reach och förordningen om klassificering och märkning av kemiska produkter (CLP). Det finns särskilda EU-förordningar för växtskyddsmedel, biocider, kosmetika och tvätt- och rengöringsmedel. Dessutom finns det regler som rör kemiska ämnen i EU:s lagstiftning om särskilda varugrupper, bland annat elektronik, leksaker, byggprodukter och material som är avsett att komma i kontakt med livsmedel. Det finns även EU-regler inom avfallsområdet som berör farliga ämnen samt ramdirektivet för vatten som rör prioriterade ämnen i vattenmiljön. För redan spridda föroreningar är 10 kap miljöbalken ett viktigt styrmedel för att åtgärda förorenade områden.

Det finns ett fåtal ekonomiska styrmedel inom kemikalieområdet i Sverige. Lagstiftningen anger den lägsta acceptabla nivån för företagens kemikaliekontroll och lägger grunden för att kemikalieriskerna ska kunna förebyggas och begränsas. Enbart lagstiftning och ekonomiska styrmedel är dock inte tillräckligt för att kemiska risker ska minska så att miljö kvalitetsmålet *Giffri miljö* uppnås. Ett

verktyg för vägledning till näringsliv för deras arbete med substitution av farliga ämnen har tagits fram av Kemikalieinspektionen.¹³ Krav och efterfrågan från företag, organisationer och konsumenter, liksom arbetsmiljökrav, kan vara starka drivkrafter för utveckling av produkter som är fria från särskilt farliga ämnen. Vissa miljöpolitiska styrmedel som positiv miljömärkning och grön offentlig upphandling underlättar för inköpare och konsumenter att ställa krav avseende produkters innehåll av kemikalier.

Se bilaga 4 på sid 201 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

SYNERGIER

Minskad användning av farliga kemiska ämnen gynnar även andra miljö kvalitetsmål, bland annat de som rör vattenkvalitet¹⁴ och bebyggd miljö.¹⁵ Det finns dessutom kopplingar till flera av Generationsmålet's strecksatser, särskilt:

- *människors hälsa utsätts för minimal negativ miljö påverkan*
- *kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen*

För att minska uttaget av ändliga råvaror och effektivisera användningen av energi och material behövs hållbara materialkretslopp. Förtroendet för materialens kvalitet är avgörande för att nå hög grad av återvinning. Bristande information om materialets innehåll av kemiska ämnen kan motverka återvinning. Kemikaliekrav på återvunnet material kan därför på kort sikt motverka materialåtervinning, men i ett längre perspektiv bidrar sådana krav till en effektiv materialhantering och till *Giftfri miljö*. För att undvika särskilt farliga ämnen i materialkretsloppen, och därmed risken för spridning vid olika användningsled, behövs åtgärder som begränsar användningen av ämnena vid produktionen. Förebyggande kemikaliearbete är avgörande för att på sikt åstadkomma ett hållbart kretsloppssamhälle.

Genom användning av återvunnet material kan även klimatpåverkan minska. Minskad användning av fossila bränslen bidrar till minskade utsläpp av tungmetaller och andra luftföroreningar. Genom minskad klimatpåverkan undviks även ökad användning av bekämpningsmedel som kan förutses om klimatet blir varmare. En ökad jord- och skogsbruksproduktion, såväl av klimatskäl som på grund av fortlöpande ekonomisk tillväxt, kräver ett effektivare växtskydd. Odlingsstrategier som minimerar behovet av kemiska bekämpningsmetoder är en synergimöjlighet medan motsatsen innebär konflikter.

---

¹³ PRIO, www.kemi.se

¹⁴ Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans, Grundvatten av god kvalitet

¹⁵ God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap

KONFLIKTER

Kemiska ämnen som är avsedda att vara biologiskt aktiva, till exempel läkemedel och bekämpningsmedel, har stor ekonomisk betydelse och kan därför behöva användas även om de har dokumenterat farliga egenskaper. Exempelvis är vissa läkemedel skadliga i miljön.

Vissa farliga ämnen kan, åtminstone under övergångsperioder, behöva användas för viss energieffektiv teknik och förnybara energikällor. Exempel är solfångare och batterier.

Mekanisk jordbearbetning, som motiveras av minskad växtskyddsanvändning, står i konflikt med miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* genom ökad bränsleförbrukning.

Slutsats

För att långsiktigt hindra att människor och miljön utsätts för kemiska risker behövs styrmedel som leder till förebyggande åtgärder. Att undvika ohälsa och spridning av farliga ämnen är mer resurseffektivt än att i efterhand åtgärda problemen. De långlivade ämnen som redan är spridda i miljön kommer att utgöra problem även lång tid efter att åtgärder satts in för att hindra vidare spridning. Internationella insatser som behövs för att begränsa global spridning av långlivade ämnen och farliga metaller är tidskrävande. Genom tidiga åtgärder kan kemiska risker minimeras och samhällskostnader minskas.

En övergripande svårighet med att uppnå miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* bottnar i otillräcklig kunskap om kemikaliers hälso- och miljöfarliga egenskaper. Sådan kunskap behöver öka ytterligare och förmedlas till aktörer i de företagskedjor som hanterar kemikalier i produkter och varor så att risker för människor och miljö kan förebyggas och undvikas. Mer forskning behövs för att fylla kunskapsluckor och för utveckling av teknik för hållbar kemikalieanvändning med bland annat fossilfria råvaror. Förorenade områden behöver åtgärdas snabbare för att miljö kvalitetsmålet ska uppnås. Oklarheter i fördelningen av tillsynsansvaret behöver åtgärdas.

Flera lagstiftningar som syftar till minskade kemikalierisker har utvecklats och börjat träda i kraft under senare år vilket bidrar till att öka förutsättningarna för att *Giftfri miljö* ska kunna uppnås. Trots detta är lagstiftningen inte tillräckligt långtgående utan behöver utvecklas ytterligare. Exempelvis behövs tydligare kopplingar mellan kemikalielagstiftningen och avfallslagstiftningen liksom med EU:s ramdirektiv för vatten. Dessutom behöver tillsynen förstärkas, bland annat

genom samordning mellan olika sektorslagstiftningar och genom utvecklad tillsynssamverkan inom EU och internationellt.¹⁶

Potentialen för ekonomiska styrmedel har långt ifrån utnyttjats. Även andra styrmedel behövs för att komplettera tvingande styrmedel och som kan driva på utvecklingen mot Giftfri miljö. Det behövs ytterligare stöd och vägledning till näringsliv för att begränsa kemiska risker och stärka arbetet med substitution av farliga ämnen.

I den fördjupade utvärderingen görs bedömningen att miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö inte kommer att nås till 2020. Det är en indikation om att det inte finns tillräckligt med incitament för aktörerna som använder de kollektiva varorna luft och vatten.

---

¹⁶ KemI Rapport 1/12 *Bättre EU-regler för en giftfri miljö – rapport från ett regeringsuppdrag.*

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Huvudproblemet på detta område är utsläpp av ozonnedbrytande ämnen från ett flertal aktörer/källor. Eftersom luft är en kollektiv vara kan den lätt överutnyttjas så att luftutsläpp kan drabba andra än de som förorenar luften. Då uppstår en extern effekt. Väldefinierade äganderätter är en förutsättning för att en marknad ska kunna fungera på ett bra sätt och luftens kvalitet är ett exempel på där äganderätten är svår att definiera i en strikt mening.

Aktörer

Verksamheter som använder ozonnedbrytande ämnen är försvarssektorn, livsmedelsindustrin och civilt flyg. Avfallshantering av kylmöbler och isoleringsmaterial som innehåller ozonnedbrytande ämnen är också en viktig verksamhet som påverkar miljö kvalitetsmålet.

Befintliga styrmedel

Montrealprotokollet (Sveriges överenskommelse med främmande makter SÖ 1988:35, Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet), EU:s förordning (1005/2009) om ämnen som bryter ner ozonskiktet samt Rådets direktiv (2002/96/EG) är viktiga globala styrmedel. Viktiga nationella styrmedel är Plan- och bygglagen, Avfallsförordningen och förordningen om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter.

Se bilaga 5 på sid 208 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

I både *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Säker strålmiljö* och *God bebyggd miljö* har det föreslagits åtgärder som även varit positiva för ozonmålet och tvärt om. Att *Skyddande ozonskikt* uppnås kommer även att ha positiva effekter för folkhälsan, jordbruket och den biologiska mångfalden.

Eventuella målkonflikter kan identifieras främst inom *Begränsad klimatpåverkan*, men här är orsakssammanhangen komplexa och någon säker kunskap finns inte idag. Både ozon och de ozonnedbrytande ämnena påverkar klimatet och klimatet påverkar i sin tur både ozon och de ozonnedbrytande ämnena. En viktig aspekt i sammanhanget är att ökningen av växthusgaser förväntas resultera i förändrande

temperaturer och cirkulationsförhållanden i stratosfären. Men beroendeförhållandet mellan de två målen är komplext och med dagens kunskap är det oklart om utvecklingen ger en positiv eller negativ påverkan och hur stor den kommer att bli.

Slutsats

På grund av miljö kvalitetsmålets globala natur beror uppnåendet i princip uteslutande på internationella insatser och överenskommelser dominerat av Montrealprotokollet. Åtgärdsarbetet inom Montrealprotokollet har varit framgångsrikt och har lyckats vända den negativa trenden till ett stabilt miljötillstånd. Alla modeller och observationer i dagsläget pekar mot att vändpunkten för uttunningen av ozonskiktet har nåtts.

Enligt Montrealprotokollet förbinder sig de undertecknande länderna att minska sitt användande och sin produktion av klorflourkarboner CFC och haloner. Styrmedlet som får anses vara det i särklass viktigaste, har fungerat bra och avvecklingen sker planenligt då protokollet omfattar alla länder. Utan Montrealprotokollet, och alla de begränsande åtgärder som gjorts inom ramen för protokollet, bedöms den genomsnittliga globala uttunningen av ozonskiktet ha varit över 15 procent (jämfört med den 3 procentiga uttunning vi har idag). Den största ämnesgruppen är CFC, som senare har ersatts av klorflourkolväten HCFC. CFC-ämnena är utfasade under Montrealprotokollet och halterna av dessa ämnen minskar i atmosfären. HCFC-gaserna har ökat mer i atmosfären än förväntat, men med ett beslut under Montrealprotokollet 2007 om att tidigarelägga den planerade utfasningen med tio år förväntar man sig ett trendbrott. Senast 2030¹⁷ ska nu HCFC vara helt utfasade för utvecklingsländer och i industriländer senast 2020.¹⁸

En av huvudfrågorna som återstår på vägen mot miljö kvalitetsmålet är hur vi på ett miljövänligt sätt kan hantera de stora upplagrade mängderna ozonnedbrytande ämnen som för närvarande finns inbyggda i system och i produkter. Enligt WMO/UNEP¹⁹ är det tekniskt och ekonomiskt möjligt att accelerera avvecklingen av de flesta ozonnedbrytande ämnen. Det kan ske genom att minska deras utsläpp i många applikationer och genom att samla in och destruera stora mängder ozonnedbrytande ämnen som finns upplagrade i skummade plaster, kyl- och luftkonditioneringsutrustningar. Vidare är det viktigt att alla de dispenser för användning av ämnen som ska vara avvecklade medges så restriktivt som möjligt. Detta gäller till exempel CFC i astmainhalatorer, användning av metylbromid för

¹⁷ För utvecklingsländer ska HCFC vara utfasat till 97,5 % efter 2030. De återstående 2,5 % får användas för service av kylutrustning under perioden 2030-2040

¹⁸ För industriländerna ska HCFC vara utfasat till 99,5% efter 2020. De återstående 0,5% får användas för service av kylutrustning under perioden 2020-2030.

¹⁹ WMO/UNEP (2010) Scientific Assessment of Ozone Depletion: 2010

så kallat kritiska användningsområden och ODS (ozon depleting substances) som insatsämne i tillverkningsprocesser.

I förhållande till de globala utsläppen av ozonnedbrytande ämnen kan de nationella utsläppen verka närmast betydelselösa. Icke desto mindre är det nationella åtgärdsarbetet av stor betydelse globalt. Vilket vikt man tillmäter de svenska initiativen och åsikterna i internationella förhandlingarna och nätverk bör rimligtvis stå i proportion till hur väl vi sköter våra egna åtaganden. I Sverige har lagstiftning, förordningar och föreskrifter spelat en dominerande roll i avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen som används som kemikalier och köldmedier. Lagstiftningen har i stora drag varit effektiv och användningen av ozonnedbrytande ämnen har minskat kraftigt. En viss återstående användning är tillåten enligt nu gällande regler.

Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) styr bland annat omhändertagandet av farligt avfall vid rivning. I detta fall handlar det om ozonnedbrytande ämnen i isoleringsmaterial. De förslag till skärpning från Boverket²⁰ som givits stöd av både Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket anses vara omhändertaget i och med nya PBL. Freonåtervinnarna tar idag endast emot en liten mängd isoleringsmaterial. Det kan dock finnas flera orsaker till att endast en liten andel av isolermaterialet med CFC återvinns. En sådan orsak kan vara att det kan vara svårt att i Avfallsförordningen (SFS 2011:927) tolka huruvida avfall innehållande CFC ska klassas som farligt avfall eller ej.

Förordning (2007:846) om ämnen som bryter ned ozonskiktet utgör det nationella genomförandet av Montrealprotokollet och är ett komplement till EU:s förordning. Till förordningen finns även två föreskrifter kopplade som syftar till att fasa ut ozonnedbrytande ämnen från kyl- och värmepumpanläggningar respektive brandsläckningsanläggningar. Styrmedlet har fungerat bra och planenligt.

Genom förordningen om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter,(SFS 2005:209) genomförs direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniskt avfall. Även om styrmedlet i stort fungerat bra så finns det brister när det gäller hantering och återvinning. Ett exempel är att transportörer av kylskåp lastar för mycket (får betalt per kylskåp) med följderna att produkterna går sönder och läcker. Den operativa tillsynsverksamheten är eftersatt och reglerna om krav på märkning av producent är så otydliga att försök att rättsligt driva kravet har varit resultatlösa.

---

²⁰ Boverket (2004)

Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Människan exponeras för strålning från såväl naturligt förekommande strålkällor, till exempel ultraviolett strålning från solen, som från olika verksamheter och produkter, exempelvis kärnkraft, solarier, mobiltelefoni och elledningar. De kärntekniska anläggningar som finns i Sverige släpper ut radioaktiva ämnen till både luft och vatten under kontrollerade former. Andra källor till strålning är radioaktivt produkt- och verksamhetsavfall från verksamheter inom exempelvis sjukvård, forskning och industri. Elektromagnetiska fält finns kring alla processer och produkter som använder elektriskt ström. De största källorna till exponeringen för elektromagnetiska fält idag är basstationer, egen mobiltelefonanvändning och trådlösa hemtelefoner.

För att begränsa exponeringen för strålning till människa och miljö har SSM främst använt administrativa styrmedel, till exempel föreskrifter som anger gränsvärden för utsläpp, referensvärden för exponering av elektromagnetiska fält samt utsläppsvillkor i miljö tillstånd. Även informativa styrmedel används, till exempel rekommendationer, vägledning och rådgivning, kurser och utbildningar samt information.

Exempel på marknadsmisslyckande kan vara externa effekter i form av utsläpp av radioaktiva ämnen som drabbar kollektiva varor som luft, vatten och mark samt orsakar exponering för strålning till människa och miljön. Detta gör att ett så kallat externalitetsproblem uppstår genom att strålningen drabbar andra än de som ger upphov till den. Till strålningens natur hör även att den är luktfri och osynlig, vilket gör det svårt för individer att skydda sig mot oönskad strålning.

När det gäller exponering för UV-strålning visar sig marknadsmisslyckandet bland annat genom att antalet årliga hudcancerfall ökar. Detta trots att det har genomförts ett stort antal informationsåtgärder de senaste åren och trots att många individer är medvetna om sambandet mellan exponeringen för UV-strålning och risken för hudcancer. Det är dock svårt att utvärdera de insatser som genomförs idag då resultatet visar sig först om 10-20 år beroende på den långa latenstiden för hudcancer. Svårigheten ligger i att få människor att ändra sitt beteende. Solvanorna är kopplade till de skönhetsideal som finns i dagens samhälle och som förespråkar en solbränd hy. Att vara solbränd förknippas dessutom med hälsa. När det gäller

små barn (ungefär upp till skolåldern) är bedömningen dock att föräldrar idag väljer att skydda sina barn i en allt större utsträckning.

Försiktighetsprincipen är tillämpbar vid exponeringar där det inte finns säkerställda hälsorisker och ligger till grund för verksamheter med elektromagnetisk strålning, till exempel tillämpas den vid nybyggnation intill kraftledningar och användning av handsfree vid användning av mobiltelefon. Viss försiktighet är fortsatt befogad då det gäller exponering för lågfrekventa magnetfält från exempelvis kraftledningar. I den fysiska planeringen strävas efter att begränsa fältstyrkan i boendemiljön och andra miljöer där människor vistas. Avvägningar görs dock om det är möjligt att vidta åtgärder för att begränsa exponeringen till rimliga kostnader och konsekvenser. Marknadsmislyckandet utgörs av att ytterligare kunskapsunderlag behövs. Det kan föreligga en form av asymmetrisk information, även om informationen i sig inte är asymmetrisk, istället handlar det om hur man tar emot informationen.

Befintliga styrmedel

De viktigaste styrmedelskategorierna för miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö* är informativa och administrativa styrmedel. Exempel på befintliga styrmedel är information, råd och rekommendationer, vägledning och rådgivning, planer, utbildning samt regleringar. Regleringar kan exempelvis vara föreskrifter och normeringar, till exempel i form av referensvärden eller utsläppsvillkor. Vägledning och rådgivning kan till exempel utgöras av tillsynsvägledning. I syfte att öka kompetensen i strålskyddsfrågor genomför SSM regelbundet kurser för olika målgrupper, till exempel kommunala tjänstemän och sjukvårdspersonal.

Se bilaga 6 på sid 212 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Det finns vissa synergier mellan miljö kvalitetsmålen *Säker strålmiljö*, *God bebyggd miljö* samt *Skyddande ozonskikt*. Samtliga mål bidrar till att minska exponering för UV-strålning. Inom ramen för *God bebyggd miljö* kan exempelvis åtgärder genomföras för att minska UV-strålningen genom att utforma bebyggelsen så att solstrålningen avskärmas på ett lämpligt sätt. När det gäller miljö kvalitetsmålet *Skyddande ozonskikt* är trenden positiv med minskande halter ozonnedbrytande ämnen i stratosfären och tendenser till ett allt tjockare ozonskikt. Denna utveckling gynnar även förutsättningarna för att uppnå *Säker strålmiljö*. Inga konflikter med något av de övriga 13 miljö kvalitetsmålen har identifierats.

Slutsats

De viktigaste styrmedelskategorierna för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö är informativa och administrativa styrmedel. Exempel på befintliga styrmedel är information, råd och rekommendationer, vägledning och rådgivning, planer, utbildning samt regleringar. Regleringar kan exempelvis vara föreskrifter och normeringar, t.ex. i form av referensvärden eller utsläppsvillkor. Vägledning och rådgivning kan t.ex. vara tillsynsvägledning. De befintliga styrmedlen bedöms vara tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö*.

Några generella slutsatser som kan dras är att ytterligare kunskapsunderlag behövs. Fler utvärderingar av befintliga styrmedel såväl som effekterna av dessa, skulle öka förmågan att nå miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö* samt underlätta prioriteringar av insatta medel och insatser. Effektoppföljning av insatta styrmedel kan dock vara svårt exempelvis för den del av *Säker strålmiljö* som handlar om UV-strålning, eftersom det tar lång tid att utveckla hudcancer (tiotals år). Bättre kunskapsunderlag kan erhållas genom forskning, som bedöms vara ett viktigt styrmedel för att miljö kvalitetsmålet ska kunna uppnås.

Inom delområdena strålskyddsprinciper, radioaktiva ämnen och elektromagnetiska fält som innefattas i miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö* bedöms redan vidtagna eller planerade styrmedel kunna leda till att målet uppnås. För den del av *Säker strålmiljö* som omfattar UV-strålning är trenden negativ med ökat antal hudcancerfall. Det innebär att det kommer att krävas ytterligare åtgärder om målet ska kunna nås. Genomförda styrmedel och åtgärder för UV-strålning följs upp i den mån det är möjligt. Samtidigt är det svårt att i dagsläget se effekten av styrmedlen och åtgärderna, eftersom ökat antal hudcancerfall är ett resultat av åtgärder, kunskapsnivå och beteenden som rådde för minst tio år sedan.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Utsläpp av kväve och fosfor medför negativa externa effekter, det vill säga negativa effekter på tredje part som inte inkluderas i kostnaden för den verksamhet som släpper ut kväve och fosfor. Närsaltsutsläpp bidrar till övergödning som bland annat medför att vattenkvaliteten försämras. Syrebrist kan uppstå, vilket försämrar livsvillkoren för många av organismerna i vattnet. Det kan i sin tur påverka den biologiska mångfalden negativt. Det påverkar även möjligheterna till rekreation i form av bad, fiske och annat friluftsliv vid vatten negativt i form av algbloomningar. Även dricksvattenkvaliteten kan påverkas negativt. Då en oreglerad marknad inte internaliserar/åtgärdar de externa effekterna krävs att myndigheterna inför styrmedel för att åtgärda problemen.

Asymmetrisk information är ett begrepp som används inom nationalekonomi för att beskriva situationer där parter som ingår ett avtal har tillgång till olika förhandsinformation. När det gäller subventioner och regleringar för att minska närsaltsbelastningen så är det en informationsasymmetri att staten inte har kunskap om de enskilda aktörernas kostnader för att vidta miljöförbättrande åtgärder. När staten ger stöd för miljöförbättrande åtgärder används ofta samma ersättningsbelopp för en viss åtgärd oavsett om kostnaderna för att vidta åtgärder skiljer sig mellan aktörerna. Detta gör att kostnaderna för miljöförbättrande åtgärder blir högre än om staten hade haft information om varje aktörs reservationspris, det vill säga det lägsta priset varje aktör accepterar för att genomföra åtgärden. Staten kan genom utformningen av styrmedel öka styrmedlets precision, till exempel genom att rikta stöd till aktörer i områden där det är särskilt angeläget att minska utsläppen. Detta sker dock ofta till priset av ökade transaktionskostnader. Transaktionskostnader inkluderar sökkostnader för att identifiera aktörer att ingå avtal med, kostnader för att upprätta ett avtal och kostnader för att kontrollera att avtalet hålls. De lägre åtgärds kostnaderna av ökad precision får ställas mot ökningen i transaktionskostnader för att bedöma vad som är mest kostnadseffektivt.

Problemet är inte avgörande för om målet *Ingen övergödning* kan nås, men om det inte hanteras riskerar kostnaden för att nå målet att bli avsevärt högre än om styrmedel utformas så att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas. Kunskap om

vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva kan vara viktiga vid en bedömning av vilka ytterligare styrmedel eller revideringar av styrmedel som bör införas. Detta gäller särskilt om det kan vara svårt att införa ett generellt marknadsbaserat styrmedel, till exempel en generell sektorsövergripande skatt eller avgift som bidrar till att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas.²¹

En annan typ av problem som kan uppstå vid asymmetrisk information är moralisk risk. När lagstiftning införs finns det risk för att lagstiftningen inte följs på grund av att staten inte kan observera om aktörer följer reglerna. En annan anledning till att regler inte följs kan vara att de sanktioner som drabbar en aktör som inte följer reglerna är för svaga. Incitamenten till moralisk risk påverkas av risken för upptäckt, den vinst aktören får av att negligera reglerna samt eventuella sanktioner som en upptäckt medför. Aktörens riskbenägenhet och andra psykologiska faktorer kan också påverka incitamenten till moralisk risk.²² Tillsyn av verksamheter och sanktioner då regler/avtal inte följs kan vara viktigt för att minska incitamenten till moralisk risk. Effekten/nyttan av mer tillsyn ska dock vägas mot kostnaden för tillsynen.

Aktörer

De aktörer/sektorer som bidrar med störst antropogen påverkan och belastning på miljön vad avser miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* är:

- jordbruket (främst via odlingsåtgärder som ger läckage till vatten),
- kommunala avloppsreningsverk,
- industrin (bland annat massa- och pappersindustrins utsläpp av näringsämnen till vatten),
- vägtrafik (luftutsläpp, kväveoxider i avgaserna),
- sjöfart inklusive fritidsbåtar (luftutsläpp, kväveoxider i avgaserna och utsläpp av avloppsvatten),
- enskilda avlopp,
- skogsbruket (vid avverkning sker utlakning av näringsämnen, viss gödning),
- vattenbruk (fekalier från den odlade fisken samt spill av foder),
- energiproducenter (luftutsläpp, kväveoxider i röken).

Befintliga styrmedel

Några befintliga styrmedel som har stor påverkan på övergödningens målet är: miljöbalkens regler och tillhörande förordningar när det gäller miljöfarlig verksamhet liksom balkens bestämmelser om miljö kvalitetsnormer och

---

²¹ Stavins (1998)

²² Hart (2005)

åtgärdsprogram samt bestämmelser i förordning (1998:915) om miljöhänsyn inom jordbruket.

Landsbygdsprogrammets miljöersättningar och investeringsstöd samt rådgivning (Greppa näringen).

Kväveoxidavgiften på storskaliga energianläggningar.

Lokala vattenvårdsbidrag (LOVA-bidrag).

Konventionen för förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL) och tillhörande annex, som bland annat anger gränser för maximala utsläpp av kväveoxider från fartyg.

EU:s ramdirektiv för vatten har inneburit införande av miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster och andra vattenrelaterade krav för att nå god ekologisk status i inlandsvatten och kustvatten. EU:s havsmiljödirektiv medför krav på införande av ytterligare styrmedel och åtgärder i svensk rätt samt andra åtgärder för att nå god miljöstatus i havet.

Arbetet med Baltic Sea Action Plan (BSAP) inom HELCOM är nära kopplat till miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Ett av de övergripande målen inom BSAP är ett Östersjön (inkluderat Kattegatt) opåverkat av övergödning. För att uppnå detta tillstånd har länderna kommit överens om att senast 2016 ha vidtagit åtgärder mot såväl luftburen som vattenburen belastning av näringsämnen med syfte att nå målet god ekologisk miljöstatus till 2021. Varje land har tilldelats ett kvantifierat åtagande att minska belastningen av kväve och fosfor.

Se bilaga 7 på sid 218 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Det finns konflikter mellan åtgärder för att nå övergödningensmålet och andra miljö kvalitetsmål. Ett exempel är att skatt på koldioxid stimulerar byte från bensindrivna bilar till dieseldrivna bilar då dieseldrivna bilar släpper ut mindre koldioxid, vilket kan vara positivt för klimatmålet. Dieseldrivna bilar släpper dock ut mer kväveoxider vilket är negativt för målet *Ingen övergödning*. Ett annat exempel är att miljöersättningen för fånggröda bidrar till att minska övergödningen. Men ersättningen leder även till antingen ökad bekämpningsmedelsanvändning, vilket är negativt för miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. Alternativet, ökad mekanisk bearbetning, ger ökad energianvändning när fånggrödan ska avbrytas, vilket är negativt för miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Det finns flera synergier i arbetet med att nå målet om *Ingen övergödning*. Styrmedel som bidrar till att nå målet bidrar också till målen om *Myllrande våtmarker*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande sjöar och vattendrag* *Ett rikt växt och djurliv*, *Bara naturlig försurning*, *Frisk luft* samt *Grundvatten av god kvalitet*.

Några exempel på synergier är att stöd till anläggning av våtmarker för att förhindra växtnäring utflödet kan bidra till ökad biologisk mångfald. Stöd till anläggning av kantzoner längs sjöar och vattendrag i jordbruksområden förhindrar växtnäring utflöde och bidrar till att minska utflödet av miljögifter samt kan bidra till ökad biologisk mångfald liksom till bättre kvalitet på dricksvattnet. Åtgärder för att minska kväveoxidutsläpp inom sjöfart, energiproduktion och i trafiken bidrar samtidigt ofta till förbättrad luftkvalitet och minskad försurning. Minskade kväveoxidutsläpp bidrar också till minskad bildning av marknära ozon som påverkar miljön och människors hälsa negativt. Minskade kväveoxidutsläpp bidrar också till minskad mängd sekundära atmosfäriska koncentrationer av partiklar (PM10 och PM2,5) som är skadliga för människors hälsa. Styrmedel för att minska utflöde av giftiga ämnen från deponier bidrar även till att minska utflödet av närsalter.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det inte självklart att bara för att ett styrmedel bidrar till flera mål så är det att föredra. Ett kriterium för att ett styrmedel som bidrar till att nå flera mål ska vara samhällsekonomiskt motiverat är att det bidrar till att målen uppfylls på ett kostnadseffektivt sätt.

Möjligheten att nå målet är i hög grad beroende av internationella faktorer som utveckling av livsmedelspriser och EU:s jordbrukspolitik i stort. Ökade livsmedelspriser kan medföra ökad lönsamhet i det svenska jordbruket och ökad produktion, med ökade närsaltsutsläpp som följd. Lägre livsmedelspriser kan antas ge motsatt effekt.

Slutsats

Kapitlet ger en översiktlig beskrivning av några brister kopplat till styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Beskrivningen ger inte någon fullständig problembild, utan ger några exempel på brister när det gäller förutsättningarna att nå miljö kvalitetsmålet.

Enligt den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen bedöms befintliga styrmedel inte vara tillräckliga för att det ska finnas förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet 2020. Några slutsatser från föreliggande rapport är:

- För en kostnadseffektiv minskning av belastningen till vattenmiljöer behövs ytterligare styrmedel inom jordbrukssektorn.
- Ytterligare styrmedel behövs även inom andra sektorer.
- Landsbygdsprogrammets stöd för att minska närsaltsbelastningen kan bli mer kostnadseffektiva med en högre grad av differentiering av stöden.
- För kostnadseffektiva åtgärder för förbättrad vattenkvalitet på lokal nivå behövs områdesspecifika analyser.
- Synergieffekter med andra miljömål påverkar vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva.

BESKRIVNING AV NÅGRA BRISTER MED BEFINTLIGA STYRMEDEL

Några av de analyser som genomförts avseende åtgärders kostnadseffektivitet har genomförts av Elofsson.²³ Hon har bland annat analyserat kostnadseffektiva åtgärder för att nå övergödningens målen inom BSAP för Sveriges avrinningsområden till Östersjön (även Kattegatt). Denna analys indikerar att det kommer att krävas ytterligare resurser för att nå målen. Detta gäller för alla avrinningsområden som har BSAP-mål. Elofsson uppskattar att uppfyllandet av BSAP-målen kommer att kosta knappt 6 miljarder kr per år (585 miljoner Euro), givet att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas, medan kostnaden för åtgärder per år sedan 1995 har varit drygt 3 miljarder kr per år (336 miljoner Euro). Analysen visar att på grund av höga kostnader förknippade med ytterligare åtgärder i reningsverken så medför en kostnadseffektiv politik för att nå BSAP-målen större fokus på att minska belastningen från jordbruket än den nuvarande politiken. På grund av fosforbetinget för Egentliga Östersjöns avrinningsområde så indikerar modellresultaten att det här kommer att vara kostnadseffektivt att vidta åtgärder för att minska utsläppen av fosfor från enskilda avlopp och även åtgärder i reningsverken för att minska fosforutsläppen. Övriga avrinningsområden har inga mål för minskning av fosfor.

Det är även viktigt att poängtera att lokalt kan åtgärder vara motiverade på grund av lokala övergödningens problem. Åtgärder som bedöms som icke-kostnadseffektiva i ett havsbelastningsperspektiv kan vara kostnadseffektiva sett till den lokala vattenkvaliteten i en sjö eller ett vattendrag. Till exempel kan lokal belastning motivera åtgärder för att minska utsläppen från enskilda avlopp. Ett generellt krav på att enskilda avlopp ska åtgärdas, vilket existerar idag, är dock troligtvis inte kostnadseffektivt sett ur ett övergödningensperspektiv.

För att få till stånd kostnadseffektiva belastningsminskningar lokalt till vattendrag och sjöar kan prioriteringsverktyg behöva utvecklas som stöd för länsstyrelser och kommuner. Det pågår projekt för att modellera kostnadseffektiva åtgärds kombinationer på lokal nivå till exempel inom projektet ”Fyriscost”²⁴ och ”VÅRDA vatten”²⁵. Det finns behov av att samla ihop och analysera resultaten från projekten utifrån ett förvaltningsperspektiv. En fråga är till exempel hur myndigheterna kan optimera åtgärdsarbetet med hänsyn till flera miljöproblem och med hänsyn till de förutsättningar som befintliga styrmedel ger.

Vilka åtgärder som är kostnadseffektiva är inte statiskt. Till exempel kan en ökad efterfrågan på jordbruksprodukter globalt driva upp priserna på

---

²³ Elofsson (2010)

²⁴ <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/vattennav/vara-modeller/fyriscost/>

²⁵ <http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/sodra-ostersjon/projekt/varda-vatten/Pages/default.aspx>

jordbruksprodukter, vilket kan medföra att åtgärder inom jordbruket blir dyrare ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Ett viktigt styrmedel i arbetet med att nå målet *Ingen övergödning* är de subventioner som finns i EU:s landsbygdsprogram. Bland annat ges stöd för åtgärder som begränsar växtnärläckaget. Effektiviteten i styrmedlet begränsas dock av att det bygger på frivillig medverkan från de stödberättigade företagen, främst jordbruk, samt att det endast ersätter genomsnittliga merkostnader för företagarna. Risken är stor att de företagare som har högre kostnader än genomsnittet avstår från att vidta en viss åtgärd, även om den är kostnadseffektiv med avseende på att nå övergödningens målet. Stödets utformning kan också leda till att vissa jordbrukare överkompenseras i den meningen att de skulle ha vidtagit åtgärderna till en lägre ersättning. Styrningen mot de områden som har störst påverkan har succesivt förbättrats, men här finns fortfarande en betydande förbättringspotential genom mer riktade stöd.²⁶

Minskad användning av handelsgödsel är en av flera åtgärder som beräknas ge en kostnadseffektiv minskning av närsaltutsläpp,²⁷ men den skatt som tidigare fanns på handelsgödsel är nu borttagen.

Jordbruksverket har analyserat effekterna till 2020 av en avreglering av den gemensamma jordbrukspolitiken där kvarvarande djur- och arealbidrag frikopplas, samtidigt som produktionsbegränsningar och gårdsstöd²⁸ tas bort. Förändringarna skulle innebära försämrade lönsamhet för jordbrukare och nedläggning av åkermark. Detta skulle i sin tur medföra en betydande minskning av närsaltutsläppen. Avregleringen skulle också medföra en minskad användning av växtskyddsmedel, vilket är positivt för miljö kvalitetsmålet *En giftfri miljö* samt minskade utsläpp av växthusgaser, vilket är positivt för miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Det skulle dock också medföra negativ påverkan på den biologiska mångfalden och miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.²⁹ I rapporten analyseras inte påverkan på produktionen och miljön i andra länder av förändringar i produktionen i Sverige.

För kommunala reningsverk, industri, vattenbruk och djurhållning regleras närsaltutsläppen genom miljöbalkens krav på tillstånd för miljöfarlig verksamhet eller tillsynsbeslut. Myndigheterna ska vid beslut om villkor för verksamheterna göra en rimlighetsavvägning av kostnader och nytta som utsläppsminskande

---

²⁶ SLU (2010)

²⁷ Elofsson (2010)

²⁸ Gårdsstödet är ett stöd för alla som brukar jordbruksmark, oavsett vad man producerar på marken. Gårdsstödet är alltså frikopplat från produktionen. Det räcker i princip att hålla marken i sådant skick att den fortsatt lämpar sig för jordbruk (det så kallade hävdkravet) och att följa de regler som utgör tvärvillkoren för att berättigas stöd.

²⁹ Jordbruksverket (2007)

åtgärder medför. Myndigheterna har dock oftast ofullständig information om vilka kostnader de olika aktörerna har för att begränsa utsläpp av övergödande ämnen. Detta medför att de villkor som ställs inte säkert medför att de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska utsläppen vidtas. Till exempel kan två reningsverk åläggas samma krav även om det ena reningsverket kan minska sina utsläpp till avsevärt lägre kostnad än det andra reningsverket. Naturvårdsverket har nu ett regeringsuppdrag att analysera och föreslå nya/reviderade styrmedel för att minska utsläppen av kväve och fosfor från kommunala reningsverk. Ett av flera styrmedel som kommer att utredas är ett avgiftssystem. Uppdraget ska rapporteras senast den 15 oktober 2012.³⁰

Tillräckliga styrmedel saknas för utsläpp av kväveoxider och ammoniak till luft, särskilt internationellt. Bland annat märks en trend av ökande utsläpp av kväveoxider i internationell sjöfart. Många åtgärder inom sjöfarten bedöms vara kostnadseffektiva sett till effekten på luftkvalitet, försurning och övergödning, vilket kan motivera ytterligare styrmedel alternativt skärpning av de befintliga styrmedlen.³¹

De styrmedel som används för att minska närsaltsbelastningen kan troligvis bli mer kostnadseffektiva med en högre grad av differentiering av de stöd som ges eller genom att nya styrmedel tas fram för att öka kostnadseffektiviteten. En ökad precision i styrningen ska dock vägas mot eventuella ökade transaktionskostnader.

Naturvårdsverket har utrett ett avgiftssystem med ambition att inkludera merparten av utsläppskällorna och med möjlighet till handel mellan länder för att få en mer kostnadseffektiv belastningsminskning. En slutsats av utredningarna var att det är komplicerat att införa ett system som täcker in flera sektorer samt både diffusa utsläpp och punktkällor. Det skulle också, för att kunna fungera effektivt, kräva att kväve och fosfor lyfts ur den integrerade tillståndsprövningen. Det skulle i sin tur innebära en genomgripande förändring av EU- och nationell rätt som behöver analyseras vidare.

I Sveriges aktionsplan för att nå målen i BSAP³² ges förslag på ytterligare åtgärder för att minska växtnärläckaget till vatten. Då dessa åtgärder inte räcker för att nå Sveriges nuvarande åtagande genomförde Jordbruksverket en analys av konsekvenserna av ytterligare belastningsminskning genom minskad gödslingsintensitet och genom att lägga jordbruksmark i långliggande träda. Analysen visar att åtagandet, för att det ska nås, kan komma att innebära nedläggning inom delar av jordbruket, medan importen av jordbruksprodukter istället kommer att öka. Analys av alternativa åtgärder genomfördes inte.

---

³⁰ Miljödepartementet (2010)

³¹ Sjöfartsverket (2009)

³² Naturvårdsverket (2008)

Vi saknar fullständig kunskap för att bedöma hur stor belastningsminskning som krävs för att nå miljö kvalitetsmålet. Det behövs bland annat forskning om vilken fördröjning som fosfor i bottensedimenten kan ge upphov till. Det skulle ge ett bättre underlag för att bedöma om tillräckliga styrmedel har införts till 2020 för att målet ska kunna uppnås vid ett senare tillfälle.

I Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen³³ bedöms att befintliga styrmedel inte är tillräckliga för att det ska finnas förutsättningar att nå målet *Ingen övergödning 2020*. Sveriges kvantifierade åtagande inom HELCOM och BSAP medför dessutom krav på ytterligare insatser. Sverige har inte ensamt rådighet över problemet med övergödning av havet. Även insatser i andra länder är avgörande för att nå målet. Även när det gäller påverkan på landekosystemen har Sverige begränsad rådighet på grund av stor påverkan från luftburna utsläpp från andra länder.

---

³³ Naturvårdsverket (2012)

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

KOLLEKTIVA VAROR

Vi människor är direkt beroende av vatten för våra dagliga aktiviteter. Bland annat använder vi vatten i hushåll och till industriproduktion. Vi är även indirekt beroende av vattenresurser. Våra ekosystem både på land och i hav genererar tjänster (pollinering, inlagring av koldioxid i skogar, produktion av timmer och fisk etc) som kommer samhället till godo och bidrar till vår överlevnad och välfärd. Vattenmiljöer bidrar också med områden för rekreation och med kulturmiljövärden. De ekosystemtjänster som vatten/vattenmiljöer bidrar med är till stor del kollektiva varor. Det gör att det finns risk för överutnyttjande av dessa ekosystemtjänster.

Kunskap kan i vissa fall vara en kollektiv vara. Det kan krävas omfattande resurser att ta fram ny kunskap om till exempel miljö- och hälsoeffekter, men när den är producerad så är den ofta tillgänglig till en låg kostnad för alla oavsett om man bidragit till finansieringen. Detta gör att utan statliga insatser så finns risk att information inte tas fram i samhällsekonomiskt motiverad omfattning.

EXTERNNA EFFEKTER

Negativa externa effekter gör att styrmedel krävs för nå miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*. Negativa externa effekter är effekter på tredje part som uppstår av en aktivitet utan att dessa negativa effekter inkluderas i kostnaden för aktiviteten. Miljöproblem och negativa externa effekter som behöver åtgärdas för att nå miljö kvalitetsmålet beskrivs nedan.

Fysisk och hydrologisk påverkan samt ohållbar exploatering

Jordbruk och skogsbruk kan medföra påverkan på kantzoner vid vattenmiljöer. Exempelvis kan borttagande av träd och buskar vid vattendragen ge negativ påverkan på den biologiska mångfalden i och vid vattendragen, eftersom död ved i vattendrag och beskuggning har en mycket stor biologisk betydelse. Verksamheterna kan även leda till ökat utflöde av närsalter och miljögifter till vattendraget. Vattenreglering, dikning, muddring och anläggning av vägar över vattendrag medför inte sällan vandringshinder för fisk, försämring av vattendragens

vattenhållande och flödesutjämnande funktion och försämrade möjligheter till fiske.

Strandnära byggande och olika verksamheter (utöver de areella näringarna, väganläggning och vattenverksamhet) kan medföra störningar/exploatering av vattenmiljöer. Det kan i sin tur göra att de ekosystemtjänster sjöar och vattendrag bidrar med försämras eller förstörs. Möjliga effekter är ökad belastning på ekosystemen, den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden, minskad tillgänglighet för friluftslivet, minskad möjlighet till dricksvattenproduktion, brist på fredade områden och ökad fragmentering av värdefulla miljöer. Denna påverkan kan försämra möjligheten för hotade arter att fortleva och sprida sig.

Övergödning

Utsläpp av (kväve och) fosfor från jord- och skogsbruk, industrier, kommunala och enskilda avlopp och från vissa andra verksamheter ger negativ påverkan på siktdjup, näringsämnesstatus, sammansättning av fisk-, makrofyt (makroalg)-, bottenfauna-, påväxtalg- och växtplanktonsamhällen. Det kan leda till algbloomning och där vattenomsättningen är begränsad, syrebrist. Följden kan även bli försämrade nyttjande- och upplevelsevärden. Övergödningsproblematiken utgör ett särskilt stort problem i södra Sverige.

Farliga och förorenande ämnen

Utsläpp av giftiga/förorenande ämnen kan ha toxiska, mutagena och cancerogena effekter. De kan skapa långsiktiga effekter i vattenmiljön och på organismerna i vattenmiljön. Tillförsel och förekomst av farliga och förorenande ämnen påverkar levande organismer i och utanför vatten. Dessa ämnen har sin källa i utsläpp från bland annat avloppsreningsverk, dagvatten, nedlagda deponier, utsläpp från andra länder som kommer till Sverige via atmosfäriskt nedfall, fordonstrafik, bekämpningsmedel och genom läckage från varor. Förekomst av miljögifter är ofta större i anslutning till större orter, vägar, intensivt odlade jordbruksområden samt gamla industrier.

Försurning

Försurning medför negativ påverkan på den biologiska mångfalden. Försurning orsakas av nedfall av sura luftföroreningar från förbränning av fossila bränslen inom bland annat energiproduktion och transportsektorn och via mark som inte har förmåga att neutralisera syrorna. Vissa geologiska förutsättningar samt påverkan från skogsbruk medför även markförsurning genom att neutraliserande ämnen förs bort från marken.

Förlust av kulturmiljövärden

Värdefulla kulturmiljöer kan skadas vid såväl exploatering, exempelvis strandnära byggande som vid restaurering av vattendrag i främst natur- och fiskevårdande syfte. Några exempel på värdefulla vattenanknutna kulturmiljöer är äldre dammkonstruktioner och broar, flottningsslämningar och karaktärsskapande

bebyggelse såsom bykhus, flottarkojor, mjölnarbostäder och kvarnar. Många kultur- och fornlämningar under vatten är idag dåligt kända, men har ändå skydd enligt kulturminneslagen. Förlust av dessa värden riskeras vid exploatering som fiskodling, muddring och brobyggen. Förlust av kulturmiljövärden kan även medföra försämrade upplevelsevärden och påverka friluftslivet negativt. Det ökade trycket från turismen kan betyda både hot och möjligheter för kulturmiljön. Kulturmiljövärden är också en så kallad kollektiv vara, vilket innebär att det kan finnas otillräckliga incitament för enskilda individer att bidra till att bevara dem.

Klimatförändring

Användning av fossila bränslen för elproduktion, transporter, industriproduktion och uppvärmning, utsläpp av metan och andra växthusgaser förstärker jordens naturliga växthuseffekt, vilket bidrar till en uppvärmning av klimatet, en klimatförändring. Detta påverkar limniska miljöer och dess resurser, samt möjligheten att nyttja dem. Påverkan sker via förändringar i väder, nederbörd, isförhållanden, avrinning och omsättning, temperatur och syreförhållanden. Klimatförändringen förväntas medföra fler intensiva regnperioder, höga vattennivåer/flöden, eventuellt mer nederbördsrika vintrar och torrare somrar samt fler översvämningar. Det medför även ökad avrinning med risk för ökad utlakning av närsalter och humus. Sammantaget förväntas detta i sin tur medföra försämrad vattenkvalitet samt genomgripande förändringar av ekosystemens funktion och artsammansättning. Särskilt kallvattenarter missgynnas. Risken för översvämningar ökar och som en följd effekt även riskerna för förorening av dricksvatten, ras och skred samt ökad spridning av farliga ämnen från förorenad mark. Även brukandet av jord och skog nära vatten riskerar ge ökad negativ påverkan på de limniska miljöerna genom bland annat ökade körskador och ökat läckage av näringsämnen.

Främmande arter

Antalet främmande arter i våra vatten ökar. Några av de problem som förekommer är olagliga utsättningar av signalkräftor som är bärare av kronisk kräftpest. Främmande arter som kommer till våra vatten med barlastvatten från fartyg är en annan spridningsväg. Dessa arter påverkar ofta befintliga organismer negativt och kan medföra stora samhällsekonomiska kostnader.

Överfiske

Ett för stort uttag av fisk medför minskande bestånd vilket bland annat kan medföra negativ påverkan på biologisk mångfald och de ekosystemtjänster fiskbestånden bidrar med.

Buller och andra störningar

Ljudstörningar ovan och under vattenytan från bland annat motorer och anläggningar kan påverka störningskänsliga djur, till exempel häckande fåglar. Buller och andra ljudstörningar kan även påverka upplevelsevärden/friluftslivet negativt.

ASYMMETRISK INFORMATION

Asymmetrisk information är ett begrepp som används inom nationalekonomi för att beskriva situationer där parter som ingår ett avtal har tillgång till olika förhandsinformation.

Asymmetrisk information kan påverka effektiviteten i de styrmedel som används för att nå miljö kvalitetsmålet. Staten har inte kunskap om aktörernas kostnader för att vidta miljöförbättrande åtgärder, vilket aktören har. När staten ger stöd för miljöförbättrande åtgärder används ofta samma ersättningsbelopp för en viss åtgärd oavsett om kostnaderna för att vidta åtgärderna skiljer sig mellan aktörer. Detta gör att statens kostnader för miljöförbättrande åtgärder blir högre än om staten hade haft information om varje aktörs reservationspris (det lägsta priset varje aktör accepterar för att genomföra åtgärden).³⁴ Detta problem är troligtvis inte avgörande för om målet *Levande sjöar och vattendrag* kan nås, men om det inte hanteras så riskerar kostnaden för att nå målet bli avsevärt högre än om styrmedel utformas så att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas. Kunskap om vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva kan vara viktiga vid en bedömning av vilka ytterligare styrmedel/revideringar av styrmedel som bör införas. Detta gäller särskilt om det kan vara svårt eller olämpligt att införa marknadsbaserade styrmedel som till exempel en generell sektorsövergripande skatt eller en generell sektorsövergripande avgift för att åtgärda ett miljöproblem. Med sådana styrmedel så medför marknadskrafterna att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas.³⁵

En annan typ av problem som kan uppstå vid asymmetrisk information är moralisk risk (moral hazard). När lagstiftning införs (och stöd ges) finns det risk för att lagstiftningen inte följs (åtgärder som får stöd inte genomförs) på grund av att staten inte kan observera om aktörer följer reglerna (vidtar åtgärder). En annan anledning till att regler inte följs kan vara att de sanktioner som drabbar en aktör som inte följer reglerna är för svaga. Incitamenten till moralisk risk påverkas av risken för upptäckt, den vinst aktören får av att negligera reglerna samt eventuella sanktioner som en upptäckt medför. Aktörens riskbenägenhet och andra psykologiska faktorer kan också påverka incitamenten till moralisk risk.³⁶ Tillsyn av verksamheter och sanktioner då regler/avtal inte följs kan vara viktigt för att minska incitamenten till moralisk risk. Effekten/nyttan av mer tillsyn ska dock vägas mot kostnaden för tillsynen.

Aktörer

De aktörer/sektorer som bidrar med störst påverkan och belastning på miljön vad avser miljö kvalitetsmålet är:

---

³⁴ Hart 2005

³⁵ Stavins (1998)

³⁶ Hart (2005)

- Vattenverksamheter (vattenreglering m.m.)
- Jordbruk
- Skogsbruk
- Industri
- Vägtrafik
- Bygg- och anläggningsverksamhet
- Fiske
- Sjöfart
- Energiproduktion
- Vattenbruk
- Hushållen/privatpersoner

Befintliga styrmedel

Några befintliga styrmedel med stor påverkan på miljö kvalitetsmålet är:

- Miljöbalkens bestämmelser.
- Plan och bygglagen, bland annat regler om kommunal översiktsplanering.
- Skogsvårdslagens regler om miljöhänsyn.
- Europeisk kemikalielagstiftning såsom REACH, växtskyddsmedelsförordningen, förordningen om långlivade organiska föreningar, biocidproduktdirektivet, RoHS-direktivet³⁷ och klassificeringsförordningen.
- Kulturminneslagen.
- Fiskelagen.
- Landsbygdsprogrammets miljöersättningar, lokala vattenvårdsbidrag (LOVA), lokala naturvårdsbidrag (LONA), kalkningsanslaget, anslaget för sanering av förorenade områden, fiskevårdsmedel, vattenavgiftsmedel samt kulturmiljövårdsanslaget.
- Informationsinsatser i form av rådgivning, vägledning etc.

Vattenförvaltningsförordningen medför krav på införande av ytterligare styrmedel/revidering av befintliga styrmedel för att uppnå fastställda miljö kvalitetsnormer för inlands- och kustvatten.

Se bilaga 8 på sid 234 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Styrmedel har i vissa fall negativa effekter på andra miljö kvalitetsmål. Konflikter kan även förekomma inom miljö kvalitetsmålet. En konflikt är att stöd till restaurering av vattendrag för ökad biologisk mångfald kan påverka

---

³⁷ Direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter.

kulturmiljövärden negativt och vice versa. Stöd till restaurering kan också medföra minskad vattenkraftsproduktion, vilket kan påverka målet om begränsad klimatpåverkan negativt.

Styrmedel för att uppnå *Levande sjöar och vattendrag* har flera synergieffekter med andra miljö kvalitetsmål. Exempel på andra miljö kvalitetsmål *Levande sjöar och vattendrag* kan bidra till att uppnå är *Ingen övergödning*, *Myllrande våtmarker*, *Giffri miljö*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Ett rikt växt och djurliv*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning*, *En storslagen fjällmiljö* och *Levande skogar*. I vissa fall beror synergien dock på att samma mål återkommer i flera miljö mål. Möjligheten att nå målet *Levande sjöar och vattendrag* påverkas av framtida klimatförändringar. Insatser för att nå målet *Begränsad klimatpåverkan* är därför viktigt för målet *Levande sjöar och vattendrag*.

Exempel på styrmedel som bidrar till att uppfylla flera mål är att kväveoxidavgiften som bidrar till minskad övergödning, bättre luftkvalitet samt minskad försurning och förbättrad dricksvattenkvalitet. Bidrag till restaurering av vattendrag kan ge ökad biologisk produktion och förbättrat fiske, återställda naturvärden och biologisk mångfald i vattensystem och kantzoner. Det kan också öka upplevelsevärden, minska närsaltsförluster och ge potentiellt ökat skydd mot översvämningar.

Slutsats

I detta avsnitt beskrivs några brister kopplade till befintliga styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålet. Beskrivningen begränsas till några av de miljö problem där behov av ytterligare/reviderade styrmedel eller förbättrad tillämpning av befintliga styrmedel har identifierats. Dessa är:

- Ohållbar exploatering samt fysisk och hydrologisk påverkan
- Förlust av kulturmiljövärden.
- Övergödning (se miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*).
- Miljöfarliga ämnen (se miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*).

Enligt den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen bedöms befintliga styrmedel inte vara tillräckliga för att det ska finnas förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* 2020. Några brister som identifierats i föreliggande rapport är:

- Det saknas tillräckliga resurser (ekonomiska styrmedel) för restaureringsåtgärder. Det finns också otillräcklig kunskap om olika åtgärders kostnadseffektivitet.
- Det saknas en landskapsplanering som är strategisk både på ett nationellt och regionalt plan.

- Tillsynen av verksamheter och åtgärder är i många fall otillräcklig, till exempel för att kontrollera och upprätthålla efterlevanden av strandskyddsbestämmelserna.
- Regelverket kring vattenverksamheter medför att miljö kvalitetsmålet är svårt att uppnå.
- Deltagande i landsbygdsprogrammets stödprogram är frivilligt och stöd ges utifrån genomsnittliga kostnader – inte med hänsyn till vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva.
- Skyddet för viktiga dricksvattentäkter är inte tillräckligt prioriterat för att säkerställa områdena.
- Uppföljningar av miljöhänsynen i skogsbruket indikerar att det kan behövas ytterligare styrning för att skydda vattenmiljöer från fysisk påverkan vid avverkning.
- Samordningen mellan myndigheter är inte tillräcklig. Det medför bristande tillämpning av befintliga styrmedel, exempelvis mellan naturvård och kulturmiljö.
- Kunskapsbrister finns bland annat om olika ekosystemtjänsters värde, kulturmiljöer vid vattendrag och om förekomst och effekter av många miljöfarliga ämnen i den akvatiska miljön.

GENERELLA BRISTER

Ett generellt problem är brister i tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken. Mer resurser behövs och arbetet behöver effektiviseras. Ett exempel är tillsyn över vattenverksamhet där resurserna långt ifrån motsvarar behoven. Proaktiv eller av myndigheterna egeninitierad tillsyn är sällan förekommande.³⁸

Ett annat generellt problem är bristande tillämpning av befintliga styrmedel orsakad av brist på samordning mellan myndigheter. Detta gör att frågor faller mellan stolarna och myndigheterna missar synergieffekter som bidrar till mer kostnadseffektiva lösningar. Ett exempel är de många vandringshindren i vattendrag. Att åtgärda dessa kräver samordning mellan flera sektorer. Dels krävs en gemensam bild av prioriterade vattendrag, målkonflikter med till exempel kulturarv behöver bli utredda och resurser och åtgärder samordnas mellan bland andra trafikverk, kommuner, skogsbruket etc.³⁹

Ytterligare en generell brist är att i enlighet med de krav som framgår av miljöbalken tar verksamhetsutövare fram miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) för varje enskilt exploateringsprojekt. Däremot sker sällan en samlad analys av flera närliggande exploateringsprojekt och deras sammanlagda effekter på vattenkvalitet, biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Varje enskilt projekt

³⁸ Information om brister och förslag till förbättringar i tillsynen – se Naturvårdsverkets redovisning av uppdrag enligt 1 kap. 28 § miljö tillsynsförordningen, 2012-04-12, NV -01466-12

³⁹ Naturvårdsverket (2011)

beskrivs, analyseras och prövas i förekommande fall var för sig av myndigheter och domstolar. Detta förhållande begränsar möjligheten till en helhetssyn på landskapet och förutsättningarna för att bevara och återställa ekosystemen.⁴⁰

En generell brist är att det saknas värderingar av den nytta som icke-marknadsprissatta ekosystemtjänster ger. Detta gör att dessa ekosystemtjänster tenderar att underskattas då man väger exploatering/förorenande verksamhet mot natur- och kulturmiljövärden. Detta gäller alla de ovan nämnda miljöproblemen.

Ett generellt problem är också bristen på data över åtgärders effekter och samhällsekonomiska kostnader. Uppgifter om samhällsekonomiska kostnader för åtgärder behöver samlas in och de åtgärder som görs behöver följas upp i högre grad än vad som görs idag för att få bättre kunskap om vilka åtgärder som är kostnadseffektiva.

OHÅLLBAR EXPLOATERING SAMT FYSISK OCH HYDROLOGISK PÅVERKAN

Några av de aktiviteter som medför ohållbar exploatering samt fysisk och hydrologisk påverkan på sjöar och vattendrag är vattenreglering, jord- och skogsbruk samt bygg- och anläggningsverksamhet. Verksamheterna kan till exempel påverka kantzoner negativt och leda till ökat utflöde av närsalter och miljögifter till vattendraget. Vattenreglering, dikning, muddring och anläggning av vägar över vattendrag medför inte sällan vandringshinder för fisk, försämring av vattendragens vattenhållande och flödesutjämnande funktion och försämrade möjligheter till fiske. Strandnära byggande med flera verksamheter kan också medföra störningar/exploatering i närheten av (känsliga) vattenmiljöer.

Förebyggande skyddsåtgärder är viktigt för att förhindra försämring/förlust av de ekosystemtjänster vattenmiljöerna bidrar med. Då skada redan uppstått kan restaurering av skyddsvärda vattendrag väsentligt bidra till att förbättra landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion samt naturliga produktionsförmåga. Restaureringen bidrar också till att förstärka vattendragens variationsrika livsmiljöer och biologiska mångfald.

Den samhällsekonomiska kostnaden för att uppnå målen för restaurering kopplat till miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*⁴¹ samt vattendirektivet och EG:s ålförordning, har uppskattats till mellan 7 och 14 miljarder kr. Man har då antagit att det inte kommer att genomföras åtgärder i de stora vattendragen med omfattande påverkan från vattenkraft. Åtgärder i skogen ingår inte heller då detta är verksamhetsutövarens ansvar inom ramen för generell hänsyn. Dagens resurser

⁴⁰ Naturvårdsverket (2011)

⁴¹ Då Naturvårdsverkets rapport skrevs 2009 innebar miljökvalitetsmålet enligt regeringens bedömning (prop. 2005/05:150) bland annat att biologisk mångfald återskapas och bevaras i sjöar och vattendrag. Kopplat till detta fanns ett delmål om att senast till år 2010 ska minst 25 procent av de värdefulla och potentiellt skyddsvärda vattendragen ha restaurerats.

för restaurering uppskattas till cirka 100 miljoner kr per år. För att nå målen till 2025 bedöms åtgärds kostnaden uppgå till cirka 5-10 miljarder kr (0,5-1 miljard kr per år). Bland de samhällsekonomiska intäkter som balanserar kostnaderna kan nämnas till exempel ökad biologisk produktion och förbättrat fiske till gagn för både fritidsfiskare och turism, återställda naturvärden och biologisk mångfald i vattensystem och kantzoner, ökade upplevelsevärden, minskade närsaltsförluster och potentiellt ökat skydd mot översvämningar.⁴²

En väl fungerande tillsyn är viktigt för att identifiera och få till stånd kostnadseffektiva åtgärder. Länsstyrelserna har idag inte resurser och inte alltid kompetens att fokusera på tillsyn av vattenverksamhet.⁴³ Genom tillsyn inklusive rådgivning kan man förebygga skador och påtala åtgärder som behöver genomföras. Tillsynsmyndigheten ska fortlöpande bedöma om villkoren i ett tillstånd för vattenverksamhet är tillräckliga, eller om de behöver omprövas. Exempel på när en sådan prövning behöver göras är vid tillsyn av de dammar som har rätt till nolltappning, när inget vatten släpps förbi. Tillsyn gäller även icke prövade verksamheter då beslut om förelägganden kan grundas direkt på miljöbalkens regler, till exempel när de allmänna hänsynsreglerna har åsidosatts. För icke prövade vattenverksamheter kan tillsynsmyndigheten också förelägga om förbud mot eller inskränkningar i fortsatt verksamhet.⁴⁴ Idag saknas tillräckliga resurser för att detta för måluppfyllnaden nödvändiga arbete ska bli utfört.

För att bedriva ett effektivt bevarande- och skyddsarbete så bör även kumulativa effekter av olika verksamheter beaktas. Det kan till exempel gälla vattenuttag, reglering eller biotopförluster (och även utsläpp) i ett avrinningsområde som skett genom åren. En begränsande faktor i arbetet för att skydda vattenmiljöer är att merparten av inlandsvattnen är enskilda vatten, de ägs inte av staten. När det gäller enskilda vatten så kan myndigheterna inte, med stöd av miljöbalken, inskränka en verksamhet utan att verksamheten i sig har tydlig negativ påverkan på det allmänna som motiverar inskränkningen. Detta gör att lagstiftningen inte beaktar kumulativa effekter av flera verksamheter. De möjligheter till skydd som finns idag är inrättande av olika typer av skydd kopplat till miljöbalken. Det medför dock en omfattande process för att driva ärendena och det krävs ekonomiska resurser för kompensation till vattenägarna. Ett alternativ kan också vara att införa kompletterande styrmedel, till exempel en avgift eller skatt, för att minska incitamenten till den miljöskadliga verksamheten.

Ett område där det krävs ytterligare insatser för att nå miljö kvalitetsmålet är när det gäller styrmedel riktade mot vattenverksamheter. Omprövningstakten behöver öka och tillsynen behöver tillföras ökade resurser. En ekonomisk värdesättning av den

---

⁴² Naturvårdsverket (2009)

⁴³ Naturvårdsverket (2007)

⁴⁴ Naturvårdsverket (2009)

skada vattenreglering medför skulle vidare underlätta för domstolarna att göra avvägningar mellan den skada och nytta en vattenverksamhet medför.⁴⁵

I sjöar och vattendrag baseras cirka 90 procent av tillstånden för kraftverk och regleringsdammar för vattenreglering som gäller idag på 1918 års vattenlag eller tidigare. Det finns en mängd verksamheter som helt saknar tillstånd. Den helt övervägande delen av landets cirka 50 000 markavvattningsföretag har tillkommit med stöd av äldre lagstiftning.⁴⁶

De verksamheter som tillkommit med stöd av äldre lagstiftning har i princip inga krav på sig att vidta miljöförbättrande åtgärder. Från 1999 till 2009 har endast 78 av 3727 tillstånd omprövats mot miljöbalkens regler. Ett problem är att vattenkraftbolagen kan försöka undvika omprövningsprocessen, då en sådan process kan medföra att de behöver bekosta miljöförbättrande åtgärder.⁴⁷

Enligt miljöbalken är det den som initierar en process för att ompröva ett tillstånd som ska stå för kostnaderna för processen. Det inkluderar kostnader för att ta fram bakgrundsmaterial och ofta även för kostnaderna som andra involverade parter har. Det ligger oftast inte i företagets intresse att initiera en omprövningsprocess. Särskilt gäller detta om det finns en risk för att kostnaderna för processen och de med det nya tillståndets krav på miljöförbättrande åtgärder överstiger vinsterna med till exempel en ombyggnad av en kraftanläggning. Detta gör att kraftverksägare i vissa fall avstår från effektiviseringar och endast vidtar förändringar som är möjliga inom det befintliga tillståndet.⁴⁸ Miljöförbättrande åtgärder kommer då inte till stånd.

Fellagda vägtrummor kan utgöra vandringshinder. Cirka 30-50 procent av alla vägtrummor beräknas utgöra vandringshinder för vattenlevande djur. Undersökningar av Vägverket visar att nyanlagda vägtrummor fortfarande läggs så att de utgör vandringshinder, trots tydliga krav i regelverken. Vägverket menar därför att det måste ske en ökad regional uppmärksamhet på dessa frågor i vägplaneringsprocessen. Uppföljningar som gjorts vid ett antal åtgärdade vägtrummor visar att återkoloniseringen av fisk uppströms sker förvånansvärt snabbt. Kostnaden för att åtgärda felaktigt lagda vägtrummor i särskilt utpekade vattendrag beräknas uppgå till drygt 350 miljoner kr. Detta bedöms vara en kostnadseffektiv miljöåtgärd.⁴⁹

---

⁴⁵ Östlund (2010)

⁴⁶ Naturvårdsverket (2009)

⁴⁷ Rudberg (2011)

⁴⁸ Rudberg (2011)

⁴⁹ Vägverket (2007)

Inom skogsbruket används främst föreskrifter med allmänna hänsynsregler med bemyndigande i skogsvårdslagen. Grundprincipen är att verksamhetsutövaren får tåla ett visst intrång, det vill säga att i vissa fall upp till 10 procent av intäkterna faller bort på grund av miljöhänsyn. Detta gäller dock för den totala hänsynen och inte bara för hänsyn till vattenmiljöer. Därutöver finns möjlighet till kompensation från staten för ytterligare inskränkningar. Resurserna för detta är dock små i förhållande till behovet. Ersättning inom EU:s stödsystem till jordbrukare lämnas inte för skog vid vatten. Detta bidrar till att det saknas incitament till vissa åtgärder som kan gynna den biologiska mångfalden i vatten.

Hänsynen till vattenmiljöer i brukandet av skogen är i många fall otillräcklig. Bristande hänsyn medför avsaknad av tillräckliga skyddszoner samt körning i och över vattnet och i den strandnära zonen. Även skogsdikningen utgör ett problem för vattenkvaliteten och därmed för den biologiska mångfalden i vattendragen som bland annat påverkas negativt av ökad tillförsel av grumlande material. Det bedöms ibland vara fördyrande att anlägga och använda sig av temporära överfarter över vatten. Skogsstyrelsen genomför årligen uppföljning av miljöhänsyn vid föryngringsavverkning. För åren 1999-2008 uppskattas full hänsyn i enligt med skogsvårdslagen ha tagits vid cirka 70 procent av avverkningarna när det gäller körskador och körning över vattendrag. Full hänsyn när det gäller näringsläckage uppskattas ha tagits vid cirka 60 procent av avverkningarna.⁵⁰ Att det är så många avverkningar som inte följde lagen till fullo indikerar att ytterligare styrmedel kan behövas. Exempel är ytterligare information till skogsägare, ekonomiska styrmedel, alternativt att det kan behövas starkare sanktioner kopplade till reglerna.

Inom jordbruket är det frivilligt att anlägga skyddszoner vid vattenmiljöer, och de som gör det kan få ersättning inom Landsbygdsprogrammet. Ersättningen motsvarar genomsnittliga kostnader för anläggning av skyddszoner. Att åtgärden är frivillig och stödet grundar sig på genomsnittskostnader för anläggning av skyddszoner gör att skyddszoner inte alltid anläggs där det är miljömässigt och samhällsekonomiskt motiverat.⁵¹

FÖRLUST AV KULTURMILJÖVÄRDEN

Nedan beskrivs brister avseende befintliga styrmedel både när det gäller kulturmiljövärden i sjöar och vattendrag, i havet samt i kust och skärgård.

Många av landets kulturhistoriskt värdefulla miljöer ligger i anslutning till sjöar och vattendrag, eftersom nära tillgång till vatten i äldre tider varit en förutsättning för människors bosättning, försörjning och transporter. Kulturmiljöerna kan skadas vid såväl exploatering, exempelvis strandnära byggande, men även vid restaurering av vattendrag i natur- och fiskevårdande syfte. Många kultur- och fornlämningar

---

⁵⁰ Skogsstyrelsen (2011)

⁵¹ SLU (2010)

under vatten är idag dåligt kända men har ändå skydd enligt kulturminneslagen. Förlust av dessa värden riskeras vid exploatering som fiskodling, muddring och brobyggen.

Ett problem är att det finns risk för bristande tillämpning av befintliga styrmedel på grund av den starka sektoriseringen av de statliga myndigheterna både på central och på regional nivå. Detta gör att frågor om kulturmiljö ofta faller mellan stolarna.⁵² En orsak är också bristande kompetens i kulturmiljöfrågor på sektorsmyndigheterna och vid länsstyrelserna. Ett tvärsektorielt synsätt kan medföra att resurser används mer kostnadseffektivt.

Ett annat problem är att det inte alltid är skydd av miljöer som krävs utan människor som brukar och underhåller kulturmiljövärdena. Det behövs ytterligare styrmedel för ändamålsenlig skötsel och brukande av kulturmiljön i ett landskapsperspektiv. Idag saknas en effektiv och strategisk landskapsplanering både på ett nationellt och regionalt plan.⁵³

Det finns också behov av ett ökat kunskapsunderlag. Brist på kunskap medför bland annat bristande tillämpning av befintliga styrmedel. Bland annat behövs ökad kunskap om fornlämningar på havsbottnarna och kulturmiljövärden längs våra vattendrag,⁵⁴ samt en ökad grad av uppföljning och utvärdering av genomförda åtgärder.⁵⁵ Ökade kunskaper behövs också kring olika åtgärders effektivitet och huruvida lösningar som tar större kulturmiljöhänsyn ändå kan få önskad effekt.

Samordningen och integrationen av kulturmiljöaspekter hos berörda nationella och regionala myndigheter är inte tillräcklig. Ett tvärsektorielt synsätt skulle kunna medföra ökad samordning samt att resurser används mer kostnadseffektivt.

Brister som är specifika för sjöar och vattendrag

Hot mot kulturmiljön vid vattenmiljöer är dels direkta skador i form av borttagning/rivning eller slitage, men också indirekta skador orsakade av ändrad användning. Förstörelse av fornlämningar sker kontinuerligt vid till exempel vägbyggen och vattenbruk eftersom kunskapen är otillräcklig. Även ökad turism och friluftsliv kan i ren okunskap skada lämningar. Återförande av sten för turbulent flöde i bäckar och åar berör många gånger kulturmiljöer som exempelvis flottningsslämningar, kanaler, fiskeanordningar etc. För att nu övergivna lämningar av flottning och energiutvinning inte helt ska försvinna behövs hänsyn till kulturmiljövärdena vid beslut om åtgärder i dessa miljöer.

---

⁵² Riksantikvarieämbetet (2007)

⁵³ Riksantikvarieämbetet (2007)

⁵⁴ Naturvårdsverket (2012)

⁵⁵ Länsstyrelsen Kalmar län (2010)

En brist är också otillräcklig hänsyn till kulturmiljö vid beslut om rivning av exempelvis flottnings- och dammanläggningar för att öka framkomligheten för vandrande fisk. Många mindre vattenkraftverk har tagits ur drift de senaste åren. I samband med detta avlägsnas i många fall befintliga dammar för att förbättra betingelserna för vandrande fisk. Där utvinning av vattenkraft sker i stor skala medför förändringar i vattenståndet att fornlämningar i strandkanten försvinner eller successivt förstörs. Även andra vattenanknutna industrier har i de flesta fall övergivits. Underhållet av bruksdammar upphör och deras vattenspeglar försvinner sakta.

Brister som är specifika för kulturmiljövärden i hav, kust och skärgård

Förstörelse av fornlämningar i hav, kust och skärgård sker kontinuerligt eftersom kunskapen är otillräcklig vid till exempel bottentrålning. Även åtgärder för att främja ökad turism och friluftsliv kan äventyra kustens kulturmiljövärden.

När det gäller fornlämningar i havet så finns i stort sett de lagar och förordningar som behövs för förverkligandet innanför territorialgränsen, dock saknas skydd utanför denna. En brist är att kulturminneslagen inte inkluderar skeppsvrak som är yngre än 100 år. Den nya havsplaneringslagen bedöms kunna bidra till att kulturmiljövärden i havet i större utsträckning kan få skydd.⁵⁶

MILJÖFARLIGA ÄMNEN

Se redovisning om miljöfarliga ämnen i kapitel 10 *Hav i balans samt levande kust och skärgård*

ÖVERGÖDNING

Se redovisning i kapitel 7 *Ingen övergödning*

---

⁵⁶ Naturvårdsverket (2012)

Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Sveriges geologiska undersökning, SGU, ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Ett marknadsmisslyckande är ett problem som en oreglerad marknad inte kan lösa, och som därmed behöver åtgärdas med hjälp av styrmedel. De marknadsmisslyckanden som är aktuella för målet *Grundvatten av god kvalitet* har delats in i tre kategorier, som var och en beskrivs mer utförligt nedan:

1. Grundvattnet och dess ekosystemtjänster är kollektiva varor
2. Grundvattnet påverkas av externa effekter
3. Ofullständig/ asymmetrisk information

1. GRUNDTVATTNET OCH DESS EKOSYSTEMTJÄNSTER ÄR KOLLEKTIVA VAROR

Grundvatten är en kollektiv vara. Enligt definitionen kännetecknas en fullständigt kollektiv vara både av icke exkluderbarhet och icke-rivalitet. För grundvattnet gäller icke exkluderbarhet, det vill säga utan lagstiftning är det inte möjligt att utesluta andra individer eller företag från att använda grundvattnet för till exempel dricksvattenförsörjning eller bevattning. Icke-rivalitet innebär att varan kan användas av en individ utan att det påverkar möjligheten för en annan individ att använda den. Detta gäller endast delvis för grundvattnet; i vissa områden kan uttag av grundvatten göras av flera aktörer utan att det blir brist på vatten, men i många områden skulle okontrollerade grundvattenuttag leda till vattenbrist.

Ett grundvattenmagasins utsträckning i plan och djup varierar över tiden, och grundvattnet saknar både gränser och ägare – även om marken tillhör någon. Vattenuttag och föroreningar kan påverka både grundvattenmagasinet och nedströms liggande ytvattendrag, tvärs över fastighetsgränserna. Därmed kan grundvattnet som kollektiv vara också påverkas av negativa externa effekter, se nästa avsnitt.

Eftersom grundvattnet är en kollektiv vara kan problem uppstå med att marknadspriset inte reflekterar kostnaden för att nyttja grundvattnet. För att få ta ut grundvatten för exempelvis dricksvattenförsörjning eller användning som processvatten, krävs idag tillstånd enligt miljöbalken för vattenverksamhet. Däremot krävs inte tillstånd för vattenuttag för en- eller tvåfamiljsfastigheter eller för jordbrukare för husbehovsnyttjande. Tillstånd krävs heller inte om ”det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas” (miljöbalken, kap 11, 12§). Priset för att söka tillstånd för vattenverksamhet eller miljöfarlig

verksamhet reflekterar dock inte den verkliga kostnaden för den nedsmutsning av vattenresursen eller det vattenuttag som sker.

Inte heller vatten- och avloppsavgiften, VA-taxan, som hushåll får betala till kommunala vattenbolag för sitt dricksvatten reflekterar hela kostnaden för att tillhandahålla vattnet. Exempelvis ingår inte kommunens kostnader för vattenförsörjningsplanering, upprättande av vattenskyddsområden och tillsyn av dessa i VA-taxan. Kostnaden för att borra en enskild vattentäkt eller att anlägga en enskild avloppsanläggning täcker inte heller kostnader för till exempel uppföljning av eventuella miljökonsekvenser.

Grundvattnets ekosystemtjänster utgör också kollektiva varor. Det gäller dels det ekosystem under mark som utgörs av mark och grundvatten i samspel, dels de ekosystemtjänster som levereras av ytvattendrag. I det senare fallet kan dålig grundvattenkvalitet leda till försämrade ekosystemtjänster i ytvattendrag. Kunskapen om denna påverkan är idag bristfällig. Något pris som reflekterar värdet på de ekosystemtjänster som levereras finns inte heller.

2. GRUNDTVATTNET PÅVERKAS AV EXTERNA EFFEKTER

Många olika verksamheter kan påverka mark och grundvatten och därmed i förlängningen även ytvattenmiljöer. Viktiga exempel är vägar, järnvägar och annan bebyggelse, industriell verksamhet, jordbruk och uttag av naturgrus. Dessa verksamheter ger upphov till externa effekter, effekter som påverkar andra människors möjlighet att nyttja vattnet och vars kostnader inte betalas av marknadsaktörerna. De negativa externa effekter som kan uppstå på grundvattnet kan indelas i olika kategorier:

- a. Övergödning
- b. Miljögifter/förorenande ämnen
- c. Effekter av fysisk påverkan/exploatering
- d. Förurning

Övergödande utsläpp av nitrat (kväve) är framförallt kopplade till jordbruket. Det är i dagsläget inte känt i vilken omfattning nitrat i grundvattnet bidrar till övergödningen av våra sjöar och hav, men det är troligen av betydelse eftersom större delen av ytvattnet har sitt ursprung som grundvatten.

Både allmänna och enskilda vattentäkter har problem med nitrat och bakterier från enskilda avlopp och jordbruksverksamhet. Bekämpningsmedel och andra föroreningar, till exempel klorerade lösningsmedel, förekommer också på många håll. Påverkan från andra förorenande ämnen, som vägsalt, metaller och organiska miljögifter (PCB etc) är främst kopplad till vägar, till pågående eller nedlagd industriell verksamhet samt till diffusa utsläpp till mark, vatten och luft. Sådan påverkan kan leda till problem med dricksvattnet och/eller dålig ytvattenkvalitet.

Uttag av naturgrus för användning till bland annat byggnation är ett exempel på fysisk påverkan som kan få negativa effekter för grundvattnet.

Naturgrusavlagringar är av stor betydelse för dricksvattenförsörjningen, särskilt de stora grusåsarna. Dessa kan också ha betydelse för energilagring, rekreation och för natur- och kulturlandskapet. En minskad användning av naturgrus utgör därmed en viktig del i att uppnå miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*. Samhällets användning av naturgrus är starkt kopplad till den allmänna byggkonjunkturen och infrastruktursatsningar. Såväl tekniskt som ekonomiskt finns för de flesta användningsområden möjligheter att ersätta naturgrus med krossat berg. Naturgrus används dock fortfarande. Orsaken är bland annat lägre pris, tradition, samt bristande kunskap om eller tillgång till bergmaterial av lämplig kvalitet.

Ett annat exempel på fysisk påverkan är förändringar i grundvattennivåer.

Förändringar i form av sänkningar eller höjningar kan ske i samband med exploateringar, till exempel byggande under mark i form av tunnlar, byggnader eller infrastruktursatsningar. Nivåförändringar kan leda till problem med markstabilitet, vattenbrist, och påverkan på ekologiska system i mark och vatten. Upprätthållande av grundvattennivåer för att undvika sådana problem kan leda till förändrad grundvattenkvalitet. Klimatförändringar kan förvärra effekterna av mänsklig påverkan; i sydöstra Sverige förväntas klimatförändringarna leda till minskad nederbörd vilket kan ge ökade problem med vattenbrist och nivå-sänkningar.

Försurning är förknippad med diffusa utsläpp till luft (svavel- och kväveföreningar) som så småningom hamnar i mark- och vattenmiljöer. Trots att försurningspåverkan minskat på senare år i mark och ytvatten, tack vare minskade luftutsläpp, har man ännu inte kunnat uppmäta pH-förbättringar i grundvattnet.

3. OFULLSTÄNDIG INFORMATION/ASYMMETRISK INFORMATION

Informationsmisslyckanden kan vara av olika art. Ofullständig respektive asymmetrisk information kan föreligga om inte all information finns tillgänglig för köparen av en vara, eller om olika aktörer sinsemellan har olika information om varans beskaffenhet. Det kan till exempel gälla information om befintlig kvalitet eller kvantitet på det grundvatten som en viss aktör vill nyttja. Om sådan information är bristfällig kan aktören inte veta om det finns risk för dålig vattenkvalitet eller för vattenbrist i framtiden. Aktören kan därmed under- eller överskatta kostnaden för att ta ut och eventuellt rena vattnet. Vid sådan informationsbrist föreligger även svårigheter för den myndighet som ska lämna tillstånd eller sätta villkor för nyttjandet – bör tillstånd ges och vilka villkor kan vara lämpliga? För både miljömålsarbetet och vattenförvaltningsarbetet innebär bristerna på information om miljö tillståndet i grundvattnet och verksamhetens effekter att det blir svårt att veta var och vilka åtgärder som behövs. Det blir också svårt att följa upp om målet uppfylls.

Avsaknaden av effektrelaterad övervakning innebär också att den övervakning som sker av Sveriges grundvatten idag inte uppfyller de krav som ställs dels i

ramdirektivet för vatten, dels i nitratdirektivet. Det gäller såväl lokalisering av provtagningsplatser som analysammansättning och analyskvalitet. Detta innebär att informationsbrist avseende tillgång, befintligt nyttjande och kvalitet på grundvattnet råder inom många områden.

En annan form av informationsmisslyckande är att samhällets olika aktörer (bland annat myndigheter och verksamhetsutövare) i många fall saknar tillräcklig kunskap om grundvattenfrågor. För det första behövs kunskap och resurser hos myndigheter för att genomdriva befintlig lagstiftning på ett önskvärt sätt så att man skyddar grundvattnet från påverkan. För det andra behövs kunskap hos de aktörer som nyttjar grundvattnet och som ska genomföra åtgärderna. Hit hör jordbrukare, vägbyggare och andra verksamhetsutövare. Kunskapsbehovet gäller både vad som krävs och om hur man bäst förebygger och begränsar påverkan på grundvattnet.

Båda dessa typer av informationsbrist föreligger idag, det vill säga dels ofullständig/ asymmetrisk information om grundvattnets kvalitet och kvantitet, dels ofullständig kunskap om grundvattenfrågor och vilka åtgärder som krävs för att uppnå miljö kvalitetsmålet. Informationsbrist hos de aktörer som nyttjar grundvattnet utgör marknadsmisslyckanden. Enligt definitionen på marknadsmisslyckande utgör dock inte myndigheternas informationsbrist ett marknadsmisslyckande i sig.

Aktörer

Den kollektiva varan grundvatten nyttjas av ett antal aktörer. Vattnet används bland annat som dricksvatten, för bevattning, i industriprocesser, energibrunnar. De huvudsakliga aktörer som bidrar med påverkan (externa effekter) är:

- jordbrukssektorn – tillförsel av näringsämnen, bakterier och bekämpningsmedel,
- bygg- och anläggningssektorn – uttag av naturgrus, påverkan på grundvattennivåer, förorenande ämnen (nitrat etc),
- transportsektorn – bland annat kväveoxider från avgaser, vägsaltning etc.,
- industrisektorn – utsläpp av förorenande ämnen, vattenuttag,
- skogsbruk och skogsindustri – tillförsel av näringsämnen och bekämpningsmedel, vattenuttag etc,
- kommuner/kommunala bolag – vattenuttag, bygg och anläggning.
- enskilda/allmänheten – vattenuttag (enskilda brunnar) samt näringsämnen och bakterier från enskilda avlopp,
- brunnborrare – påverkan på grund av felaktig utformning och installation.

Förutom ovanstående aktörer som direkt påverkar grundvattnets kvalitet och kvantitet utgör centrala, regionala och lokala myndigheter viktiga aktörer som också påverkar uppfyllelsen av miljö kvalitetsmålet. Genom att identifiera vilka åtgärder som behövs och tillämpa befintlig lagstiftning för att nå målen har myndigheterna en avgörande roll för att tillse att målen uppnås. Samtliga ovanstående aktörer kan således genomföra åtgärder som påverkar målet positivt

eller negativt. Såväl verksamhetsutövare som myndigheter kan implementera styrmedel. De olika verksamhetsutövarna kan utfärda policys och upphandlingsregler, fatta beslut om åtgärder och medverka till uppbyggande av kunskap, FoU och utfärdande av branschriktlinjer etc. Myndigheter kan ta ut avgifter samt styra verksamheter lagstiftningsmässigt och via rådgivning och information.

Befintliga styrmedel

För att reglera uttaget av grundvatten och för att skydda grundvattnet från externa effekter på grund av olika verksamheter krävs styrmedel, såväl administrativa och ekonomiska som informativa.

Det finns en rad EU-direktiv som utgör övergripande styrmedel avseende grundvattenkvalitet, exempelvis ramdirektivet för vatten (inklusive dotterdirektivet för grundvatten), dricksvattendirektivet, nitratdirektivet, de olika bekämpningsmedelsdirektiven samt kemikaliedirektivet Reach. De olika direktiven har införlivats i svensk lagstiftning bland annat genom miljöbalken och dess förordningar. Vattendirektivet har till exempel införts genom bland annat miljöbalkens kap 5 och förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samt genom Naturvårdsverkets och SGU:s föreskrifter.

I nedanstående beskrivning har fokus lagts på de svenska styrmedel. I de fall där EU-direktiv har införlivats i svensk lagstiftning (till exempel miljöbalken) beskrivs styrmedlet utifrån den svenska lagstiftningen.

De främsta lagliga (administrativa) styrmedlen utgörs av miljöbalken (MB) med förordningar och föreskrifter samt plan- och bygglagen (PBL). Skydd av grundvatten kan säkerställas dels genom god samhällsplanering (vatten- och materialförsörjningsplaner, aktuella översiktsplaner etc) enligt plan- och bygglagen, och dels genom upprättande av vattenskyddsområden enligt miljöbalkens 7 kap. När sedan tillstånds- eller anmälningssaken enligt miljöbalken (kap 6, 9, 11 med flera) hanteras av miljömyndigheten ska hänsyn tas till skyddsområden, vattenförsörjningsplaner och liknande på så sätt att olämplig lokalisering av till exempel miljöfarlig verksamhet, jordbruk, vägar undviks där så är möjligt. Tillstånd och anmälningar ska då också förses med lämpliga villkor, bland annat med hänsyn till vattenskyddsområdesföreskrifter. Tillräcklig miljötillsyn måste sedan ske för att se till att villkor, vattenskyddsföreskrifter och miljö kvalitetsnormer följs.

Vattenförvaltningens övervakning, miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram (MB kap 5 med förordningar och föreskrifter) är också av stor vikt, både för att kunna bygga upp kunskap om problemområden (både geografiskt och föroreningsmässigt) och för genomförande av åtgärder.

Vid god tillämpning av ovanstående styrmedel finns goda möjligheter att skydda grundvattnet nationellt, regionalt och lokalt.

Jordbrukssektorn står för en betydande påverkan på grundvattnet avseende nitrat och bekämpningsmedel. Tillstånd enligt miljöbalken krävs endast för större gårdar med djurhållning. Förutom miljöbalken utgör EU:s jordbruksförordningar och tillhörande Landsbygdsprogram de viktigaste styrmedlen för jordbrukssektorn. De tvärvillkorade miljöersättningarna och Landsbygdsprogrammet inklusive dess rådgivningspaket Greppa Näringen/Greppa Växtskyddet utgör såväl administrativa som ekonomiska och informativa styrmedel. De riktade miljöersättningarna uppges ha en god träffsäkerhet. Rådgivning har visat sig vara ett viktigt komplement till ersättningarna.⁵⁷ Dessa styrmedel riktar sig i dagsläget huvudsakligen mot ytvatten.

Specifikationer och branschstandarder samt införande av policys och beställarkrav hos större aktörer (kommuner, Trafikverket, med flera) utgör kraftfulla administrativa styrmedel. Beställarkrav, policys och specifikationer för hur vägsaltning och halkbekämpning ska utföras, för åtgärder längs vägar och järnvägar som förbättrar skyddet vid olyckor samt för begränsning av naturgrus användning är några exempel.

Skatten på naturgrus utgör ett befintligt ekonomiskt styrmedel som dock inte genomfördes i syfte att nå delmålet avseende naturgrus. Tidigare utvärderingar har visat att även om naturgrusskatten har en viss effekt, så är den i dagsläget för låg för att utjämna skillnaden i produktionskostnad mellan grus- och bergtäkter. Ett annat ekonomiskt styrmedel är kommunernas vatten- och avloppsavgifter, VA-taxan, vars styrande effekt på vattenförbrukning och skyddsåtgärder dock är låg, bland annat eftersom kommunernas samtliga kostnader för tillhandahållande av vatten- och avloppstjänster inte medräknas. Vattentjänstplanering, upprättande av vattenskyddsområden, tillsyn etc är exempel på insatser som ej debiteras via VA-taxan.

Tidigare har ytterligare ekonomiska styrmedel funnits som visat sig ha relativt goda effekter; skatten på kväve och kadmium i handelsgödsel samt bekämpningsmedelsskatten. Dessa skatter är nu borttagna. Utöver de administrativa och ekonomiska styrmedlen utgör bland annat rådgivning, utbildning och vägledning viktiga informativa styrmedel för att öka och förbättra tillämpningen av ovanstående administrativa styrmedel. Rådgivningspaketen Greppa Näringen/Greppa växtskyddet är goda exempel, liksom arbetet med att utbilda och certifiera brunnsbore. Kommuner och länsstyrelser som får stöd och vägledning i grundvattenfrågor och om metodiken för att bland annat upprätta vatten- och materialförsörjningsplaner, har betydligt bättre förutsättningar för att se

---

⁵⁷ Naturvårdsverket (2011)

till att grundvattnet skyddas på ett bra sätt och att man sedan tar hänsyn till skyddet vid till exempel exploatering och i tillståndsärenden..

På samma sätt utgör länsstyrelsens och kommuners inventeringar, rådgivning/information och tillsyn mot verksamhetsutövare och allmänhet kraftfulla informativa styrmedel för att se till att åtgärder genomförs. Det gäller bland annat övergödning och bekämpningsmedelsproblematik inom jordbruket och avseende enskilda avlopp. Miljömålsöverskridande samverkan, till exempel om jordbruket, kan leda till att styrmedlen används mer effektivt och att ytterligare styrmedel utvecklas.

Se bilaga 9 på sid 261 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Liksom för övriga miljömål finns målkonflikter med andra politikområden. Olika typer av produktionsmål och samhällets generella mål om ökad tillväxt har i allmänhet en negativ påverkan på förutsättningarna för att nå målet. Utvecklingen mot ökad produktion/konsumtion, ökat antal nya ämnen/kemikalier samt fortsatta diffusa föroreningsutsläpp, försvårar möjligheterna att begränsa miljöpåverkan. Exempel på sådana målkonflikter återfinns inom skogspolitiken (produktionsmål och för närvarande ökad användning av kvävegödsling), med vissa delar av jordbrukspolitiken (produktionsmål), med näringspolitiken, transportpolitiken och med regional utvecklingspolitik. Exempelvis kan fler vägtransporter leda till ökad kvävebelastning och ökad risk för godsolyckor med utsläpp av farliga ämnen. Många länsstyrelser uppger att miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* står i konflikt med andra verksamhetsområden inom länsstyrelsen. Exempel på sådana områden kan vara naturgrus användning i vägbyggen, byggnation av bostäder på eller nära naturgrusförekomster, samt annan anläggningsverksamhet (ett resultat av det ökande exploateringstrycket i större städer). Etablering av olika verksamheter och bebyggelse inom vattenskyddsområden utgör ytterligare exempel.

Positiva synergier finns med bland annat folkhälsopolitiken (dricksvatten är ett viktigt livsmedel) och med samhällets riskarbete avseende skydd mot olyckor.

Synergier finns mellan de flesta av miljö kvalitetsmålen och målkonflikterna är få. Den enda målkonflikt med målet *Grundvatten av god kvalitet* som identifierats är med en aspekt av målet *Ett rikt odlingslandskap*, där produktionsmålet för jordbruket innebär fortsatta bekämpningsmedel- och gödselutsläpp. Arbetet med miljö kvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* ger positiva synergieffekter för alla mål ”nedströms”, som *Myllrande våtmarker*, *Levande sjöar och vattendrag* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Miljö kvalitetsmålet gynnas av arbetet med målen *Ingen övergödning*, *Giffri miljö* och *God bebyggd miljö* och med generationsmålet.

Slutsats

Arbetet med miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* och vattenförvaltningsarbetet har ökat medvetandet om grundvattnets betydelse och sårbarhet. Bättre planeringsverktyg och beslutsunderlag tas fram. Trots dessa framsteg är det fortfarande svårt att få förståelse för grundvattnets ekologiska och ekonomiska betydelse, dess koppling till ytvattenkvalitet, och behovet av sammanhängande skydd av grundvattenresurser. Det finns också en faktisk kunskapsbrist avseende olika verksamheters påverkan på grundvattnets kvantitativa och kvalitativa tillstånd. Mycket av den kunskap om grundvattnets tillstånd som finns hos olika aktörer finns heller inte samlad så att resultaten kan generaliseras. Bristerna försvårar bland annat möjligheterna att utföra relevanta prioriteringar mellan områden. Det finns också en kunskapsbrist hos samhällets olika aktörer om grundvattnets roll och vad som krävs för att nå miljökvalitetsmålet. För att råda bot på dessa olika typer av kunskapsbrist och för att förbättra grundvattnets kvalitet krävs styrmedel som leder till relevanta åtgärder.

Arbetet för att nå miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet* påverkar och påverkas av arbetet med ett flertal andra miljökvalitetsmål: *Hav i balans/Levande kust och skärgård*, *Myllrande våtmarker*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Ingen övergödning*, *God bebyggd miljö*, *Giftfri miljö*. Vattenrelaterade miljöproblem behandlas således inom många samhällssektorer i parallella pågående processer. Dessa berör i stor utsträckning samma aktörer som har tillgång till samma styrmedel och åtgärder. Detta faktum pekar på ett stort behov av samordning. Åtgärder och styrmedel som påverkar flera miljökvalitetsmål bör prioriteras och helst samordnas.

Som nämnts ovan är det tydligt att det finns gemensamma nämnare för samtliga ovan angivna marknadsmisslyckanden avseende *Grundvatten av god kvalitet*. De hinder som finns handlar i stor utsträckning om brister i samhällsplaneringen och i tillämpningen av lagstiftningen. Detta beror i sin tur på kunskapsbrist om grundvattenfrågor och brist på bra beslutsunderlag. Detta leder till att tillgängliga styrmedel inte tillämpas, trots att behov finns. Många av dessa hinder är gemensamma med andra miljökvalitetsmål. Det finns också synergier, det vill säga möjligheter att arbeta mot flera miljökvalitetsmål med hjälp av samma styrmedel. Exempelvis kan man genom god samhällsplanering utforma översikts- och detaljplaner som styr mot flera mål. Man kan via samverkande planering och åtgärder inom tillsyn och prövning, inom vattenförvaltningen och inom jordbrukssektorn styra mot flera av vattenmålen samtidigt. Åtgärder inom miljökvalitetsmålen *Ingen övergödning*, *God bebyggd miljö* och *Giftfri miljö* skulle kunna utformas med tanke på bästa effekt på samtliga vattenrelaterade mål. Målkonflikter bör också belysas inom samhällsplaneringen så att rätt prioriteringar kan göras, bland annat när det gäller infrastruktursatsningar och naturgrus/materialförsörjningsbehov gentemot behov av skydd av grundvattentillgångar.

Ytterligare styrmedel som behövs är:

- Lagreglering av råvattenkontrollen vid allmänna vattentäkter för att öka kunskapen om de större grundvattenmagasinens vattenkvalitet och kunna använda dessa data för statusbedömningar enligt vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660).
- Ökade informationsinsatser till regionala och lokala myndigheter, kommuner och andra aktörer om grundvattnets betydelse och roll, om miljö kvalitetsmålet och vad som krävs för att målet ska uppnås. En ökad medvetenhet behövs framförallt hos handläggare inom samhällsplaneringen och vattenförvaltningen, och hos de som arbetar med tillsyn och prövning.
- Övervakning av grundvatten som uppfyller kraven enligt ramdirektivet för vatten och nitratdirektivet – nuvarande övervakning uppfyller kraven till ringa del.
- Utökning av miljöåtgärderna finansierade genom Landsbygdsprogrammet till att omfatta samtliga län och insatser direkt riktade mot grundvattnet.

Man kan även överväga att införa möjlighet till anmälan av vattenverksamhet, vilket skulle underlätta möjligheten att få en överblick över vilka vattenuttag som sker inom olika områden. Idag avstår många från att söka tillstånd för vattenverksamhet, bland annat på grund av de långa handläggningstiderna, och i avsaknad av möjlighet till anmälan innebär det att många oreglerade uttag sker.

I utredningen ”Prissatt Vatten SOU2010:17” påpekas att principerna om att förorenaren ska betala och kostnadstäckning för miljö kostnader inte är fullt ut uppfyllda i Sverige. Bland annat tas i Sverige inte betalt för utsläpp till och nyttjande av vattenresurser. Man konstaterar också att kostnadseffektivitet sannolikt inte uppnås, eftersom de styrmedel som dominerar är de kvantitativa regleringarna (lagstiftning). Enligt utredningen krävs genomtänkta ekonomiska styrmedel för att styra mot de mest kostnadseffektiva åtgärderna utan att så i strid med lagstiftningskraven.

EU anser att det finns ett underskott i Sveriges införande av vattendirektivets bestämmelser i svensk rätt, bland annat avseende priset på vattentjänster. En svensk prissättning i enlighet med EU-kommissionens intentioner med syfte att åtgärda vattnen för att uppnå en hållbar dricksvattenförsörjning och en god miljö i akvatiska ekosystem kan övervägas.

Ekonomiska styrmedel som bör övervägas att införa eller förändra är naturgrusskatten, VA-taxan, avgifter på enskilda avlopp samt kväve- och bekämpningsmedelsavgifter.

Den svenska rådigheten att införa styrmedel och åtgärder på vattenområdet är relativt god, även om genomförandet av EU:s olika direktiv måste utgöra en

utgångspunkt. Större förändringar i EU-direktiv eller i EU:s jordbrukspolitik kommer att påverka vad som kan göras nationellt.

Genom att arbeta med de områden som Sverige har rådighet över och tillämpa befintlig lagstiftning och ekonomiska styrmedel, kan goda effekter avseende *Grundvatten av god kvalitet* uppnås. Miljö kvalitetsmålet bedöms som svårt att uppnå till 2020 – främst för att befintliga styrmedel ej tillämpas fullt ut, men också för att vissa styrmedel och andra förutsättningar saknas. Avgörande för utvecklingen är god tillämpning av befintliga styrmedel samt större medvetenhet om grundvattenfrågor och vad som krävs för att målet ska uppnås. Genom förbättrade informationsinsatser samt genom samverkande planering och beaktande av grundvattnet vid tillsyn och prövning, inom vattenförvaltningen och inom Landsbygdsprogrammet/Greppa Näringen, finns möjligheter att styra mot flera av miljö kvalitetsmålen samtidigt. Det gäller särskilt de vattenrelaterade målen.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

För att identifiera vilka styrmedel som bör användas för att nå miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt, kan det vara viktigt att förstå vilka marknadsmisslyckanden som är grunden till att en oreglerad marknad inte åtgärdar de miljöproblem som behandlas inom miljö kvalitetsmålet. Det är ofta marknadsmisslyckandena som behöver åtgärdas för att nå målen på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Nedan beskrivs först marknadsmisslyckanden i form av kollektiva varor, följt av externa effekter och asymmetrisk information.

EXTERNNA EFFEKTER

Nedan listas de största miljöproblemen och medföljande externa effekter som kopplar till *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, samt även i viss mån *Levande sjöar och vattendrag*. Att problemen inte åtgärdas utan insatser från myndigheternas sida beror till stor del på negativa externa effekter, det vill säga negativa effekter som en verksamhet medför på tredje part, inte är inkluderad i kostnaden för verksamheten.

Övergödning

Utsläpp av kväve och fosfor från jord- och skogsbruk, kommunala och enskilda avlopp, vattenbruk, luftutsläpp av kväveoxider från vägtrafik, sjöfart, industrier etc kan medföra algblomning, syrebrist och bottendöd. Följden blir negativ påverkan på många organismer samt försämrade nyttjande- och upplevelsevärden.

Överfiske

Ett för stort uttag av fisk medför minskande bestånd vilket bland annat kan medföra negativ påverkan på biologisk mångfald och de ekosystemtjänster fiskbestånden bidrar med.

Ohållbar exploatering samt fysisk och hydrologisk påverkan

Ohållbar exploatering innebär exploatering på olämpliga platser, i för stor omfattning samt med bristande hänsyn till kust- och havsmiljön, samt ett allt mer intensivt nyttjande av hav och kustområden. Det handlar om vägbyggen, badplatser, fritidshus, industriverksamhet, hamnar, avloppsreningsverk, fartygstrafik och andra verksamheter som ger ökad konkurrens om resurser och utrymme. De kan också leda till ökad belastning på ekosystemen, den biologiska mångfalden, kulturmiljövärden, ökad fragmentering av livsmiljöer samt minskad tillgänglighet för friluftslivet. Friluftslivet kan dock även ibland utgöra ett problem i sig genom slitage och störning.

Fysisk påverkan påverkar känsliga områden negativt. Exempel på verksamheter som medför fysisk påverkan är bottenrålning, muddring, exploatering av mineralresurser, exploatering för kraftproduktion, broar, kablar etc. Några följder är hydrologiska effekter och negativ påverkan på biologisk mångfald.

Farliga och förorenande ämnen

Utsläpp av giftiga/förorenande ämnen kan ha toxiska, mutagena och cancerogena effekter. De kan skapa långsiktiga effekter i vattenmiljön och på organismerna i vattenmiljön. Tillförsel och förekomst av farliga och förorenande ämnen påverkar levande organismer i och utanför vatten. Dessa ämnen har sin källa i utsläpp från bland annat avloppsreningsverk, dagvatten, nedlagda deponier, utsläpp från andra länder som kommer till Sverige via atmosfäriskt nedfall, båtbottnfärger, bekämpningsmedel och genom läckage från varor.

Klimatförändring

Användning av fossila bränslen för elproduktion, industriprocesser och transporter samt utsläpp av bland annat metan, ökar förekomsten av växthusgaser i atmosfären och bidrar till klimatets förändring. Ändrat väder, nederbörd, isförhållanden, avrinning, salthalt, höjd havsnivå, omsättning, temperatur och ändrade syreförhållanden påverkar de ekosystemtjänster havet tillhandahåller. Ökade utsläpp av koldioxid kan leda till försurning på grund av att vattnet absorberar den atmosfäriska koldioxiden. Den kolsyra som då bildas sänker vattnets pH. Sammantaget förväntas detta kunna medföra genomgripande förändringar av de marina ekosystemens funktion och artsammansättning.

Bifångster

Bifångst kallas det när man vid fiske oavsiktligt fångar en annan art eller storlek på fisk än den man egentligen är ute efter, eller då man fångar marina däggdjur och fåglar. Ofta kastas bifångad fisk tillbaka i havet igen. Bifångster kan bidra till minskade bestånd och påverka den biologiska mångfalden negativt.

Främmande arter

Introduktion av främmande arter i hav, sjöar och vattendrag är en bieffekt av främst internationella sjötransporter, fritidsfiske med främmande arter som bete, flytt av fiskeredskap och båtar mellan vatten samt fiskodling (rymlingar, fisk som medför

parasiter). Främmande arter sätts även ut avsiktligt, i vissa fall på grund av brist på kunskap om konsekvenserna av utsättningar.

Effekterna av invasiva främmande arter kan vara ekologiska genom tillbakagång eller utslagning av inhemska arter. Genetiska effekter kan uppstå i form av förändringar av inhemska arters genuppsättning. Utöver påverkan på ekosystemet, vilket i sig kan medföra stora samhällsekonomiska kostnader, kan främmande arter medföra stora kostnader både samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt i form av påverkan på olika verksamheter.

Förlust av kulturmiljövärden

Anläggningsverksamhet, bottenrålfiske och plundring av vrak kan förstöra fornlämningar under vatten, till exempel förlista fartyg. För många kust- och skärgårdsområden är ett levande, småskaligt och kustnära yrkesfiske nödvändigt för att kulturmiljövärdena ska kunna tas tillvara i ett långsiktigt perspektiv. Fiskefartyg utgör ett av de mest påtagliga kännetecknen för en levande kustmiljö. Andra viktiga kulturmiljövärden är bebyggelsemiljöer, betade strandängar och holmar. Förlust av kulturmiljövärden kan medföra negativ påverkan på friluftslivet. Kulturmiljövärden är också en så kallat kollektiv vara, vilket innebär att det kan finnas otillräckliga incitament för enskilda individer att bidra till att bevara kulturmiljövärden. Dålig lönsamhet i fisket och urbanisering är två orsaker till försämrade kulturvärden i kust och skärgård.

Marint skräp

Skräpet i havet kommer både från land och från båtar – såväl från yrkestrafik som från fritidsbåtar. Skräpet skapar problem genom att till exempel sjöfågel äter det och att djur trasslar in sig. Skräpet gör skada på bottenlevande organismer och i olika livsmiljöer, det ökar transporten av främmande arter och bidrar till förlust av biologisk mångfald. Mikroplaster utgör ett speciellt hot i havet eftersom de är extremt svåra att städa bort och kan ätas av ett brett spektrum av organismer. Plastens förmåga att koncentrera långlivade föroreningar såsom PCB, DDE och nonylfenol utgör också ett hot för havets organismer och näringskedjan i havet.

Buller och andra störningar

Störningar, till exempel ljud, ovan och under vattenytan från motorer och anläggningar kan påverka störningskänsliga organismer som häckande fåglar. Buller och andra ljudstörningar kan även påverka upplevelsevärden/friluftslivet negativt.

KOLLEKTIVA VAROR

Havet erbjuder många värden. Många av dessa är svåra att uppskatta i ekonomiska termer. Det är till exempel svårt att värdera att kunna bada, segla eller promenera i en vacker miljö. Havet hjälper bland annat till att sänka koldioxidhalten, och musslor filtrerar bort näring ur vattnet. Det ger bättre vattenkvalitet och kan minska förekomsten av algblooming. Utan insatser från myndigheternas sida kan dessa värden minska eller gå förlorade.

Koldioxidlagring, närsaltsupptag och rekreationsmöjligheter är bara tre exempel på ekosystemtjänster som återfinns i Östersjön och Västerhavet. Havets primärproduktion i form av plankton och marin växtlighet utgör grunden för de stödjande och reglerande ekosystemtjänsterna biologisk mångfald, näringsvävens uppbyggnad och havets livsmiljöer. Tillsammans ger detta upphov till olika varor och tjänster som är till direkt nytta för oss människor.

Östersjön och Västerhavets ekosystemtjänster kan definieras som kollektiva varor. Det betyder att allmänheten i stort kan dra fördel av tjänsterna. Samtidigt är det i många fall svårt att exkludera individer från nyttjande, även om de inte bidrar till finansieringen för upprätthållandet av ekosystemtjänsterna. Eftersom det i många fall inte kostar något att utnyttja havets ekosystemtjänster så kan det finnas incitament till överutnyttjande av dessa tjänster.

Ett problem är också att det ofta finns brist på kunskap om var och vilka insatser som behövs för att nå de mål man satt upp (samt hur det kan göras på ett kostnadseffektivt sätt). Det kan vara både naturvetenskaplig och annan kunskap. Kunskap är i många fall en form av kollektiv vara. Här har staten ha en viktig roll för framtagande av kunskap.

ASYMMETRISK INFORMATION

Asymmetrisk information är ett begrepp som används inom nationalekonomi för att beskriva situationer där parter som ingår ett avtal har tillgång till olika förhandsinformation.

Asymmetrisk information kan påverka effektiviteten i de styrmedel som används för att nå miljö kvalitetsmålet. Staten inte har kunskap om aktörernas kostnader för att vidta miljöförbättrande åtgärder, vilket aktören har. Ett så kallat snedvridet urval (adverse selection) uppstår. När staten ger stöd för miljöförbättrande åtgärder används ofta samma ersättningsbelopp för en viss åtgärd oavsett om kostnaderna för att vidta åtgärderna skiljer sig mellan aktörer. Detta gör att statens kostnader för miljöförbättrande åtgärder blir högre än om staten hade haft information om varje aktörs reservationspris (det lägsta priset varje aktör accepterar för att genomföra åtgärden).⁵⁸ Staten kan genom utformningen av styrmedel öka styrmedlets precision, till exempel genom att rikta stöd till aktörer i områden där det är särskilt angeläget att minska ett visst utsläpp. Detta sker dock ofta till priset av ökade transaktionskostnader. Transaktionskostnader inkluderar sökkostnader för att identifiera aktörer att ingå avtal med (till exempel om stöd i utbyte mot en miljöförbättrande åtgärd), kostnader för att upprätta ett avtal och kostnader för att kontrollera att avtalet hålls. De lägre åtgärds kostnaderna av ökad precision får

---

⁵⁸ Hart (2005)

ställas mot ökningen i transaktionskostnader för att bedöma vad som är mest kostnadseffektivt.

Problemet med snedvridet urval är inte avgörande för om målet om *Hav i balans samt levande kust och skärgård* kan nås, men om det inte hanteras så riskerar kostnaden för att nå målet bli avsevärt högre än om styrmedel utformas så att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas. Kunskap om vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva kan vara viktiga vid en bedömning av vilka ytterligare styrmedel/revideringar av styrmedel som bör införas. Detta gäller särskilt om det kan vara svårt att införa ett generellt sektorsövergripande marknadsbaserat styrmedel för att åtgärda ett miljöproblem, till exempel en generell sektorsövergripande skatt eller generell sektorsövergripande avgift. Med dessa styrmedel bidrar marknadskrafterna till att de mest kostnadseffektiva åtgärderna vidtas.⁵⁹

En typ av problem som kan uppstå vid asymmetrisk information är moralisk risk (moral hazard). När lagstiftning införs (och stöd ges) kan det finnas risk för att lagstiftningen inte följs (åtgärder som berättigar stöd inte genomförs) på grund av att staten inte kan observera om aktörer följer reglerna (vidtar åtgärder). En bidragande anledning till att regler inte följs kan vara att de sanktioner som drabbar en aktör som inte följer reglerna är för svaga. Incitamenten till moralisk risk påverkas av risken för upptäckt, den vinst aktören får av att negligera reglerna samt eventuella sanktioner som en upptäckt medför. Aktörens riskbenägenhet och andra psykologiska faktorer kan också påverka incitamenten till moralisk risk.⁶⁰ Inom yrkesfisket kan social kontroll från övriga fiskare vara betydelsefullt för i vilken grad regler efterlevs.⁶¹

Aktörer

De aktörer/sektorer som bidrar med störst påverkan och belastning på miljön vad avser miljö kvalitetsmålet är:

- Fiskerinäringen
- Jordbruksnäringen
- Skogsbruksnäringen
- Skogsindustrin
- Sjöfartsnäringen
- Avloppsreningsverk
- Enskilda avlopp
- Industri

---

⁵⁹ Stavins (1998)

⁶⁰ Hart (2005)

⁶¹ Eggert och Ellegård (2003)

- Vägtrafik
- Bygg- och anläggningsverksamhet
- Energiproducenter
- Vattenbruk
- Hushållen/privatpersoner

Miljöpåverkan som dessa verksamheter bidrar med redovisas översiktligt ovan under ”externa effekter”.

Befintliga styrmedel

Några befintliga styrmedel med stor påverkan på målet är:

- Miljöbalken,
- styrmedel inom den gemensamma jordbrukspolitikerna (bland annat miljöersättningar och rådgivning inom landsbygdsprogrammet samt gårdsstödet),
- styrmedel inom den gemensamma fiskeripolitiken (Bl.a. fiskekvoter och tekniska regleringar),
- konventionen för förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL) och tillhörande annex, som bland annat reglerar fartyg ska vara konstruerade och hur transport av oljeprodukter och andra farliga kemikalier i bulk i fartyg ska gå till, anger villkor för svavelinnehåll i sjöfartens bunkerolja, anger gränser för maximala utsläpp av kväveoxider från fartyg etc,
- europeisk kemikalielagstiftning, såsom Reach, klassificeringsförordningen, biocidproduktdirektivet samt växtskyddsmedelsförordningen, men även förordningen om långlivade organiska föroreningar och produktrelaterad lagstiftning såsom RoHS-direktivet⁶².
- plan- och bygglagen, bland annat regler för kommunal översiktsplanering,
- fiskelagen, bland annat när det gäller förebyggande åtgärder för att förhindra främmande arter,
- kulturminneslagen,
- Europeiska fiskefonden, Lokalt vattenvårdsbidrag (LOVA), anslag för sanering av förorenade områden, kulturmiljövårdsanslaget,
- informationsinsatser i form av rådgivning, vägledning etc.

Havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen medför krav på ytterligare/reviderade styrmedel för att nå målen om god miljöstatus i havet och för att nå de miljö kvalitetsnormer som fastställts för kustvatten. Nära kopplat till målet om *Hav i balans samt levande kust och skärgård* är också arbetet inom de internationella konventionerna OSPAR och HELCOM för att förbättra havsmiljön.

---

⁶² Direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter.

Se bilaga 10 på sid 273 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Exempel på konflikter är att skydd av kustnära fiskbestånd på kort sikt kan påverka det småskaliga fisket negativt, vilket påverkar kulturmiljövärdena i kust och skärgård negativt. På lång sikt finns dock inte någon konflikt då det kustnära fisket är beroende av väl förvaltade kustbestånd för sina inkomster.

Styrmedel som medför att målet om Hav i balans samt levande kust och skärgård nås bidrar positivt till målen *Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker, Frisk luft, Bara naturlig försurning* samt *God bebyggd miljö*.

Ett exempel på synergi är investeringsbidrag till anläggandet av våtmarker inom Landsbygdsprogrammet. Förutom att minska övergödningen i havet kan det främja biologisk mångfald och bidra till minskat utflöde av miljögifter.

Insatser för att nå målet om *Begränsad klimatpåverkan* kan påverka förutsättningarna för att nå *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Styrmedel för begränsad klimatpåverkan är därför viktigt även för *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Slutsats

Kapitlet innehåller en översiktlig beskrivning av några brister kopplat till styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Beskrivningen ger inte någon fullständig problembild, utan ger några exempel på brister när det gäller förutsättningarna att nå miljö kvalitetsmålet.

Enligt fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen bedöms befintliga styrmedel vara otillräckliga för att det ska finnas förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård 2020*. Några brister kopplade till styrmedel som identifieras i denna rapport är:

- En bidragande orsak till att vi inte når miljö kvalitetsmålet är att de styrmedel som används inom den gemensamma fiskeripolitiken inte är tillräckliga.
- Miljöbalken reglerar skydd av värdefulla miljöer, men tillämpningen är inte tillräckligt omfattande.
- Samordningen mellan myndigheter är inte tillräcklig, exempelvis mellan naturvård och kulturmiljö, vilket medför bristande tillämpning av befintliga styrmedel.
- Tillsynen av verksamheter är i många fall otillräcklig.
- Restaureringsarbetet är eftersatt och långsiktig finansiering saknas.
- Det saknas skydd för fornlämningar under vatten utanför territorialgränsen.

- Det finns kunskapsbrister bland annat när det gäller den nytta som ekosystemtjänster i kustzonen och havet bidrar med. Kunskap om skyddsbehov och samhällsekonomiska kostnader för åtgärder samt uppföljning av åtgärders effekter är viktigt för att kunna prioritera insatser och få till stånd kostnadseffektiva åtgärder.

I Fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen⁶³ bedöms befintliga styrmedel vara otillräckliga för att det ska finnas förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* 2020. I detta avsnitt beskrivs först några generella brister i styrningen, därefter brister per miljöproblem.

GENERELLA BRISTER

Ett generellt problem är brister i tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken. Mer resurser behövs och arbetet behöver effektiviseras.⁶⁴

Brist på samordning mellan myndigheter medför att tillämpningen av befintliga styrmedel blir bristfällig. Frågor faller mellan stolarna och myndigheterna missar synergieffekter som bidrar till mer kostnadseffektiva lösningar.⁶⁵ Problemet gäller bland annat ohållbar exploatering samt fysisk och hydrologisk påverkan, förlust av kulturmiljövärden och främmande arter.

En annan brist är att det saknas värderingar av den nytta som icke-marknadsprissatta ekosystemtjänster ger. Detta gör att dessa ekosystemtjänster tenderar att underskattas då man väger exploatering/förorenande verksamhet mot natur- och kulturmiljövärden. Detta gäller alla nämnda miljöproblem.

En brist är att i enlighet med de krav som framgår av miljöbalken tar verksamhetsutövare fram miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) för varje enskilt exploateringsprojekt. Däremot sker ingen samlad analys av flera närliggande exploateringsprojekt och deras sammanlagda effekter på vattenkvalitet, biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Varje enskilt projekt beskrivs, analyseras och prövas i förekommande fall var för sig av myndigheter och domstolar. Detta förhållande begränsar möjligheten till en helhetssyn på landskapet och förutsättningarna för att bevara och återställa ekosystemen.⁶⁶ Detta gäller bland annat ohållbar exploatering, fysisk påverkan, farliga och förorenande ämnen, övergödning och förlust av kulturmiljövärden.

---

⁶³ Naturvårdsverket (2012)

⁶⁴ Information om brister och förslag till förbättringar i tillsynen – se Naturvårdsverkets redovisning av uppdrag enligt 1 kap. 28 § miljö tillsynsförordningen, 2012-04-12, NV -01466-12.

⁶⁵ Naturvårdsverket (2011)

⁶⁶ Naturvårdsverket (2011)

Det råder även brist på data över åtgärders effekter och samhällsekonomiska kostnader. Uppgifter om samhällsekonomiska kostnader för åtgärdsprojekt behöver samlas in och de åtgärder som görs behöver följas upp i högre grad än vad som görs idag för att få bättre kunskap om vilka åtgärder som är kostnadseffektiva.

ÖVERFISKE

Flera fiskbestånd med viktiga funktioner för ekosystemet i havet är kraftigt decimerade, främst på grund av ett alltför intensivt fiske. Detta medför negativa effekter på den biologiska mångfalden och havens långsiktiga produktionsförmåga. Även kulturvärden kan indirekt påverkas negativt, då minskande bestånd är ett hot mot det småskaliga fisket och de kulturvärden fisket medför. För att inte riskera att förlora viktiga ekosystemtjänster som fiskbestånden bidrar till behöver uttaget av fisk i havet minska.

När det gäller styrmedel inom fisket så är ett problem att de inte tillämpas tillräckligt restriktivt. Ett exempel är fastställandet av årliga TAC:er (totalt tillåtna fångster) som ofta sätts för högt i förhållande till den vetenskapliga rådgivningen. En orsak till detta är oklar prioritering mellan fiskeripolitikens mål inom EU. Tekniska regleringar är ofta svåra att kontrollera vilket ökar risken för bristande efterlevnad. Kontroll av att kvoter inte överskrids samt komplexa tekniska regleringar leder till höga kontrollkostnader. Sverige har inte egen rådgivning över fisket i havet, förutom ut till 3-4 nautiska mil från kusten.

Fisket i EU:s vatten är inte fritt, utan förvaltas gemensamt av EU:s medlemsländer. Trots detta kvarstår många problem. Inom fiskeripolitiken är det grundläggande problemet inte enbart förekomsten av marknadsmisslyckanden, utan även förekomsten av politiska misslyckanden.

Målet med den gemensamma fiskeripolitiken är att ”Den gemensamma fiskeripolitiken ska säkerställa att levande akvatiska resurser utnyttjas på ett hållbart sätt i ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende.”⁶⁷ Det finns dock ingen prioritering mellan målen om ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. De beslutande politikerna har generellt prioriterat kortsiktiga ekonomiska intressen framför ett långsiktigt miljömässigt hållbart fiske, trots att hållbara bestånd är en förutsättning för lönsamhet och arbetstillfällen inom fisket på lång sikt.⁶⁸

När det gäller EU:s gemensamma fiskeripolitik så identifierar EU-kommissionen i grönboken om reform av den gemensamma fiskeripolitiken (EU-kommissionen, 2009) orsaken till att dagens fiskeripolitik inte leder till att de mål som satts upp nås. Kommissionen pekar på sex strukturella problem som behöver åtgärdas:

- Den rådande överkapaciteten i fiskeflottan.

---

⁶⁷ Ministerrådet (2002)

⁶⁸ EU-kommissionen (2011)

- Vagt formulerade politiska mål.
- Dagens beslutssystem uppmuntrar till kortsiktigt tänkande.
- Ett regelverk som inte ger näringen och andra intressenter ett tillräckligt ansvar.
- Brist på politisk vilja att säkerställa att regler följs.
- Bristande efterlevnad av uppsatta regler inom näringen.

Överkapaciteten i fisket har bildats genom en ”ond spiral” liknande en situation med fritt fiske. Bland annat så har subventioner för modernisering av fartyg och en generell teknikutveckling gjort fisket mer effektivt. Det har bidragit till en ökning av fiskekapaciteten och försämrade lönsamhet. Det har i sin tur lett till krav på bibehållna/ökade fiskekvoter trots försämrade fiskbestånd trots att detta varken är företagsekonomiskt eller samhällsekonomiskt lönsamt på lång sikt. För höga fiskekvoter har lett till att bestånden minskar ytterligare, vilket försämrar lönsamheten ytterligare vilket har gjort att politiker fortsatt besluta om högre kvoter än vad som är miljömässigt hållbart, för att på kort sikt hålla uppe inkomsterna i fisket.⁶⁹

Den gemensamma fiskeripolitikens grundpelare är TAC-systemet, den relativa stabiliteten och nationella kvoter. TAC:er (totalt tillåtna fångster) beslutas årligen av Ministerrådet som den maximala vikten av fisk från ett bestånd i ett visst område som får landas det efterkommande året. TAC:en delas upp i nationella kvoter som är förutbestämda andelar av TAC:en för respektive bestånd baserat på ländernas historiska fiske, den så kallade relativa stabiliteten. TAC:er beslutas efter rådgivning från det internationella havsforskningsrådet ICES om vad som bedöms vara är ett hållbart uttag.

Några problem med systemet med TAC:er kvoter och den relativa stabiliteten är⁷⁰:

- Kvoterna sätts av politikerna inom ramen för en politisk förhandling. De beslutade TAC:erna överskred de vetenskapliga rekommendationerna med 48 % i genomsnitt 2003-2008.
- Den relativa stabiliteten, som innebär att varje medlemsland får en viss förutbestämd andel av kvoten för de kvoterade bestånden bidrar med inflation i kraven på kvoter, då ett medlemslands krav på högre kvoter för sin egen fiskeflotta innebär att alla medlemsländers kvoter måste höjas. Fiskemönster, beståndens relativa betydelse i fisket m.m. har ändrats över tid, men fördelningsnyckeln är fixerad.
- Även om TAC:er sätts på en för hög nivå, så respekteras de inte av alla fiskare.

---

⁶⁹ EU-kommissionen (2008)

⁷⁰ EU-kommissionen (2008)

- TAC:er anger vad som får landas och inte vad som får fångas. Stora mängder fisk kastas tillbaks i havet utan att räknas av mot kvoten. Anledningar till detta är:
  - Många fisken är flerartsfisken. Då kvoten av ett bestånd är slut, så slängs fisk över bord då de kommer med i fisket efter andra arter.
  - Fisk av mindre kommersiellt värde kastas för att istället landa fisk av samma art med högre värde (s.k. highgrading)
  - Fisk som understiger beslutade minimimått kastas överbord.
- TAC:er sätts för enskilda bestånd, medan många fiskefartyg fångar flera arter samtidigt.
- TAC:er är fixerade i tid och rum och är svåra att ändra utifrån förändrade förutsättningar.
- TAC:er är årliga beslut, traditionellt utan några långsiktiga överväganden.

Parallellt med TAC-systemet har Ministerrådet även infört ett så kallat effortbaserat system i Västerhavet som begränsar varje nations fiskeansträngning i form av ett visst antal KW-dagar för vissa redskapskategorier, som medlemslandet delar ut till landets fiskare. Detta medför att den totala fiskeansträngningen inom respektive redskapskategori får ett tak. Syftet är att begränsa fiskekapaciteten.

Utöver TAC:er beslutar även Ministerrådet om tekniska regleringar. Syftet med regleringarna är ofta att skydda och begränsa fångsterna av icke-könsmogen fisk (så att den ska hinna reproducera sig en gång innan den fångas). Ett annat syfte är att minska utkast, förhindra fångst av lekande fisk och förhindra fångster av marina däggdjur och fåglar. Exempel på regleringar är minimimått, regler för utformning av redskap och stängda områden.⁷¹

Några problem med de tekniska regleringarna är att de⁷²:

- kan vara svåra att förstå och använda
- är svåra och dyra att kontrollera
- innebär en väldigt centraliserad styrning av detaljer på politisk nivå, vilket vidmakthåller dilemmat mellan harmonisering och anpassning till lokala förhållanden.
- tenderar att vara lätta för fiskare att komma runt med ny teknik och innovationer, vilket gör att effektiviteten och kostnadseffektiviteten i regleringarna kan ifrågasättas.
- nuvarande regler är inte fullt ut anpassade geografiskt till de rådgivande nämnderna (RAC) geografiska organisation vilket gör optimal inblandning från intressenternas sida komplext
- reglerna är inte tillräckligt flexibla
- bidrar till utkast av fisk på det sätt som de är utformade idag

---

⁷¹ EU-kommissionen (2008)

⁷² EU-kommissionen (2008)

Till fisket utgår ett antal subventioner som har motverkande effekt på målet om ett miljömässigt hållbart fiske och även på andra miljömål. Sjöfart inklusive fiskefartyg är befriade från energi- och koldioxidskatt. År 2006 uppgick skattebefrielsen inom havsfisket till 222,4 miljoner kr. Detta kan jämföras med havsfiskets förädlingsvärde som 2006 var 340 miljoner kr.⁷³ Skattebefrielsen medför att mer bränsleintensivt fiske (och därmed större utsläpp av växthusgaser och utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider etc) gynnas. Trålfiske gynnas framför passivt fiske med nät, burar och ryssjor. Trålning medför generellt mer bifångster av fisk, och har en högre andel utkast än passivt fiske samt medför negativ påverkan på havsbotten. På marginalen bidrar denna subvention till att fler stannar i fisket och bidrar till att upprätthålla överkapacitet. Om Sverige ensidigt skulle ta bort denna skattebefrielse för fiskefartyg så skulle dock många fartyg kunna bunkra bränsle i grannländerna och på så sätt ändå undvika skatten.

En annan indirekt subvention är att staten finansierar kontrollen av fisket samt undersökningar för att bedöma hur stora fiskekvoter som är miljömässigt hållbara. Inom många andra verksamheter råder självkostnadsprincipen, det vill säga att verksamhetsutövarna själva tar kostnader relaterade till verksamheten. Kontrollverksamhetens kostnader uppgick 2006 till 146,2 miljoner kr (Kontroll av yrkesfiske och fritidsfiske i både hav- och sötvatten).⁷⁴ Utöver detta fick yrkesfiskarna samma år även ett antal miljoner i strukturstöd från Europeiska fiskerifonden (totalt stödbelopp 2002-2006 var 836 miljoner kr men inkluderade även åtgärder för att främja beredningsindustrin, vattenbruket samt skydd och utveckling av akvatiska resurser)⁷⁵. Dessa direkta och indirekta subventioner gör att kostnaden för att bedriva fiske blir lägre, vilket gör att fler företag kan stanna i fisket. Subventionerna kan på så sätt i viss mån bidra till bibehållen överkapacitet.

År 2009 och 2010 har ca 150 miljoner kr utgått för skrotning av fartyg.⁷⁶ Att minska kapaciteten genom bidrag för skrotning medför stora kostnader för staten. Med andra styrmedel skulle kostnaden för kapacitetsminskningen istället kunna finansieras av fiskerinäringen, till exempel genom att mer lönsamma företag köper ut de mindre lönsamma genom individuella överförbara kvoter. Ett problem är att skrotningsbidrag generellt inte förändrar de ekonomiska incitamenten till överkapitalisering.⁷⁷ Det svenska skrotningsbidraget 2009-2010 villkorades med att ny kapacitet av fartyg större än 10 m inte fick föras in som ersatte den kapacitet som förts ut. Detta för att få en reell minskning av kapacitet. Då det var möjligt att investera i mindre fartyg motverkades kapacitetsminskningen i viss mån.

---

⁷³ Riksrevisionen (2008)

⁷⁴ Riksrevisionen (2008)

⁷⁵ Inregia (2003)

⁷⁶ www.fiskeriverket.se

⁷⁷ Arnason (1998)

Fleråriga förvaltningsplaner, som infördes i reformen av den gemensamma fiskeripolitiken 2002 har bidragit till en förbättrad utveckling för vissa bestånd, till exempel Östersjötorsken. De långsiktiga förvaltningsplanerna ska i ökad grad ta särskild hänsyn till hållbart nyttjande. Förbättring av förvaltningsplanerna pågår kontinuerligt. Målen sätts i form av en gradvis årlig minskning av fisket för att uppnå den biologiskt rekommenderade nivån på hur mycket fisk som kan fiskas upp.⁷⁸ Planerna har dock vissa tillkortakommanden. Ett problem är att de är enartsplaner, vilket gör att det kan behövs flera planer för att täcka arterna i ett flerartsfiske. Detta kan skapa överlapp och inkonsekvens i planer som täcker samma fiske/fiskeflotta eller område.⁷⁹ I förslaget till ny CFP-reform diskuteras möjligheten att istället ta fram flerartsplaner. De fleråriga förvaltningsplanerna hanterar inte heller problemen med överkapacitet och utkast av fisk.⁸⁰

I en ny gemensam fiskeripolitik (2013-2020) behöver miljömässiga aspekter prioriteras framför ekonomiska och socialpolitiska om vi ska kunna nå de målsättningar med fisket som miljö kvalitetsmålen anger. På lång sikt finns det ingen konflikt mellan dessa tre mål, då ett lönsamt fiske och bibehållna arbetstillfällen inom fisket är beroende av att bestånden förvaltas på ett miljömässigt hållbart sätt. Viktiga utgångspunkter är försiktighetsprincipen och ekosystembaserad förvaltning.⁸¹

En viktig fråga är utkastförbud (med därtill följande styrmedel som områdesskydd, krav på användning av selektiva redskap med mera) och en förvaltning utifrån principen om maximalt hållbart uttag (MSY). MSY är inte det samhällsekonomiskt optimala uttaget, vilket är lägre än MSY, och tar inte heller hänsyn till storleks- och åldersfördelning i fångsten. Men det utgör ett viktigt första steg mot ett miljömässigt hållbart fiske. Nationella individuella överförbara kvoter (ITQ) kan bidra till att minska överkapaciteten i fisket.

FRÄMMANDE ARTER

Främmande arter som introduceras och sprider sig till svenska vatten kan bland annat påverka den biologiska mångfalden och havets långsiktiga produktionsförmåga negativt. De kan även ha negativ inverkan på kulturmiljövärden.

Det saknas tillräcklig lagstiftning och det saknas resurser för övervakning, riskanalys och riskbedömning, åtgärds- och beredskapsplaner samt uppföljning av

---

⁷⁸ Fiskeriverket (2007)

⁷⁹ EU-kommissionen (2011)

⁸⁰ EU-kommissionen (2011)

⁸¹ Havs- och vattenmyndigheten (2011)

introduktioner och utsättningar. Det saknas också ett rapporterings-/informationssystem för att identifiera introduktioner av främmande arter. Det finns idag brister i tillämpning av befintliga styrmedel som beror på brist på samverkan mellan olika sektorsmyndigheter. Vidare behövs ökade informationsinsatser för att minska oavsiktliga så väl som avsiktliga introduktioner. När det gäller barlastvatten från internationell sjöfart har Sverige inte själv rådighet, utan är beroende av att barlastkonventionen ratificeras av tillräckligt många länder för att konventionen ska kunna träda i kraft.

Det finns flera brister i dagens regelverk. Naturvårdsverket drog år 2008 slutsatsen att det inte finns någon samlad nationell rättslig ram för förebyggande arbete och bekämpning av invasiva främmande arter i Sverige. Främmande arter är en tvärssektoriell fråga som berör många olika sektorer/intressen som handel, infrastrukturutveckling, vattenbruk, turism och friluftsliv. Därav följer att flera olika författningar är relevanta för reglering av främmande arter. Det befintliga regelverket är främst till för att skydda olika näringar samt människors och djurs hälsa. Skyddet för inhemsk vild biologisk mångfald är däremot mycket svagare, till exempel saknas i många fall bestämmelser om tillståndsprövning eller anmälan.⁸²

Befintlig lagstiftning, både nationell och inom EU, är otillräcklig för att möjliggöra ett effektivt arbete med invasiva främmande arter. Internationellt begränsas arbetet av gällande frihandelsavtal. EU:s grundläggande princip om fri rörlighet för varor och tjänster medför att det inte är möjligt att begränsa handeln med invasiva arter mellan olika regioner inom EU. Dessutom saknas det bra alternativ till lagstiftning, så som uppförandekoder.

Med nuvarande organisation och resurser finns också risk för bristande tillämpning av befintlig lagstiftning. Uppdelningen på olika sektorsmyndigheter med sektorsansvar medför att det finns risk för att frågor faller mellan stolarna. Ansvarsfördelningen och det ekonomiska ansvaret är idag mycket oklart. Det är inte klart vem som har myndighetsansvar, beslutande respektive operativt ansvar att utföra själva åtgärderna.

Det finns också risk för bristande tillämpning av befintliga styrmedel på grund av brist på olika typer av informationssystem. Det saknas till exempel ett rapporteringssystem för att samla information om vilka arter som finns i landet, deras utbredning och vilka som inom snar framtid beräknas kunna spridas in över gränsen eller introduceras. För att bygga upp ett sådant system krävs ekonomiska resurser.

Det finns även en stor brist på kunskap för att kunna bedöma riskerna vid olika arters introduktion, till exempel vilka faktorer som begränsar eller främjar

---

⁸² Naturvårdsverket (2008)

spridningen av främmande arter. Det försvårar i sin tur möjligheten att bedöma om en art kan bli invasiv. Det saknas dessutom informationsinsatser som riktar sig till olika berörda målgrupper som allmänheten, miljöorganisationer och näringar. Dessa grupper är mycket viktiga att nå med information eftersom tidig upptäckt av invasiva främmande arter är grundläggande för framgång i bekämpningen.

Naturvårdsverket, som har det övergripande myndighetsansvaret för frågor gällande främmande arter, inväntar initiativ från EU när det gäller EU:s strategi för främmande arter. En konsultationsgrupp för medlemsländerna har angett att lagstiftning för starkare styrning bör prioriteras. Kommissionen ska lägga fram ett förslag för parlamentet och under 2012.

OHÅLLBAR EXPLOATERING OCH FYSISK PÅVERKAN

De grunda områdena, det vill säga djup ner till sex meter, utgör skärgårdens viktigaste produktionsområden. Djurlivet är här ofta rikligt tack vare god tillgång på gömslen och föda. I anslutning till dessa miljöer sker både reproduktion och tillväxt av stora mängder fisk, fågel och annan fauna. Skärgården är idag utsatt för ett stort tryck. Mänsklig påverkan i form av muddring, övergödning, strandmodifieringar, båttrafik, bebyggelse och farleder medför stora störningar på det biologiska livet.⁸³ Djuphavsekosystemens balans hotas också av människans verksamhet. Användningen av bottenredskap (fiske med bottentrålar, skrapredskap, bottensatta garn etc) kan oåterkalleligt skada känsliga marina livsmiljöer. Andra hot utgörs av verksamheter som utvinning av kolväten, sjökabelläggning eller avfallsdumpning.⁸⁴ Verksamheterna påverkar möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålets skrivningar om biologisk mångfald, långsiktigt hållbar produktionsförmåga, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. I texten nedan tas dock inte kulturmiljövärden upp. Det redovisas istället under ”Förlust av kulturmiljövärden”.

Förebyggande insatser i form av skydd och förstärkt hänsyn i värdefulla vattenmiljöer är generellt mer kostnadseffektivt än att först förstöra miljön och sedan, i den mån det är möjligt, genomföra restaureringsåtgärder. Man bör dock väga en verksamhets nytta mot den negativa påverkan den har inklusive kumulativa effekter i ett landskapsperspektiv. Det är inte alltid samhällsekonomiskt motiverat att avstå från exploatering. Kustnära områden påverkas kraftigt av aktiviteter på land. Marina skyddade områden är därför endast skyddade om de understöds av en aktiv kust- och markplanering.

Tillämpningen av strandskyddsdispenser och tillstånd för vattenverksamhet brister när det gäller hänsyn till miljövärden. Resurserna för länsstyrelsens tillsyn av verksamheter i dessa områden är otillräckliga och långsiktig finansiering av

---

⁸³ Stockholm länsstyrelse (2003)

⁸⁴ EU-kommissionen (2007)

restaureringsarbetet saknas. Vidare saknas en behovsinventering av vilka områden och arter som behöver skyddas. Fler områden behöver skyddas från exploatering för att kunna skapa ett ekologiskt representativt nätverk av marina skyddade områden. Därtill saknas kunskap om samhällsekonomiska kostnader för restaureringsåtgärder samt uppföljning av restaureringens effekter. Detta kan medföra att styrmedel inte används effektivt och att mål som sätts upp för de projekt som genomförs inte nås. Kommunerna har med översiktsplaneringen som styrmedel stor påverkan på möjligheten att förhindra ohållbar exploatering.

Några brister när det gäller styrmedel kopplade till exploatering i kustzonen och havet är:

- Det finns lagrum/regler i miljöbalken för att skydda värdefulla miljöer, bland annat reglerna om strandskydd, vattenverksamhet och tillsyn, men tillämpningen är i vissa fall inte tillräckligt restriktiv mot exploatering.
- Tillsynen bedöms vara otillräcklig.
- Det saknas värderingar av den nytta som ekosystemtjänster kopplade till kustzonen bidrar med, och i vissa fall kunskap om dessa ekosystemtjänster bland beslutsfattare, vilket gör att exploatering sker utan tillräcklig hänsyn.
- Fler områden behöver skyddas från exploatering för att kunna skapa ett ekologiskt representativt nätverk av marina skyddade områden.
- En anledning till otillräckligt skydd av kustzonen och havsmiljöer är kunskapsluckor. Det finns brist på kunskap när det gäller behov av skydd för olika typer av ekosystem och arter/bestånd. Vi vet även lite om hur ekosystemen i djuphaven påverkas av mänsklig påverkan till exempel olja och gasledning som placeras på havsbotten. Det råder stor brist på kunskap om marina processer liksom brist på karteringar av marina miljöer. Vi har dålig uppfattning om var de mest värdefulla habitaterna och bottnarna är vilket även gör det svårt att bedöma det totala skyddsbehovet för olika livsmiljöer. Detta är även det största hindret till att vi ännu inte anser oss ha ett representativt nätverk av marina skyddade områden. Vi vet inte tillräckligt om hur farligt ljudstörningar är för olika slags arter. Behovsinventering, information om kostnader för åtgärder och uppföljning av åtgärders effekter är viktigt för att kunna prioritera i åtgärdsarbetet och få till stånd kostnadseffektiva åtgärder.
- När det gäller åtgärder inom fisket är Sverige beroende av överenskommelser med våra grannländer då det gäller regler utanför 3-4 nautiska mil från land.

När det gäller kustzonen har Sverige generellt rådighet över problemen, men när det gäller havet behövs i vissa fall internationella överenskommelser. Kommunerna har en viktig roll då mycket av den exploatering som sker i kustzonen styrs av kommunerna i översiktsplaner, detaljplaner och via områdesbestämmelser.

MILJÖFARLIGA ÄMNEN

Ett stort antal ämnen som når ut i naturen kan betecknas som miljöfarliga, det vill säga kan ha en skadlig påverkan på miljön. De kan även nå oss människor via föda och dricksvatten. En del ger upphov till mer omedelbara effekter i samband med utsläpp och påverkar ett begränsat område. Andra kan lagras upp till allt högre halter i till exempel bottensediment och i levande organismer. En del förekommer också i allt högre halter ju högre upp i födoväven man når. I tillräckligt höga halter kan biologiska processer skadas och därmed den biologiska mångfalden, ekosystemens produktionsförmåga och människors hälsa. För de substanser som bryts ner långsamt och lagras in i näringsväven kan påverkan bli mera storskalig och en återställning ta mycket lång tid. Förekomsten av miljöfarliga ämnen i vattenmiljön berör därför flera miljö kvalitetsmål, såsom *Giftfri miljö*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Levande sjöar och vattendrag*.

Genom miljöskyddslagstiftningen har Sverige sedan flera decennier ställt krav på verksamhetsutövare. Industrins utsläpp av miljöfarliga ämnen har minskat kraftigt till följd av bland annat förbättrade reningstekniker, substitution och slutna processer. Diffusa källor såsom spridning med varor och via trafik och småskalig förbränning, innebär att föroreningar färdas långväga. Dessa bedöms idag ofta vara mer betydelsefulla än många punktkällor för flera typer av ämnen.

Miljöfarliga ämnen täcker in ett brett spektrum av olika ämnen med olika egenskaper, användningsområden, spridningsvägar etc. Behoven av styrning kan därför se väldigt olika ut beroende på vilket ämne man avser, hur det sprids och vilka effekter det befaras ge upphov till.

Bakgrund

Sedan 1970-talet har utsläppen av till exempel tungmetaller från punktkällor begränsats kraftigt, vilket ofta återspeglas i signifikant minskade halter i fisk och andra vattenlevande organismer. Det har också skett en mycket positiv utveckling (minskande trender) av halterna av flera klassiska organiska miljöfarliga ämnen, såsom DDT, PCB, HCH:s och HCB. För vissa substanser (som dioxiner) kan emellertid nedåtgående trender inte längre påvisas. I vissa fall är trenderna snarare uppåtgående (såsom för kadmium och kvicksilver på vissa håll, HBCD och PFOS). Trots långvarigt förbud förekommer också fortfarande höga halter organiska tennföreningar i sediment, reproduktionsstörningar hos snäckdjur till följd av dessa substanser i miljön är fortfarande vanliga.

Läkemedel i miljön har uppmärksammats mycket under senare år, och ett stort antal substanser har kunnat påvisas i fisk som lever nedströms reningsverk. Kunskapen om effekter av dessa ämnen i den akvatiska miljön är fortfarande begränsad. Tillverkningen av nanomaterial ökar snabbt, men kunskapen om vilka miljörisker som nanotekniken medför är ytterst bristfällig. När man uppskattar risker med kemikalier utgår man i allmänhet från varje ämne för sig, men i miljön förekommer ett stort antal ämnen tillsammans.

Den miljöövervakning av miljöfarliga ämnen som sker idag bedrivs främst på nationell nivå för att uppskatta trender. De övervakningsstationer som därmed ingår i dessa program har oftast valts ut för att inte påverkas i allt för hög grad av kända lokala källor. Kunskapsnivån om tillståndet i miljön i mer belastade områden är dock betydligt sämre, även om nationella och regionala screeningundersökningar genomförs för vissa utvalda substanser och platser varje år. De kan därmed ge indikationer om till exempel ”nya” substanser och vilken typ av källor som kan vara tänkbara.

Källor till utsläpp av miljöfarliga ämnen till akvatiska miljöer

Det finns ett stort antal möjliga källor för miljöfarliga ämnen till den akvatiska miljön. Diffusa källor såsom spridning med varor, via trafik och småskalig förbränning men även risker till följd av historiska verksamheter, bedöms idag ofta vara mer betydelsefulla än många punktkällor för flera typer av ämnen. I många fall sprids miljöfarliga ämnen till miljön trots att de har varit förbjudna eller deras användning är starkt begränsad. Flera farliga substanser ingår till exempel i produkter som fortfarande används eller som importerats från länder där de inte är förbjudna. Några potentiellt viktiga utsläppsvägar för miljöfarliga ämnen till den akvatiska miljön bedöms vara:

- avloppsreningsverk (som i sin tur tar emot utsläpp från bland annat hushåll, men ibland även industrier och dagvatten), ger utsläpp av till exempel flamskyddsmedel och läkemedel,
- nedlagda deponier (kunskap saknas ofta om egenskaper hos det deponerade avfallet),
- dagvatten från städer och vägar, ger utsläpp av till exempel PAH,
- atmosfäriskt nedfall till följd av långväga transporter, av till exempel kvicksilver, PFOS,
- läckage från jordbruks- och skogsmark av till exempel bekämpningsmedel men även kvicksilver,
- förorenade områden, i synnerhet förorenade sediment, men även landbaserade kan innebära risker för den akvatiska miljön (utläckage, erosion),
- vissa industrier och branscher, såsom järn och stålindustri, petrokemi,
- sjöfart och hamnverksamhet, för utsläpp av till exempel farliga substanser i båtbottnfärger.

Betydelsen hos respektive källa och karaktären hos utsläppet kan dock variera från fall till fall.

Några brister när det gäller styrmedel kopplade till miljöfarliga ämnen i den akvatiska miljön är:

- Ett generellt problem när det gäller miljöfarliga ämnen och risker för den akvatiska miljön är att det saknas kunskap om olika ämnens effekter på miljön, tillståndet i akvatiska miljöer och spridningsvägar. I viss mån

handlar det om bristande resurser för att ta fram nödvändig information men även om brist på styrmedel.

- Recipientkontrollen som krävs enligt egenkontrollförordningen (SFS 1998:901) har idag ofta överlåtit genom att verksamhetsutövaren är medlem i ett vattenvårdsförbund och för att den ska utföras inom ramen för ett samordnat program (SRK, Samordnad Recipientkontroll). Sådan samordning är i grunden mycket positiv eftersom den provtagning som sker på så sätt kan bli mer representativ för hela recipienten. Kontrollen kan därmed också effektiviseras. Tillsynsmyndigheter kan dock bara förelägga enskilda verksamhetsutövare att genomföra undersökningar, inte rikta dem till vattenvårdsförbund. Revideringar av programmen behöver ofta ske på bekostnad av annat och analyser av miljöfarliga ämnen är förhållandevis dyra. Alla verksamhetsutövare som kan tänkas beröras i ett visst område är inte heller medlemmar i sådana förbund och för många substanser är det problematiskt att identifiera någon ansvarig. Detta blir extra tydligt för diffusa utsläppskällor och utsläpp som skett historiskt.
- Reach är ett viktigt styrmedel för att ta fram kunskap om allmänkemikalier, även för många av de substanser som tidigare inte alls reglerades. Reach innebär också möjligheter att begränsa användningen av substanser i vissa sammanhang och för en del substanser kommer även tillstånd att krävas innan de får sättas ut på marknaden. Informationskraven i Reach relaterade till miljöeffekter är dock mycket begränsade, i synnerhet för substanser som tillverkas/importeras i mindre volymer (1-10 ton/år), och volymer lägre än så omfattas inte alls av denna lagstiftning. Reach innebär också begränsade möjligheter att ställa krav på varor.

ÖVERGÖDNING

Se kap 7 *Ingen övergödning.*

FÖRLUST AV KULTURMILJÖVÄRDEN

Se kap 8 *Levande sjöar och vattendrag.*

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Våtmarker förser oss med flera kollektiva tjänster som till exempel kollagring, vattenhushållande funktioner, kväveretention, rekreativsmöjligheter och biologisk mångfald. Allmänheten i stort kan dra fördel av dessa tjänster. Samtidigt är av marken där våtmarken är placerad eller bör placeras på ofta privatägd. Eftersom fastighetsägare sällan kan sälja de kollektiva tjänsterna som våtmarken producerar saknas incitament till att bevara eller återställa våtmarken. Marken i sig eller andra inkomstbringande aktiviteter konkurrerar istället med bevarandet av våtmarken och dess funktioner.

På jordbruksmark konkurrerar till exempel våtmarken med inkomsterna från jordbruksproduktionen på samma mark. Ett stort hinder för bevarande av våtmarker på skogsmark är därför aktiviteter i samband med skogsbruk på och i anslutning till våtmarken. Aktiviteter som markavvattning och efterföljande dikesrensning orsakar och bibehåller skador på våtmarker. Skogsägaren har inga incitament att vårda och bevara våtmarker genom att till exempel avstå från brukande som inkluderar att bygga vägar över våtmarken om billigare fastmarksalternativ saknas, att dikesrensa på omkringliggande mark eller bedriva skogsbruk på produktiva skogsklädda våtmarker.

Indirekt påverkas våtmarkers funktionalitet av marknadsmisslyckanden inom andra områden som leder till negativa externaliteter. Torrare klimat orsakat av klimatförändringar leder till exempel till igenväxning av våtmarker. Utdikningen av vissa myrtyper bidrar också till ökade naturliga utsläpp av klimatgaser även lång tid efter det att dikningen genomförts. Våtmarkers funktionalitet påverkas även av olika typer av föroreningar och av kväve och svavelnedfall av utsläpp från bland annat bilar.

Aktörer som använder våtmarker

De aktörer som påverkar våtmarker negativt är framförallt fastighetsägare som bedriver skogs- eller jordbruk på eller runt våtmarken utan att ta hänsyn till våtmarkens bevarandevärden och förmåga att leverera ekosystemtjänster. Utdikning och dikesrensning ändrar våtmarkers hydrologi vilket försämrar dess funktionalitet. Även lokalt kväveläckage från jordbruket eller skogsbruket bidrar.

Aktörer som gynnas av våtmarker är jordbrukare som vill minska lokalt kväveläckage och allmänheten i stort som drar nytta av minskad övergödning. Enligt studier bidrar en rätt placerad nyanlagd våtmark till att minska kvävetransporten till havet mellan 363-515 kg kväve per hektar våtmark och år.⁸⁵ Vålfungerande våtmarker är dessutom artrika miljöer för fåglar, men även groddjur, insekter, vattenlevande smådjur, våtmarksväxter och olika slags vilt. Dessa miljöer lockar turister, skolklasser, ornitologer och andra människor.

Befintliga styrmedel

För att uppnå målet om myllrande våtmarker krävs att ett antal åtgärder genomförs; 1) Långsiktigt skydd 2) Skötsel och restaurering av våtmarksområden 3) Restriktivitet. För långsiktigt skydd används framförallt förändringar i äganderätten antingen enskilt eller i kombination med andra styrmedel. Det vanligaste är att omvandla områden till naturreservat, biotopskyddsområden etc. För skötsel och restaurering ges i huvudsak kompensation och skötselersättning medan restriktivitet uppnås med hjälp av tillstånd, förbud och dispenser.

Se bilaga 11 på sid 302 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Det uppstår en målkonflikt vid kalkning av våtmarker där syftet är att motverka försurning i nedströms belägna vatten. Detta görs för att förbättra förutsättningarna att uppnå miljö kvalitetsmålen *Bara naturlig försurning* och *Levande sjöar och vattendrag*, men förfarande kan få negativa effekter på själva våtmarken. Återhämtningstiden är ofta väldigt lång, även för våtmarker som bara kalkats en enda gång. Däremot kan kalkning av vattendrag bidra till att förbättra våtmarkers funktionalitet genom att förbättra vattenkvalitet på översvämningsvattnet. Stöd till biologisk återställning i vattendrag kan också bidra till att förbättra översvämningsmarker.

Likaså finns synergier med *Giftfri miljö* och *God bebyggd miljö* där till exempel efterbehandling av förorenad mark bidrar till att förbättra situationen för våtmarker. Eftersom våtmarker är känsliga för både luft- och vattenburna utsläpp leder även miljömålen *Frisk Luft*, *Bara naturlig försurning* och *Ingen övergödning* till ökad funktionalitet hos våtmarkerna om de uppnås. Här är som nämnts tidigare även *Begränsad klimatpåverkan* av stor vikt eftersom varmare klimat leder till igenväxning av våtmarker.

---

⁸⁵ Naturvårdsverket (2004)

Slutsats

Skyddet av de svenska myrarna och deras naturvärden är numera ganska väl utbyggt. Det starkaste skyddet mot ingrepp i våtmarker är att skapa nationalparker och naturskyddsområden. Fram till och med 2010 hade 630 000 hektar öppen myr fredats på detta sätt. Men i den myrskyddsplan som omfattar totalt 600 000 hektar myr utarbetad av Naturvårdsverket saknade mer än hälften av de utvalda områdena ett fullgott skydd år 2008.⁸⁶ Sammanfattningsvis tillämpas områdesskydd för våtmarker i för låg omfattning för att uppnå målet om myllrande våtmarker.

Förbud mot markavvattning finns numera i miljöbalken, men det täcker endast delar av Sverige. I övriga delar av landet krävs tillstånd. Dikning i skogs- och jordbrukslandskapet bedrevs flitigt ännu på 1980-talet. Effekterna av dikning är oftast långvariga, vissa våtmarker har försvunnit helt och andra påverkas av den ändrade hydrologin. De gamla diken växer gradvis igen, men för att myrar ska kunna återställas krävs regler mot dikesrensning eller andra incitament till restaurering vilket saknas idag.

För växt- och djurliv och våtmarker har biotopskyddsbestämmelserna haft stor betydelse genom de generellt skyddade områdena i jordbrukslandskapet. Genom att dessa småbiotoper har skyddats har antalet våtmarker/vattenmiljöer minskat i mindre grad än de skulle ha gjort annars. Variationen i jordbrukslandskapet har bevarats i högre grad, och växt- och djurarter har fått bättre möjligheter att finna livsmiljöer och att fortleva långsiktigt i jordbrukslandskapet.

De styrmedel som är dokumenterat kostnadseffektiva är ekonomiskt stöd till restaurering, skötsel och återskapande av våtmarker i jordbrukslandskapet.⁸⁷ Dessa styrmedel har framför allt införts för att uppnå minskad transport av fosfor och kväve till havet. Att återskapa eller anlägga våtmarker är alltså en åtgärd för att uppnå målet om minskad övergödning. Kväve- och fosforretention är en av de ekosystemtjänster våtmarker förser oss med, men det skulle behövas utvärderingar av fler tjänster och funktioner som våtmarker bidrar med, framförallt vad gäller den biologiska mångfalden. Styrmedel för att förbättra bevarandet av våtmarker i skogsmiljöer behöver också utvärderas. Ett sådant styrmedel är stöd till natur- och kulturvårdsåtgärder i skogen.

Sammanfattningsvis finns det en välutvecklad men inte komplett styrmedelsstruktur för att miljö kvalitetsmålet ska kunna uppnås. Anledningar till att målet inte nås är framför allt att det finns brister i tillämpningen. Tillräckliga medel avsätts inte för områdesskydd, restaureringsåtgärder går långsamt beroende på resurskrävande och långdragna tillståndprocesser. Medlen för bidrag eller kompensation till åtgärder är otillräckliga och lagstiftningen är inte tillräckligt rigid

---

⁸⁶ Naturvårdsverket (2011)

⁸⁷ Jordbruksverket (2010).

för verksamheter som har markavvattnande effekter och dikesrensning.
Ekonomiska styrmedel för att skapa incitament för att restaurera våtmarker i
odlingslandskapet skulle kunna få en motsvarighet för restaurering av våtmarker på
skogsmark.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Skogsstyrelsen ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Marknadsmisslyckandena i skogsbruket innefattar framförallt s.k. positiva externa effekter. Flera av dem är samtidigt kollektiva varor. De positiva externa effekterna (ekosystemtjänster) skapar nytta för andra än skogsägaren utan att de behöver betala för dem eftersom tjänsterna saknar marknadspris. Exempel på positiva externa effekter är koldioxidlagring, biologisk mångfald, luft- och vattenrening, rekreativ möjligheter samt bär och svamp. Olika åtgärder i skogsbruket som till exempel förnygringsavverkning, kan innebära att de positiva externa effekterna minskar i omfattning eller att kvaliteten på dem försämras.

Även de positiva externa effekter som möjligheten att plocka exempelvis bär och svamp eller möjligheten till friluftsliv, rekreation etc kan klassificeras som delvis kollektiva varor genom allemansrätten i Sverige.

Problemet med positiva externa effekter är att de ger en nytta för samhället, men producenten (i det här fallet skogsägaren) får inte betalt för att producera dessa värden. Om man antar att skogsägare bedriver ett ekonomiskt rationellt skogsbruk, vilket de flesta förmodligen gör, tas vid beslut som rör skogsbruket därför oftast ingen hänsyn till de externa effekter som produktionen ger upphov till. Detta leder till att de beslut som skogsägaren tar kan vara bra ur ett privat- eller företagsekonomiskt perspektiv, men inte ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Problematiken med marknadsmisslyckanden och externa effekter i skogsbruket kan till exempel innebära att incitamenten för att sköta och skydda de processer som ger upphov till positiva externa effekter är låga. Då alternativet till att bevara och utveckla de positiva externa effekterna är att avverka skog, exploatera mark eller genomföra någon annan aktivitet som ger en ekonomisk intäkt, finns det tydliga ekonomiska incitament för markägaren att bedriva ett produktionsinriktat skogsbruk. Det leder till att resurserna inte alltid sköts och skyddas i den omfattning som är samhällsekonomiskt motiverat. I praktiken kan dock staten intervensera via olika styrmedel och åtgärder som till exempel lagstiftning (skogsvårdslagen och miljöbalken) för att påverka skogsägarnas beslut och därigenom öka den samhällsekonomiska nyttan.

Kunskapen om de olika processer som genererar ekosystemtjänster och hur de påverkas av olika störningar är inte fullständig. Dessutom har skogsägarna inte fullständig information om vilka effekter olika aktiviteter har på skogsproduktion och ekosystemtjänster i skogen. Både kunskapsbrist och ofullständig information är marknadsmisslyckanden som kan förklara varför skogsbruket kan leda till negativa externa effekter för samhället.

Aktörer

Beslut som påverkar användning av skogsresursen fattas av ett flertal aktörer som till exempel skogsägare, virkesköpare, skogsentreprenörer, skogsindustrin, miljöorganisationer, övriga intressenter, statliga myndigheter, kommuner, regering samt riksdag. Aktörerna har olika möjligheter till påverkan, rådighet och fattar beslut på olika nivåer. Exempel på hur de olika aktörerna påverkar är genom avverkning, prissättning, media, rådgivning och lagtillsyn samt politiska beslut.

Befintliga styrmedel

För att korrigera för de marknadsmisslyckanden som uppstår kan staten intervensera genom olika typer av styrmedel. De styrmedel som påverkar miljö kvalitetsmålet är framförallt administrativa styrmedel (skogsvårdslagen och miljöbalken), informativa styrmedel (utbildning och rådgivning) och ekonomiska styrmedel (Landsbygdsprogrammet samt olika skyddsformer där ersättning utgår). Utöver detta finns ett antal internationella överenskommelser och EU-direktiv som påverkar den nationella rådigheten.

Utöver de styrmedel som redovisas nedan finns olika skatteregler eller annan lagstiftning som indirekt och i viss mån påverkar *Levande skogar*. Det har inte gjorts någon närmare kartläggning av dessa.

Se bilaga 12 på sid 314 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

SYNERGIER:

- Skogsbrukets sektorsansvar är en grundläggande förutsättning för att uppnå *Levande skogar*. Detta innebär att skogsägare själva ansvarar för miljöfrågorna utan omfattande statliga bidrag.
- Skogspolitiken med styrmedel och åtgärder verkar i flera avseenden i samma riktning som *Levande skogar*, till exempel Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås) och bidrag till ädellövskogsbruk.

- Certifiering av skogsmark är ett ickepolitiskt marknadsbaserat initiativ där bland annat frivilliga avsättningar ingår. Dessa kopplar till *Levande skogar* och målen om bevarande av biologisk mångfald.
- Ett lönsamt skogsbruk kan möjliggöra att skogsägare själva kan investera i miljörelaterade åtgärder.
- Det finns synergier mellan *Levande skogar* och flera andra miljö kvalitetsmål. Synergierna består till exempel i bevarande av biologisk mångfald som även gynnar målen *Ett rikt växt och djurliv*, *Ett rikt odlingslandskap* etc.

KONFLIKTER:

- Det finns en äkta konflikt mellan *Levande skogar* och det skogspolitiska produktionsmålet.
- Exportmål och främjande av exporten generellt kontra globala och nationella mål kring biologisk mångfald, till exempel Nagoyamålen (CBD, 2010).
- Klimatmålet och kraven på ökad andel förnybar energi kan i vissa avseenden stå i konflikt med *Levande skogar*.
- Delar av skattelagstiftningen gör det mindre lönsamt att återinvestera i skogsbruket.⁸⁸
- Skogspolitiken är avreglerad (liten detaljreglering) och det finns inte några omfattande statliga bidrag. Skogsägarna har därigenom stor frihet i brukandet av skogen. Denna frihet kan inverka negativt på incitament att investera i miljöåtgärder.
- En positiv global ekonomisk utveckling påverkar i hög grad det svenska skogsbruket eftersom exportandelen är hög. Detta kan medföra ett intensivare skogsbruk som i sin tur kan ge negativa externa effekter

Slutsats

De styrmedel som finns bidrar i olika utsträckning till miljö kvalitetsmålets uppfyllande. En rad omvärldsfaktorer påverkar effektiviteten i de styrmedel som finns. Bland dessa faktorer kan nämnas priset på produktiv skogsmark, avsatta medel för formella skydd av skog samt skogsägarnas och skogsbrukets certifieringar. Certifieringar sätter i hög grad standarden för skogsbrukets miljöarbete. Beroende på hur miljöeffektiv standarden är påverkas behovet av styrmedel och deras utformning.

De styrmedel som finns för att uppnå målet *Levande skogar* har generellt sett (förutom styrmedel initierade genom Landsbygdsprogrammet) initierats före beslutet om miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Någon uttömmande utredning om

---

⁸⁸ Håkansson (2002)

den mest kostnadseffektiva styrmedelsmixen har inte gjorts. Sannolikt finns det utvecklingspotential på detta område och det vore därför angeläget att utreda detta närmare.

Miljömålsberedningen fick i oktober 2011 i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning (Kommittédirektiv, 2011) med syfte att nå miljö kvalitetsmålen. Levande skogar är ett av de mål som har en stark koppling till markanvändningen. Beredningens arbete ska resultera i förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder för att nå miljömålen. Uppdraget ska slutredovisas senast 15 juni 2014.

I enlighet med resonemanget i avsnittet om marknadsmisslyckanden ovan finns dessutom ett behov av identifiera ekosystemtjänster och kartlägga hoten mot dessa i enlighet med Miljömålsberedningens förslag i delbetänkandet om etappmål i miljömålssystemet. Detta för att i förlängningen kunna bedöma värdena av biologisk mångfald och ekosystemtjänster på kort och lång sikt samt vilka styrmedel och åtgärder som behövs för att nå målen. För närvarande pågår ett arbete på Naturvårdsverket med att kartlägga ekosystemtjänster.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Jordbruksverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap är förknippat med många betydande marknadsmisslyckanden som gör att miljö målen inte kan nås utan styrmedel. Ett viktigt marknadsmisslyckande är externa effekter som läckage av växtnäring och växtskyddsmedel. Kväve- och fosfor läcker från åkrarna genom ytavrinning, men för kväve framför allt också genom utlakning till grundvattnet och vidare ut i vattendragen. Stallgödsel ger dessutom avsevärda utsläpp av kväve till luften i form av ammoniak eller kväveoxider. Detta leder till växtnäringsoverskott som påverkar ekosystemen negativt, och för luftföroreningarnas del även till försurning, climateffekter och skador på ozonskiktet. Läckaget av växtskyddsmedel påverkar både människors hälsa och ekosystemen i vatten eller kringliggande marker negativt. Ett problem som är särskilt stort för jordbrukets negativa externa effekter är att läckaget i allmänhet är diffust, det vill säga inte kommer från några punktkällor. Det är därför omöjligt eller mycket kostbart att mäta och reglera direkt.

Till skillnad från andra miljö mål är positiva externa effekter en viktig orsak till marknadens oförmåga att nå *Ett rikt odlingslandskap*. Traditionella slätterängar och vissa naturbetesmarker är de artrikaste ekosystemen på land i Skandinavien. Om jordbruket (till skillnad från skogsbruket eller förorenande industri) upphörde så skulle dessa arter försvinna eller minska kraftigt. Samtidigt skulle marker som värderas högt för landskapsbild, friluftsliv eller kulturhistoriskt ersättas av trivial ungskog utan dessa kvaliteter. De höga icke-användarvärden som tillskrivs biologisk mångfald och kulturarvskvaliteter i odlingslandskapet bidrar till de positiva externaliteterna. Detta marknadsmisslyckande motiverar därför flertalet styrmedel som berör odlingslandskapets miljö kvaliteter, inklusive dess biologiska mångfald och kulturarv.

Huvuddelen av externa effekter påverkar kollektiva nyttigheter, det vill säga har i hög grad karaktären av icke-utestängbarhet eller icke-rivalitet i konsumtion. Växtnäringläckaget påverkar insjöarna och haven vars ekosystemtjänster ingen varken kan förhindras ta del av eller förhindra andra ta del av, med undantag för fiske. De öppna, kulturhistoriska landskap som jordbruket ”producerar” kan i praktiken ingen utestängas från. Att några har glädje av dem inskränker inte heller

andra personers möjligheter att konsumera deras estetiska eller andra biologiska, kulturella och sociala kvaliteter. Rekreativnyttan av vissa, populära hagmarker kan dock avta om antalet besökare blir högt, och då gäller i så fall semirivalitet i konsumtion (trängseleffekter).

Flertalet effekter, såväl negativa som positiva, berör ett stort antal individer eller företag, i regel under lång tid. De är dessutom komplexa, där produktionsåtgärder kan ge multipla effekter och effekter i långa orsakskedjor. Det medför därför att informationsbrist och påföljande höga transaktionskostnader är ett vanligt problem.

Aktörer

Den viktigaste aktören för att nå *Ett rikt odlingslandskap* är lantbrukarna. Det är därför angeläget att upprätthålla ett konkurrenskraftigt jordbruk som samtidigt har en låg negativ miljöpåverkan på det omgivande landskapet. Skogsbruk och andra former av landsbygdsföretagande har också en direkt eller indirekt påverkan på miljö kvalitetsmålet. Viktigast för natur- och kulturmiljön är brukare som bidrar till fortsatt hävd av ängs- och betesmarker samt, i synnerhet i slättbygd, brukare som vidtar åtgärder för att gynna natur- och kulturmiljö värdena, till exempel skötsel och nyanläggning av småbiotoper. Även kommunerna påverkar miljö kvalitetsmålet genom översiktsplaner och eventuell exploatering av jordbruksmark.

Befintliga styrmedel

Av de riktade styrmedlen är det framför allt miljö ersättningarna inom CAP:s Landsbygdsprogram samt lagstiftning i miljö balken som har störst betydelse. Även olika typer av informativa styrmedel som till exempel rådgivningsverksamhet riktad till lantbrukare samt tillsynsvägledning gentemot länsstyrelserna är viktiga. Indirekta styrmedel, framför allt det så kallade gårdsstödet inom CAP har stor betydelse genom att skapa förutsättningar för att över huvud taget bedriva nuvarande jordbruk.

Se bilaga 13 på sid 321 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Mellan nuvarande styrmedel finns flera fall av såväl synergier som konflikter. Vissa av dessa är starka. Det finns också flera exempel på styrmedel som är fristående och relativt oberoende andra styrmedel i sin verkan.

Exempel på konflikter finns mellan styrmedel mot växtnärläckage. Ersättning för kantzoner förtar delvis effekten av ersättning till grönträda eller anläggande av våtmarker – och vice versa – då de sker längs samma vattendrag.

Flera fall av synergier finns mellan åtgärder för att främja biologisk mångfald, kulturarv eller sociala kvaliteter i odlingslandskapet. Genom att ge ersättning till ”kulturmiljöer i odlingslandskapet” (som stenmurar, åkerholmar etc) skapas bland annat spridningskorridorer som förstärker effekterna av styrmedel till slätter- och betesmarker.

Synergier mellan mål finns, bland annat mellan *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv* i och med att bevarade betesmarker och småbiotoper i åkermark bidrar till bådadera. Även inom det övergripande miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* finns synergier, till exempel innebär preciseringarna om att stenmurar ska vara hävdade i viss utsträckning också till målpreciseringarna för biologisk mångfald och sociala landskapsvärden. Målkonflikter finns bland annat gentemot *Ingen övergödning* och *Grundvatten av god kvalitet* eftersom odling som ger öppna kulturlandskap alltid medför växtnärläckage (jämfört med icke-odling, det vill säga igenväxning med skog). Konflikter kan också uppstå mellan andra samhällsmål som ambitionen att öka bioenergi produktionen på jordbruksmark och preciseringar om biologisk mångfald och kulturmiljön. Rätt planerad kan dock en potentiell målkonflikt undvikas och i stället kan åtgärderna förstärka varandra. Den biologiska mångfalden kan till exempel gynnas om bioenergi produktionen sker i rätt områden.⁸⁹ Odlas till exempel *Salix* i områden där spannmål dominerar och spannmål som energigröda i områden som domineras av vall, bidrar energigrödorna till att skapa ett mer varierat landskap vilket kan gynna den biologiska mångfalden. Om däremot spannmål som energigröda odlas i redan spannmålsdominerade områden och *Salix* i skogsdominerade landskap, kan det minska den landskapliga variationen och därmed påverka den biologiska mångfalden negativt.

Slutsats

Miljöersättningarna till odlingslandskapets kollektiva nyttigheter uppfyller PCP-kriteriet (Producer Compensation Principle, rättvisekriteriet om att ersätta dem som skapar positiva externa effekter). De normativa restriktionerna mot växtnärläckage och användningen av bekämpningsmedel uppfyller PPP-kriteriet (Polluter Pays Principle det vill säga de som orsakar miljöskadorna får bära kostnaderna för att minska problemen). Däremot är miljöersättningarna till ekologisk odling, kantzoner, gödselhantering med flera skyddsåtgärder mot växtnärläckage och växtskyddsmedelsläckage i strid mot PPP.

Miljö kvalitetsmålet ska till stor del nås inom pågående jordbruksproduktion och är därför beroende av jordbrukets utveckling. Möjligheterna att nå målet, trots den mängd av nationellt utformade styrmedel som redovisas ovan, påverkas av att

---

⁸⁹ Jordbruksverket (2009)

jordbrukets utveckling till stor del beror på internationella faktorer. Hit hör livsmedelspriser och EU:s jordbrukspolitik. Den svenska rådigheten över delar av målet är därmed i praktiken begränsad. Dessutom har många av de styrmedel som sannolikt har störst påverkan på jordbruket, och därmed möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålet, i huvudsak andra syften än miljö målen. Det gäller till exempel ekonomiska styrmedel som gårdsstödet, kompensationsbidraget och administrativa styrmedel som regler om träd, buskar och impediment i betesmarker. Huvuddelen av jordbrukets positiva och negativa miljö effekter berör kollektiva nyttigheter, vilket gör att flertalet av de riktade styrmedel som finns är motiverade ur miljö måls- och effektivitetssynpunkt.

EU:s jordbrukspolitik har möjligheter att på sikt skapa vissa av de förutsättningar som behövs för att nå miljö kvalitetsmålet. Det gäller speciellt de ekonomiska ramarna och de övergripande principerna för utformningen av framtida landsbygdsprogram. Det är dock inte troligt att landsbygdsprogrammet i sin nuvarande utformning är tillräckligt för att klara till exempel odlingslandskapets biologiska mångfald. De senaste decenniernas erfarenheter visar att det svenska Landsbygdsprogrammet i kombination med andra nationellt utformade styrmedel visserligen har stor betydelse för att dämpa den negativa trenden för odlingslandskapets biologiska mångfald, men att utvecklingen i väsentligt högre grad beror av internationella skeenden som livsmedelspriser och EU:s jordbrukspolitik.⁹⁰

Administrativa styrmedel som miljö balken och tvärvillkor inom gårdsstödet reglerar miljö problem inom pågående produktion, men hindrar inte förlust av jordbruksmark genom nedläggning av jordbruk. Om, och i så fall hur, det sistnämnda kan hanteras i form av styrmedel är en viktig fråga. Ytterligare internationella och nationella insatser behövs för att skapa de förutsättningar som behövs för att nå miljö kvalitetsmålet. Ett aktivt svenskt arbete på internationell nivå för att få till en miljö mässigt förbättrad jordbrukspolitik inom EU, den nationella utformningen av nästa Landsbygdsprogram samt ökade informationsinsatser till lantbrukare är exempel på insatser som kan skapa ett gott utgångsläge för att nå miljö kvalitetsmålet.

---

⁹⁰ Wretenberg, J m.fl. (2007)

Storlagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Marknadsmisslyckanden, det vill säga situationer då en oreglerad marknad inte leder till en samhällsekonomiskt optimal resursallokering, är grunden till de miljöproblem som behöver åtgärdas inom *Storlagen fjällmiljö*. Miljö kvalitetsmålet innehåller flera olika marknadsmisslyckanden. Det visar hur komplext målet är och att olika lösningar behövs för att skapa förutsättningar att uppnå den miljö kvaliteten som målet innebär.

Många fjällresurser är i varierande grad gemensamma resurser. En gemensam resurs kännetecknas av att när en aktör använder resursen finns det mindre kvar för andra. Kostnaderna är höga för att stänga ute någon att bruka resursen, om det ens är möjligt. Många kan utnyttja resursen, men få har ett direkt ansvar för att resursen bevaras. Dessa aspekter gör att risken är stor att resursen överutnyttjas.

ODEFINIERADE ÄGANDERÄTTER

Väldefinierade äganderätter är grundläggande för att marknaden ska kunna fungera. Brister i äganderätter kan leda till att gemensamma resurser förbrukas kortsiktigt istället för att förvaltas långsiktigt, det som kallas ”tragedy of the commons”, de allmänna tillgångarnas tragedi. Ägande- och nyttjanderättigheter uppfattas som otydliga i stora delar av fjällen. I stora områden är rättighetsförhållandena oklara. Detta skapar osäkerhet kring eventuella rättigheter till mark och resurser för enskilda aktörer och påverkar aktörernas förhandlingsförmåga. Dessutom leder denna osäkerhet till konflikter både på lokal och nationell nivå. Många konflikter grundar sig på gamla oenigheter om ägande- och nyttjanderättigheter till land, vatten, resurser med stort ekonomisk värde samt möjligheter till annan typ av exploatering i området.⁹¹

Svenska staten äger i huvudsak fjällen, även om en del mindre områden ägs av bland annat privatpersoner och olika skogsbolag. Statens ägandeskap diskuteras av

⁹¹ Naturvårdsverket (2010). Miljömål i fjällandskapet, rapport 6366, s. 14.

olika intressenter som hävdar att de har större grund till ägande av marken.⁹² Samerna menar att de är rättmätiga ägare av marken eftersom de kan ses som urfolk och ursprungsbefolkning och av urminnes hävd är naturliga ägare av fjällen. Ofta saknas skriftlig dokumentation och bevis som ger stöd åt grupperingarnas anspråk. Äldre dokument antyder att statens anspråk på äganderätt till fjällområdet kan vara problematisk, både i äldre och relativt sen tid. Nyttjande/ägande dokumenterades många gånger inte skriftligt, och krav på skriftlig dokumentation har många gånger lett till statligt ägande. Markägarkonflikten gällande marken ovan odlingsgränsen kommer från jordbrukskolonisationen som inleddes för cirka 300 år sedan. Då upplät staten mark till nybyggare som fick land, vatten- och jakt rätt mot att de bröt ny odlingsmark. Den privata äganderätten fastställdes, men i mitten av 1800-talet förklarades markuppdelningen ofullbordad och avyttring påbörjades. Samerna har aldrig haft formell äganderätt till marken i fjällen. Renskötselrätten är baserad på urminnes hävd och inkluderar bruksrätt till renbete, jakt och fiske. Omfattningen och den geografiska omfattningen av rätten har diskuterats mycket.⁹³

Samernas ställning som ursprungsbefolkning komplicerar frågan om äganderätt ytterligare. I egenskap av ursprungsbefolkning skulle samerna ha ägande- och besittningsrätt, och inte endast nyttjanderätt, till marken de traditionellt brukar. Detta enligt ILO-konvention 169. Sverige har inte ratificerat denna konvention. Även om Fastighetsverket och Naturvårdsverket är statliga markägare, så kan de inte upplåta jakt- och fiskerätt, eller avsätta mark för byggnader, enligt Rennäringslagen. Detta sköts av Länsstyrelsen i respektive län. De privata markägarna i fjällområdet är små till mycket stora. En privat markägare äger jakt- och fiskerätten och kan själv upplåta den till annan person.

EXTERNA EFFEKTER

Externa effekter eller externaliteter påverkar nyttan för personer som inte är direkt involverade i ett beslut som tas. Externa effekter kan vara både positiva och negativa. Exempel på en negativ extern effekt inom *Storlagen fjällmiljö* är buller. Det buller som uppstår av flygverksamhet och vid körning med terrängfordon (snöskotrar, tre- och fyrhjulingar) påverkar både djur och människor som vistas i fjällen. Buller från terrängfordon kan upplevas som ett stort problem av personer som söker sig till fjällen för att uppleva tystnaden. Även om gränsvärden för buller sätts för enskilda fordon, så ökar problemen med buller när antalet fordon ökar och när körning sker oftare. Det totala antalet terrängfordon har nästan fördubblats sedan början av 1980-talet, enligt Statistiska centralbyrån.⁹⁴ Terrängfordon skadar även mark och vegetation vid barmarkskörning. Särskilt känsligt är kalfjället, men

⁹² Med hänvisning till skattefjällsbevis eller fjällägenhetsarrendet, Naturvårdsverket 2010. Miljömål i fjällandskapet, rapport 6366, s. 19.

⁹³ Salmonsson (2005)

⁹⁴ De Facto (2009)

även myrmark, där djupa spår ofta bildas. Spåren läker långsamt och kan ge ändrade hydrologiska förhållanden.

KOLLEKTIVA VAROR

En kollektiv vara är en tjänst eller en vara som kan konsumeras av en individ utan att det påverkar möjligheterna för en annan individ att konsumera den (icke rivaliserande), och som när den erbjuds en individ, automatiskt erbjuds även andra individer i samhället (icke exkluderbar). Problemet med de kollektiva varorna är att de inte har någon uttalad ägare. Det leder till att alla använder dem, men ingen tar ansvar för att de används på ett hållbart sätt. Exempel på kollektiva varor inom *Storslagen fjällmiljö* är biologisk mångfald, öppna landskap och kulturvärden som exempelvis fåbodar. Möjligheten till friluftsliv och rekreation är andra exempel på kollektiva varor i fjällen eftersom den svenska allemansrätten gör att man kan vandra, plocka bär och svamp, campa etc i naturen, oavsett vem som äger marken. Naturen är i detta avseende en kollektiv nytthet då den inte har ett pris på marknaden.

OFULLSTÄNDIG INFORMATION

Informationen om vilka konsekvenser olika val får är ofta ofullständig. Det gör att risken för att fatta fel beslut ökar. Vad gäller kulturmiljövärden inom fjällområdet så saknas både grundläggande kunskap om kulturvärdena och information. Många kulturminnen såsom samernas bosättningar har inte inventerats då endast tio procent av arealen har inventerats. Kunskap saknas även för fjälljordbruk och fåbodrift. Kulturmiljövärdena kan därför inte skyddas från exploatering, ens i befintliga naturreservat och nationalparker.⁹⁵

Aktörer

Många aktörer ska samsas om landskapsresursen i det svenska fjällområdet. Samtidigt är de som bor i området i högre utsträckning än svensken i gemen, beroende av de naturresurser som finns för sin överlevnad. De sektorer som bidrar med störst påverkan på miljön vad avser miljö kvalitetsmålet är följande:

- Samernas renskötsel ger negativa effekter i form av markslitage, men även positiva effekter i form av biologisk mångfald.
- Energiproduktion innebär exploatering av naturresurser för att utvinna vind- och vattenkraft.
- Gruvdrift innebär exploatering av naturresurser för att utvinna mineraler.
- Turism innebär att exempelvis skidanläggningar byggs. Turism ger ökad skoterkörning och helikopteråkning.
- Storskaligt skogsbruk och småskaligt privat skogsbruk. I fjällen ägs skogen främst av stora markägare.

---

⁹⁵ Riksantikvarieämbetet (2008)

- Fjälljordbruk
- Fäbodrift
- Jakt

Befintliga styrmedel

De viktigaste befintliga styrmedlen för *Storslagen fjällmiljö* är skyddsmöjligheter inom miljöbalken som naturreservat eller nationalpark och provningssystemet inom miljöbalken. Provningssystemet inom miljöbalken reglerar exempelvis tillstånd för energiproduktion, gruvindustri och nya turismanläggningar. Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen, rennäringslagen och rennäringsförordningen samt kulturminneslagen är andra viktiga styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålet.

Se bilaga 14 på sid 347 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Bakom konflikter i fjällområdet ligger den känsliga frågan om vem som egentligen äger rätten att i vid mening använda fjällen, rätten till fiske och jakt och hur stark renskötselrätten är. Staten har befarat att risken med att alla får samma möjligheter är exploatering som leder till skador på fjällen genom för högt utnyttjandetryck.

Sambanden mellan miljö kvalitetsmålen är komplexa. Målet *Begränsad klimatpåverkan* är viktigt att nå för att *Storslagen fjällmiljö*. *Storslagen fjällmiljö* är dessutom beroende av att miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv* (skydd av biodiversiteten), *Myllrande våtmarker* (skydd av våtmarker och mossar), *Levande skogar* (långsiktigt skydd av skogsmarken, förstärkt biologisk mångfald och skydd för kultur- och miljö värden), *Levande sjöar och vattendrag* (skydd av natur- och kulturvärden), samt *Ett rikt odlingslandskap* (bevarande av fjälljordbrukets traditionella kulturlandskap) uppnås.

Ursprunglighetskriterier kan komma i konflikt med lokal landsbygdsutveckling och näringsverksamhet, som krävs för social service. Även infrastruktur som behövs för att skapa tillgänglighet för turism som vill nyttja den storslagna fjällmiljön, kan komma i konflikt med ursprunglighetskriterier.⁹⁶

Slutsats

För att skapa förutsättningar att nå *Storslagen fjällmiljö* behöver de förändringstryck som fjällen utmanas av hanteras. De mest utmärkande förändringarna är:

---

⁹⁶ Naturvårdsverket (2010)

- Klimatförändringar. Ökad medeltemperatur och förändrat nederbördsmönster kommer att orsaka stora förändringar i de areella näringarnas grundförutsättningar.
- Global jakt på naturresurser. Förbrukning av material och minskande reserver av strategiska ämnen kan leda till att intresset för att bryta mineraler i Sverige ökar. Sveriges tillgångar på mineraler och metaller är rikliga och ansökningarna om undersökningstillstånd enligt minerallagen (1991:45) i fjällområdet har ökat kraftigt och visar ingen tendens att minska.⁹⁷ Prospektering kan inte ske i nationalparker, men kan ske i andra skyddade områden efter samråd med eller tillstånd från länsstyrelsen.
- Utbyggnad av vindkraft. I fjällen finns stor vindenergi potential och utbyggnad kan ge både positiva och negativa effekter.
- Ökade turistströmmar. Turismen i fjällen består av naturorienterad turism som uppskattar det enkla och naturnära, men även urban turism som är nöjesorienterad och bygger på bland annat anläggningar och arrangerade upplevelser. De båda typerna av turism är beroende av varandra och använder både anläggningar och infrastruktur.

Miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* är främst beroende av nationella insatser, men flera internationella faktorer avgör om målet kan nås. Ett förändrat klimat förväntas leda till förhöjd trädgräns och förbuskning och därmed minskade öppna fjällområden. Ett internationellt styrmedel i form av gemensamt klimatavtal skulle därför kunna ha effekter på fjällmiljön. Buller i fjällmiljön påverkas av hur flygrutter förläggs, vilket beslutas internationellt. Begränsning av bullernivå för terrängskotrar är ett styrmedel som regleras i EU-direktiv. Sveriges möjlighet att påverka ljudnivån är låg eftersom skoterproduktion i huvudsak sker i Nordamerika. Förutom tillåten bullernivå per skoter, bidrar antalet skotrar och körsträckor till den totala bullernivån i fjällen. Antalet snöskotrar och terrängmotorcyklar blir allt fler och körsträckorna blir längre, vilket gör att störningar och skador förväntas öka utan ytterligare förebyggande åtgärder. För att begränsa buller och skador behöver terrängkörningen kanaliseras, både gällande var och när körning får ske. Utveckling och ökad användning av elskotrar skulle kunna leda till att buller och utsläpp minskar i fjällen.

Behov finns att skärpa vissa styrmedel för att de ska skapa incitament för aktörer att förändra det beteende som idag har stor negativ påverkan på miljö kvalitetsmålet. Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen behöver skärpas så att terrängkörning förbjuds där den förstör mark. Det gäller barmarkskörning som främst sker i samband med samernas näringsverksamhet. Även rennäringslagen bör ses över för att klargöra vad man kan och inte kan göra. Kombinationen av skärpt lagstiftning, information och uppföljning som kräver finansiering bedöms kunna skapa den förändring som behövs.

---

⁹⁷ Naturvårdsverket (2007)

Det saknas kunskap kring hur djur påverkas av buller och därför behövs forskning. Friluftsliv påverkas av buller, men påverkan är subjektiv hos personerna som tar del av friluftsliv i fjällen.

Behovet att tydliggöra kulturmiljövärden i fjällområdet är som tidigare nämnt stort och inventering av nödvändig. Nittio procent av arealen har inte inventerats och därför råder kunskapsbrist. Befintliga skyddsformer räcker inte när kulturmiljövärden inte har identifierats.

För att bättre kunna bedöma förutsättningarna för att uppnå *Storlagen fjällmiljö*, behövs utvärderingar av de styrmedel som finns idag. Utvärderingar kan visa vilka effekter styrmedlen ger och om de behöver justeras för att leda till att miljö kvalitetsmålet uppnås. Dessutom kan behov av nya styrmedel identifieras genom uppföljning av befintliga styrmedel.

Avgörande faktorer för att uppnå miljö kvalitetsmålet är att skapa förtroende mellan lokala aktörer och myndigheter, liksom att skapa en strategi för *Storlagen fjällmiljö* med ett helhetsgrepp för fjällpolitiken.

SOCIALT KAPITAL

Genomförandet av miljö kvalitetsmålet i fjällregionen hindras av att olika aktörer upplever att myndigheters respekt för lokala perspektiv brister. Myndigheters legitimitet och trovärdighet är många gånger låg hos fjällbefolkningen på grund av tidigare agerande. För att skapa förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet ingår att bygga förtroende, så kallat socialt kapital, mellan lokala aktörer och myndigheter. Utan förtroende och samarbete riskerar föreslagna styrmedel och åtgärder inte vara de bästa. Även då styrmedel och åtgärder är lämpliga finns risken att de inte genomförs i praktiken på grund av bristande förtroende för myndigheter hos lokala aktörer. För att nå större legitimitet och genomslag för statlig miljö politik i fjällområdet är lokal förankring därför avgörande. Arbetsprocesser som är förtroendeskapande behöver utvecklas.⁹⁸

HELHETSGREPP MED SAMLAD FJÄLLPOLITIK

Ett helhetsperspektiv med samlad landsbygds- eller fjällpolitik efterlyses från det lokala perspektivet. Nu bedrivs skogs-, jordbruks-, industri-, turism- och miljö politik som separata spår. En strategi för *Storlagen fjällmiljö* har även efterlysts av Miljö målsberedningen.⁹⁹ Helhetsgrepp behövs för att kunna skapa förutsättningar att uppnå miljö kvalitetsmålet. Dessutom sker bruket av fjällskapet regionalt och inte efter landgränsen mellan Sverige och Norge. Ur ett

---

⁹⁸ Naturvårdsverket (2010)

⁹⁹ Miljö värdsberedningen (2010) SOU 2010:101

ekologiskt perspektiv behöver likartade hotade naturmiljöer och resurser inte skyddas i samtliga nordiska länder, men det är viktigt att fjällområdet skyddas ur ett regionalt perspektiv. Därför kan nordiskt samarbete vara en möjlighet för fjällområdet. Det kräver politiska beslut.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Naturvårdsverket (2010)

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Boverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* omfattar framförallt frågor som syftar till att lokalt och regionalt minska miljöbelastningen och göra den bebyggda miljön mera hälsosam och stimulerande att leva i. Men den byggda miljön ska även bidra till en god global miljö genom att till exempel minimera utsläpp av klimatpåverkande gaser.

Boende, byggande och planering är omgärdat av olika typer av regleringar. Vid utvärdering huruvida målet för *God bebyggd miljö* uppnås, måste bedömningar göras om utfallet av användningen av mark och vatten och andra resurser (energi och råvaror), hur förvaltningen av byggnader utvecklar sig samt hur markexploateringen fungerar.¹⁰¹ Markexploatering är en komplicerad process eftersom många beslut och aktiviteter måste samordnas. Initiering av projekt, planering och projektering av markanvändning och byggnader, tillståndsprövning, markförvärv och byggande är exempel på aktiviteter. En svårighet vid bedömningen av måluppfyllelse är, att det som regleras i lagstiftningen (plan- och bygglagen) framförallt är planeringsprocessen och inte slutresultatet. En skillnad kan således föreligga mellan det som planeras i kommuners översiktsplaner och det som genomförs i verkligheten.

De allra flesta typerna av marknadsmisslyckanden kan identifieras under målet, såsom externa effekter, kollektiva nyttigheter, monopol och stordriftsfördelar (naturliga monopol). I det följande görs en presentation över några av marknadsmisslyckandena.

EXTERNA EFFEKTER OCH KOLLEKTIVA NYTTIGHETER

De externa effekterna som ska hanteras under *God bebyggd miljö* kan vara både positiva som negativa. Positiva externa effekter skapas om en park anläggs eller

¹⁰¹ Med markexploatering avses den verksamhet som innebär att markanvändningen förändras och ny bebyggelse uppförs i ett område (Kalbro (2007)).

om en fastighetsägare bygger ett vackert hus. Trafiken ”producerar” transporttjänster men också buller och avgaser, vilka utgör negativa externa effekter. Eftersom utrymmet i en stad eller i en tätort vanligtvis är en knapp resurs, vilken kan användas för alternativa ändamål, måste avvägningar göras. En förtätning kan leda till ett minskat transportbehov och därigenom minska de negativa externa effekterna som är kopplade till transporter. Men risken är att denna förbättring sker på bekostnad av att grönområden tas i anspråk. Förtätning kan också utgöra ett hot mot platsens kulturvärden. Såväl grönområden som vårt kulturhistoriska arv är exempel på kollektiva nyttigheter som, i avsaknad av reglering, riskerar att leda till att för lite av dessa kvaliteter tillhandahålls (ett för lågt utbud).¹⁰²

Oxley (2004) skriver att om det kan visas att bostäder (housing) med speciella attribut i termer av fysisk standard, design och lokalisering har positiva effekter på välbefinnandet bland befolkningen som går utöver välbefinnandet bland dem som bor i bostäderna, finns det starka skäl till att främja dessa positiva externa effekter. Ett område som diskuteras är hälsa. Under *God bebyggd miljö* operationaliseras hälsoaspekterna i byggnader genom att undersöka situationen avseende ventilation, radonhalt, bullerskydd, fukt samt trafikbullernivåerna utomhus i nära anslutning till byggnader. Det blir till syvende och sist en empirisk frågeställning huruvida ett orsakssamband kan fastställas mellan hälsa och husens egenskaper. Om förbättringar i husens egenskaper leder till väsentliga hälsoförbättringar föreligger skäl för samhälleliga ingripanden.

De priser som möter energikonsumenter avspeglar inte nödvändigtvis den samhällsekonomiska kostnaden vid energiomvandlingen på grund av avsaknad av en kostnadspost i priset som ska beakta de negativa externa effekter som olika former av utsläpp förorsakar.¹⁰³

Inom råvaru- och avfallsområdet förekommer negativa externa effekter vid utvinning, förädling och avfallshantering. Förbränning av avfall leder till utsläpp, från deponier uppstår utsläpp genom att deponigaser såsom metan, koldioxid, kvävgas samt spårämnen bildas. Om priset på varor inte till fullo inkluderar de samhällsekonomiska kostnaderna, inklusive miljökostnader, såsom kostnader för ändliga resurser, kostnader för avfallshantering och återvinning, uppstår ett samhällsekonomiskt ineffektivt läge.

Förbränning, deponering och återvinning kan också ha positiva miljöeffekter eftersom energi som produceras från förbränning och deponier kan ersätta energi

---

¹⁰² För en diskussion, se Brueckner (2001) eller Andersson (1991, 1998)

¹⁰³ Gillingham m.fl. (2009)

som produceras från andra källor. Återvunnet material kan ersätta utvinning av nytt material som tar naturresurser i anspråk.¹⁰⁴

MONOPOL

En monopolsituation föreligger om ett strategiskt beläget markområde behövs vid exempelvis byggandet av en motorväg. Ägaren/säljaren får en mycket stark förhandlingsposition gentemot köparen.¹⁰⁵

STORDRIFTSFÖRDELAR

Stordriftsfördelar föreligger för verksamheter med fallande styckkostnader, det vill säga kostnaderna vid produktion av en vara eller en tjänst minskar med antalet producerade enheter. En hög grad av stordriftsfördelar gör det samhällsekonomiskt lönsamt att förhindra uppkomsten av konkurrerande verksamheter, eftersom det är billigare för samhället om ett i stället för två eller flera företag försörjningsmarknaden med produkter (naturligt monopol). Vägar och gator, distributionsledningar för fjärrvärme, el- och fasta telenät samt för vatten och avlopp är exempel, liksom sophämtning. Även framtagandet av information är förknippat med stordriftsfördelar, eftersom det är billigare för samhället om en aktör, exempelvis en nationell myndighet, står för framtagandet i stället för att kommunerna var för sig ger sig i kast med uppgiften.¹⁰⁶

OFULLSTÄNDIG INFORMATION

Byggnaders energianvändning och behovet av att energieffektivisera kan hindras av olika typer av informationsmarknadsmisslyckanden.¹⁰⁷ Med detta avses situationer där förekomsten av ofullständig information kan leda till ett ineffektivt utnyttjande av energi. Principal-agent problem (split incentives) i byggnader avser en situation då brister i incitamentsstrukturen föreligger. Det uppkommer om den som beslutar om en ekonomisk aktivitet är en annan än den som drar fördel av den. Exempel är då ägaren av en hyresfastighet står för inköpen av vitvaror, medan det är hyresgästen som betalar för hushållselen. Fastighetsägaren har därför svaga eller inga incitament att investera i de dyrare och mer energieffektiva produkterna.

Radon och fukt i bostäder är företrädesvis ett problem bland egna hem. Egnahemsägare bor själva i sina hus och det är också de som drabbas av eventuella olägenheter. Egnahemsägarna har rådighet över sin bostad och kan bestämma om och när åtgärder ska sättas in. Det kan dock föreligga informationsbrister, det vill

---

¹⁰⁴ Lundmark och Samakovlis (2011)

¹⁰⁵ Kalbro (2007)

¹⁰⁶ Hansson och Turner (1977)

¹⁰⁷ Gillingham mfl (2009)

säga egnahemsägarna är inte medvetna om att husen har problem, ej heller om problemens effekter.¹⁰⁸

Inom råvaru- och avfallsområdet existerar också informationsbrister som till exempel graden av giftfrihet i varor och avfall. Ett klassiskt exempel på asymmetrisk information är då säljare av högvärdigt återvunnet material inte kan ta ut ett högre pris på material av högre kvalitet än för material med en lägre kvalitet. Skälet är att köpare saknar information om vilken leverans som har en hög kvalitet och utgår därför från att alla leveranser består av material med lägre kvalitet. Det pris som köparen är villig att betala baseras på material med lägre kvalitet och säljare av återvunnet material av hög kvalitet får inte kostnadstäckning. Detta resulterar i att enbart material med en lägre kvalitet kommer ut på marknaden.¹⁰⁹

INNOVATIONSRELATERADE MARKNADSMISSLYCKANDEN

Innovationsrelaterade marknadsmisslyckanden är marknadsmisslyckanden som är kopplade till forskning/utveckling och till tillverkning/framtagning av nya tekniker/metoder.¹¹⁰ Ny teknisk och annan kunskap via forskning kan utgöra en kollektiv nytta som innebär att när kunskapen väl finns framme kan den användas av flera aktörer till en låg kostnad. Eftersom en enskild aktör som satsar på forskning och utveckling inte fullt ut kan tillgodogöra sig de fördelar som forskningen genererar spillover till andra aktörer. Incitamenten att investera i ny kunskap tenderar därför att bli för låga ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Innovationsrelaterade marknadsmisslyckanden existerar också inom miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. För att uppnå samhällsekonomisk effektivitet i den fysiska planeringen och en god hushållning med land, vatten och byggnader efterfrågas forskning för att kvantifiera och värdera positiva och negativa miljöeffekter som är relevanta. Exempelvis behövs forskning för att få fram grundläggande kunskap om bebyggelsens kulturvärden, liksom forskning kring de värden som grönområden skapar. Kunskap kring inomhusmiljöns påverkan på människors hälsa behöver utvecklas, liksom forskning och utveckling inom avfallsområdet som leder till ökad hållbarhet och reparerbarhet hos produkter.

Aktörer

De viktigaste aktörer/sektorer som har störst påverkansmöjlighet för att miljö kvalitetsmålet ska uppnås är:

- Fastighetsägare

---

¹⁰⁸ Boverket (2010 och 2011a)

¹⁰⁹ Lundmark och Samakovlis (2011)

¹¹⁰ Ejdemo och Söderholm (2010)

- Allmänheten
- Varuproducenter och konsumenter
- Fordonstillverkare
- Trafikhuvudmän
- Trafikoperatörer,
- Regionala myndigheter för kollektivtrafik
- Kommuner,
- Länsstyrelser,
- Nationella myndigheter,
- Regionala samverkansorgan,
- Regionförbund

Kommunen kan ha olika roller vid markexploatering. Förutom myndighetsrollen har kommunen ett ansvar för teknisk infrastruktur (gator, vatten och avlopp). Kommunen är också markägare och kan också vara byggherre.

Befintliga styrmedel

De huvudsakliga administrativa styrmedlen inom fysisk planering är plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken. Ur en samhällsekonomisk synvinkel bör målsättningen med fysisk planering vara att i vid mening utnyttja tillgängliga resurser (mark, vatten, energi, byggnader etc) så effektivt som möjligt bland annat genom att ta hänsyn till olika marknadsmisslyckanden.¹¹¹

Det huvudsakliga administrativa styrmedlet för byggnader är Boverkets byggregler (BBR). När en byggnad uppförs eller när den ändras ska den uppfylla nio tekniska egenskapskrav, varav skydd mot buller, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt energihushållning och värmeisolering är några. Vid ändring ska hänsyn också tas till ändringens omfattning och byggnadernas förutsättningar samt varsamhetskrav. Vid utformning av regler handlar det hela tiden om att olika avvägningar måste göras. Ett helhetsperspektiv på byggnaderna måste anläggas.

Se bilaga 15 på sid 355 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

God bebyggd miljö är ett komplext mål genom att det innehåller potentiella konflikter inom miljö kvalitetsmålet, där avvägningar och bedömningar måste göras. Exempelvis anger den tredje preciseringen ”God vardagsmiljö” att bebyggelsestruktur, handel och service ska utformas så att behovet av långa, dagliga transporter minskar. Ett vanligt sätt att åstadkomma detta är att förtäta

---

¹¹¹ Hansson och Turner (1977)

bebyggelsen. Förtätning kan dock komma i konflikt med ”Kulturvärden i bebyggd miljö” eftersom förtätningen riskerar att kulturmiljövärden går förlorade samt medföra att grönområden i tätorter och tätortsnära områden minskar, preciseringen ”Natur- och grönområden”. Visserligen hävdas ibland att en välplanerad och välavvägd förtätning inte behöver få dessa negativa konsekvenser. Men ur ekonomisk synvinkel är utrymme en knapp resurs, det vill säga en plats har alternativa användningssätt. Används utrymmet på ett sätt frånhänder man sig ofta möjligheten till att använda utrymmet på ett annat sätt. Utifrån en samhällsekonomisk synvinkel är det optimala sättet att använda utrymmet på det som skapar de största samhälleliga mervärdena och i översiktsplanerna ska en sammanvägning av olika effektivitetsaspekter göras. Huruvida detta leder till att det knappa utrymmet bedöms bäst att använda för förtätning eller bör bevaras för sina kulturmiljövärden och grönområden, är en svår avvägning att göra.¹¹²

Ett annat exempel på konflikter inom miljö kvalitetsmålet är mellan preciseringarna ”Hälsa och säkerhet” (i byggnader) och energidelen av ”Hushållning med energi och naturresurser samt förebyggande av avfall”.

I miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* ska byggnader för att erhålla en god inomhusmiljö utformas så att deras egenskaper inte påverkar hälsan negativt. De hälsoeffekter som kan hänföras till bristande inomhusmiljö är astma, allergi, symtom på irritation samt känslighet för infektioner. Radonhalten ska även minska, eftersom höga radonhalter riskerar att leda till cancer. Ett led i skapandet av förutsättning för en god inomhusmiljö är att öka luftomsättningen. Boverket redovisar i en utredning att energibehovet för ökad luftomsättning beräknas behöva öka i befintliga byggnader med motsvarande 5,4 TWh per år.¹¹³ Även åtgärder som sätts in för att minska radonhalten i byggnader medför att energianvändningen ökar.¹¹⁴ Om god inomhusmiljö och minskad radonhalt eftersträvas, försämras således energihushållningen liksom utsläppssituationen. Omvänt gäller att skärpta energikrav förbättrar energihushållningen och utsläppssituationen men det sker på bekostnad av risk för försämrade inomhusmiljö, risk för fukt och mögelskador. Sker energibesparingen i befintliga byggnader genom att tilläggsisolera ytterväggar föreligger det också en risk för förlust av kulturvärden och estetiska värden.¹¹⁵

---

¹¹² För att uppnå uppfyllelse av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, måste nivån vara sådan att man måste acceptera att samtliga marknadsmisslyckanden inte kan korrigeras fullt ut via olika styrmedel. Skälet är att det föreligger motsatsförhållanden mellan olika marknadsmisslyckanden. Införs ett styrmedel för att fullt ut korrigera ett marknadsmisslyckande görs detta på bekostnad av ett annat marknadsmisslyckande.

¹¹³ Boverket (2011b)

¹¹⁴ Boverket (2010)

¹¹⁵ Boverket (2011b)

SYNERGIER OCH KONFLIKTER MED ÖVRIGA MILJÖKVALITETSMÅL¹¹⁶

Miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* utgår från människors behov och användning av ren luft, rent vatten, livsmedelförsörjning och tillgång till rekreationsområden etc. Miljö kvalitetsmålet har framförallt synergier, men ibland också konflikter med övriga miljö kvalitetsmål. Nedan presenteras synergier och konflikter med några av övriga miljö kvalitetsmålen.

Begränsad klimatpåverkan

En mer miljöanpassad bebyggd miljö, med bland annat minskad energianvändning och minskat transportbehov, medför minskade utsläpp av klimatpåverkande gaser.

Frisk luft

Frisk luft är en viktig faktor i en god bebyggd miljö och styrmedel och åtgärder som vidtas inom detta miljö kvalitetsmål förbättrar även *God bebyggd miljö*. Energieffektiviseringar ibland annat byggnader får betydelse för *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning* och *Begränsad klimatpåverkan*. En potentiell konflikt är att övergång mot mer förnybara energislag i form av biobränsle kan ge lokala problem med utsläpp av oönskade ämnen och partiklar.

Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Grundvatten av god kvalitet.

Grundvatten av god kvalitet är grundläggande i en god bebyggd miljö och vattenförekomster med hög kvalitet för rekreationsändamål och biologiskt mångfald ska också värnas enligt alla mål. Aktuella VA-strategier på lokal nivå är viktiga styrmedel för såväl *Ingen övergödning* som *God bebyggd miljö*. I många småhus har oljepannan bytts ut mot bergvärme. Utsläppen av kväveoxider från rökgasen minskar, vilket gynnar miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Det finns dock en risk för att grundvatten kan förorenas om borrhålen är bristfälligt tätade.

Myllrande våtmarker

Våtmarker har en viktig funktion i att dämpa effekterna av översvämning till skydd för den bebyggda miljön. Likaså har våtmarker en vattenrenande effekt samt ett rikt växt- och djurliv som gör dem värdefulla som rekreations- och friluftsområden.

Slutsats

Det är en grannliga uppgift att, utifrån samhällsekonomisk synvinkel, analysera huruvida de befintliga styrmedlen inom *God bebyggd miljö* är effektiva nog för att uppnå målet och om det finns skäl för att föreslå nya. Tillämpningen av framförallt plan- och bygglagen (PBL), Boverkets byggregler (BBR) och miljöbalken är bristfällig, åtminstone om man ser det ur miljö målssynpunkt, och behöver

¹¹⁶ Skrivningarna bygger i hög grad på Boverket (2007)

förbättras. Först därefter kan man ge sig i kast med att utvärdera om utformningen av de befintliga styrmedlen är effektiva.

Samhällsplanering genom kommunal fysisk planering skulle kunna vara ett viktigt verktyg för att nå långt i måluppfyllelse såväl för *God bebyggd miljö* som för flera andra miljö kvalitetsmål. Med administrativa styrmedel är det viktigt att hela kedjan av lagstiftning, tillämpning, tillsyn och uppföljning fungerar för att styrmedlet ska få effekt.

Översiktsplanen är det viktigaste planinstrumentet inom den fysiska planeringen genom sitt helhetsperspektiv, vilket kan bidra till att miljömålen belyses i förhållande till kommunens mål och inriktning för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Detta förstärks i den nya plan- och bygglagen som trädde i kraft den 2 maj 2011. Översiktsplanerna ska nu ha en mer strategisk karaktär samt visa hur man inom den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med bland annat miljö kvalitetsmålen. Förutsättningar finns därför till en positiv trend när det gäller inriktning mot en hållbar utveckling.

För att uppnå den avsedda effekten förutsätter det att tillämpningen av det administrativa styrmedlet är tillfredsställande. Exempelvis ska samtliga kommuner ha aktuella översiktsplaner. Så är dock inte fallet för knappt 30 procent av kommunerna har aktualitetsprövat den befintliga översiktsplanen eller antagit en ny översiktsplan under den senaste mandatperioden 2007–2010. Vidare kan nämnas att av landets 290 kommuner har uppåt 90 fortfarande en gällande översiktsplan från 1990-talet. Det bör dock lyftas fram att enligt 2011 års miljö målenskat visar resultaten att större delen av de kommuner som har en översiktsplan från 1990-talet¹¹⁷ anger att de håller på med att ta fram en ny översiktsplan.

Det återstår att undersöka hur översiktsplanerna används i den fysiska planeringen för att klargöra deras betydelse och effekt för en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur och om de verkligen har en strategisk inriktning. Exempelvis är det viktigt att målsättningar och strategier för grönstrukturens, de miljöanpassade transporternas och de kulturhistoriska värdenas bevarande och utveckling tas upp i översiktsplanen. Ett annat exempel är att genom att inarbeta frågor om bostadsförsörjning förstärks den strategiska rollen för bostadsbeståndet i kommunen.

När en byggnad uppförs eller när den ändras ska den uppfylla de tekniska egenskapskrav som anges i 8 kap 4 § PBL (2010:900). De tekniska egenskapskraven är nio till antalet, varav bärförmåga, säkerhet i händelse av brand, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt energihushållning och

---

¹¹⁷ Boverket (2011c)

värmeisolering är några. Vid ändring ska hänsyn också tas till ändringens omfattning och byggnadens förutsättningar samt varsamhetskrav.

Vid regelutformning måste ett helhetsperspektiv på byggnaden anläggas. Boverkets byggregler (BBR) kan sägas vara ett administrativt styrmedel som ska hantera avvägningar mellan olika krav. Vid framtagning av konsekvensutredningar av regeländringar identifieras, kvantifieras och värderas effekterna i möjligaste mån. I idealfallet kan man mäta samtliga effekter, såväl positiva som negativa med samma enhet, till exempel i kronor. Det är detta som den samhällsekonomiska kostnads- och intäktsanalysen bygger på. När såväl positiva som negativa effekter mäts i samma enhet kan avvägningar göras och de olika egenskapskraven kan ställas mot varandra. Exempelvis kan en ytterligare skärpning av energikravet försvaras ur samhällsekonomisk synvinkel om värdet av samtliga positiva effekter i form av minskade kostnader för energiomvandlingen och minskade skadekostnader på miljön överstiger värdet av samtliga de negativa (åtgärds kostnader och övriga kostnader såsom ökad risk för fukt- och mögelskador och risk för försämrade inomhusmiljö) som skärpningen leder till. I praktiken kan det dock vara svårt att identifiera, kvantifiera och värdera samtliga väsentliga effekter som en ny eller en ändrad regel leder till.¹¹⁸

TILLÄMPNING, TILLSYN OCH UPPFÖLJNING

Boverket har i sina tidigare fördjupade utvärderingar lyft fram nödvändigheten av en bra tillämpning av de befintliga administrativa styrmedlen.¹¹⁹ Även i den nuvarande fördjupade utvärderingen framhålls vikten av att tillämpningen fungerar. Vid bristande tillämpning är det svårt att bedöma och utvärdera om utformningen av de befintliga administrativa styrmedlen är effektiva och tillräckliga eller om, och i så fall hur, de skulle behöva ändras alternativt om det föreligger behov av nya styrmedel.

För att tillämpningen ska fungera på avsett sätt krävs att mer resurser fördelas, att en kunskapsuppbyggnad sker samt att information i vid mening tas fram. Brister i tillämpningen, exempelvis att kommuner inte anvisar tillräckligt med resurser för att tillämpa lagstiftningen, kan inte ses som ett marknadsmisslyckande.

När det gäller informativa styrmedel som bland annat krävs för att underlätta tillämpningen, saknas ofta systematiskt uppbyggd kunskap som lättillgängligt ger sammanställningar, översikter och underlag för värdering. I 2012 års fördjupade bedömning framhålls på ett flertal ställen behovet av information. Under ”Kulturvärden i bebyggd miljö” anges att det finns ett stort behov av information om de antikvariska aspekterna inom plan- och bygglagen och miljöbalken. Under

¹¹⁸ I Boverket (2011e) diskuteras hur möjligheten att uppfylla de övriga åtta egenskapskraven påverkas när egenskapskravet ”Energihushållning och värmeisolering” skärps.

¹¹⁹ Boverket (2003 och 2007)

”Infrastruktur” påtalas att metoderna i översiktsplanering i kombination med infrastrukturplanering behöver utvecklas i samverkan mellan trafikverk, Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. Under ”Natur- och grönområden” konstateras att tolkningar av vad som står i plan- och bygglagen och i miljöbalken gällande grönska, natur och friytor behöver utvecklas av nationella myndigheter. Ett stort ansvar ligger således på de nationella myndigheterna.

Framtagandet av information är en verksamhet förknippad med stordriftsfördelar och i det ljuset kan det identifieras som ett marknadsmisslyckande.¹²⁰ Framtagning av nya metoder kan också utgöra en kollektiv nytta, innebärande att när kunskapen om metoderna väl finns framme kan den användas av flera aktörer till en låg kostnad.

Tillsyn och uppföljning är också viktiga områden för att administrativa styrmedel ska få effekt. Tendensen är att länsstyrelsernas arbete med tillsyn ökar och utvecklas årligen. Tillsynsverksamheten är, enligt Boverket, ännu inte av tillräcklig omfattning men ett utvecklingsarbete pågår i flera olika projekt och arbetet leder till ett ökat intresse för frågan.¹²¹

Vid konsekvensutredningar av regelgivning är det så kallade ”ex-ante studier” som dominerar. Sådana studier görs före införandet av en regel. Även om ex-ante studier ger värdefulla utgångspunkter, visar de inte det faktiska utfallet. För detta krävs ”ex-post studier” och sådana studier är sällsynta. Ökar fokus måste läggas på ex-poststudier genom uppföljningar och utvärderingar.

UTFALLET AV MILJÖKVALITETSMÅLET¹²²

Den sammantagna trenden för tillståndet i den bebyggda miljön bedöms som neutral. Positivt är att allt fler bostäder åtgärdas mot radon och trafikbuller inomhus samt görs energieffektiva. Negativt är att vägtransporterna ökar med klimatpåverkan, buller och dålig luftkvalitet som följd, att grönområden i tätorter minskar och att många bostäder har problem med inomhusmiljön. Kulturvärden i byggnader uppmärksammas och skyddas inte tillräckligt.

Många kommuner har fortfarande gamla planeringsunderlag och översiktsplaner. I några fall saknas tillräckliga styrmedel, till exempel för att lokalisera problem med inomhusmiljö eller exponering för trafikbuller. I andra fall tillämpas inte befintlig lagstiftning fullt ut, till exempel för planering och byggande. Det finns även brister i uppföljning och tillsyn av regelverkens tillämpning.

---

¹²⁰ Hansson och Turner (1977)

¹²¹ Boverket (2011c)

¹²² Skrivningar under detta avsnitt hämtas från den årliga bedömningen av *God bebyggd miljö*.

Arbetet inom området ventilation i byggnader bedöms vara på rätt väg och utvecklingen för energianvändningen i byggnader är positiv, även om ytterligare åtgärder kan behövas. Med nu planerade styrmedel bedöms det vara möjligt att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökade avfallsmängder till 2020. Pågående och kommande förtätning av framförallt de större städerna, kan bland annat ge bättre förutsättningar för miljöanpassade transporter. För övriga delar av miljö kvalitetsmålet återstår det mycket arbete, varför den sammanvägda bedömningen är att det inte kan nås i tid.

Den nationella rådigheten för att nå miljö kvalitetsmålet är stor, men det behövs kraftfulla insatser på alla nivåer i samhället. Även internationella beslut behövs, till exempel för skärpta krav på buller från fordon.

De områden där arbetet bedöms som allra svårast och där det krävs kraftiga insatser är att bevara kulturvärden, minska påverkan från trafikbuller och dålig inomhusmiljö samt att minimera avfallets farlighet.

Nedan redovisas utfallet för de nio preciseringarna under *God bebyggd miljö*.

Hållbar bebyggelsestruktur

Många av landets kommuner har idag en gammal översiktsplan (ÖP) från 1990-talet, men de flesta kommuner bedöms ha en aktuell ÖP färdig inom de närmaste åren.

En stor del av bostadsbeståndet har enligt Boverkets senaste inventering från 2008 skador och majoriteten av miljonprogramhusen hade inte renoverats, trots stort renoveringsbehov för hälften av byggnaderna. Endast cirka 25 procent av kommunerna har inventerat flerbostadsbeståndet. Trenden bedöms som neutral i och med att situationen förbättras för vissa områden och försämras för andra.

I det fortsatta arbetet behövs en starkt förbättrad tillgång på regionala kunskapsunderlag för den fysiska planeringen.

Hållbar samhällsplanering

Drygt hälften av kommunerna har aktuella planeringsunderlag för miljöanpassade transporter, kulturhistoriska respektive estetiska värden, högvärdig jordbruksmark och för dricksvatten. Av kommunerna saknar 30 procent en lagstadgad energiplan och hälften saknar program för grön- och vattenområden. Program för anpassning till ett förändrat klimat finns på nationell nivå, vilket ger ett bra underlag för länsstyrelsernas och kommunernas fortsatta arbete. Trenden bedöms som svagt positiv.

Ytterligare styrmedel krävs för att stimulera att mer aktuella planeringsunderlag tas fram i alla kommuner.

God vardagsmiljö

Indikatorerna för kommuners planeringsunderlag om kulturmiljö, grön- och vattenområden, estetik och transporter pekar på en neutral trend i och med att situationen förbättras för vissa områden och försämras för andra. En negativ utveckling är att många människor har fått längre avstånd till daglighandel och service. Nedskräpningen ökar också i flera tätorter, men den införda nedskräpningsboten och planerade informationskampanjer kan minska detta problem.

Idag genomförda åtgärder och tagna beslut bedöms som otillräckliga. Några orsaker är bristande kompetens, kunskapsunderlag samt prioritering av andra frågor i bland annat kommuners planeringsprocess.

Kulturvärden i bebyggd miljö

Indikatorerna för kulturvärden i bebyggd miljö visar på en relativt oförändrad trend för åren 2003–2011 där situationen förbättras för vissa områden och försämras för andra. Redan genomförda åtgärder och tagna beslut bedöms vara otillräckliga på sikt. Det brister i tillgång på kompetens och kunskapsunderlag hos kommuner och formellt skydd av bebyggelse används sällan. De ekonomiska styrmedlen behöver ökas, liksom informationen till kommuner och länsstyrelser om de tillgängliga administrativa styrmedlen.

Infrastruktur

Trenden bedöms vara svagt positiv. För avfallshanteringen finns det planerade styrmedel som det behöver fattas beslut om. Planeringen av infrastruktur för transporter behöver utvecklas, vilket kräver samverkan mellan olika aktörer. Platsbrist i stadsmiljön hindrar vissa åtgärder liksom otillräckliga eller felriktade investeringar.

Natur- och grönområden

Grönnytan per person liksom andelen mark som täcks av växtlighet i de tio största tätorterna har enligt SCB minskat åren 2000–2005, bland annat beroende på förtätning av bebyggelsen. Hälften av kommunerna har enligt Boverkets miljömålsenkät planeringsunderlag för grön- och vattenområden, delvis som en följd av insatser inom Lokala naturvårdssatsningar (LONA). Trenden bedöms vara neutral i och med att situationen förbättras för vissa områden och försämras för andra.

Befintliga styrmedel, bland annat för fysisk planering, tillämpas inte tillräckligt effektivt. Det behövs mer kunskap om hur buller kan begränsas i grönområden samt om ekosystemtjänster i tätorter.

Miljöanpassade transporter

Stora regionala skillnader märks i tillgången på miljöanpassad kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar av god kvalitet. Mer arbete krävs och trenden för

utvecklingen bedöms som neutral i och med att situationen förbättras för vissa områden och försämras för andra.

Miljöanpassade transporter måste prioriteras på alla nivåer i samhället genom kraftfulla åtgärder. Det behövs förbättrad samordning och tillämpning av befintligt regelverk, kunskapsuppbyggnad, attraktiv och tillförlitlig kollektivtrafik samt ökade insatser för gång- och cykeltrafik.

Hälsa och säkerhet

Utvecklingen är positiv för god ventilation och för minskad radonhalt i flerbostadshus. Saneringstakten för radon i småhus är dock alltför låg. Cirka en tredjedel av flerbostadshusen behöver åtgärdas mot byggnadsrelaterat buller och lika många av landets byggnader har fuktskador som kan påverka inomhusmiljön. Vägtrafikbullret minskar inte utomhus, men för buller inomhus sker förbättringar genom skyddsåtgärder för de mest utsatta bostäderna. Sammantaget bedöms trenden som neutral.

Det krävs bättre tillämpning och tillsyn av befintliga regler samt ökade incitament för fastighetsägare att åtgärda problem. Viktiga aktörer är kommuner, länsstyrelser och nationella myndigheter samt fastighetsägare och fordonstillverkare.

Hushållning med energi och naturresurser samt förebyggande av avfall

Utvecklingen är positiv när det gäller total energianvändning, minskad direkt användning av fossila bränslen och övergången till förnybar energi. I de tio största tätorterna har markhushållning skett genom förtätning av bebyggelsen åren 2005–2010. Planerade styrmedel bedöms leda till att avfallsmängder stabiliseras på dagens nivå, men däremot är det svårare att minimera avfallets farlighet. Sammantaget är trenden svagt positiv, men det krävs ett intensivare arbete inom ramen för befintliga styrmedel.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet och har genomfört kartläggningen nedan.

Skäl till styrmedel – marknadsmisslyckanden

Marknadsmisslyckanden som har att göra med biologisk mångfald kan grovt beskrivas som mänskliga aktiviteter som leder till förluster av de värden som finns i mångfalden. Dessa mänskliga aktiviteter kan antingen minska utrymmet för naturen genom ökad bebyggelse och infrastruktur eller nyttja naturen så att naturens mångfald minskar. Det sistnämnda innebär att för människan nyttiga arter ökar på bekostnad av naturens mångfald. Det är den vanligaste sortens marknadsmisslyckande som orsakar förlust av biologisk mångfald i glest befolkade länder som Sverige. På en oreglerad marknad där tjänsterna från den biologiska mångfalden inte är prissatt eller på annat sätt hanterad kommer exploateringen av naturen att bli för hög och därmed sänka samhällets totala välfärd.

En fråga som uppstår kring miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* är hur gränsdragningen ska göras mellan marknadsmisslyckanden i detta mål och i naturtypsmålen (*Hav i balans, Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Storslagen fjällmiljö, och God bebyggd miljö*). Ett sätt är att beskriva biologisk mångfald i termer av ekosystemtjänster, vilket innebär att man identifierar en rad nyttiga funktioner som naturen producerar och som vi människor nyttjar. Med hjälp av ekosystemtjänster kan vi dessutom tydligare åskådliggöra marknadsmisslyckanden vid förlust av biologisk mångfald.

Enligt Millennium Ecosystem Assessment (2005) kan ekosystemtjänsterna delas in i fyra olika grupper:

1. Försörjande; mat, fibrer, bränsle, kemikalier och genetiska material.
2. Kulturella; estetiska, rekreation.
3. Reglerande; skydd mot erosion och översvämningar, klimat- och vattenreglering.
4. Stödjande; fotosyntes, närings- och vattenflöde.

Flera av de försörjande och kulturella ekosystemtjänsterna som mat, fibrer, bränsle, kemiska produkter och rekreation kan förvandlas till kommersiella produkter och

tjänster som privata aktörer på marknaden hanterar. Det innebär att marknadsregler om utbud och efterfrågan bestämmer hur mycket och till vilket pris dessa produkter levereras på marknaden. Kollektiva ekosystemtjänster, som främst finns i naturens reglerande och stödjande funktioner, hanteras däremot sämre av privata aktörer och kan inte omsättas i kommersiella produkter. Deras kollektiva egenskaper innebär att de kvantiteter som levereras till marknaden är mindre än vad samhället önskar.

Marknadsmislyckanden kan förklaras som mänskliga aktiviteter som minskar naturens möjlighet att leverera kollektiva ekosystemtjänster. Listan över kollektiva ekosystemtjänster som vi människor har nytta av är lång. Några exempel är: syreproduktion, fotosyntesen, vattenregleringsfunktioner, erosionskydd, skydd och reglering av skadeorganismer, klimatregleringsmekanismer, allmänt skydd tack vare naturens förmåga att återställa störningar, otaliga regleringsfunktioner och naturens estetiska värden. Naturens mångfald är en förutsättning för att leverera dessa tjänster. Minskad biologisk mångfald leder därför till att flera marknadsmislyckanden uppstår som till exempel försämrat skydd mot erosion, översvämningar, sämre klimat och vattenreglering, förlust av livsviktigt genetiskt material, närings- och vattenflöde samt estetiska värden och försämrade rekreativmöjligheter. Allt detta tillsammans bildar ett komplext sammansatt marknadsmislyckande som vi sammanfattar i förlust av biologisk mångfald.

Hur varje enskild gen, art eller ekosystem bidrar till mångfaldens oumbärliga sammansatta värde bestäms av komplexa fysiska, biologiska och ekologiska samband som gör det praktiskt taget omöjligt att förstå såväl dess sammansatta värde som bidraget från de enskilda beståndsdelarna. Givet den kunskap som finns idag om dessa samband råder det stor osäkerhet om de mekanismer som så småningom leder till förlust av biologisk mångfald. Osäkerheten handlar både om att i fysiska och ekonomiska termer kvantifiera förlusten av biologisk mångfald och om att identifiera vilka aktiviteter som leder till vilka marknadsmislyckanden.

Komplexiteten innebär dessutom att förlust av biologisk mångfald svårligen kan delas upp i miljöproblem som hör till naturtypsmålen och miljöproblem som hör till miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*. I synnerhet gäller detta om man tänker på marknadsmislyckanden och de styrmedel och åtgärder man behöver vidta för att korrigera dessa. Förlust av biologisk mångfald orsakas av många samverkande faktorer som påverkar både naturtypsmålen och de mer övergripande frågor som finns i *Ett rikt växt- och djurliv*. Åtgärder och styrmedel som riktas mot naturtypsmålen påverkar *Ett rikt växt- och djurliv*, på samma sätt som åtgärder och styrmedel i *Ett rikt växt- och djurliv* har effekt på naturtypsmålen. Därför är den nuvarande miljömålstrukturen där miljö kvalitetsmålen är uppdelade mellan naturtypsmålen och *Ett rikt växt- och djurliv* svår att beskriva i termer av marknadsmislyckanden. Det innebär i sin tur att en utvärdering av styrmedlen i miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*, där en analys av marknadsmislyckanden är nödvändig, måste inkludera styrmedlen i naturtypsmålen. Naturtypsmålen har en viktig funktion i att förenkla och

konkretisera ett komplext miljöproblem. Nackdelen är å andra sidan det som pekas ut i tidigare rapporter om att övergripande frågor om biologisk mångfald inte åtgärdas, även om dessa frågor är betydligt svårare att åtgärda än de som finns i naturtypsmålen.

Aktörer

Ökad befolkningstillväxt med högre välfärd och konsumtion kräver ökad exploatering av resurser och leder till ökade utsläpps- och avfallsmängder. Hela mänskligheten med dess nuvarande livsstil utgör därmed ett hot mot biologisk mångfald. Globalt är befolkningstillväxten och exploateringen av regnskogar det som ofta pekas ut som det allvarligaste hoten. I glest befolkade länder är exploatering av förnybara resurser och förändringar i markanvändning de främsta hoten mot den biologiska mångfalden.

Befintliga styrmedel

I Sverige är nationella styrmedel, som är direkt riktade för att uppnå de övergripande målen om biologisk mångfald, sällsynta. Administrativa styrmedel, som ytterst utgörs av svensk lagstiftning med hänsyn tagen till internationella överenskommelser, är den typ av styrning som är mest förekommande. De viktigaste lagarna och styrmedlen är den delen av miljöbalken som berör biologisk mångfald. För miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* är miljöbalkens allmänna hänsynsregler regler viktiga styrmedel som ska förebygga alla aktiviteter och verksamheters negativa miljöeffekter. Förutom dessa generella styrmedel är de styrmedel som direkt berör miljö kvalitetsmålet få. Fridlysning samt handel med vilda arter är ett exempel som regleras i artskyddsförordningen. Mycket miljöarbete som berör *Ett rikt växt- och djurliv* sker istället i statlig regi via nationella, regionala och kommunala myndigheter. Exempel på detta arbete är åtgärdsprogram för hotade arter och skötsel av områden med värdefull natur.

Många styrmedel som förekommer i de andra miljö kvalitetsmålen, i synnerhet naturtypsmålen, har betydelse för biologisk mångfald. *Ett rikt växt- och djurliv* är som det kompletterande målet, inriktat på att ta hand om övergripande frågor om biologisk mångfald. Många styrmedel är viktiga för biologisk mångfald. Hit hör nationalparker, naturreservat, biotopskyddsområden, naturvårdsavtal, frivilliga avsättningar av värdefulla områden och skötselavtal. Dessa finns inte uppräknade i kartläggningen av detta mål eftersom de redan är upptagna i de andra miljö kvalitetsmålens kartläggning.

Se bilaga 16 på sid 420 för kartläggning av befintliga styrmedel.

Synergier och konflikter

Otydligheten i miljömålsstrukturen om gränsdragningen mellan *Ett rikt växt- och djurliv* och naturtypsmålen¹²³ är en faktor som försvårar arbetet för att uppnå målet. De ursprungliga tankarna med att införa miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* var att komplettera de mål om biologisk mångfald som fanns i naturtypsmålen. Detta har tolkats som att miljö kvalitetsmålet skulle innehålla de mål och delmål om biologisk mångfald som inte täcktes i naturtypsmålen. *Ett rikt växt- och djurliv* blev därmed en ”restpost” och risken för otydlighet kring vissa frågors hemvist i den nya miljömålsstrukturen noterades.¹²⁴

Flera av de preciseringar som tas upp i *Ett rikt växt- och djurliv* kan beskrivas som övergripande i den meningen att de inte nödvändigtvis behöver ha ett samband med naturtypsmålen. Naturens resiliens, som är ett mått på den mängd störningar naturen tål, hotas av såväl aktiviteter i sektorer som har nära koppling till naturtypsmålen som av aktiviteter i andra sektorer. På samma sätt har frågor om exempelvis hot från främmande arter ingen direkt koppling till naturtypsmålen. Den sektors- eller naturtypsinriktade miljöpolitiken är därför oförmögen att korrigera de marknadsmisslyckanden som hotar naturens resiliens eller de som uppstår till följd av att främmande arter introduceras och etableras i Sverige. I termer av marknadsmisslyckanden behövs alltså ett övergripande miljö kvalitetsmål för att ta hand om dessa problem.

Andra preciseringar har starkare koppling till naturtyper men innehåller ändå aspekter som är av mer övergripande karaktär. Till exempel är skydd av naturtyper, skötsel och hållbart nyttjande klart kopplat till naturtyper, men för att uppnå variation av ekosystem, arter och gener samt för att bereda plats för arter som rör sig över flera naturtyper, krävs det en miljö politik som är naturtypsövergripande. Återigen kan man i termer av marknadsmisslyckanden motivera att dessa frågor tas om hand i ett övergripande miljö kvalitetsmål.

Det är däremot svårt att säga varför marknadsmisslyckanden som har att göra med jakt, fiske, friluftsliv, rekreation och bevarandet av det biologiska kulturarvet, skulle vara övergripande. De marknadsmisslyckanden som berör fiske, jakt, friluftsliv och bevarande av biologiskt kulturarv kan visserligen uppstå i flera naturtyper, men det är tveksamt om de har en lika självklart övergripande karaktär. Miljöåtgärder och styrmedel inom en naturtyp kan korrigera större delen av de marknadsmisslyckanden som uppstår för dessa frågor. För fiske är till exempel välutformade styrmedel för naturtypen sötvatten, som i första handlar om

¹²³ Underlagsrapport till utvärdering av miljömålsarbetet 2007.

¹²⁴ I underlagsrapporten till den fördjupade utvärderingen 2007, (Naturvårdsverket Rapport 5773) görs en annorlunda tolkning där man menar att övergripande frågor om biologisk mångfald har sin hemvist i *Ett rikt växt- och djurliv*. Vad som menas med övergripande mål och åtgärder diskuteras inte närmare.

fritidsfiske, samt andra lika välutformade styrmedel för hav, tillräckliga för att korrigera de allvarligaste marknadsmisslyckandena inom fiske.

Slutsats

Idag finns inte tillräckligt med incitament för att *Ett rikt växt- och djurliv* ska uppnås. En analys av styrmedel för ett komplext miljöproblem såsom förlust av biologisk mångfald kräver att man tar hänsyn till miljöåtgärder och styrmedel i naturtypsmålen. Dessa bedömningar ger en tydlig bild av att de förutsättningar som krävs för att nå målen som berör biologisk mångfald inom naturtypsmålen före 2020, inte är uppfyllda.

Många hot mot biologisk mångfald är gränsöverskridande miljöproblem som behöver gemensamma och koordinerade internationella åtgärder. Det finns flera internationella samarbeten, avtal och konventioner som berör biologisk mångfald, men ett grundläggande problem med dessa är att de sällan är tillräckligt kraftfulla för att korrigera gränsöverskridande marknadsmisslyckanden. Internationella samarbeten ger ramar för hur länder ska agera, men tillämpningen och efterlevnaden är ofta en nationell angelägenhet. Detta riskerar att leda till många nationella åtgärder utan tillräcklig samordning. Konventionen om biologisk mångfald, som är den viktigaste av alla internationella avtal för biologisk mångfald, illustrerar detta väl. Flera nationella strategier för att tillämpa konventionen är ofta utarbetade självständigt utan större hänsyn till konsekvenserna i andra länder.

Miljöbalkens allmänna och specifika hänsynsregler är viktiga styrmedel för biologisk mångfald, men tillämpningen är svårbedömd eftersom efterlevnaden inte är tillräckligt hög. Markanvändning i skogsmark, som regleras av specifika hänsynsregler om hållbart nyttjande med generell hänsyn, visar att skyddet av biologisk mångfald i privata skogsmarker inte fungerar som man önskat på grund av att efterlevnaden försämras över tid. Enligt Skogsstyrelsen fanns en positiv utveckling avseende efterlevnad på nittioalet när det gällde generell hänsyn i skogsnäringen. De senaste åren har dock utvecklingen vänt och är nu negativ. Detta är särskilt påtagligt för privata skogsägare.¹²⁵

Arbetet för att uppnå de övergripande målen bedrivs istället i stor utsträckning genom att myndigheterna vidtar egna miljöförbättrande åtgärder. Dessa är landskapsstrategier, skötsel och restaurering av naturtyper, åtgärder för begräsning av invasiva arter, åtgärdsplanen för hotade arter och grön infrastruktur. Ofta handlar det om att förbättra miljö tillståndet men inte om att skapa någon ny styrning.

---

¹²⁵ Skogsstyrelsen (2011)

Att skapa ny styrning, det vill säga ändra miljöskadliga beteenden, är däremot syftet med styrmedel riktade mot privata aktörer. Om styrmedlen är väl utformade innebär det att privata aktörers miljöskadliga beteenden ändras så att marknadsmisslyckanden korrigeras. Miljöarbetet för att åtgärda de övergripande miljöproblemen om biologisk mångfald går i första hand inte ut på att korrigera marknadsmisslyckanden och därför förändras inte de miljöbelastande beteendena.

Många åtgärder är fortfarande i en uppbyggnadsfas och tolkningar av vissa centrala begrepp som hållbart nyttjande, landskapsperspektiv och tillräcklig genetisk variation diskuteras. Myndigheter arbetar med vägledningar och handlingsplaner och är i en process att utveckla den kunskapen och få ut information om hur man formar och implementerar miljöpolitiken. Resursbrist är ytterligare en faktor som begränsar miljöarbetet inom *Ett rikt växt- och djurliv*. Bland miljöåtgärder med direkt koppling till *Ett rikt växt- och djurliv* har skötsel av skyddade områden och åtgärdsplan för hotade arter mest ekonomiska medel. Men inte heller på dessa områden är medlen tillräckliga för behoven.

Generella problem inom miljö rätten

De legala styrmedlen genomsyrar en mycket stor del av det totala miljömålsarbetet. Traditionellt talar man ofta om prövning och tillsyn och kanske regelgivning som de viktigaste legala styrmedel. Men det är en bild som behöver nyanseras något. Man behöver även komplettera med förbuds- och dispensregler, miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram, generella föreskrifter samt miljö sanktionsavgifter och andra administrativa och straffrättsliga sanktioner. Utanför miljö balkens (MB) område finns dessutom plan- och byggregler, kemikalierregler, jord- och skogsbruksregler samt hälsoskyddsregler för att nämna några.

Miljö balken

I miljö balkens portalparagraf (1:1 MB) slås balkens syfte fast.

Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Begreppet hållbar utveckling konkretiseras i de av riksdagens fastställda miljö kvalitetsmålen. Miljö balken och dess olika styrmedel är alltså ett utpekade redskap för att uppnå miljö kvalitetsmålen.

Miljö balken spelar en central roll som legalt styrmedel. Genom att den lägger grunden för allt prövnings- och tillsynsarbete kan dess roll knappast överskattas. Det är den som i stor utsträckning säkerställer det löpande arbetet med att lokalisera verksamheter, begränsa dess störningar och fortlöpande kontrollera efterlevnaden av miljö kraven. Dagligen pågår ett gediget arbete, i till exempel kommuner och vid länsstyrelser, för att se till att tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått vidtas i verksamheter som kan påverka miljö och hälsa och som därmed bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen.

MILJÖ BALKENS PRÖVNINGSPROCESS SOM STYRMEDEL

Prövningssystemet är det styrmedel inom miljö balkens område som kanske har haft störst effekt för arbetet mot de olika miljö målen. Balkens allmänna hänsynsregler genomförs genom tillstånd och andra beslut till exempel godkännanden och dispenser, samt genom tillsyn. Ett av syftena med MB var att få till stånd en samlad och integrerad tillståndsprövning för att bedöma den totala miljö påverkan av planerade verksamheter och åtgärder i ett sammanhang och därmed nå maximal miljö nytta och kunna styra mot miljö målen.

Verksamhetsutövare besitter av naturliga skäl den största kunskapen om den egna verksamheten. Men det har visat sig att det krävs en resursstark motpart till verksamhetsutövaren för att principen ska kunna upprätthållas. Miljöprocesser är normalt inte dispositiva och prövningsmyndigheterna ska tillämpa officialprincipen, det vill säga de ska se till att målet/ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Det är emellertid inte rimligt att utgå från att prövningsmyndigheten själva ska besitta den detaljkunskap som krävs för att göra utredningarna. Flera myndigheter och organisationer behöver kunskapen, medan prövningsmyndigheten måste ha tillräckligt med kompetens för att kunna bedöma uppgifterna i målet. På så sätt kan tillståndsmyndigheten få hjälp att bedöma verksamhetens miljöpåverkan och förutsättningarna att meddela tillstånd enligt MB. Därigenom kan prövningarna styras i riktning mot miljö kvalitetsmålen.

I betänkandet ”Myndighet för miljön – en granskning av Naturvårdsverket” (SOU 2008:62) framhålls att Naturvårdsverkets roll i miljöprövningen måste förstärkas. En utvidgad talerätt, som även omfattar tillsynsbeslut, för myndigheter och miljöorganisationer kan också bidra. Se till exempel betänkandet ”Bättre miljö – minskade utsläpp” (SOU 2011:86). Tillräckligt med resurser för processföring behöver då avsättas vid samtliga miljömyndigheter, men kanske framför allt hos länsstyrelserna.

Möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsmålen skulle underlättas om tillståndens rättskraft mjukades upp. Sverige har ett system med i princip eviga tillstånd som endast kan omprövas vid vissa angivna förutsättningar och på talan av miljömyndighet. Miljöbalken bygger på tanken att det är verksamhetsutövaren som har kännedom om den egna verksamheten och att ansvaret för att följa miljölagstiftningen ligger på denne. Det kan därför ses som ett systemfel att ansvaret för omprövning har lagts på myndigheterna. Eftersom myndigheternas resurser är kraftigt begränsade kommer mycket få omprövningar till stånd. Villkor baserade på föråldrad teknik kan därför leva kvar under lång tid.

Det är en brist att ventilen till Högsta domstolen i 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte gäller också för mål enligt miljöbalken. Enligt huvudregeln får domar och beslut av Mark- och miljööverdomstolen i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol inte överklagas. Det är av stor betydelse för rättstillämpningen att mål som innehåller viktiga principiella frågor får överklagas till Högsta domstolen. Som det nu är finns risk för att vissa frågor som har stor betydelse för miljön inte kan prövas av högsta juridiska instans. Prövningssystemet som styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen fungerar inte fullt ut i de här fallen.

Tillståndsplikten kompletteras på vissa områden med generella föreskrifter. Exempel på det är föreskrifterna för avloppsreningsverk som ställer krav på vilka miljö-mässiga minimivillkor som ovillkorligen måste uppfyllas i enskilda tillstånd. Det förekommer emellertid att verksamhetsutövare tolkar de generella föreskrifterna

som den nivå som anger vad som miljömässigt är tillräckligt att uppnå. Det är ett tecken på att det vid sidan av prövningen behövs tillsyn och information för att bidra till regel efterlevnad och därmed måluppfyllande.

TILLSYN ENLIGT MILJÖBALKEN SOM STYRMEDEL

Enligt 26 kap. 1 § miljöbalken ska tillsynen säkerställa syftet med balken. Vid sidan om tillståndsprövningen är tillsynen därmed ett viktigt styrmedel för att vi ska uppnå miljö kvalitetsmålen. För att tillsynen och miljöbalken ska vara ett trovärdigt och verksamt styrmedel krävs att den är rättssäker, likvärdig och effektiv. Det finns potential att göra tillsynen bättre och effektivare.

Antalet operativa tillsynsmyndigheter är nästan 300 till antalet och ansvarsfördelningen är komplicerad och ibland svårtolkad. Det regelverk som tillsynsmyndigheten ska tillämpa blir dessutom allt mer komplicerat och komplext. Detta i takt med det ökade antalet EU-förordningar och att allt fler EU-direktiv implementeras i den svenska miljölagstiftningen. Det ställs allt större krav på att den enskilda tillsynsmyndigheten har tillräckligt med resurser, kompetens och en kontinuitet i arbetet för att säkra en effektiv tillsyn. Det kan därför ifrågasättas om ansvaret för tillsyn enligt vissa komplexa och komplicerade regelverk, ska vara placerat på små tillsynsmyndigheter. Ramdirektivet för vatten med de i Sverige gällande miljö kvalitetsnormerna och åtgärdsprogrammen, är exempel på komplicerade regelverk där tillsynen är mycket viktig för att miljö kvalitetsnormerna och därmed miljö kvalitetsmålen ska uppnås. Organisation och ansvarsfördelningen för tillsynen behöver ses över med syfte att höja effektiviteten i tillsynsarbetet.

Idag är en stor del av tillsynen enbart reaktiv. För att tillsynen ska vara ett verkningsfullt styrmedel måste det finnas resurser för proaktiv eller egeninitierad tillsyn. Eftersom tillsynen finansieras genom avgifter från de som omfattas av tillsyn, finns verktyget att ta in de resurser och bygga upp den kompetens som behövs. När det gäller länsstyrelsernas tillsyn är det olyckligt att tillsyns verksamhet finansieras genom förvaltningsanslaget. Det ger inte tillräckligt med resurser och medför varierande förutsättningar för tillsyn i de olika länen. Därför är det angeläget att finansieringen av länsstyrelsernas tillsyn ses över.¹²⁶

Idag saknas ett ändamålsenligt och systematiskt system för uppföljning och utvärdering av hur tillsynen utvecklas och dess resultat. Att mäta effekter av tillsyn i miljön är mycket svårt. Det finns så många andra faktorer som påverkar. Det bör trots det vara möjligt följa upp mätbara faktorer som är närmare knutna till tillsynsaktiviteter. En bättre resultatuppföljning skulle ge underlag för bedömningar om tillsynen i tillräcklig grad medverkar till att miljö kvalitetsmålen uppnås.

¹²⁶ Information om brister och förslag till förbättringar i tillsynen – se Naturvårdsverkets redovisning av uppdrag enligt 1 kap. 28 § miljö tillsynsförordningen, 2012-04-12, NV -01466-12.

Referenser

- Andersson, R. (1991). Stadsbyggnadsekonomi. Studentlitteratur
- Andersson, R. (1998). Attraktiva städer – en samhällsekonomisk analys, Byggnadsrådet
- Banverket, Energimyndigheten, Luftfartsstyrelsen, Naturvårdsverket, Sjöfartsverket, Vägverket, (2007). Strategin för effektivare energianvändning och transporter, EET – Underlag till Miljömålsrådets fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålen, Naturvårdsverkets rapport 5777
- Boverket (2003). Fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet – God bebyggd miljö.
- Boverket (2004). Avfallshantering inom bygg- och fastighetssektorn
- Boverket (2007). God bebyggd miljö – Fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet
- Boverket (2009). Så mår våra hus.
- Boverket (2010). God bebyggd Miljö – Utvärdering av delmål för god inomhusmiljö
- Boverket (2011a). God bebyggd Miljö – förslag till nytt delmål för fukt och mögel
- Boverket (2011b). Energi i bebyggelsen – tekniska egenskaper och beräkningar
- Boverket (2011c). Boverkets uppsiktsrapport – planering och byggande under 2010. Rapport 2011:4
- Boverket (2011e). Lägsta möjliga energianvändning i nya byggnader och kostnadskonsekvenser. Rapport 2011:31
- Boverket (2011d). Bostadsmarknaden 2011 – 2012. Rapport 2011:9
- Brueckner, J.K. (2001). Urban Sprawl. Lessons from Urban Economics. Brookings – Wharton Papers on Urban Affairs
- Burman och Johansson (2009). Trängselskattens inverkan på utsläpp och luftkvalitet. Utvärdering till och med år 2008. SLB 8:2009
- Burman, Johansson (2001). Stockholms miljözon, Effekter på luftkvalitet 2000., SLB -analys nr 4:01

Burman, Norman och Johansson (2011) .Luften i Stockholm, SLB 1:2011

CBD (2010). Conference of the parties to the convention on biological diversity, Tenth meeting, Nagoya, Japan, 18-29 October, 2010, Agenda item 4.4

De Facto (2009). Miljömålen – i halvtid. Miljömålsrådets uppföljning av Sveriges miljömål. Stockholm: Naturvårdsverket

Eggert, H. and A. Ellegård (2003). Fishery control and regulation compliance. A case for co-management in Swedish commercial fisheries, Marine Policy 27(6): 525-533

Ejdemo, T. och P. Söderholm (2010). Ekonomisk analys av energieffektivisering i Bebyggelsen. Rapport till Energimyndigheten

Elofsson K (2010). Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2

Elofsson, K. (2010). Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2

Energimyndigheten (2010). Småskalig förbränning av fasta biobränslen – Uppdrag 18 i Energimyndighetens regleringsbrev 2010, ER 2010:44.

Energimyndigheten (2011). Energiindikatorer 2011, ER 2011:12

Energimyndigheten och Naturvårdsverket (2006). Ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Rapport från Naturvårdsverket och Energimyndigheten, ER2006:34

Energimyndigheten (2011), rapport ER 2011:25, Utvecklingen på utsläppsmarknaden 2011

EU-kommissionen (2007). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén av den 17 oktober 2007 om destruktiva fiskemetoder på öppet hav och skydd av känsliga djuphavsekosystem [KOM(2007) 604 slutlig]

EU-kommissionen (2008). A diagnosis of the EU fisheries sector Commission staff working paper, Ej publicerad rapport (informellt kallad the “Frankenstein Report”). Tillgänglig på www.cfp-reformwatch.eu

EU-kommissionen (2011). IMPACT ASSESSMENT Accompanying Commission proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Common Fisheries Policy [repealing Regulation (EC) N° 2371/2002] COMMISSION STAFF WORKING PAPER SEC (2011) 891

EU-kommissionen (2009). Green paper. On the future of the common fisheries policy. COM (2009)163 final

Fiskeriverket (2007). Miljömålen och fisket Fiskeriverkets rapport om sitt sektorsansvar för miljömålsfrågor

Gillingham m.fl (2009), Energy Efficiency Economics and Policy, Resources for the Future, RRF DP 09-13

Hammar och Löfgren. (2001). The determinants of Sulphur Emissions from Oil Consumption in Swedish Manufacturing Industry, 1976- 1995

Hansson, I. och B. Turner (1977), “Bostäder och samhällsekonomi”, Liber

Hart R, Latacz-Lohmann U (2005) Combating moral hazard in agri-environmental schemes: a multiple-agent approach, European Review of Agricultural Economics Vol 32 (1) pp. 75–91

Havs- och vattenmyndigheten, 2011-10-06 YTTRANDE över Förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar KOM (2011) 425 om den gemensamma fiskeripolitiken och KOM (2011) 416 om den gemensamma marknadsordningen för fiskeri- och vattenbruksprodukter, Dnr:924-2011

http://regeringsrapporten.havsmiljoinstitutet.se/?page_id=64

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Produkter-och-avfall/Ozonedbrytande-amnen/Internationella-overenskommelser-och-lagstiftning/>

<http://www.sjv.se/amnesomraden/stod/gardsstod/villkor.4.14121bbd12def92a9178000526.html>

<http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/vattennav/vara-modeller/fyriscost/>

<http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/sodra-ostersjon/projekt/varda-vatten/Pages/default.aspx>

Håkansson, Sune (2002). Räntefördelningen och dess påverkan på skogsbruket

Inregia (2003). Gemenskapens strukturåtgärder inom fiskerisektorn 2000-2006, Halvtidsutvärdering

IPCC 2007: Climate Change (2007). The Physical Science Basis, Kapitel 10.7.
Även t ex Friedlingstein m fl. 2011, Long-term climate implications of twenty-first century options for carbon dioxide mitigation. Nature Climate Change.

Jordbruksverket (2010). Mindre fosfor och kväve från jordbrukslandskapet. Rapport 2010:21

Jordbruksverket (2004). Tre nya miljöersättningar – Hur blev det? Rapport från projekt CAP:s

Jordbruksverket (2007). Jordbrukets miljöeffekter 2020 – en framtidsstudie, Rapport 2007:7

Jordbruksverket (2009). Jordbruk, bioenergi och miljö. Rapport 2009:22

Kalbro, T (2007). Markexploatering; juridik, ekonomi, teknik och organisation. Norstedts Juridik

Kommittédirektiv (2011). Tilläggsdirektiv till miljömålsberedningen (M 2010:04) Strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning – med syfte att nå generationsmålen och miljö kvalitetsmålen. Dir. 2011:91

Landrigan, P.J., Schechter, C.B., Lipton, J.M., Fahs, M.C., Schwartz, J. (2002). Environmental Pollutants and Disease in American Children: Estimates of Morbidity, Mortality, and Costs for Lead Poisoning, Asthma, Cancer, and Development Disabilities, Environmental Health Perspectives 110:721-728

Luftfartsverket (2005). Evaluation of the emission charge at LFV airports

Lundmark, R och E Samakovlis (2011). Avfall. Återvinna, bränna eller slänga?, SNS Förlag

Länsstyrelsen i Kalmar län (2010). Kulturmiljöer vid sjöar och vattendrag – Hur användbara är kunskapsunderlagen för miljömålsuppföljning?

Länsstyrelsen i Stockholms län (2003) Skyddsvärda grundområden i Svealands skärgårdar. Rapport 2003:05

Lövblad och Sjöberg (2004). Internationella exempel på samordnad luftkvalitetskontroll, IVL-rapport (U 965)

Miljö- och jordbruksutskottet (2011). Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – En uppföljning

Miljödepartementet (2010). Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Naturvårdsverket, Regeringsbeslut 2010-12-22

Miljömålsenkäten 2011, Boverket

Millennium Ecosystem Assessment (2005). Millennium Ecosystem Assessment, General Synthesis Report, Island Press, Washington D.C

Naturvårdsverket (2007). Miljödifferentering av det svenska sjöfartsstødet. Rapport 5706

Naturvårdsverket (1997b). Svavelskatt och NOx-avgift – Utvärdering. Rapport 4717.

Naturvårdsverket (2003). Intressekonflikter och tidsåtgång – En genomgång av åtgärder för att uppfylla miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid, Rapport 5310

Naturvårdsverket (2003). Kväveoxidavgiften ett effektivt styrmedel, Rapport 5335

Naturvårdsverket (2004). Rikare mångfald och mindre kväve. Rapport nr 5362

Naturvårdsverket (2007). Frisk luft, Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet. Rapport 5765

Naturvårdsverket (2007). Miljömål och andra önskemål – En studie av synergier och konflikter. Rapport 5747

Naturvårdsverket (2007). Skyddande ozonskikt. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet. Rapport 5767

Naturvårdsverket (2007). Konsekvensanalys av emissionskrav på passagerarfartyg, rapport 5735

Naturvårdsverket (2008). Nationell strategi och handlingsplan för främmande arter och genotyper

Naturvårdsverket (2009). Har miljö kvalitetsnormer förbättrat utomhusluften? Rapport 5915.

Naturvårdsverket (2009). Vad kan havet ge oss, Östersjöns och Västerhavets ekosystemtjänster. Rapport 5937

Naturvårdsverket (2010). Miljö kostnader för sjöfartens avgasutsläpp - Ekonomiska konsekvenser, rapport 6374

Naturvårdsverket (2011). Luftguiden- Handbok om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft, handbok 2011:1

Naturvårdsverket (2011). Biologisk mångfald i Sverige. Monitor 22

Naturvårdsverket (2011). Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik. Syntes av 18 rapporter. Rapport 6461

Naturvårdsverket (2011). Miljömålen på ny grund – Naturvårdsverkets utökade årliga redovisning av miljö kvalitetsmålen 2011. Rapport 6420

Naturvårdsverket (2012). Steg på vägen. Fördjupad utvärdering av miljömålen. Rapport 6500

Naturvårdsverket (2008). Nationell strategi och handlingsplan för främmande arter och genotyper. Rapport 5910

Naturvårdsverket (2008). Sveriges åtaganden i Baltic Sea Action Plan delrapport. Rapport 5830

Naturvårdsverket (2009). Vad kan havet ge oss, Östersjöns och Västerhavets ekosystemtjänster. Rapport 5937

Naturvårdsverket (2009). Bedömda behov av åtgärder och medel för restaurering av sjöar och vattendrag, Opublicerad rapport.

Naturvårdsverket (2010). Vidareutveckling av förslag till avgiftssystem för kväve och fosfor

Naturvårdsverket (2011). Förslag till plan för att skapa och behålla en grön infrastruktur Redovisning av ett Regeringsuppdrag 2011-05-12, NV4042-10

Naturvårdsverket (2005). LIP ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Rapport 5453

Naturvårdsverket (2007). Storsagen fjällmiljö. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet. Rapport 5772

Naturvårdsverket (2010). Miljömål i fjällandskapet – En syntes av problemställningar knutna till förvaltningen av en begränsad resurs. Rapport 6366

Naturvårdsverket (2005). Ett rikt växt- och djurliv. Förslag till miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald. Rapport 5301

Naturvårdsverket (2007). Ett rikt växt- och djurliv. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering av miljömålsarbete. Rapport 5773

Näringsdepartementet (2003). Nya farledsavgifter, Ds 2003:41

Näringsdepartementet (Prop. 2008/09:163). En sammanhållen klimat- och energipolitik

Oxley, M. (2004), Economics, Planning and Housing, Palgrave

Proposition 2008/09:162. En sammanhållen klimat- och energipolitik

Prüss-Ustün A, Vickers C, Haefliger P, and Bertollini R. (2011). Knowns and unknowns on the burden of disease due to chemicals: a systematic review. Environmental Health, 2011, 10:9

Riksantikvarieämbetet (2007). Riksantikvarieämbetets rapport om särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet, dnr 330-0685-2006

Riksantikvarieämbetet (2008). Utvärdering av indikatorn ”Skyddade fjällmiljöer”. En fallstudie av hur kulturvärden skyddas och vårdas i tolv fjällområden. Rapport. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Riksrevisionen (2008). Statens insatser för ett hållbart fiske, RiR 2008:23

Rudberg Peter M. (2011). Constant Concessions Under Changing Circumstances: the Water and Renewable Energy Directives and Hydropower in Sweden Stockholm Environment Institute

Rådets förordning (EG) nr 2371/2002 av den 20 december 2002 om bevarande och hållbart utnyttjande av fiskeresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken

Salmonsson, Göran (2005). Statliga utredningar (SOU) 1945-2004 med koppling till nyttjande förvaltning av fjällens resurser, FjällMistra, Umeå 2005

SCB (2009). Förändring av vegetationsgrad och grönytor inom tätorter 2000-2005

SIKA (2010), Sjöfartens externa effekter. SIKA PM 2010:1

Sjöfartsverket (2009). Konsekvenser av IMO:s nya regler för svavelhalt i marint bränsle, Norrköping

Sjöfartsverket (2009). Handlingsplan för att reducera kväveoxidutsläppen från fartyg, Norrköping

Skogsstyrelsen (2002) Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av frivilliga avsättningar, områdesskydd samt miljöhänsyn vid föryngringsavverkning. Meddelande 2/2002

Skogsstyrelsen (2007). Fördjupad utvärdering – Konsekvensanalys av förslag till nytt delmål för skogsbrukets försurning

Skogsstyrelsen (2011). Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder. Meddelande 2/2011

SMHI Klimatologi Nr 2 (2010). Klimatförändringarnas effekter på svenskt miljömålsarbete

SOU (2011:34). Etappmål i miljömålssystemet, Miljödepartementet

SOU (2010:101). Handlingsplan för att utveckla strategier i miljömålssystemet

Stavins Robert N (1998). Market-Based Environmental Policies Discussion Paper 98-26, Resources for the future

Stern, N. (2007), The Economics of Climate Change: the Stern Review, Cambridge University Press, Cambridge

Sundberg, et.al., (2011). Vägavgifter i praktiken, Arena rapport 2011:5, Karlshamn

Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att

Söderholm, Patrik (2012). Ett mål och flera medel? Styrmedelskombinationer i klimatpolitiken

Trafikkontoret Stockholms stad (2009). Analys av trafiken i Stockholm – med särskild fokus på effekterna av trängselskatten 2005-2008.

Wretenberg, J Lindström, Å, Svensson, S & Pärt, T. (2007), Linking agricultural policies to population trends of Swedish farmland birds in different agricultural regions. Journal of Applied Ecology 44:933-941

Österlund I (2010). Samhällsnyttan av vattenverksamheter – hur tillämpas samhällsnyttokravet i 11 kap. 6 § miljöbalken vid tillståndsprövning av vattenverksamheter? Kandidatuppsats Södertörns högskola

Bilaga 1: Begränsad klimatpåverkan – kartläggning av styrmedel

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- miss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Allmänna råd om ändring av byggnad (BÅR)	Effektivare energianvändning	Administrativt	Råd kring energi-effektiviserande åtgärder vid renovering av befintlig bebyggelse, så att hänsyn tas till byggnadens konstruktion, historia mm.	1996-						
BeBo beställargrupp	Utvecklingsprojekt med energi-effektivisering och miljöfrågor	Information	Nätverk med fastighetsägare till miljonprogramsområden och Energimyndigheten som driver utvecklingsprojekt med fokus på energieffektivitet och miljöfrågor. BeBos aktiviteter ska genom en samlad beställarkompetens leda till att energieffektiva system och produkter tidigare kommer ut på marknaden.	1989-					Fastighets-ägare	
BeLok beställargrupp	Utvecklingsprojekt med energi-effektivisering och miljöfrågor	Information	Gruppens 16 medlemmar är alla stora fastighetsägare på offentliga och privata sidan. BELOKs mål är att få ut energieffektiva system och produkter tidigare på marknaden. Parallellt med en ökad energieffektivitet skall utvecklingsprojekten också förbättra inomhusmiljön i lokalerna och vara ekonomiskt lönsamma. BELOKs uppgift är att skynda på utvecklingen mot energieffektivare fastigheter genom att driva utvecklingsprojekt. Projekten handlar om att testa nya metoder, verktyg, produkter och system. En lika viktig uppgift är att föra ut erfarenheter från projekten till resten av branschen.	2001-					Fastighets-ägare	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- miss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Bestämmelser om mark-avvattnings i Miljöbalken	Biologisk mångfald	Administrativt		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					Koldioxid
Bestämmelser om naturreservat och biotopskydd i Miljöbalken samt naturvårdsavtal	Biologisk mångfald	Administrativt		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					Koldioxid
Bestämmelser om skogsskötsel m.m. i Skogsvårdslagen	Att uppnå miljömål och produktionsmål för skogen	Administrativt		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					Koldioxid
Bygga-Bo-Dialogen	Energieffektivisering	Information	Bygga-bo-dialogen innehöll 44 aktörer som sedan 2005 utvecklats, upphandlat och genomfört det nationella kompetensutvecklingsprogram som kallas bygga-boutbildningar. Programmet innehåller en utbildningsmetod (i dialogform utifrån deltagarnas erfarenheter), utbildningsmaterial för tre målgrupper med olika inriktningar samt ett utbildningsmaterial för det nya nationella klassningssystemet Miljöklassad Byggnad.	2003-2010	Enligt oberoende utvärderingar har Bygga-bo-dialogens kompetensutvecklingsprogram haft stor genomslagskraft i bygg- och fastighetssektorn. Flera ville att utbildningarna skulle fortsätta, och materialet finns för fri vidareutveckling, dock ej med namnen ByggaBo och Miljöklassad byggnad.					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- miss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Byggregler- normer för energi- effektivitet	Effektivare energi- användning	Administrativt	Lagstiftning som anger energi- och resurseffektivitet för nybyggda hus, kWh/m ² , skärps successivt.	1994-	Sveriges femte nationalrapport om klimat- förändringar			Ofullständig information om energieffektiva byggnader.	Bygg, bostäder/ service- sektorn	koldioxid
Cerbof - forskning för långsiktigt hållbara byggnader	Energi- effektiviseri- ng	Ekonomiskt	Programmet Cerbof - centrum för energi- och resurseffektivitet i byggande och förvaltning. Driver forsknings- och innovationsprojekt inom renovering av miljonprogrammen, energieffektiva lokaler och beteende.					Ofullständig information (lång väg från forskning till användning)		
Delegation för hållbara städer	Omställning till ekologisk hållbarhet på lokal nivå	Ekonomiskt	Delegationen för hållbara städer har regeringens uppdrag att hantera och besluta om ett ekonomiskt stöd till utveckling av hållbara städer. Stödet ska skapa attraktiva och ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara stadsmiljöer som bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser och är goda exempel på stadsbyggnadsåtgärder med integrerad planering och tillämpad miljöteknik, www.hallbarastader.gov.se/bazment/ hallbarastader/sv/start.aspx .	2009-				Ofullständig information, publika varor	Näringsliv och allmänhet	Alla
Differentierad fordonsskatt	Öka andelen bilar med lägre koldioxid- utsläpp per km	Ekonomiskt	CO ₂ relaterad fordonsskatt 15 kr per g CO ₂ /km utöver de första 100 g CO ₂ /km som nya fordon släpper ut.	2006-			Skatten höjs till 20 kr/år per g CO ₂ /km 2011. Från och med 2011 skall även lätta lastbilar, lätta bussar och husbilar omfattas.	Adoptiva externa effekter		Koldioxid
Direktivet om byggnaders energi- prestanda (2010:31)	Effektivare energi- användning och trygg energi- försörjning	Administrativt	Medlemsstaterna har hela ansvaret för att fastställa minimikrav avseende byggnaders energiprestanda och byggnadselement. Kraven bör fastställas med sikte på att uppnå den kostnadsoptimala balansen mellan gjorda investeringar och inbesparade energikostnader							

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Differentierad förmånsbeskattning										
Drivmedelslag (2011:319), Avgasreningslag 2011:318 (implementering av Bränslekvalitetsdirektivet 2003/87/EG)										
Drivmedels-skatter	Internalisera de externa effekterna av vägtransporter inklusive utsläpp av växthusgaser	Ekonomiskt	Bensin och diesel för inrikes transporter omfattas av den generella nivån på koldioxidskatten.	Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar	Energi- och koldioxidskatterna har bidragit till kraftiga utsläppsminskningar i sektorn bostäder- och lokaler samt inom fjärrvärmesektorn samt dämpat utsläppsutvecklingen i transportsektorn. Styrningen mot lägre utsläpp i fjärrvärmeproduktionen samt för uppvärmning till bostäder inleddes innan 1990 eftersom biobränslen redan då var befriade från energiskatt. För båda sektorerna har koldioxidskattens nivå (under 2000 talet) legat betydligt över de tekniska åtgärdskostnaderna för de åtgärder som genomförts. Inom industrin har den sammanlagda skattenivån sänkts sedan början av 1990-talet p.g.a. av hänsyn till internationell konkurrens. Här utgör istället EU:s handelsystem sedan år 2005 den huvudsakliga styrningen. 2011 togs koldioxidskatt på industrin bort, och sänkt till sju procent av den maximala nivån från kombinerade värme och kraftverk täckta av EU ETS. Energiskatten på diesel för transporter kommer att höjas i två steg, år 2011 och 2013 för att närma sig skatten på bensin.	I det klimatpolitiska beslutet från 2009 är utvecklade ekonomiska styrmedel ett centralt inslag. Nivån på koldioxidskatten ska, enligt regeringen, höjas i den omfattning och den takt som krävs för att den tillsammans med de skatteförändringar, främst i form av minskade skattenedsättningar, som föreslås i övrigt och övriga styrmedelsförändringar ska leda till att utsläppen minskar i tillräcklig omfattning för att klimat målet till 2020 ska nås. Energiskatten på diesel för transporter kommer att höjas i två steg, år 2011 och 2013 för att närma sig skatten på bensin.	Negativ externalitet i form av koldioxid från förbränning av fossila bränslen	Alla samhällsaktörer	koldioxid

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Ekodesign (Ekodesign- direktivet 2009/125/EG, Lagen om ekodesign (2008:112))	Eleffektivitet	Administrativt	Syftet är att optimera produkternas miljöprestanda och samtidigt bevara deras användningskvalitet/funktionalitet. Förordningar börja gälla direkt Både ekodesignkraven och energimärkningskraven tas fram i form av produktspecifika EU-förordningar som blir direkt gällande i alla EU:s medlemsländer. I varje förordning anges från vilket datum kraven gäller.	2010-			Kontinuerlig utvidgning med nya apparater samt möjligtvis utveckling mot att också omfatta resurseffektivitet.	Ofullständig information (om elförbrukning).	Alla samhällsaktörer	
Ekonomiskt stöd till informations-, utbildnings- och samverkansprojekt	Energi-effektivisering	Ekonomiskt/ Information/ Utbildning	Energimyndigheten avsätter varje år medel för informations- och utbildningsprojekt till regionala samverkansprojekt och nätverksaktiviteter ska förstärka regionalt och lokalt energi- och klimatarbete. Syftet är att öka energi-effektivitet. www.energimyndigheten.se/sv/Ofentlig-sektor/Ansokan-om-stod-till-informations--och-utbildningsprojekt/	2011-				Ofullständig information	Offentliga myndigheter	
Ekonomiskt stöd till kommunerna för energi- och klimat rådgivning	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Energi- och klimatrådgivningen ska ge lokal och regional anpassad kunskap om energi-effektivisering, energianvändning och klimatpåverkan samt om förutsättningar att förändra energianvändningen i lokaler och bostäder och/eller transporter av personer och gods. Bidrag lämnas endast för energi- och klimatrådgivning som en kommun ensam eller i samarbete med andra kommuner ansvarar för. www.energimyndigheten.se/sv/Ofentlig-sektor/Kommunal-energiradgivning/	2010-				Ofullständig information	Offentliga myndigheter	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmi- ss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Ekonomiskt stöd till länsstyrelser	Energi-effektivisering	Information	Länsstyrelserna får stöd för strategiskt arbete med klimat och e-eff i sina län. Strategierna kan innehålla fokus på bostäder/service. Syftet med bidraget är att stödja länsstyrelsernas arbete med strategisk samordning, vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna.	2010-	Utvärderas årligen, mkt tidigt att säga något om effekter.					
Ekonomiskt stöd till regionala energikontor	Samordning av energi- och klimat-rådgivning. Bidra till att bygga upp energi-kompetensen i sin region	Information/ Utbildning	Energikontoren får stöd för samordning av energi- och klimatrådgivning och för regional energiaktör och energikompetens för regionen. Hur respektive energikontor organiseras är ägarnas ansvar. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/Regionala-Energikontor/Ekonomiskt-stod/Principer-for-bidrag/	2002-				Ofullständig information	Offentliga myndigheter	
Elcertifikat-systemet (Lagen om elcertifikat 2011:1200, samt tillhörande förordning och föreskrifter)	Öka tillförseln av el från förnybara energislag	Ekonomiskt	Handel sker mellan producenter av förnybar el och kvotpliktiga. Systemet är uppbyggt så att producenter av förnybar el får ett elcertifikat för varje producerad MWh el. För att skapa efterfrågan på elcertifikat är det obligatoriskt för elleverantörer och vissa, i lagen definierade, elanvändare att köpa en viss mängd elcertifikat i förhållande till sin elleverans/elanvändning, s.k. kvotplikt. I och med försäljningen av elcertifikat får producenterna en extra intäkt, vilket skapar bättre ekonomiska villkor för miljöanpassad elproduktion. Konkurrens uppstår mellan de förnybara energikällorna. Den inkomst som elproducenterna får när de säljer elcertifikat ersätter tidigare investeringsbidrag och driftsstöd. Genom elcertifikatsystemet ökar de förnybara energikällornas möjlighet att konkurrera med icke förnybara energikällor.	På- gående (2003-	Sveriges femte nationalrapport om klimat-förändringar			Negativ externalitet i form av koldioxid från förbränning av fossila bränslen	Främst producenter av el från förnybara energikällor, elleverantörer, el-intensiv industri och vissa el-användare.	koldioxid

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Elmarknads- direktivet (2003/54/EG)										
Energi- deklarationer (Direktiv 2010/31/EU, Lag (2006:985), Förordning (2006:1592))	Effektivare energi- användning	Administrativt /information	En energideklaration upprättas bl.a. när en byggnad säljs, hyrs ut eller byggs.	2009-	Sveriges femte nationalrapport om klimat- förändringar				Fastighets- ägare	koldioxid
Energieffektiva myndigheter (Energitjänste- direktivet 2006:32/EG, Förordning (2009:893) om energieffektiva åtgärder för myndigheter)	Att bidra till en effektiv energi- användning i den offentliga sektorn.	Information/U tbildning	Åtgärder genomförs genom åtgärder i lokaler, vid upphandling av utrustning, effektivisering av tjänster som handlas upp eller tillhandahålls. www.energimyndigheten.se/sv/Offentligsektor/Energieffektivamyndigheter/	2009-				Ofullständig information	Offentliga myndig- heter	
Energi- kartlägnings- checkar	El- effektivitet inom näringsliv	Ekonomiskt	Företag med en energi- användning på minst 500 MWh/år ger Energimyndigheten fram till 2014 ett ekonomiskt stöd i form av en Energikartlägningscheck. Stödet täcker 50 procent av kostnaden för en energi- kartläggning av företagets energi- användning och framtagande av åtgärder, upp till maximalt 30 000 kronor. Inkluderar även lantbruk. http://www.energimyndigheten.se/sv/Foretag/Energieffektivisering-i-foretag/Stall-krav-vid-inkop/Aktuella-bidrag-och-stod/Energikartlaggningscheck---ett-stod-for-energikartlaggning/	2010				Ofullständig information avseende energiplanering		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Energi-märkning	Effektiv energi-användning	Information	Energi-märkningen synliggör energianvändningen och underlättar för konsumenter som vill göra energismarta val när de ska köpa nya produkter. Märkningen gör det lätt att jämföra olika modeller och fabrikat och visar även andra viktiga egenskaper såsom bildstorlek på tv-apparater, volym på kylar och frysar samt kapacitet på tvättmaskiner och diskmaskiner. http://www.energimyndighet.se/sv/Foretag/Ekodesign	2011-			Nya regler från slutet av 2011. De reviderade energi-märkningarna gäller i första hand tv, kyl och frys samt tvättmaskiner och diskmaskiner. De gamla energi-märkningarna gäller för bland annat torktumlare och lampor.	Ofullständig information avseende hållbarheten av energikällor	Konsumenter	koldioxid
Energi-skatt (Energi-skattedirektivet 2003/96/EG) (Lagen om skatt på energi 1994:776)	Effektivisera energi-användningen.	Ekonomiskt	Sedan början av 1990-talet har energi-beskattnings miljöprofil förstärkts. Den rådande energi-beskattningen ska bidra till en effektivare energianvändning; gynna användningen av biobränslen; skapa drivkrafter för att minska företagens miljöbelastning; skapa förutsättningar för inhemsk produktion av el.	1957-	Sveriges femte national-rapport om klimat-förändringar	Energi- och koldioxid-skatterna har bidragit till kraftiga utsläppsminskningar i sektorn bostäder- och lokaler samt inom fjärrvärme-sektorn samt dämpat utsläpps-utvecklingen i transportsektorn. Styrningen mot lägre utsläpp i fjärrvärme-produktionen samt för upp-värmning till bostäder inleddes innan 1990 eftersom biobränslen redan då var befriade från energi-skatt. För båda sektorerna har koldioxid-skattens nivå (under 2000 talet) legat betydligt över de tekniska åtgärds-kostnaderna för de åtgärder som genomförts. Inom industrin har den sammanlagda skattenivån sänkts sedan början av 1990-talet p.g.a. av hänsyn till internationell konkurrens. Här utgör istället EU:s handels-system sedan år 2005 den huvudsakliga styrningen.	I det klimat-politiska beslutet från 2009 är utvecklade ekonomiska styrmedel ett centralt inslag. Nivån på koldioxid-skatten ska, enligt regeringen, höjas i den omfattning och den takt som krävs för att den tillsammans med de skatte-förändringar, främst i form av minskade skatte-nedsättningar, som föreslås i övrigt och övriga styrmedels-förändringar ska leda till att utsläppen minskar i tillräcklig omfattning för att klimat målet till 2020 ska nås.	Negativ externalitet i form av koldioxid från förbränning av fossila bränslen	Alla samhälls-aktörer	koldioxid

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- miss- lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Energi- tjänste- direktivet	Effektivare energi-användning trygg energiförsörjning	Administrativt	Effektivare slutanvändning av energi, att styra efterfrågan på energi och främja produktionen av förnybar energi							
EU-stöd till lokala och regionala energiprojekt	Energibesparing, energi-effektivisering och förnybar energi, särskilt i urbana miljöer.	Ekonomiskt	Investeringar med fokus på energieffektivisering hos offentliga myndigheter från kommissionens Handlingsplan för energieffektivisering 2011. Investeringar i hållbara energiprojekt på initiativ av lokala, regionala och (i vissa fall) nationella offentliga myndigheter kan bl.a. omfatta: energibesparande åtgärder i offentliga och privata byggnader; investeringar i kraftvärme med hög energieffektivitet inklusive mikrokraftvärme och fjärrvärme-/fjärrkylsystem. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/EU-stod-till-lokala-och-regionala-energiprojekt/	2011					Offentliga myndigheter	
Flexibla mekanismer (CDM och JI)	Utsläpp av växthusgaser	Ekonomiskt	Projekt som minskar utsläpp i anläggningar och verksamheter. Det kan exempelvis genomföras genom energieffektivisering eller genom att byta ut fossila bränslen till biobränsle.							

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads miss- lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Forskning och utveckling	Utveckling av teknik med mycket låg klimatpåverkan	Ekonomiskt		1990-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar		Enligt riksdagsbeslut Hösten 2008 ska höjda anslag riktas främst mot följande områden: •storskalig förnybar elproduktion (t.ex. vindkraft, vågkraft, solex och el från förgasning av biomassa) och dess integrering i elnätet, •elektriska drivsystem och hybridfordon, •energikombinat, biodrivmedel och förnybara material samt grundläggande energiforskning, bland annat inom området ny kärnteknik och CCS. I kapitel 8 ges en mer utförlig beskrivning av de svenska klimatforskningsinsatserna.	Alla	Alla samhällsaktörer	Alla
Frivilliga avsättningar genom bl.a. frivilliga skogs-certifierings-system (FSC och PEFC)	Miljöanpassat skogsbruk	Frivillig/förhandlad överenskommelse		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					Koldioxid
Förordning (EG) nr 842/2006	Minska utsläpp av fluorerade växthusgaser	Administrativt	Förordningen förväntades minska utsläppen, främst inom aluminumproduktion.	2006-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					HFC
Handel med utsläppsrätter (EU ETS, Direktiv 2003/87/EG, Bränslekvalitets direktivet 2003/87/EG, Förordning (2004:1205) om handel med utsläppsrätter)	Minska användningen av fossila bränslen i den handlande sektorn	Ekonomiskt/administrativt	Handel med utsläppsrätter för koldioxid från anläggningar för produktion av el och värme, raffinaderier, anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas och glasfiber, cement och keramik, samt anläggningar som producerar papper och pappersmassa	2005-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar		Från och med 2013 ersätts nationella planer med ett gemensamt tak för medlemsländernas utsläpp. Taket beslutas av EU kommissionen och kommer att sänkas successivt för att minska utsläppen. Fler växthusgaser och sektorer kommer att omfattas och en del av utsläppsrätter kommer att auktioneras ut.	Utsläpp av koldioxid, dikväveoxid och perfluorkolväten.		CO ₂ , N ₂ O, PFC.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Handels- direktivet (2009/30/EG)										
HyBo - nätverk för hyresgäster	Energi- effektivi- sering	Information	HyBo, är ett nätverk som arbetar för hyresgästernas möjligheter att aktivt bidra till energieffektiviseringen i flerbostadshus. bl.a. i samverkan med fastighetsägare. Frågor som individuell mätning, krav på hyresvärden och ekonomiska incitament för hyresgäster diskuteras.							
HyLok - nätverk för myndigheters energi- effektivi- sering av lokaler (Energi- tjänste- direktivet 2006:32/EG, Förordning (2009:893) om energi- effektiva åtgärder för myndigheter)	Effektiviseri- ng av framförallt verksamhet sel, men också övrig energianvä- ndning.	Information/U tbildning	HyLok, Statliga Hyresgäster för energieffektivisering av Lokaler, är ett nätverk med statliga myndigheter som arbetar med energieffektivisering. Nätverket arbetar utifrån ett hyresgästperspektiv med effektivisering av framförallt verksamhetsel, men också övrig energianvändning. Nätverket är också ett forum där myndigheterna kan dela med sig av erfarenheter och frågeställningar inom energiområdet. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/HYLOK/	2009-					Offentliga myndigheter	
Hållbarhets- kriterier (Förnybart- direktiv 2009/28/EG, Förordning (2011:2099), Lagen om hållbarhets- kriterier (2010:598))	Främja användning en av energi från förnybara energikällor	Administrativt	Syftet med kriterierna är att säkerställa att biodrivmedel och flytande biobränslen som används i EU. Krav ställs på alla i produktionskedjan.	2010-				Ofullständig information (avseende miljöeffekter), icke-privata varor (t ex biodiversitet), negativa externaliteter (t ex från landförändring) på bl a biodiversitet och klimat.	Näringsliv (inkl. industri och energi-sektorn)	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Höjd energiskatt på diesel	Internalisera de externa effekterna av vägtransporter inklusive utsläpp av växthusgaser	Ekonomiskt	Energiskatten på diesel för transporter kommer att höjas i två steg, år 2011 och 2013 för att närma sig skatten på bensin.	2011 och 2013						koldioxid
Informationskampanjer										
Informationsmaterial och verktyg	Energi-effektivisering	Information	Energimyndigheten, Boverket m.fl. har tagit fram informationsmaterial om energianvändning som kan vara till nytta för allmänheten och företag, och som de kommunala energi- och klimatrådgivarna också kan använda i arbetet. www.energimyndigheten.se/sv/Offentligsektor/Kommunalenergiradgivning/Informationsmaterial-energiradgivning/ T.ex. Energikalkylen, Vindlov, Energiaktiv, Energimyndighetens hushålls- och företagssidor	1997-				Ofullständig information	Offentliga myndigheter	
Klimat-informationskampanjen	Ökad kunskap om klimatproblemet	Information	Spridning av information för att öka kunskapen om klimatförändringarnas orsaker och konsekvenser, öka förståelsen för de samhällsomställningar som på sikt blir nödvändiga för en hållbar utveckling och visa på möjligheter att minska utsläppen av växthusgas	2002-2003	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar			Ofullständig information		Alla

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Klimat-investerings-programmet, Klimp	Stöd till lokala projekt som minskar klimatpåverkan	Ekonomiskt	Syftet var stimulera kommuner, företag och andra aktörer att göra långsiktiga investeringar som minskar miljöbelastningen och uppmuntrar lokalt engagemang och lokala initiativ.	2003-2008	126 klimatinvesterings-program i alla län har genomförts på en investeringsvolym på 8 miljarder kronor.	Det preliminära utfallet av Klimp tillsammans med det tidigare lokala investeringsbidraget (LIP) är att de kan komma att bidra med upp till 1,8 miljoner ton lägre utsläpp per år från 2010.				Alla
Klimatkonventionen	Internationella överenskommelser/ avtal för att minska utsläpp av växthusgaser.	Administrativt	Klimatkonventionens parter har träffats årligen sedan starten 1994. Kyotoprotokollet togs fram under mötet 1997 och började gälla 2005. Inför årets möte i Qatar ska länderna redovisa hur planerade utsläpp ska genomföras och hur det är beräknade. En överenskommelse om ett nytt avtal måste tas fram eftersom den första åtagande perioden upphör 2012. http://unfccc.int/2860.php	1994-			En ny överenskommelse efter 2012 saknas.	Alla	Alla	Alla

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Koldioxid skatt	Minska användning en av fossila bränslen	Ekonomiskt	Bensin och diesel för inrikes transporter omfattas av den generella nivån på koldioxidskatten.	1991-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar	Energi- och koldioxidskatterna har bidragit till kraftiga utsläppsminskningar i sektorn bostäder- och lokaler samt inom fjärrvärmesektorn samt dämpat utsläppsutvecklingen i transportsektorn. Styrningen mot lägre utsläpp i fjärrvärmeproduktionen samt för uppvärmning till bostäder inleddes innan 1990 bland annat eftersom biobränslen redan då var befriade från energiskatt. Koldioxidskattens nivå (under 2000 talet) har legat betydligt över de tekniska åtgärdskostnaderna för de åtgärder som genomförts. Inom industrin har den sammanlagda skattenivån sänkts sedan början av 1990-talet p.g.a. av hänsyn till internationell konkurrens. Här utgör istället EU:s handelsystem den huvudsakliga styrningen sedan år 2005. 2011 togs koldioxidskatt på industrin bort, och sänkt till sju procent av den maximala nivån från kombinerade värme- och kraftverk täckta av EU ETS. Energiskatten på diesel för transporter kommer att höjas i två steg, år 2011 och 2013 för att närma sig skatten på bensin.	I det klimatpolitiska beslutet från 2009 är utvecklade ekonomiska styrmedel ett centralt inslag. Nivån på koldioxid-skatten ska, enligt regeringen, höjas i den omfattning och den takt som krävs för att den tillsammans med de skatteförändringar, främst i form av minskade skatte-nedsättningar, som föreslås i övrigt och övriga styrmedelsförändringar ska leda till att utsläppen minskar i tillräcklig omfattning för att klimat målet till 2020 ska nås	Negativ externalitet i form av koldioxid från förbränning av fossila bränslen	Alla samhälls aktörer	koldioxid
Kraftvärme-direktivet	Effektivare energi-användning, trygg energiförsörjning, konkurrens kraft		Främjande av högeffektiv kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme. Leder till besparingar av primärenergi, undvikande av överföringsförluster och minskning av utsläpp, framför allt av växthusgaser. bidra på ett positivt sätt till försörj							

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Krav på genomsnittliga utsläppsvillkor för personbilar (EG förordning 443/2009)	Minska genomsnittlig koldioxidutsläpp.	Administrativt	Genomsnittliga koldioxidutsläpp för nya personbilar reduceras till 130g/km år 2015.	2009-						
Krav på förnybart drivmedel samt investeringsstöd	Öka utbudet av bio-drivmedel	Administrativt/ ekonomiskt	Alla större drivmedelsstationer sälja minst ett förnybart drivmedel.	2006-				Nätverksbaserade externa effekter	Näringsliv	
Lag (2010:1065) om kollektivtrafik		Administrativt								
Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa kollektiva trafik tjänster (Direktiv 2009/33/EG)		Administrativt								
Lag om märkning av energirelaterade produkter (2011:721) (ersätter lag om märkning av hushållsapparater 1992:1232) (Energimärkningsdirektivet 2010/30/EU)	Information	Information	Energimärkningen underlättar för konsumenter som vill göra val med hänsyn till produktens energianvändning.	2011-						
Lokala investeringsprogrammet, LIP	Omställning till ekologisk hållbarhet på lokal nivå	Ekonomiskt	Ett lokalt investeringsprogram skulle bestå av en eller flera samverkande åtgärder för att öka den ekologiska hållbarheten. Inriktningen på programmet bestämdes av den sökande kommunen och urvalet av åtgärder utgick från en samlad analys av kommunens förutsättningar.	1998-2002	211 investeringsprogram med 1835 åtgärder genomfördes och bidrog till energi-effektivisering, energiomställning, goda boendemiljöer, rena utsläpp till luft/vatten och öka den biologiska mångfalden.	Både sektorsspecifika och övergripade utvärderingar av LIP har genomförts, www.naturvardsverket.se/sv/Start/Lagar-och-styrning/Ekonomiska-styrmedel/Investeringsprogram/Resultat-fran-investeringsprogrammen/Utvarderingar-av-LIP/			Alla	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmiss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
LÅGAN	Energi-effektiv ny- och ombyggnad	Ekonomiskt	Program för byggnader med mycket låg energianvändning (Lågan) är ett femårigt program som ska stimulera till energieffektiv ny- och ombyggnad. Stöd kan sökas för demonstrationsprojekt och för regionala/lokala samverkansinitiativ.	2010-					Alla samhälls-aktörer	
Miljöbalken	Hållbar utveckling	Administrativt	Miljöbalken används vid tillstånd och tillsyn. Dem omfattar lagstiftning för att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö.	1999-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar		Regeringen anser också att de krav som ställs på åtgärder för energihushållning i företagen vid tillsyn och prövning enligt Miljöbalken ska samordnas bättre med de krav som gäller enligt PFE.	Alla	Alla samhälls-aktörer	Alla
Miljöbilspremie	Öka andelen miljöklassade bilar	Ekonomiskt (subvention), administrativt (miljöklassning)	Subvention vid nyköp av miljöklassad personbil	2007-2009	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar			Adoptiva externa effekter	Konsumenter	
Natargaslagen (2005:403) Gasförsörjningsförordningen (994/210)										
Nedsättning av fordonsskatt för nya miljöbilar.	Öka andelen miljöklassade bilar	Ekonomiskt	Nedsättning av fordonsskatt de första 5 åren för nya miljöbilar.	2010				Adoptiva externa effekter	Konsumenter	
Nedsättning av koldioxidskatt på biodrivmedel	Öka användningen av biodrivmedel	Ekonomiskt	Nedsättning av koldioxidskatt	Tom 2013				Negativa externa effekter från förbränning av fossila bränslen och adoptiva externa effekter	Konsumenter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmi- ss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Plan och Bygglagen (PBL)	Ekologiskt hållbar utveckling	Administrativt		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar		Åtgärder inom samhällsplaneringen påverkar utsläppsutvecklingen främst på längre sikt och kan i det perspektivet vara av stor betydelse. Åtgärder inom fysisk planering regleras främst under Plan- och Bygglagen (PBL) men många åtgärder, t.ex. större infrastrukturprojekt, omfattas också av Miljöbalkens regler. Bebyggelseutvecklingens betydelse för energi- och transportbehovet på längre sikt har kommit att lyftas fram mer och mer och det finns förslag om att utveckla sam-ordningen och klimathänsynen i infrastruktur- trafik- och bebyggelseplaneringen till exempel genom att Länsstyrelserna ges ett tydligare mandat att driva samordningsfrågor. Frågan ska behandlas i en kommande proposition med förslag om vissa förändringar av PBL.	Alla	Alla samhälls-aktörer	
Planeringsstöd till vindkraft										
Program för energi-effektivisering (PFE)	Minska el-användning en	Frivillig/ Ekonomiskt	Rabatt på elskatten, för företag som eleffektiviserar. Deltagande företag i programmet tar ett helhetsgrepp på sin energianvändning, dels genom kravet på ett certifierat energilednings-system dels genom energikartläggning som inkluderar all energi-användning inom företaget. http://www.energimyndigheten.se/sv/Foretag/Energieffektivisering-i-foretag/PFE/	2004-	Under utarbetande. http://www.regeringen.se/sb/d/344/a/139768	Under utarbetande	Den första programperioden avslutades hösten 2009. Nya deltagare kan söka kontinuerligt fram till 2014.	Ofullständig information (om el-förbrukning)	Industri	koldioxid

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads miss- lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Regler om kommunal avfallsplanering, regler om producentansvar för vissa varor, skatt på deponering av avfall (2000), förbud att deponera utsorterat brännbart avfall (2002) och förbud att deponera organiskt avfall (2005)	Öka återvinningen av avfall och minska de totala avfallsmängderna	Administrativt /ekonomiskt		Pågående	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					metangas
Riktade miljöersättningar inom landsbygdsprogrammet	Att uppnå miljömål som att bevara ett öppet odlingslandskap, bevara den biologiska mångfalden, minska växtnäringsförlusterna till vatten, myllrande våtmarker, en giffri miljö och levande skogar.	Ekonomiskt	Åtgärder som införs för att minska växtnäringsförlusterna kan även minska avgången av lustgas, särskilt åtgärder som reducerar mängden tillgängligt kväve i mark och vatten. Särskilt investeringsstöd för biogasproduktion inom jordbruket.	2007-2013				Negativa externa effekter från utsläpp av växthusgas från jordbruket		EUs Gemensamma jordbrukspolitik. Programmet till hälften finansierat av EU.
ROT-avdraget	Stimulera byggsektorn, minska svartarbete i byggsektorn	Ekonomiskt	Det huvudsakliga syftet med skattereduktionen är att minska svartarbetet och öka efterfrågan på arbetskraft inom byggsektorn. Skattereduktion kan beviljas för reparationer, underhåll samt om- och tillbyggnad. Detta kan därmed också omfatta energieffektiviserande åtgärder. Du måste äga och bo i den aktuella lägenheten, därmed begränsad tillämpning i brf och hyresfastigheter.	2009-	Kan finnas. Har kontaktat Boverket.					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- mäss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Skattereduktion /bidrag för installation av biobränslepanna med ackumulator-tank i nybyggda småhus	Frisk luft, Förnybara energikällor	Ekonomiskt	Skatteavdrag på 30% av material- och arbetskostnader för installation av panna i nybyggt småhus.	2004-2006						
Skattereduktion /bidrag för installation av energieffektiva fönster i befintliga småhus.	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Skatteavdrag på 30% av material- och arbetskostnader för installation i småhus.	2004-2006						
Statligt bidrag till investeringar i solvärme	Främja användning en av solvärmeteknik	Ekonomiskt	Stödet var en del av investeringsstöd till förnybara energikällor som används för offentlig verksamhet. Det omfattade både arbetstid, materialkostnade och projekteringskostnader.	2005-2007						
Statligt stöd för energi-effektivisering i kommuner och landsting	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Alla kommuner och landsting som åtar sig att arbeta aktivt med energieffektivisering kommer att erhålla ett årligt ekonomiskt stöd. Totalt avsätts 99 miljoner kronor per år för kommuner och landsting. Satsningen ingår i ett nytt femårigt energi-effektiviseringsprogram för perioden 2010-2014. Stödet söks hos Energimyndigheten from 1/1 2010 och beslut om stöd ges för hela 5-årsperioden. http://www.energimyndigheten.se/sv/Offentligsektor/Energieffektiviseringsstod/Attagande/	2010					Offentliga myndigheter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmi- ss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Stöd för installation av solvärme i kommersiella lokaler	Stöd till installation av solvärme	Ekonomiskt	Stöd gavs till ägare till en byggnad med lokaler som till hälften bestod av lokaler som används för kommersiell verksamhet.	2006-2009						
Stöd för investeringar i solvärme	Främja användning och installation av solvärmeteknik	Ekonomiskt	Ersatte tidigare stöd till investering för solvärme.	2009-						
Stöd för konvertering från direktverkande el i bostadshus (Förordning (2003:1204)).	Stimulera konvertering från direktverkande elvärme.	Ekonomiskt	Syftet var ett byta elvärme till fjärrvärme eller individuell uppvärmning från biobränslen, värmepump eller solvärme.	2006-2010						
Stöd för konvertering från oljeuppvärmningssystem i bostadshus.	Byta oljeuppvärmning	Ekonomiskt	Stöd gavs till ägare av småhus som bytte oljeuppvärmning till fjärrvärme, en berg-, sjö- eller jordvärmepump.	2006-2007						
Stöd för kärnsäkerhet										
Statligt stöd för energieffektivisering i kommuner och landsting, förordning 2009:1533 (implementerar en del av Energitjänstedirektivet)	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Alla kommuner och landsting som åtar sig att arbeta aktivt med energieffektivisering kommer att erhålla ett årligt ekonomiskt stöd. Totalt avsätts 99 miljoner kronor per år för kommuner och landsting. Satsningen ingår i ett nytt femårigt energieffektiviserings-program för perioden 2010-2014. Stödet söks hos Energimyndigheten from 1/1 2010 och beslut om stöd ges för hela 5-årsperioden. http://www.energimyndigheten.se/sv/Offentligsektor/Energieffektiviseringsstod/Atagande/	2010						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmi- ss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Stöd till installation av solceller i offentliga lokaler	Investeringsstöd till förnybara energikällor	Ekonomiskt	Stödet omfattade både arbetskostnad, materialkostnad och projekteringskostnader.	2005-2008						
Stöd till installation av solceller	Bidra till omställning en av energisystemet.	Ekonomiskt		2009-2011						
Ekonomiskt stöd till kommunerna för energi- och klimat rådgivning.	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Energi- och klimatrådgivningen ska ge lokal och regional anpassad kunskap om energieffektivisering, energi-användning och klimatpåverkan samt om förutsättningar att förändra energianvändningen i lokaler och bostäder och/eller transporter av personer och gods. Bidrag lämnas endast för energi- och klimatrådgivning som en kommun ensam eller i samarbete med andra kommuner ansvarar för. www.energimyndigheten.se/sv/Ofentlig-sektor/Kommunal-energiradgivning/	2010-						
Supermiljöbilspremie	Stimulera marknadsintroduktion av miljövänliga bilar	Ekonomiskt	Syftet är att teknikneutralt stimulera marknadsintroduktion av de mest miljövänliga bilarna.	2012-2014						
Teknikupphandling	Effektivare energi-användning och ökad användning av förnybar energi	Administrativt	Syftet är att påskynda utvecklingen mot mer energieffektiva produkter och system.	1990-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar					koldioxid

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmi- ss-lyckande	Aktörer	Primärt berörd växthusgas
Upphandling av myndigheters inköp och leasing av miljöbilar (Förordning (2004:1364))		Administrativt	Sedan 2005 har det ställts miljökrav på myndigheters inköp och leasing av bilar.	2005-						
Ursprungsgarantier (Direktiv 2004/8/EG, Förordning (2010:853) om ursprungsgarantier, Lag (2010:601), Föreskrifter STEMFS 2010:3)	Slut-kunden av el ska få kunskap om elens ursprung.	Ekonomiskt	Ursprungsgarantier är elektroniska handlingar för att garantera ursprunget på el. Ursprungsgarantier kan köpas och säljas på en öppen marknad som omfattar elproducenter och elleverantörer. www.energimyndigheten.se/sv/Foretag/Nyheter/	2011-				Ofullständig information om elens källa (och därmed huruvida den är hållbar)	Alla samhällsa- ktörer	
Uthållig kommun	Utveckla och stärka det lokala arbetet med energi-frågor.	Information	Uthållig kommun är ett samarbete mellan Energimyndigheten och utvalda kommuner i Sverige. Programmet utgår från den medverkande kommunens egna ambitioner att göra det lokala samhället mer uthålligt. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/uthallig-kommun/	2003-				Ofullständig information	Offentliga myndighe- ter	

Bilaga 2: Frisk luft - kartläggning av styrmedel

Nationell rådighet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljö kvalitetsnormer (MKN) för utomhusluft	Skydda människor mot höga luftföroreningshalter. Detta ska ske genom att luftföroreningsnivåer inte överskrider lågrisknivåer eller riktvärden.	Administrativt	MKN är rättsligt bindande nationella gränsvärden som utarbetats i anslutning till miljöbalken (se t.ex. kap 5). De kan påverka planärenden mm. Normerna baseras huvudsakligen på Ramdirektivet för luftkvalitet 96/62/EG & direktiv 2008/50/EG.	1998	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Varapublikationer/ISBN1/5900/978-91-620-5915-6/	MKN har en styrande verkan i bl.a. planärenden, prövnings- och tillståndsärenden. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Normerna ses över löpande. Revisionen av direktiv 2008/50/EG om luftkvalitet, som påbörjas 2012, kan t.ex. påverka de svenska MKN.	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso- och miljöpåverkan då de överskrider MKN i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning) etc.	Varierar beroende på vilka åtgärder som krävs, men generellt påverkas ofta hushåll, näringsliv, kommuner
Åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsnormer	Förutom att MKN kan påverka planärenden etc. så kan åtgärdsprogram också användas. Programmet ska se till att åtgärder vidtas så att luftföroreningsnivåer inte överskrider lågrisknivåer eller riktvärden.	Administrativt	Om en MKN bedöms kunna överskridas ska aktuell kommun underrätta Naturvårdsverket. NV utreder behovet av ett åtgärdsprogram. Regeringen beslutar sedan om åtgärdsprogram ska tas fram. Dessa kan innebära att andra (främst lokala) styrmedel används, t.ex. parkeringspolitik, trafikbegränsningar etc.	1998	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/OmNaturvardsverket/Varapublikationer/ISBN1/5900/978-91-620-5915-6/	Åtgärdsprogrammen ska utformas så att MKN uppfylls. Detta har dock inte skett i tillräcklig utsträckning, vilket kan ses om ett administrativt misslyckande (politikermisslyckande). Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst lokal.	Vissa utvärderingar, t.ex. de som nämnts bredvid, innehåller förslag som kan föranleda viktiga förändringar. Ett problem som behöver adresseras är bl.a. avsaknaden av ett sanktions-system.	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso- och miljöpåverkan då de överskrider MKN, i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning) etc.	Kan variera beroende på vilka åtgärder som krävs, men generellt påverkas ofta stat, hushåll, näringsliv, kommuner

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Trängselskatt i Stockholm	Minska trängseln och trafikmängden i hårt trafikbelastade områden och därmed också förbättra miljön.	Ekonomiskt	http://www.transportstyrelsen.se/trangselkatt	2007-	http://www.stockholm.se/Fristaendewebblatser/Fackforvaltningssajter/Trafikkontoret/Trangselkatt/Rapporter-2007/Rapporter-2009/http://slb.nu/slb/rapporter/pdf8/slb2009_008.pdf	Styrmedlet bedöms i dagsläget ha mindre betydelse för att nå miljö kvalitetsmålet. Effekt av styrmedlet är främst lokal. Potential finns dock för stor betydelse för målet (framför allt lokalt) med utökad omfattning och en mer miljöstyrande kostnadsnivå.	År 2013 kommer även Göteborg att börja använda ett system med trängselskatt.	Begränsad framkomlighet. Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso- och miljö påverkan då de överskrider MKN, i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning) etc.	Bl.a. hushåll, näringsliv, kommun och länsstyrelse, främst i Stockholm strakten.
Reglering av småskalig vedeldning Aktuella styrmedel är Plan- och bygglagen, PBL, (1987:10) och Lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. (BVL), liksom miljöbalken (MB), med underliggande författningar. Även utformningen av Boverkets byggregler.	Minska utsläpp från vedeldning.	Administrativt	Tillämpliga regler på detta område är främst sådana som tillämpas av kommunala nämnder i tillsynen över byggnaders miljöpåverkan. Regelverket beskrivs mer utförligt i länkad rapport (se särskilt kapitel 8): http://webbshop.cm.se/System/ViewResource.aspx?p=Energimyndigheten&rl=default:/Resources/Permanent/Static/71347976830440e89da7ec9ed55d7a58/ER2010%2044W.pdf	1987-	http://webbshop.cm.se/System/ViewResource.aspx?p=Energimyndigheten&rl=default:/Resources/Permanent/Static/71347976830440e89da7ec9ed55d7a58/ER2010%2044W.pdf	Styrmedel på detta område bedöms i dagsläget ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Styrmedlet kan främst ha betydelse lokalt.	Enligt ett förslag till etappmål så ska "Nya pannor för småskalig vedeldning klara miljökrav som förutsätter den bästa tillgängliga tekniken inom EU. Nya byggregler om detta bör träda i kraft senast 2012. Miljöpåverkan från befintliga pannor för småskalig vedeldning bör utredas"	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso- och miljöpåverkan, exempelvis i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning) samt klimatpåverkan.	Hushåll, näringsliv, (produktion och försäljning av pannor).

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen	Förebygga att bränsle till motorfordon eller utsläpp av förbrukat bränsle från motorfordon skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	Administrativt	http://www.notisum.se/mp/sls/lag/20011080.htm	2011	Har varit viktig. 1991 infördes miljöklassning av drivmedel som i kombination med skattedifferentiering (i Lagen om skatt på energi) gjorde att användning av annan än Milöklass 1-diesel upphörde under 1990-talet. Främst svavelutsläppen minskade markant.	Styrmedlet bedöms ha haft stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Har ersatts av Avgasreningsslag (2011:318) som dock är en beskrivning av "förordning (EG) nr 715/2007", över vilken Sverige saknar rådighet samt av Drivmedelsslag (2011:319).	Aktuella luftföroreningar innebär hälso- och miljö påverkan vilket påverkar miljö kvalitetsmålet negativt.	Hushåll, fordonsanvändning.
Drivmedelsslag (2011:319) Har tillsammans med Avgasreningsslag (2011:318) ersatt Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen.	Förebygga att bränslen avsedda för motordrift skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	Administrativt	Lagen innehåller bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1) http://www.notisum.se/mp/sls/lag/20110319.htm	2011	Ny lag. Det är föregångaren till denna lag (Lag 2001:1080) som varit mest betydelsefull.	Värdefullt styrmedel generellt men styrmedlet bedöms numera ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Inga kända förändringar är planerade i dagsläget	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso- och miljö påverkan, exempelvis i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material (av ozonbildning) samt klimatpåverkan.	Hushåll, fordonsanvändning.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Kväveoxid-avgiften	Minska kväveoxid (NOx)-utsläppen.	Ekonomiskt	Minska kväveoxid-utsläppen vid energi-produktion vid stora stationära förbränningsanläggningar. http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Lagar-och-styrning/Ekonomiska-styrmedel/Kvaveoxida_vgiften/	1992	Se t.ex.: http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/ISBN1/5300/91-620-5335-3/ http://ideas.repec.org/p/rff/dpaper/dp-08-02.html	Anses efter utvärdering och diskussion vara ett kostnadseffektivt komplement till utsläppsvillkor och ha lett till en snabbare utsläppsminskning (utsläppsminskning i förhållande till energiproduktion) än vad som hade uppnåtts genom enbart utsläppsvillkoren. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekten av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Styrmedlet kommer att utvärderas av Naturvårdsverket under 2012.	Avsaknad av fungerande marknad och definierade äganderätter då luft är en kollektiv vara. Avsaknad av kostnad (pris) för NOx-utsläpp leder indirekt till ökad förorening. Vissa lönsamma åtgärder vidtas inte t.ex. inom industrin där NOx-reducerande katalysatorer ibland kan vara lönsamma. Detta kan t.ex. bero på informationsmisslyckanden och/eller brist på investeringskapital.	Näringsliv (inkl. industri och energisektorn)
Svavelskatt	Minska svavel(SOx)-utsläpp	Ekonomiskt	Skatt på Sox-utsläpp regleras i lagen (1994:1776) om skatt på energi. Svavelskatten betalas efter bränslets svavelinnehåll. http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1	1992	T.ex. Hammar och Löfgren. (2001) "The determinants of Sulphur Emissions from Oil Consumption in Swedish Manufacturing Industry, 1976- 1995, Naturvårdsverket (1997b), "Svavelskatt och NOx-avgift – Utvärdering", Rapport 4717.	Anses ha haft stor betydelse för uppfyllande av miljömålet, samt varit effektivt för att reducera SOx-utsläpp från beskattade bränslen. Beräknas ha bidragit till 30 % av den totala reduktionen av svaveldioxid mellan 1989 och 1995. Anses ha bidragit till lägre svavelinnehåll i oljan. Styrmedlets bedöms ha minskande betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekten av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Inga förändringar är förväntade för närvarande	SOx-utsläppen har orsakat förorening, korrosion mm. De bränslen som orsakar mest svavelutsläpp var tidigare billigast. För att internalisera miljökostnaderna i priset har den differentierade svavelskatten varit betydelsefull.	Näringsliv /Hushåll

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljö-differentierade farledsavgifter	Minska utsläpp från fartyg och påskynda utvecklingen mot miljövänligare sjötransporter.	Ekonomiskt	Avgiftssystemet innebär ett förstärkt incitament att använda lågsvavlig olja samt ökad rabatt för fartyg med teknik för låga kväveoxidutsläpp.	1998	Regeringskansliet genomförde t.ex. en översyn vilken bl.a. framgår i Ds 2003:41. Se också NV rapport 6374, samt SIKa-pm 2010:1	Sammantaget bedömer sjöfartsverket att avgifterna har bidragit till en reduktion av både svaveldioxid och NOx-utsläppen med cirka 50 000 ton per år (Sjöfartsverket, 2007). Styrmedlet bedöms ha haft medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet, effekten är troligen minskande. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Det förs bl.a. en diskussion om att lägga över den styrande effekten alltmer från SOx till NOx.	Ökade utsläpp av NOx och SOx från sjöfarten leder till försurning. Sjöfartssektorn har fortsatt icke internaliserade miljökostnader och bristande kontroll av aktörer.	Näringsliv/ Sjöfartssektorn
Miljö-differentiering av hamn- avgifter baserat på utsläpp av SOx och NOx	Minska utsläpp från fartyg och påskynda utvecklingen mot miljövänligare sjötransporter.	Ekonomiskt	Avgiftsättningen och dess utformning är inte fixerad. Den och införande av miljödifferiering är frivilligt och har inte införts i alla hamnar. Sveriges Hamnars styrelse rekommenderar hamnbolag och hamnförvaltningar att införa detta.	1998	Se t.ex. NV rapport 6374, SIKA-pm 2010:1 http://mariterm.se/download/Rapporter/sma_miljodiff.pdf	Möjligt att fler hamnar introducerar miljödifferierade hamnavgifter t.ex. om alternativet upplevs vara fler nya/skärpta styrmedel för att minska utsläpp av NOx och SOx. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Bedömningen är osäker då det är svårt hitta information på området. Effekt av styrmedlet är främst lokal.	Inga kända förändringar är planerade i dagsläget.	Ökade utsläpp av NOx och SOx från sjöfarten leder till försurning av mark och vatten. Det leder också till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning. Bristande kontroll av aktörer och icke internaliserade miljökostnader är ett fortsatt problem.	Näringsliv /Sjöfartssektorn

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljö-differentierade landnings-avgifter	Minska utsläpp på svenska statliga flygplatserna främst av NOx och kolväten.	Ekonomiskt	Landningsavgifterna i Sverige är differentierade utifrån flygplanets utsläpp av NOx och kolväten. Styrmedlet utformades så att intäkterna från miljöavgifterna skulle täcka Luftfartsverkets kostnader för den pågående bullerisoleringen av fastigheter kring flygplatserna. Mer information finns t.ex. på sid. 206ff i http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5616-6.pdf	1998	Luftfartsverket (2005) "Evaluation of the emission charge at LFV airports".	Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Inga kända förändringar är planerade i dagsläget.	Utsläpp av luftföroreningar påverkar miljö tillståndet och miljö kvalitetsmålet negativt.	Näringsliv /luftfarts-sektorn
Reglering av dubbdäcks-användning	Minska partikelutsläppen från dubbdäcks-användningen.	Administrativt	http://www.transportstyrelsen.se/sv/Vag/Fordon/fordonsregler/Dack/Vinterdack/ http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Trafikkontoret/vinterdack/Dubbdacksforbud-pa-Hornsgatan/ Förordning om ändring i trafikförordningen (1998:1276) SFS 2011:912	2010	Mer omfattande utvärdering av effekterna av åtgärderna återstår. Viss uppföljning och utvärdering kan följas genom rapporteringen från åtgärdsprogrammen t.ex. i Stockholm och Göteborg. En utvärdering av dubbdäcksförbudet på Hornsgatan i Stockholm återfinns också via denna länk: http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Trafikkontoret/vinterdack/Utvardering-av-dubbdacksforbudet/	Styrmedlet är viktigt för att motverka partikelutsläpp och nå aktuella MKN för luftkvalitet. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal	Exempelvis förväntas fler vägsträckor kunna omfattas av dubbdäcks-förbud framöver.	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso-/miljö påverkan, exempelvis i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, Nedsmutsning och Trafiksäkerhet.	Hushåll, näringsliv, fordons-användning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljö-differentiering av bränsle- skatter samt miljö-klassnings-system	Uppmuntra användandet av bränslen och fordon som orsakar mindre miljö- och hälsoskador. Årtal för införande varierar t.ex. startade miljöklassning med diesel 1991, bensin 1994 och bilar fr.o.m. 1993 års modell.	Ekonomiskt	Skatter beskrivs bl.a. i Lag (1994:1776) om skatt på energi, samt i Avgasreningslag (2011:318). http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1 I drivmedelslag (2011:319) finns bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1). http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20110319.htm	1991	Ansetts effektivt, se .tex. sid. 190 i http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5616-6.pdf	Tidigare av stor vikt. Numera av mindre betydelse för uppfyllelse av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal. Styrmedlet kan vara fortsatt viktigt lokalt.	Utformningen har förändrats efterhand sedan -91, men inga övriga kända planerade förändringar.	Aktuella luftföroreningar innebär ett tillskott i hälso-/miljö påverkan, exempelvis i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning samt klimatpåverkan.	Hushåll, näringsliv
Bestämmelser för miljöfarlig verksamhet (MFV)	Att skydda människors hälsa eller miljön. Innebär bl.a. att anläggningsarbeten eller tillståndspliktig verksamhet ej får påbörjas förrän tillstånd beviljats.	Administrativt	Miljöbalken (1998:808). http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980808.HTM I bilagan till Förordningen (1998:899) om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd finns listor över de miljöfarliga verksamhetstyper som är tillståndspliktiga.	1998	Miljöbalken och inte minst bestämmelser för MFV är ansett som ett viktigt styrmedel.	Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Förändras efter hand men inga omfattande förändringar är förväntade.	Luftföroreningar från aktuella verksamheter innebär hälso- och miljöpåverkan.	Kommun, näringsliv

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Bestämmelser om miljözoner - Exempel Stockholms miljözon, implementerad 1996</p> <p>Baseras på Vägtrafik-kungörelsen (1972:603)</p> <p>Ersatt 2007 av Trafik-förordningen (1998:1276).</p>	<p>Minska utsläpp av luft-föroreningar genom att reglera vissa fordon inom särskilt miljö känsliga områden. Berör dieseldrivna bussar och lastbilar över 3,5 ton.</p>	Administrativt	<p>I en miljözon regleras tunga bussar och tunga lastbilar med teknik för drift.</p> <p>http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19981276.htm</p>	1996	<p>Stockholms Miljözon Effekter på luftkvalitet 2000. SLB-analys NR 4:01. http://slb.nu/slb/rapporter/pdf8/slb2001_004.pdf</p> <p>SLB r 7:2010. Utsläpp och halter av kväveoxider och kvävedioxid på Hornsgatan. http://slb.nu/slb/rapporter/pdf8/slb2010_007.pdf</p> <p>Förslag till åtgärds-program för Stockholms län, bilaga 7</p>	<p>Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.</p>	<p>Inga speciella förändringar är förväntade.</p>	<p>Luftutsläppen från tung trafik orsakar hälso- och miljöpåverkan i tätorter.</p>	<p>Hushåll, näringsliv Fordons-använd-ning, tung trafik</p>

Internationella styrmedel t.ex. direktiv, konventioner etc. där det ej finns nationell rådighet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
"Takdirektivet" (Direktiv 2001/81/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar)	Begränsa utsläppen av försurande och eutrofierande föroreningar och av ozonprekursorer (Nationella utsläppstak för SO ₂ , NO _x , VOC, NH ₃ till år 2010 för att uppnå de delmål som lagts fram i EU:s försurnings- och ozonstrategier)	Administrativt	<p>http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/oj/2001/l309/l30920011127sv00220030.pdf http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstandet-i-miljon/Luft/EUs-utslappstakdirektiv/.</p> <p>Takdirektivet kan ses som ett paraplydirektiv, som andra direktiv bidrar till att uppnå (t.ex. direktiv (2001/80/EG och IPPC-direktivet).</p> <p>Direktivet omfattar samma föroreningar som Göteborgs-protokollet nedan.</p>	2001	Arbetet inom detta område anses generellt viktigt. Det förekommer regelbunden översyn och en sorts och utvärderingar sker i samband med förhandlingarna på detta område och där IIASA har en viktig roll i bl.a. prognosarbetet etc.	<p>Styrmedlet är viktigt för Sverige som nettoimportör av luftföroreningar från närliggande länder. För Sveriges del visar analyser att nyttan överstiger kostnaderna för styrmedlet. Är viktigt för att nå mål för ozon och partiklar (PM_{2,5}).</p> <p>Styrmedlet ansågs vara den viktigaste utsläppsbegränsande lagstiftningen från EU i FU 2007 och är fortsatt mycket viktigt.</p> <p>Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.</p> <p>Effekt av styrmedlet är storskalig/ gränsöverskridande.</p>	<p>EU-kommissionen arbetar med att se över hela luftkvalitetspolitiken inklusive takdirektivet, så att målen för utsläpps-begränsningar sträcker sig bortom år 2010.</p> <p>Ett nytt förslag till takdirektiv med skärpta utsläppstak kan förväntas under 2012/2013</p>	<p>Utsläppen till luft i berörda länder påverkar Sveriges möjlighet att nå miljökvalitetsmålet negativt.</p> <p>Styrmedel behövs för att värna skyddet av människors hälsa och motverka negativa verkningar från försurning, markeutrofiering och marknära ozon.</p>	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket styrmedel som väljs nationellt för att nå åtaganden inom takdirektivet.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
FN:s luftvårskonvention, Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution (CLRTAP)	Minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar. Har minskande effekt på t.ex. VOC, tungmetaller, försurande, övergödande och ozonbildande ämnen. (De 3 sistnämnda finns med i Göteborgsprotokollet som redovisas separat nedan) .	Administrativt	Konventionen är ett av de första internationellt legalt bindande instrumenten för att hantera problem med luftutsläpp. Konkretiseras i f.n. i 8 s.k. protokoll. http://unece.org/env/lrtap/ http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstandet-i-miljon/Luft/FNs-luftvårskonvention/ http://www.unece.org/env/lrtap/ http://www.umweltdata.de/uid/manual/convention.pdf	1983-	Arbetet inom området anses generellt framgångsrikt och nödvändigt. Utvärderingar sker ofta inom ramen för konventionerna/protokollen, vilka ligger till grund för hur arbetet ska fortskrida (se t.ex. Göteborgsprotokollet nedan).	Styrmedlet har bidragit avsevärt till utvecklingen av internationell miljö rätt och ett ramverk för att kontrollera och reducera skada på miljö och hälsa från långväga transporterade luftföroreningar. Viktigt för att nå mål för ozon och partiklar PM _{2,5} Har varit mycket framgångsrik i att minska utsläppen av främst försurande ämnen och anses ha varit ett avgörande styrmedel för Sverige. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskalig/ gränsöverskridande.	Det pågår ett ständigt förändringsarbete och möten där t.ex. nationella utsläppstak förhandlas för kommande perioder. (se t.ex. Göteborgsprotokollet nedan)	Utsläppen till luft i de länder som har åtaganden inom konventionen påverkar Sveriges möjlighet att nå miljö kvalitetsmålet negativt. Det leder också till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning, klimatpåverkan, försurning av mark och vatten.	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket nationellt styrmedel som väljs för att nå åtaganden inom konventionen.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Göteborgs-protokollet (Obs del i CLRTAP som nämns ovan)	Minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar, i första hand av försurande, övergödande och ozonbildande ämnen.	Administrativt	Innehåller exempelvis nationella utsläppstak för SO _x , NO _x , flyktiga organiska kolväten och ammoniak http://www.unece.org/env/lrtap/multi_h1.html	1999-	Utvärdering av Göteborgs-protokollet har t.ex. pågått inom FN:s luftvårdskonvention (UNECE).	Viktigt komplement till takdirektivet för Sverige eftersom vi inte annars har samma möjlighet eller rådighet att påverka luftutsläpp i involverade länder utanför EU. Är viktigt för att nå mål för ozon och partiklar PM _{2,5} Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande	Protokollet löpte ut 2010 och omförhandlas för närvarande. Det kommande nya protokollet kommer med all sannolikhet att även omfatta utsläpp av partiklar och BC. En viktig del kommer att vara att begränsa utsläppen av så kallade "kortlivade" klimatgaser som partiklar och metan. Ett reviderat protokoll kan förväntas under 2012.	Utsläpp till luft i berörda länder påverkar Sveriges möjlighet att nå miljö kvalitetsmålet negativt. Det leder också till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning, klimatpåverkan, försurning av mark och vatten.	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket styrmedel som väljs nationellt för att klara kraven.
Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/33/EG Är en efterföljare och innebär ändring av direktiv 1999/32/EG. Avser krav på maxhalt av svavel i fartygsbränsle inom Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen.	Fr.o.m. 2003 får svavelhalten i tung eldningsolja inte överstiga 1 %, och i lätta eldningsoljor inte vara högre än 0,2 % och från 2008 högst 0,1 %. I direktivet regleras svavelhalten i fartygsbränsle till < 1,5 % i Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen samt för färjetrafik på hamnar inom EU. Vidare regleras fr.o.m. 2010 svavelhalten till < 0,1 % i hamn och på inre vattenvägar.	Administrativt	http://www.tofr.info/Huvudingangar1/EU-register/Luft/Svavelhalt-i-vissa-flytande-branslen/ - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0018:FIN:SV:HTML - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:191:0059:0069:SV:PDF	2005 resp. 1999	Arbetet på detta område har stor koppling till det som sker inom IMO där maxhalten för svavel successivt skärps.	Att minska svavelhalten i denna typ av bränsle anses vara ett relativt effektivt sätt att minska svavelutsläpp. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Påverkan kan dock ha medelstor betydelse i vissa områden t.ex. i kuststäder samt i Öresundsområdet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	En skärpning är på gång. Se Kommissionens förslag om ändring av direktivet om svavelhalten i olja - KOM (2011) 439 slutUg. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0439:FIN:SV:PDF .	Ökade utsläpp av NO _x och SO _x från sjöfarten leder till försurning och övergödning av mark och vatten och andra miljö och hälsoproblem. Icke internaliserade miljökostnader och bristande kontroll av aktörer är exempel på områden/problem som kan behöva nya/ändrade styrmedel.	Näringsliv /Sjöfartssektorn

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Svavelinnehåll i fordonsbränslen Direktiv 98/70/EG Ändrat av Komm. direktiv 2011/63/EU	Stegvis skärpta kravnivåer för svavelfri dieselolja och bensin från 2005. All dieselolja och bensin ska innehålla max 10 mg svavel/kg senast 1 januari 2009.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0070:SV:HTML http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:147:0015:0016:SV:PDF	1999 Resp. 2011	Analyser har visat behov på förändringar och direktivet har förändrats efterhand, se t.ex: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:008:0113:SV:PDF	Viktigt styrmedel för att minska svavelutsläpp från transportsektorn och bidra till en mer effektiv avgasrening. Styrmedlet bedöms ha kvantitativt mindre betydelse för detta miljömål men har å andra sidan betydelse för flera miljö-kvalitetsmål. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	Har förändrats efterhand som tidigare nämnts, se t.ex. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:008:0113:SV:PDF	Utsläpp av SOx från transportsektorn har lett till t.ex. förkortad livslängd och försurning av mark och vatten.	Näringsliv, Hushåll, Transport-sektorn
IMO-regler (Krav/regler inom ramen för arbetet inom FN-organet "International Maritime Organization, IMO")	Reglera föroreningar från fartyg. Minska utsläpp av SOx, genom Svavelkontroll-områden och genom att minska svavelhalt i marina bränslen och skärpta krav för NOx-utsläpp. (genom MARPOL (International Convention for the Prevention of Marine Pollution from Ships))	Administrativt	http://www.imo.org/Pages/home.aspx http://www.transportgruppen.se/templates/MultiMaster.aspx?id=31054	1959-	http://www.jernkontoret.se/energi_och_miljo/transporter/pdf/konsekvenser_av_ima_nya_regler_foer_svavelhalt_i_marint_bransle.pdf	Ett viktigt styrmedel för att minska utsläppen från den växande internationella sjöfarten som Sverige har svårt att påverka på egen hand. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Kan dock vara mer betydelsefullt i kuststäder samt i Öresundsområdet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande bl.a. med tanke på ozonbildning.	I ett första steg har den internationella sjöfartsorganisationen IMO beslutat att minska utsläppen av svaveldioxid från sjöfarten till 2020. Inom vissa områden, exempelvis Östersjön och Nordsjön, kommer minskningen att genomföras i en snabbare takt.	Sjöfarten bidrar med stora utsläpp av svaveldioxid, NOx mm. Detta bidrar till försurning och övergödning av mark och vatten samt PoP:s. Ökar hälso- och miljöpåverkan, i form av t.ex. förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning. Undersökningar har visat att det finns behov av förbättrat kontroll och sanktionssystem för att få alla fartyg att följa IMO-reglerna.	Näringsliv, sjöfarts-sektorn

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europa-parlamentets och Rådets direktiv 2008/1/EG av den 15 januari 2008 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (IPPC-direktivet)	Samordning av åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier inkl större förbränningsanläggningar och djurhållningsanläggningar. Krav på bl.a. användning av bästa möjliga teknik (BAT).	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/128045_sv.htm	1996	Kommissionen ser över direktivet och söker förbättringar bl.a. genom åtgärdsplaner och en översyn av den gällande lagstiftningen.	Ett av de större styrmedel som kan medföra åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet nationellt men kan vara av medelstor betydelse lokalt. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande	Kommissionen ser över direktivet löpande. Det är planerat att på några års sikt ersättas med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning). http://www.naturvardverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Industrier/Regler-och-vagledning-for-industrier/Nytt-direktiv-om-utslapp-fran-industrier/	Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider mm. från omfattade anläggningar, bl.a. större industrier, bidrar till miljö- och hälsoproblem, t.ex. försurning och övergödning av mark och vatten, klimatförändringar samt utsläpp av PoP:s.	Näringsliv (inkl. industri och energisektorn)

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europaparlamentets och Rådets direktiv (2001/80/EG) om begränsning av utsläpp till luften av vissa föroreningar från stora förbränningsanläggningar, (tillförd effekt mer än 50 megawatt).	Direktivet från 1988 har reviderats och innebär både skärpta utsläppskrav på nyttillkommande anläggningar (från 2003) och krav på befintliga anläggningar i syfte att minska de totala årliga utsläppen.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:309:0001:0021:SV:PDF http://www.tofr.info/Huvudingangar1/EU-register/Luft/Stora-forbranningsanlaggningar/	2001	Översyn skedde bl.a. år 2004. Mer och kompletterande info finns också här: http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Energi/Forbranningsanlaggningar/Regler-och-vagledning/Stora-forbranningsanlaggningar/	Bedöms som ett viktigt styrmedel för att minska utsläpp från aktuella anläggningar. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet nationellt men kan vara av medelstor betydelse lokalt. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande	Kommissionen ser över direktivet löpande. Det är planerat att på några års sikt ersättas med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning). http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Industrier/Regler-och-vagledning-for-industrier/Nytt-direktiv-om-utslapp-fran-industrier/	Utsläpp bidrar till miljö- och hälsoproblem, t.ex. försurning och övergödning av mark och vatten, samt utsläpp av PoP:s. Utsläppen från dessa anläggningar behöver adresseras med styrmedel för att skapa rätt incitamentsstruktur.	Näringsliv (inkl. industri och energisektorn)
EU:s Ramdirektiv för luftkvalitet 96/62/EG, (Inbegriper flera dotterdirektiv där gränsvärden satts för högsta tillåtna halter av luftföroreningar) -Har ersatts av 2008/50/EG	Minska svaveldioxid, kvävedioxid, kväve-oxider, partiklar (PM10) och bly, och att luftföroreningsnivåer inte överskrider lågrisknivåer eller riktvärden. Samt att utsläpp av luftföroreningar i tätorter vid överskridande av gränsvärden måste begränsas	Administrativt	Ramdirektiv för flera dotterdirektiv som anger gränsvärden för luftkvalitet. Exempel är: – Första dotterdirektivet 1999/30/EG om gränsvärden för svaveldioxid, kvävedioxid, kväveoxider, partiklar (PM10) och bly –Tredje dotterdirektivet 2002/3/EG om ozon i uteluft	1996	http://europa.eu/legislation_summaries/other/l28031a_sv.htm#AMENDINGACT http://www.naturvardsverket.se/utplod/03_lagar_och_andra_styrmedel/miljokvalitetsnormer/publikationer_och_lanekar/miljokvalitetsnormer_for_luft/internationella_exempel.pdf	Direktiven har utgjort en viktig grund för fortsatt arbete och har implementerats i medlemsstaternas lagstiftning. I Sverige främst i form av miljö kvalitetsnormer. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	Inkluderar det nyare direktivet för uteluft och renare luft i Europa 08/50/EG med bl.a. nya gränsvärden för PM2,5), se nedan.	Utsläpp av bl.a. SOx och NOx till luften i EU leder till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning och sura luftföroreningar. Kostnaderna för detta är inte helt internaliserade.	Riktat sig till medlemsstaterna i EU som genom implementeringens utformning kan påverka ett stort antal aktörer.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europa-parlamentets och Rådets direktiv 2008/50/EG av den 21 maj 2008 om luftkvalitet och renare luft i Europa	Bidra till bättre luftkvalitet bl.a. genom att utforma och fastställa mål för och utvärdera luftkvaliteten. Syftet är också att luftföroreningsnivåer inte överskrider lågrisknivåer eller riktvärden. Samt att utsläpp av luftföroreningar i tätorter begränsas.	Administrativt	Nytt luftkvalitetsdirektiv som innehåller 96/62/EG alla dotterdirektiv utom det för PAH och metaller. http://europa.eu/legislation_summaries/environment/air_pollution/ev0002_sv.htm http://www.tofr.info/Huvudingangar1/EU-register/Luft/Luftkvalitet-och-renare-luft-i-Europa/	2008	Följs upp av kommissionen löpande.	Direktivet utgör en värdefull komponent i arbetet med att förbättra luftkvaliteten att nå mål avseende t.ex. kvävedioxid, ozon och partiklar PM2,5 Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	Revision påbörjas 2012. Detta direktiv innebär också att 96/62/EG, som beskrivits ovan behöver revideras.	På marknaden saknas tillräckliga incitament för att minska utsläpp av bl.a. SOx, partiklar och NOx till luften i EU, vilket leder till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning och sura luftföroreningar.	Riktat sig till medlemsstaterna i EU som genom implementeringens utformning kan påverka ett stort antal aktörer.
Utsläpp av luftföroreningar från icke-väg fordon Europa-parlamentets och Rådets direktiv 97/68/EG av den 16	För att skydda människors hälsa och miljön regleras utsläpp från arbetsmaskiner mm. Steg I och II för större dieselmotorer och större arbetsmaskiner och traktorer. Kompletterat med steg I och II för små bensindrivna maskin- och redskapsmotorer (gräsklippare, motorsågar och liknande). Kompletterat med steg III och IV för större dieselmotorer för arbetsmaskiner, utvidgat till banfordon och inlandsjöfartsfartyg	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0068:SV:HTML Se även: http://www.transportstyrelsen.se/sv/Vag/Fordon/fordonsregler/Miljokrav/Avgaser/Avgaskrav-pa-arbetsmaskiner-och-traktorer/	1997	Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett värdefullt styrmedel.	Styrmedlet kan anses värdefullt då icke-vägfordon står för relativt stora utsläpp av försurande ämnen (inte minst NOx). Styrmedlet bedöms ha kvantitativt mindre betydelse för detta miljömål men har å andra sidan betydelse för flera miljökvalitetsmål - även klimat, samt för att lättare kunna uppfylla utsläppstak. Det har medelstor betydelse för att nå mål för just kvävedioxid, ozon och partiklar PM2,5. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	I direktivet finns olika steg beskrivna men i övrigt inga kända planerade förändringar.	Den stora mängden försurande utsläpp till luft från icke-vägfordon behöver adresseras genom att ge incitament för användandet av mer miljöanpassade motorer inom detta segment. Utsläppen leder till hälso- och miljöpåverkan t.ex. förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning, klimatpåverkan.	Det finns ett brett användande av denna typ av maskiner på många aktörer, däribland hushåll, näringsliv, kommuner etc.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Direktiv 98/69/EG , skärps genom Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon .	Direktivet/ förordningen syftar till att minska utsläpp av luftföroreningar från lätta vägfordon och fastställer skärpta krav för personbilar och lätta lastbilar/nyttfordon. Förordningen är en för Sverige direktverkande EU-förordning som också beskrivs i Avgasreningslag (2011:318).	Administrativt	Förordningen innebär att EU sänker gränserna och skärpningen är störst för partiklar och kväveoxider. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2007R0715:20080731:SV:PDF http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0069:SV:HTML	2007 resp. 1998	Direktiv följs i viss mån upp av kommissionen. Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett viktigt styrmedel.	Styrmedlet är fortsatt viktigt och effektivt för att kunna minska försurande utsläpp från detta segment. Viktigt för att nå mål för kvävedioxid, ozon och partiklar PM2,5. Mycket stor hälsopåverkan. Även av stor betydelse för att minska skador på växter av ozon. Styrmedlet bedöms sammanfattningsvis ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/gränsöverskridande.	I direktivet finns bl.a. olika kommande euroklasser beskrivna men i övrigt inga kända planerade förändringar.	Transporter har ökat mycket de sista åren, vilket innebär betydande försurande, övergödande och hälsoskadliga utsläpp till luft, vilket får externa effekter på miljö och hälsa. Även om fordonsflottan innehåller allt fler s.k. miljöbilar är det fortsatt viktigt att minska mängden försurande utsläpp.	Påverkar främst hushåll, bilproducenter och övriga aktörer inom transport-sektorn.
EU-direktiv, berör utsläpp av luftföroreningar från tunga fordon (99/96/EG som ersatts med Dir 2005/55/EG)	I syfte att skydda miljön och folkhälsan införs skärpta krav för lastbilar och bussar samt med utvecklade tekniska krav (främst på NOx-katalysatorn) och metoder för tillsyn. Det slår fast krav för år 2000, 2005 och 2008 mm.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:0001:0163:SV:PDF	2005	Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett viktigt styrmedel.	Viktigt för att nå mål för kvävedioxid, ozon, B(a)P och partiklar PM2,5. Hälsopåverkan mycket stor även av stor betydelse för att minska skador på växter av ozon. Styrmedlet bedöms sammanfattningsvis ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/gränsöverskridande.	I direktivet finns olika kommande euroklasser beskrivna. Kraven för tunga fordon förväntas skärpas betydligt 2014.	Bränslet och de försurande utsläppen till luft från fordonen är inte prissatta så att miljö och hälsa skyddas och fordons-tillverkare har inte haft tillräckliga incitament att ta fram tillräckligt miljöanpassade fordon.	Näringsliv, aktörer i transport-sektorn

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Avgaskrav för mopeder och motorcyklar 97/24/EEG	Minska avgasutsläpp från mopeder och motorcyklar.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0024:SV:HTML	2002	Inom tre år från det datum till vilket det hänvisas i artikel 8.1 skall kommissionen utföra en fördjupad studie för att konstatera huruvida åtgärderna kan anses lämpliga, otillräckliga eller alltför långtgående mot bakgrund av de avsedda syftena.	Styrmedlet är fortsatt värdefullt på detta område. Styrmedlet bedöms ha kvantitativt mindre betydelse för detta miljömål men har å andra sidan betydelse för flera miljö-kvalitetsmål även klimat samt för att lättare kunna uppfylla utsläppstak. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	Har korrigerats och fått tillägg ett flertal gånger bl.a. detta: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:213:010:0025:SV:PDF	Utsläpp av bl.a. SOx och NOx till luften bidrar till försurning och miljö-kostnaderna kan inte anses vara fullt ut internaliserade. Utsläppen innebär ett tillskott till hälso- och miljöpåverkan. Bl.a. i form av förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning samt klimatpåverkan.	Näringsliv, hushåll, aktörer i transport-sektorn
Direktiv 2000/25/EG (för traktorer).	Inriktat på åtgärder mot utsläpp (bl.a. NOx) av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:173:001:0034:SV:PDF	2000	I direktivet anges att kommissionen löpande ska följa med utvecklingen och göra ändringar som krävs för att anpassa kraven i bilagorna till den tekniska utvecklingen (se t.ex. Artikel 7)	Detta är ett värdefullt styrmedel på området. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande.	Kommissionen gör löpande ändringar, (se bl.a. Artikel 7).	Luftutsläppen orsakar miljö- och hälsoproblem. Aktuella aktörer har inte tillräckliga incitament för att minska utsläppen.	Näringsliv, aktörer inom lantbruks-verksamhet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
EU:s gemensamma transportpolitik	Vitbok i syfte att minska utsläppen från EU:s transportpolitik.	Administrativt	KOM (2001)370	2001, 2006	halvtidsutvärdering under 2006. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0314:FIN:SV:PDF	Kommissionen föreslår nästan sextio åtgärder för att utveckla transportsystemet. Om många av dessa vidtas kan vitboken få effekt också på försurningsområdet. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskalig/ gränsöverskridande.	En ny vitbok kan förväntas för att sträcka sig bortom 2010.	Då transporter ökar och medför försurande utsläpp till luft saknas f.n. tillräckliga incitament att skydda luften.	Riktas till medlemsländerna och kan påverka ett flertal aktörer beroende på vilka styrmedel och åtgärder som vidtas.
Vägavgift för svenska tunga fordon ("Eurovinjett" som den också kallas är en tidsbaserad vägavgift som omfattar tunga lastbilar över 12 ton, som kör i Sverige).	Bakgrunden är att Sverige är anslutet till det avtal om vägavgiftssystem som finns mellan Danmark, Belgien, Luxemburg och Nederländerna. Systemet innehåller viss miljö-differentiering av avgifterna så att miljövänligare transporter främjas.	Ekonomiskt	http://www.transportstyrelsen.se/sv/Vag/Fordon/Vagavgifter/Vagavgift-for-lastbilar/ http://www.skatteverket.se/skatter/vagavgifter/vagavgifter.4.18e1b10334e8bc8000899.html	1998	http://www.arena-ruc.se/includes/download.asp?info=ARENA_REPORT_2011_05_vagavgifter_praaktiken.pdf	Styrmedlet har bl.a. pga. miljö-differentieringen viss effekt på incitamentsstrukturen. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är storskalig/ gränsöverskridande.	2005 införde Tyskland en färdvägsbaserad vägavgift och trädde då ur samarbetet. Då Danmark och Belgien också planerar att införa färdvägsbaserade vägavgifter är det möjligt att också de lämnar.	För att minska utsläppen luft och nå miljö kvalitetsmålet krävs fler/förbättrade styrmedel på tunga fordon. Utsläppen medför bl.a. försurning och övergödning av mark och vatten.	Näringsliv, aktörer inom transportsektorn

Bilaga 3: Bara naturlig försurning - kartläggning av styrmedel

Nationell rådighet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Kväveoxid-avgiften	Minska kväveoxid (NOx)-utsläppen.	Ekonomiskt	Minska kväveoxidutsläppen vid energiproduktion vid stora stationära förbränningsanläggningar. http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Lagar-och-styrning/Ekonomiska-styrmedel/Kvaveoxid-avgiften/	1992	Se tex: http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/ISBN1/5300/91-620-5335-3/ http://ideas.repec.org/p/rff/dpaper/dp-08-02.html	Avgiften har utvärderats och anses vara ett kostnadseffektivt komplement till utsläppsvillkor. Det anses även att avgiftssystemet har lett till en snabbare utsläppsminskning (utsläppsminskning en i förhållande till energiproduktionen) än vad som skulle ha kunnat uppnås genom enbart utsläppsvillkoren. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Styrmedlet kommer att utvärderas under 2012.	Avsaknad av fungerande marknad och definierade äganderätter då luft är en kollektiv vara. Avsaknaden av kostnad (pris) för NOx- utsläpp till luft från aktuella anläggningar leder indirekt till ökad försurning. Vissa lönsamma åtgärder vidtas inte t.ex. inom industrin där NOx-reducerande katalysatorer i vissa fall kan vara lönsamma. Detta kan t.ex. bero på informationsmisslyckanden och/eller brist på investeringskapital (misslyckanden på kapitalmarknaderna).	Industri, kraft och värmeverk.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Information och rådgivning ang. Askåterföring	Kompensera näringsbortfall och motverka försurning.	Information	<p>Aska från förbränning av biobränsle återförs. Genom styrmedel i form av t.ex. informations-, och rådgivningsinsatser kan t.ex. Skogsstyrelsen uppmuntra berörda aktörer att återföra träaska till skogen.</p> <p>http://shop.skogsstyrelsen.se/sv/meddelanden/rekommendationer-vid-uttag-av-avverkningsrester-och-askaterforin.html</p>	Infördes i Skogsstyrelsens rekommendationer 2001.	<p>Skogsstyrelsen konsekvensanalyserade detta område i samband med den fördjupade utvärderingen 2008. http://www.miljomal.se/Global/24_las_mer/rapporter/miljomalsradet/fu-08/underlagsrapporter-malansvariga/bil-5-konsekvensanalys-skogsbruk.pdf</p>	<p>Skogsstyrelsen anser att ökad askåterföring har en god realistisk potential att motverka skogsbrukets försurningsseffekt.</p> <p>Styrmedlet bedöms dock med nuvarande utformning ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.</p>	<p>Inga förändringar är förväntade i dagsläget.</p> <p>Att skicka askan till askåterföring innebär en kostnad som möjligen kan behöva kompenseras med någon form av styrmedel (t.ex. bidrag).</p> <p>Det kan också vara lämpligt att öka informations- & rådgivningsinsatserna.</p>	<p>Bristande information och kunskap om askåterföringens fördelar gör att inte tillräckligt mycket aska återförs i alla relevanta regioner.</p> <p>Det innebär generellt också en initial kostnad för aktörerna medan skogsägarna inte kan få någon ökad intäkt av askåterföringens effekter förrän det är dags att avverka nästa gång.</p> <p>Det är fortsatt enklare och billigare att lägga askan på deponi för skogsägaren.</p> <p>Ska detta ändras krävs att styrmedlet förändras med ökade incitament för skogsägarna.</p>	Skogsbruk, skogsägare, värmeverk, skogsindustrier.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Svavelskatt	Minska svavelutsläpp	Ekonomiskt	Skatt på svavelutsläpp regleras i lagen (1994:1776) om skatt på energi. Svavelskatten betalas efter bränslets svavelinnehåll.	1992	T.ex. Hammar och Löfgren. (2001) "The determinants of Sulphur Emissions from Oil Consumption in Swedish Manufacturing Industry, 1976- 1995. Naturvårdsverket (1997b), "Svavelskatt och NOx-avgift – Utvärdering", Rapport 4717.	Skatten anses historiskt ha varit av stor betydelse för uppfyllande av miljömålet, samt ett effektivt styrmedel för att reducera svavelutsläppen från de beskattade bränslena. Det har t.ex. beräknats bidragit till 30 % av den totala reduktionen av svaveldioxid mellan 1989 och 1995. Anses också bl.a. bidragit till lägre svavelinnehåll i oljan. Styrmedlet bedöms dock numera ha mindre (minskande) betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Inga förändringar är förväntade för närvarande.	Svavelutsläppen har orsakat försurning, korrosion mm. De bränslen som orsakar mest svavelutsläpp har tidigare haft lägst pris. För att motverka detta och internalisera miljökostnaderna i priset har den differentierade svavelskatten varit betydelsefull.	Näringsliv (tillverkningsindustri, raffinaderier) /Hushåll.
Miljö-differentierade farledsavgifter	Minska utsläpp från fartyg och påskynda utvecklingen mot miljövänligare sjötransporter	Ekonomiskt	Avgiftssystemet innebär ett förstärkt incitament att använda lågsvavlig olja samt ökad rabatt för fartyg med teknik för låga kväveoxidutsläpp.	1998	Regeringskansliet genomförde t.ex. en översyn vilken bl.a. framgår i Ds 2003:41. Se också NV rapport 6374, samt SIKÄ -pm 2010:1.	Sammantaget bedömer sjöfartsverket att de miljödifferentierade farledsavgifterna har bidragit till en reduktion av både svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp med cirka 50 000 ton per år (Sjöfartsverket, 2007). Styrmedlet bedöms historiskt ha haft en medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet, effekten är troligen mindre (minskande).	Det förs bl.a. en diskussion om att lägga över den styrande effekten alltmer från SOx till NOx.	Ökade utsläpp av NOx och SOx från sjöfarten leder till försurning. Sjöfartssektorn har fortsatt icke internaliserade miljökostnader och bristande kontroll av aktörer.	Sjöfartssektorn.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Bestämmelser för miljöfarlig verksamhet (inkl. prövning av verksamhet enligt för att erhålla tillstånd enligt Miljöbalken 9 kap. (1998:808).	Syftar till att skydda människors hälsa eller miljön. Innebär bl.a. att vare sig anläggningsarbeten eller den tillståndspliktiga verksamheter får påbörjas förrän tillstånd beviljats	Administrativt	Miljöbalken (1998:808). http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980808.HTM Bilagan till Förordningen (1998:899) om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd .	1998	Miljöbalken och inte minst bestämmelser för MFV är ansett som ett viktigt styrmedel.	Med stöd i miljöbalken kan bl.a. krav ställas på de stora punktkällorna. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Förändras efter hand men inga speciella omfattande förändringar är förväntade.	Luftföroreningar från aktuella verksamheter innebär hälso- och miljö påverkan vilket påverkar miljö kvalitetsmålet negativt	Kommun, näringsliv
Miljö-differentiering av hamnavgifter bl.a. baserat på utsläpp av NOx	Minska utsläpp från fartyg och påskynda utvecklingen mot miljövänligare sjötransporter .	Ekonomiskt	Avgiftssättningen och dess utformning är inte fixerad. Den och införande av miljödifferentiering är frivillig och har inte införts i alla hamnar. Sveriges Hamnars styrelse rekommenderar hamnbolag och hamnförvaltningar att införa detta.	1998	Se t.ex. NV rapport 6374, SIKA-pm 2010:1 http://mariterm.se/download/Rapporter/sma_miljodiff.pdf	Möjligt att fler hamnar introducerar miljödifferentierade hamnavgifter t.ex. ifall alternativet upplevs vara fler nya/skärpta styrmedel för att minska utsläpp av NOx och SOx. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Bedömningen är osäker då det är svårt att hitta information på området.	Inga kända förändringar är planerade i dagsläget	Ökade utsläpp av NOx och SOx från sjöfarten leder till försurning. Bristande kontroll av aktörer och icke internaliserade miljökostnader är ett fortsatt problem.	Sjöfarts-sektorn.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen	Att förebygga att bränsle till motorfordon eller utsläpp av förbrukat bränsle från motorfordon skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20011080.htm	2011	Har varit viktig. Redan 1991 då det infördes miljöklassning av drivmedel som i kombination med skattedifferentiering (i lagen om skatt på energi) gjorde att användningen av annan än Miljöklass 1-diesel successivt upphörde under 1990-talet, vilket minskade främst svavelutsläppen markant.	Styrmedlet bedöms ha haft stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Denna har nu ersatts av Avgasrening-lag (2011:318) som dock är en beskrivning av "förordning (EG) nr 715/2007", över vilken Sverige saknar rådighet. Samt av Drivmedelslag (2011:319).	Aktuella luftföroreningar innebär hälso- och miljö påverkan vilket påverkar miljö kvalitetsmålet negativt.	Hushåll Fordonsanvändning och transportsektorn.
Drivmedelslag (2011:319) (Har tillsammans med Avgasrening-lag (2011:318) ersatt Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen)	Att förebygga att bränslen avsedda för motordrift skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	Administrativt	Lagen innehåller bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1). http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20110319.htm	2011	Ny lag, där det är föregångaren till denna lag (Lag 2001:1080) som varit mest betydelsefull.	Värdefullt styrmedel generellt men bedöms numera ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet. Effekt av styrmedlet är främst nationell/lokal.	Inga kända förändringar är planerade i dagsläget.	Aktuella luftföroreningar innebär hälso- och miljö påverkan vilket påverkar miljömålet negativt.	Hushåll, fordonsanvändning och transportsektorn.
Energiskatt (omnämns i Lag (1994:1776) om skatt på energi)	Energiskatt ska betalas för ett antal fossila bränslen.	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1 http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20101821.pdf	1957	http://www.naturvardsverket.se/documents/publikationer/620-5394-9.pdf	Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	I lagen (1994:1776) anges vissa kommande ändringar se: http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1	Externa effekter är inte inkluderade i bränslepriset vilket leder till att för mycket bränsle används. Detta medför luftföroreningar med negativa miljö- och hälsoeffekter som följd.	Tvårsektoriellt. Påverkar bl.a. hushåll och näringsliv.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
CO ₂ -skatt (omnämns i Lag (1994:1776) om skatt på energi)	Koldioxidskatt ska betalas för ett antal fossila bränslen.	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1 http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20101821.pdf	1991	http://www.naturvardsverket.se/documents/publikationer/620-5394-9.pdf	Styrmedlet bedöms ha mindre till medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	I lagen (1994:1776) anges vissa kommande ändringar se: http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941776.htm#K2P1	Externa effekter är inte inkluderade i bränslepriset vilket leder till att för mycket bränsle används. Detta medför luftföroreningar med negativa miljö- och hälsoeffekter som följd.	Tvärsektoriellt. Påverkar bl.a. hushåll och näringsliv.
5-års program för energi-effektivisering	Att få beslutsfattare att dagligen integrera energi-effektivisering , i andra beslut.	Ekonomiskt/ information	En sammanhållen klimat- och energipolitik http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/122785	2003-2007	http://www.energimyndigheten.se/Global/Press/Nyheter/den-andra-handlingsplanen-webb.pdf	Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Nytt program 2010-2014 t.ex. åtgärder som leder till finansiering av kommuner och landstings arbete med frivilliga energi-effektiviseringsavtal och förstärkta insatser för information, rådgivning, teknikupp- handling etc.	Externa effekter och informationsbrister, vilket bl.a. leder till skadliga miljöeffekter.	Myndighet, kommun, landsting m.fl.

Internationella styrmedel t.ex. direktiv, konventioner etc. där det ej finns nationell rådighet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
"Taktidirektivet" (Direktiv 2001/81/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar)	Begränsa utsläppen av försurande och eutrofierande föroreningar och av ozon-prekursorer (Nationella utsläppstak för SO ₂ , NO _x , VOC, NH ₃ till år 2010 för att uppnå de delmål som lagts fram i EU:s försurnings- och ozonstrategier).	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/oj/2001/l_309/l_30920011127sv00220030.pdf http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstandet-i-miljon/Luft/EUs-utslappstakdirektiv/ Direktivet omfattar samma föroreningar som det nedan nämnda Göteborgs-protokollet.	2001	Arbetet inom detta område anses generellt viktigt. Det förekommer regelbunden översyn och utvärderingar sker i samband med förhandlingarna på detta område, där IIASA har en viktig roll i bl.a. prognosarbetet.	Detta styrmedel är viktigt för Sverige som nettoimportör av luftföroreningar från närliggande länder. För Sveriges del visar analyser att nyttan överstiger kostnaderna för styrmedlet. Detta styrmedel ansågs vara den viktigaste utsläppsbegränsande lagstiftningen från EU i FU 2007 och är fortsatt mycket viktigt. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	EU-kommissionen arbetar med att se över hela luftkvalitetspolitiken inklusive taktidirektivet, så att målen för utsläppsbegränsningar sträcker sig bortom år 2010. Ett nytt förslag till taktidirektiv med skärpta utsläppstak kan förväntas under 2012/2013.	Utsläppen till luft i berörda länder påverkar Sveriges möjlighet att nå försurningsmålet negativt. Styrmedel behövs för att värna skyddet av människors hälsa och motverka negativa verkningar från försurning, markeutrofiering och marknära ozon.	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket styrmedel som väljs nationellt för att nå åtaganden inom taktidirektivet.
Göteborgs protokollet- (som är en del i FN:s luftvårds-konvention, Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution (CLRTAP))	Minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar, i första hand av försurande, övergödande och ozonbildande ämnen.	Administrativt	Innehåller t. ex. nationella utsläppstak för svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska kolväten och ammoniak. http://www.unecce.org/env/lrtap/multi_h1.html	1999-	Arbetet inom detta område anses generellt framgångsrikt och nödvändigt. Utvärderingsarbetet har pågått t.ex. inom FN:s luftvårds-konvention (UNECE) med att utvärdera Göteborgs-protokollet	Styrmedlet har varit mycket framgångsrikt i att minska utsläppen av främst försurande ämnen och anses ha varit ett avgörande styrmedel för Sverige. Det är också ett viktigt komplement till taktidirektivet för Sverige eftersom vi inte annars har samma möjlighet eller rådighet att påverka luftutsläpp i involverade länder utanför EU. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Protokollet löpte ut 2010 och omförhandlas för närvarande. Det kommande nya protokollet kommer med all sannolikhet att även omfatta utsläpp av partiklar. En viktig del kommer att vara att begränsa utsläppen av så kallade "kortlivade" klimatgaser som partiklar och metan. Ett reviderat protokoll kan förväntas under 2012.	Utsläppen till luft i berörda länder påverkar Sveriges möjlighet att nå försurningsmålet negativt.	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket styrmedel som väljs nationellt för att klara kraven.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/33/EG Är en efterföljare och innebär ändring av direktiv 1999/32/EG. Avser krav på maxhalt av svavel i fartygsbränsle inom Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen.	Fr.o.m. 2003 får svavelhalten i tung eldningsolja inte överstiga 1 %, och i lätta eldningsoljor inte vara högre än 0,2 % och från 2008 högst 0,1 %. I direktivet regleras svavelhalten i fartygsbränsle till < 1,5 % i Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen samt för färjetrafik på hamnar inom EU. Vidare regleras fr.o.m. 2010 svavelhalten i hamn till < 0,1 % i hamn och på inre vattenvägar.	Administrativt	http://www.tofr.info/Huvudingangar1/EU-register/Luft/Svavelhalt-i-vissa-flytande-branslen/ - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0018:FIN:SV:HTML - http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:191:0059:0069:SV:PDF F	2005 resp. 1999	Arbetet på detta område har stor koppling till det som sker inom IMO där maxhalten för svavel successivt skärps.	Att minska svavelhalten i denna typ av bränsle anses vara ett relativt effektivt sätt att minska svavelutsläpp. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	En skärpning är på gång. Se Kommissionens förslag om ändring av direktivet om svavelhalten i olja - KOM (2011) 439 slutUg http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0439:FIN:SV:PDF .	Ökade utsläpp av NOx och SOx från sjöfarten leder till försurning och andra miljö och hälsoproblem. Icke internaliserade miljökostnader och bristande kontroll av aktörer är exempel på områden/problem som kan behöva nya/ändrade styrmedel.	Sjöfartssektorn
Svavelinnehåll i fordonsbränslen Direktiv 98/70/EG Ändrat av Komm. direktiv 2011/63/EU	Stegvis skärpta kravnivåer för svavelfri dieselolja och bensin från 2005. All dieselolja och bensin ska innehålla max 10 mg svavel/kg senast 1 januari 2009.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0070:SV:HTML http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:147:0015:0016:SV:PDF F	1999 resp. 2011	Analyser har visat behov av förändringar och direktivet har förändrats efterhand, se t.ex: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0088:0113:SV:PDF	Ett viktigt styrmedel för att minska svavelutsläppen från transportsektorn och bidra till en mer effektiv avgasrening. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Har förändrats efterhand som tidigare nämnts, se t.ex. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0088:0113:SV:PDF	Utsläpp av SOx från transportsektorn har lett till försurning och externa effekter i form av t.ex. korrosion på tekniska material, byggnader etc.	Näringsliv/ Hushåll/ Transportsektorn.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
IMO-regler (Krav/regler inom ramen för arbetet inom FN-organet "International Maritime Organization, IMO")	Reglera föroreningar från fartyg. Minska utsläpp av SOx, genom Svavelkontrollområden och genom att minska svavelhalt i marina bränslen och skärpta krav för NOx-utsläpp. (genom MARPOL (International Convention for the Prevention of Marine Pollution from Ships)).	Administrativt	http://www.imo.org/Pages/home.aspx http://www.transportgruppen.se/templates/MultiMaster.aspx?id=31054	1959-	http://www.jernkonforet.se/energi_och_miljo/transporter/pdf/konsekvenser_av_imos_nya_regler_for_svavelhalt_i_marint_bransle.pdf	Ett mycket viktigt styrmedel för att minska utsläppen från den växande internationella sjöfarten som Sverige har svårt att påverka på egen hand. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	I ett första steg har den internationella sjöfartsorganisationen IMO beslutat att minska utsläppen av svaveldioxid från sjöfarten till 2020. Inom vissa områden, exempelvis Östersjön och Nordsjön, kommer minskningen att genomföras i en snabbare takt.	Sjöfarten bidrar med stora utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider mm. vilket bl.a. bidrar till förorening. Undersökningar har visat att det finns behov av förbättrad kontroll och sanktionssystem för att få alla fartyg att följa IMO-reglerna.	Sjöfarts – sektorn
Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/1/EG av den 15 januari 2008 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (IPPC-direktivet)	Samordning av åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier inkl större förbränningsanläggningar och djurhållningsanläggningar. Krav på bl.a. användning av bästa möjliga teknik (BAT).	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/128045_sv.htm	1996	Kommissionen ser över direktivet och söker förbättringar bl.a. genom åtgärdsplaner och en översyn av den gällande lagstiftningen.	Ett av de större styrmedlen som kan medföra åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Kommissionen ser över direktivet löpande och det är nu planerat att på några års sikt ersättas med Europa-parlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning). http://www.naturvardverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Industrier/Regler-och-vagledning-for-industrier/Nytt-direktiv-om-utslapp-fran-industrier/	Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider mm. från omfattade anläggningar bl.a. större industrier bidrar till miljö- och hälsoproblem.	Industri och energisektorn.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europa-parlamentets och Rådets direktiv (2001/80/EG) om begränsning av utsläpp till luften av vissa föroreningar från stora förbränningsanläggningar, (tillförd effekt mer än 50 megawatt)	Direktivet från 1988 har reviderats och innebär både skärpta utsläppskrav på nyttillkommande anläggningar (från 2003) och krav på befintliga anläggningar i syfte att minska de totala årliga utsläppen.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:309:001:0021:SV:PDF http://www.tofr.info/Huvudingenar1/EU-register/Luft/Stora-forbranningsanlaggningar/	2001	Översyn skedde bl.a. år 2004. Mer och kompletterande info finns också här: http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Energi/Forbranningsanlaggningar/Regler-och-vagledning/Stora-forbranningsanlaggningar/	Bedöms som ett viktigt styrmedel för att minska försurande utsläpp från aktuella anläggningar. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Kommissionen ser över direktivet löpande och det är nu planerat att på några års sikt ersättas med Europa-parlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning). http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Verksamheter-med-miljopaverkan/Industrier/Regler-och-vagledning-for-industrier/Nytt-direktiv-om-utslapp-fran-industrier/	De försurande utsläppen från dessa anläggningar påverkar miljömålet negativt och behöver adresseras med styrmedel för att skapa rätt incitamentsstruktur.	Industri och Energi-sektorn.
EU:s Ramdirektiv för luftkvalitet 96/62/EG, (Inbegriper flera dotterdirektiv där gränsvärden satts för högsta tillåtna halter av luftföroreningar) -Har ersatts av 2008/50/EG	Minska svaveldioxid, kvävedioxid, kväveoxider, partiklar (PM10) och bly.	Administrativt	Exempel på dotterdirektiv: Första dotterdirektivet 1999/30/EG om gränsvärden för svaveldioxid, kvävedioxid, kväveoxider, partiklar (PM10) och bly. Tredje dotterdirektivet 2002/3/EG om ozon i uteluft.	1996	http://europa.eu/legislation_summaries/other/128031a_sv.htm#AMENDIN_GACT http://www.naturvardsverket.se/uplod/03_lagar_och_andra_styrmedel/miljokvalitetsnormer/publikationer_och_lankar/miljokvalitetsnormer_for_luft/Internationella_exempel.pdf	Direktiven har utgjort en viktig grund för fortsatt arbetet och har implementerats i medlemsstaternas lagstiftning. I Sverige främst i form av miljö kvalitetsnormer. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Inkluderar det nyare direktivet för uteluft och renare luft i Europa 08/50/EG med bl.a. nya gränsvärden för PM2,5), se nedan.	Utsläpp av bl.a. SOx och NOx till luften i EU bidrar till försurning och kostnaderna för detta är inte tillräckligt internaliserade.	Riktat sig till medlemsstaterna i EU som genom implementeringens utformning kan påverka ett stort antal aktörer.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Europa-parlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG av den 21 maj 2008 om luftkvalitet och renare luft i Europa	Bidra till bättre luftkvalitet bl.a. genom att utforma och fastställa mål för och utvärdera luftkvaliteten.	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/air_pollution/ev0002_sv.htm http://www.tofr.info/Huvudingangar1/EU-register/Luft/Luftkvalitet-och-renare-luft-i-Europa/	2008	Följs upp av kommissionen löpande.	Direktivet utgör en värdefull komponent i arbetet med att förbättra luftkvaliteten avseende t.ex. svaveldioxid och kväveoxider. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Revision påbörjas 2012. Detta direktiv innebär också att 96/62/EG, som beskrivits ovan behöver revideras.	På marknaden saknas tillräckliga incitament för att minska utsläpp av bl.a. SOx och NOx till luften i EU, vilket bidrar till försurningen.	Riktas sig till medlemsstaterna i EU som genom implementeringens utformning kan påverka ett stort antal aktörer.
Utsläpp av luftföroreningar från icke-vägfordon Europa-parlamentets och Rådets direktiv 97/68/EG av den 16	Bl.a. i syfte att skydda människors hälsa och miljön regleras utsläpp från arbetsmaskiner mm. Steg I och II för större dieselmotorer för större arbetsmaskiner och traktorer. Kompletterat med steg I och II för små bensindrivna maskin- och redskapsmotorer (gräsklippare, motorsågar etc.). Kompletterat med steg III och IV för större dieselmotorer för arbetsmaskiner, utvidgat till banfordon och inlands sjöfartsfartyg	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C ELEX:31997L0068:SV:HTML Se även: http://www.transportstyrelsen.se/sv/Vag/Fordon/fordonsregler/Miljokrav/Avgaser/Avgaskrav-pa-arbetsmaskiner-och-traktorer/	1997	Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett värdefullt styrmedel.	Styrmedlet kan anses värdefullt då icke-vägfordon står för relativt stora utsläpp av försurande ämnen (inte minst NOx). Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	I direktivet finns olika steg beskrivna men i övrigt inga kända planerade förändringar.	Den stora mängden försurande utsläpp till luft från icke-vägfordon behöver adresseras genom att ge incitament för användandet av mer miljöanpassade motorer inom detta segment.	Det finns ett brett användande av denna typ av maskiner på många aktörer, däribland hushåll, näringsliv, kommuner etc.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Direktiv 98/69/EG, skärps genom Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon	Direktivet/ förordningen syftar till att minska utsläpp av luftföroreningar från lätta vägfordon och fastställer skärpta krav för personbilar och lätta lastbilar/ nyttofordon. Förordningen är en för Sverige direktverkande EU-förordning som också beskrivs i Avgasreningslag (2011:318).	Administrativt	Förordningen innebär att EU sänker gränserna och skärpningen är störst för partiklar och kväveoxider. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2007R0715:20080731:SV:PDF http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0069:SV:HTML	2007 resp. 1998	Direktiv följs i viss mån upp av kommissionen. Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett viktigt styrmedel	Styrmedlet är fortsatt viktigt och effektivt för att kunna minska försurande utsläpp från detta segment. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	I direktivet finns bl.a. olika kommande euroklasser beskrivna men i övrigt inga kända planerade förändringar.	Transporter har ökat mycket de sista åren, vilket innebär betydande försurande utsläpp till luft, vilket får externa effekter på miljö och hälsa. Även om fordonsflottan innehåller allt fler s.k. miljöbilar är det fortsatt viktigt att minska mängden försurande utsläpp	Påverkar främst hushåll, bilproducenter och övriga aktörer inom transportsektorn.
Direktiv 2000/25/EG (för traktorer).	Inriktat på åtgärder mot utsläpp av gas- och partikelformiga föroreningar (bl.a. NOx) från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:173:0001:0034:SV:PDF	2000	I direktivet anges att kommissionen löpande ska följa med utvecklingen och göra ändringar som krävs för att anpassa kraven i bilagorna till den tekniska utvecklingen (se t.ex. Artikel 7)	Detta är ett värdefullt styrmedel på området. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Kommissionen gör löpande ändringar, (se bl.a. Artikel 7)	Luftutsläppen orsakar miljö- och hälsoproblem. Aktuella aktörer har inte tillräckliga incitament för att minska utsläppen av försurande ämnen.	Aktörer inom landbruksverksamhet

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
EU-direktiv, berör utsläpp av luftföroreningar från tunga fordon (99/96/EG som ersatts med Dir 2005/55/EG)	I syfte att skydda miljön och folkhälsan införs skärpta krav för lastbilar och bussar samt utvecklade tekniska krav (främst på NOx-katalysatorn) och metoder för tillsyn. Direktivet slår fast krav för år 2000, 2005 och 2008 mm.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:001:0163:SV:PDF	2005	Ansågs i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen 2008 av Naturvårdsverket vara ett viktigt styrmedel.	Styrmedlet är fortsatt viktigt. Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Kraven för tunga fordon förväntas skärpas betydligt 2014.	Bränslet och de försurande utsläppen till luft från fordonen är inte prissatta så att miljö och hälsa skyddas. Fordonstillverkare har inte haft tillräckliga incitament för att ta fram tillräckligt miljöanpassade fordon.	Näringsliv, aktörer i transportsektorn.
Avgaskrav för mopeder och motorcyklar 97/24/EEG	Minska avgasutsläpp från mopeder och motorcyklar.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C.ELEX:31997L0024:SV:HTML	2002	Inom tre år från det datum till vilket det hänvisas i artikel 8.1 tredje stycket skall kommissionen utföra en fördjupad studie för att konstatera huruvida åtgärder kan anses lämpliga, otillräckliga eller alltför långtgående mot bakgrund av de avsedda syftena.	Styrmedlet är fortsatt värdefullt på detta område. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet.	Har korrigerats och fått tillägg ett flertal gånger bl.a. detta: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:213:0010:0025:SV:PDF	Utsläpp av bl.a. SOx och NOx till luften bidrar till försurning och miljö-kostnaderna kan inte anses vara fullt ut internaliserade.	Näringsliv, hushåll, aktörer i transportsektorn.

Bilaga 4: Giftfri miljö - kartläggning av styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Lagstiftning – kemiska ämnen o produkter							
EU:s förordning (EG) 1907/2006 om kemikalier, Reach - <i>Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals</i>	Ökad kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper, minska kemikalieriskerna genom användningsbegränsning.	Administrativt	Grundläggande kemikalie-lagstiftning inom EU. Ställer krav på registrering av kemiska ämnen som tillverkas i eller importeras till EU, kravet införs successivt fram till 2018. Krav på utvärdering av ämnen och att särskilt farliga ämnen inte ska få användas inom EU utan tillstånd. Regler om begränsad användning av kemiska ämnen som kan medföra risker.	Började tillämpas från 2007	EU Kommissionen rapporterar vart 5:e år om tillämpningen av Reach inom EU fr.o.m. juni 2012. (artikel 117)	Reach förväntas leda till ökad kemikaliesäkerhet inom EU och även i andra delar av världen. En förutsättning är dock att reglerna efterlevs. Väl fungerande samordnad tillsyn inom EU är viktigt.	Översyn av vissa delar av Reach ska genomföras enligt artikel 138 i förordningen.
EU:s förordning (EG) 1217/2008 om klassificering, märkning och förpackning av produkter - CLP	System för överföring av information om produkters farliga egenskaper från leverantör till användare.	Administrativt	Systematisk faroklassificering av kemiska ämnen och produkter och följdenlig märkning av produkterna, vissa förpackningskrav. Reglerna införs stegvis fram till 2015.	Infört 2009	Studie påvisar att klassificering av ämnen kan driva på substitution av farliga ämnen Tema Nord 2012.	Grundläggande styrmedel inom kemikaliekontrollen. Reglerna bygger på en global överenskommelse.	Reglerna införs stegvis fram till 2015.
EU:s förordning (EG) 1107/2009 om växtskyddsmedel	Skydda växter och växtprodukter utan oacceptabla risker för människor, djur och andra organismer i miljön.	Administrativt	Växtskyddsmedel används för att skydda växter och växtprodukter inom jord-, skogs- och trädgårdsbruk mot skadedjur, svampangrepp, konkurrerande växter m.m. Det finns regler om godkännandeförfarande av växtskyddsprodukter och endast sådana verksamma ämnen som EU har beslutat om får användas.	Trädde i kraft juni 2011		Grundläggande regler inom EU om växtskyddsmedel. Endast godkända växtskyddsprodukter får sättas ut på EU:s inre marknad.	Reglerna har nyligen trätt i kraft.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
EU:s Direktiv om 98/8/EG om utsläppande av biocider på marknaden, införlivat i svensk rätt genom förordning (2000:338) om biocider, och KIFS 2008:3 om bekämpningsmedel	Harmonisera den inre marknaden för biocid-produkter i EU och samtidigt säkerställa en hög skyddsnivå för människor, djur och miljö vid användning av biocidprodukter.	Administrativt	Reglerna om godkännandeförfarande av biocid-produkter omfattar bl.a. träskyddsmedel, myggmedel, rättbekämpningsmedel, båtbottnfärger. Endast sådana verksamma ämnen som EU har beslutat om får användas. <i>Genom EU:s nya biocidförordning införs regler om varor behandlade med biocider.</i>			Grundläggande regler inom EU om biocider. Endast godkända biocid-produkter får sättas ut på EU:s inre marknad.	Ny förordning om biocider beslutad i november 2011 och ska tillämpas från 2013-09-01.
EU:s förordning (EG) 1102/2008 om export och slutförvar av kvicksilver	Minskad användning och risker med kvicksilver, även utanför EU.	Administrativt	Kvicksilver och vissa kvicksilverföreningar och -blandningar får inte exporteras utanför EU. Krav inom EU på slutförvaring av kvicksilver.	Tillämpas från mars 2011			
EU:s förordning (EG) 689/2008 om export och import av farliga ämnen	Begränsa risker med kemikalier som exporteras från/ importeras till EU.	Administrativt	Genom förordningen införs Rotterdam konventionen (2004) i EU:s regelverk. <i>Se Internationella konventioner.</i>				
EU:s förordning (EG) 850/2004 om långlivade organiska föreningar	Begränsa användningen av ämnen som är mycket svårnedbrytbara.		Genom förordningen införs Stockholmskonventionen i EU:s regelverk. <i>Se Internationella konventioner.</i>				
EU:s Direktiv 2004/42/EG om flyktiga ämnen	Begränsa utsläpp av organiska flyktiga ämnen från vissa kemiska produkter.	Administrativt	Begränsning av halten flyktiga ämnen i vissa specifika färg- och lackprodukter.				
EU:s förordning (EG) 648/2004 om tvätt- och rengöringsmedel	Hindra utsläpp till vatten av svårnedbrytbara ämnen från tvätt-och rengöringsmedel.	Administrativt	Krav på nedbrytbarhet av tvättaktiva ämnen i tvätt- och rengöringsmedel, samt krav på innehållsinformation och märkning.	Tillämpas från okt 2005.	Utvärderingar finns, se EU Kommissionen /DG Enterprise.		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Direktiv 76/768/EEG om kosmetiska produkter	Kosmetiska och hygieniska produkter ska vara säkra att använda.	Administrativt	Begränsning av vissa kemiska ämnen i kosmetiska och hygieniska produkter samt krav på information om innehållsämnen.			Reglerna beaktar kemiska risker för hälsa, miljörisker omfattas inte.	EU:s förordning 1223/2009 tillämpas från 2013.
Miljöbalken (1998:808) kap 2 om Allmänna hänsynsregler och kap 14 om Kemiska produkter	Minska risker med kemikalier.	Administrativt	Grundläggande nationella regler om kemikaliekontroll. EU:s direktiv om bekämpningsmedel, kosmetiska produkter och andra kemikalier införlivas i svensk rätt genom förordningar under Miljöbalken.	1998			
Förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter Kemikalieinspektionens författningssamling (KIFS)	Inför EU:s direktiv som rör vissa krav på kemikalier i svensk rätt.	Administrativt	Regler om bl.a. kadmium, kvicksilver, klorerade lösningsmedel, tungmetaller i förpackningar och bly i ammunition.				
Lagstiftning – produkter/varor							
EU:s direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet	Konsumentprodukter ska inte orsaka skada på människors hälsa.	Administrativt	Ger möjlighet att ingripa mot konsumentprodukter som orsakar kemiska risker.			Reglerna beaktar kemiska risker för hälsa, miljörisker omfattas inte.	Revidering av direktivet pågår.
EU:s direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet	Begränsa risker vid användning av leksaker.		Reglerna omfattar vissa kemiska risker, bl.a. begränsning av vissa särskilt farliga ämnen, farliga metaller och parfymämnen. KemI är tillsynsmyndighet för kemiska risker i leksaker.	Tillämpas från juli 2011.			Nya regler har nyligen införts.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
EU:s direktiv 2002/95/EC om begränsning av användningen av vissa ämnen i elektriska och elektroniska produkter - RoHS	Mindre mängd farliga ämnen i elektronikavfall, säkrare arbetsmiljö.	Administrativt	Genom direktivet begränsas kadmium, bly, sexvärt krom och vissa klorerade flamskyddsmedel i nya elektriska/elektroniska produkter som släpps ut på marknaden. Direktivet införs i svensk rätt genom Förordningen 1998:944.	Tillämpas från 2005.	Utvärdering av EU 2008 inför revideringen av direktivet.	Har haft stor betydelse för utvecklingen globalt av elektr(on)iska produkter med mindre farliga kemikalier.	Nya regler beslutade: EU:s direktiv 2011/65/EU
EU:s direktiv 2002/96/EC om avfall från elektriska och elektroniska produkter, WEEE	Förebygga avfall från elektronik.	Administrativt	Ökar möjligheterna till återvinning och säkrare hantering av elektronikavfall.	Tillämpas från 2006	Utvärdering 2009, NV Rapport 5969.		
EU:s direktiv 2008/98/EG om avfall	Skydda miljö och hälsa genom att förebygga avfall och minska resursförbrukning, samt minska negativa effekter av avfallshantering.	Administrativt	Krav på avfallshantering och förebyggande av avfall.	Tillämpas från 2010		Förväntas leda till ökad återvinning av material, samt minskade avfallsmängder.	
Lagstiftning - kemikalier- miljö							
EU:s Ramdirektivet 2000/60 för vatten EU:s direktiv 2008/105/EG med gränsvärden för ämnen i vatten	Främja hållbar vattenanvändning, bl.a. genom minskade kemikalieutsläpp.	Administrativt	Ramdirektiv för skydd av vatten inom EU. Gränsvärden har fastställts för 33 prioriterade ämnen och 8 andra förorenande ämnen.	2000 2008			

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Internationella Konventioner							
Stockholmskonvention	Globala begränsningar av mycket långlivade organiska ämnen.	Administrativt	Reglerar 21 långlivade organiska ämnen. Införs i EU lagstiftning genom EU:s förordning 850/2004.	Trädde i kraft 2004.			
Baselkonventionen	Begränsa riskerna för fel hantering av farligt avfall.	Administrativt	Täcker in de långlivade organiska ämnen som omfattas av Stockholmskonventionen, när de blir avfall.	1989			
Rotterdamkonventionen	Möjliggör för länder att godta eller avslå import av kemikalier som är förbjudna eller strängt begränsade.	Administrativt	Konventionen omfattar 33 bekämpningsmedel och 11 industrikemikalier. Införs i EU lagstiftning genom EU:s förordning 689/2008.	Trädde i kraft 2004.			
Global överenskommelse om kemikaliehantering, SAICM	Mål och strategier för begränsning av kemiska risker för hälsa och miljö.	Administrativt	Överenskommelse under FN:s regi, Inte bindande för länderna.	2006			
Vägledning, branschdialoger							
PRIO webbaserad vägledning	Minskad användning av särskilt farliga ämnen.	Informativt	KemI tillhandahåller vägledning om möjligheterna att minska riskerna med särskilt farliga ämnen samt ger exempel på ämnen .		Utvärderades 200 KemI PM 3/09	PRIO är mycket uppskattat bland företag, myndigheter och organisationer.	Måsta löpande anpassas till ny lagstiftning och ny kunskap om ämnen.
Dialog med textilbranschen	Öka kunskapen inom branschen om kemiska risker och lagstiftning.	Informativt	Genom dialogen ökade textilbranschens kunskaper om kemikalier och regler.	2008	Utvärderades 2009, Rapport finns.	Dialogen uppskattades av branschen .	Nej

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Keml:s rekommendation om material till konstgräs	Stimulera företagets utveckling av material till konstgräs med bättre egenskaper än bildäcksgranulat.	Informativt	Genom att uppmärksamma risken för spridning av farliga ämnen från bildäcksgranulat kunde Keml driva på utvecklingen av andra material med mindre andel farliga ämnen.	2006	Rekommendationerna utvärderades 2007. Uppföljning av rekommendationerna 2011, rapport finns.	Rekommendationen påverkade produktutveckling och produktval för material till konstgräs, med relativt liten resursåtgång. (?)	
Information, kundkrav							
Offentlig upphandling	Krav från inköpare kan stimulera utveckling av produkter fria från farliga ämnen.	Informativt	Offentliga inköpare som ställer krav på kemikalieinnehåll i produkterna kan därmed driva på utvecklingen av produkter med mindre kemiska risker.		Potentialen för utbyte av vissa farliga ämnen är uppskattad, rapport från Miljöstyrningsrådet 2012.	Vissa juridiska oklarheter p.g.a. regelverket om offentlig upphandling.	Upphandlingsutredningen redovisar i juni 2012. http://upphandling.sutredningen.se
Positiv miljömärkning	Miljömärkning ger konsumenter och inköpare underlag för val av produkter med mindre miljöbelastning.	Informativt	Företag som har produkter/tjänster som uppfyller kriterierna för miljömärkning kan ansöka om licens för att använda positiv miljömärkning.	Svanen 1989 Blomma 2003		Framgångsrikt inom vissa produktgrupper/tjänstsektorer. Beroende av marknadens intresse.	

Bilaga 5: Skyddande ozonskikt - kartläggning av styrmedel

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Montrealprotokollet (Sveriges överenskommelse med främmande makter SÖ 1988:35, Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet)	Innehåller bindande överenskommelser mellan de undertecknande länderna att minska sitt användande och sin produktion av CFC och haloner	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5767-1.pdf	1988	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Montrealprotokollet har varit helt avgörande för möjligheten att nå miljökvalitetsmålet "Skyddande ozonskikt" Styrmedlet har fungerat bra och planenligt	
Rådets direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniskt avfall (WEEE)	Föra över ansvaret för insamling och återvinning av kasserade kylskåp och frysar från kommunerna till producenterna	Administrativt		2002	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Styrmedlet har i stort fungerat bra och planenligt. Det pågår dock en diskussion om att transportörer av kylskåp etc lastar på för mycket (får betalt per kylskåp) med följden att de går sönder och läcker.	
EU:s förordning 1005/2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet	Genomförande av Montrealprotokollet inom EU	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Produkter-och-avfall/Ozonnedbrytande-amnen/Internationella-overenskommelser-och-lagstiftning/EUs-regler/ http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5767-1.pdf	2009 (första förordningen kom 2000)	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Styrmedlet har fungerat bra och planenligt	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Plan- och bygglag SFS 2010:900	Styr bland annat omhändertagandet av farligt avfall vid rivning. I detta fall handlar det om ozonnedbrytande ämnen i isoleringsmaterial.	Administrativt		2010	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV).	De förslag till skärpning från Boverket (Avfallshantering inom bygg- och fastighetssektorn, Boverket, 2004) som stötts av både KEMI (Giffri miljö) och NV (Skyddande ozonskikt) anses vara omhändertaget i och med nya PBL. Hur det kommer att fungera i praktiken återstår dock att se. Freonåtervinnarna tar endast emot en liten mängd isoleringsmaterial	
Avfallsförordningen (SFS 2011:927)	Styr bland annat hur man ska ta om hand om freoner vid återvinning etc.	Administrativt		2011		Det kan finnas flera orsaker till att endast en liten andel av isolermaterialet med CFC återvinns. En sådan orsak kan vara att det kan vara svårt att i Avfallsförordningen tolka huruvida avfall innehållande CFC ska klassas som farligt avfall eller ej.	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Svensk förordning (2007:846) om ämnen som bryter ned ozonskiktet	Nationellt genomförande av Montrealprotokollet och komplement till EU förordningen	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Produkter-och-avfall/Ozonnedbrytande-amen/Internationella-overenskommelser-och-lagstiftning/Ozonforordningen---svenska-regler/ http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5767-1.pdf	2007 (första förordning en kom 2002)	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Styrmedlet har fungerat bra och planenligt	
SNFS 1992:16, Föreskrifter om kyl- och värmepumpanläggningar innehållande CFC, övriga CFC, haloner, HCFC och HFC ("Köldmediekungörelsen")	Fasa ut ozonnedbrytande ämnen från kyl- och värmepumpanläggningar	Administrativt		1992 (första föreskriften kom 1989)	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Styrmedlet har fungerat bra och planenligt	
SNFS 1993:7, Föreskrifter om brandsläckningsanordningar med halon	Fasa ut ozonnedbrytande ämnen från brandsläckningsanläggningar	Administrativt		1993	Fördjupad utvärdering 2003, 2007 och 2012 (NV). Utfasningen av ozonnedbrytande ämnen – en arbetsmodell att använda sig av? (SWECO)	Styrmedlet har fungerat bra och planenligt	

Bilaga 6: Säker strålmiljö - kartläggning av styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Bidrag till utrustning och ekonomisk ersättning för arbete med beredskap.	Stärka den nationella strålskyddsberedskapen.	Ekonomiskt	Styrmedlet syftar till att upprätthålla och utveckla system för tidig varning och kontinuerlig övervakning av strålningsnivån i Sverige samt att säkerställa att aktörerna i den nationella organisationen för expertstöd har den utrustning som krävs för att kunna utföra mät- och analysuppgifter vid olyckor och andra allvarliga händelser med radioaktiva ämnen. 2011 upprätthölls den befintliga förmågan genom förvaltning av det landsomfattande systemet med gammastationer samt systemet med sex luftfilterstationer.	2007-	System för tidig varning (gammastationer) är beslutat och genomfört. Rustning av mätberedskapen är beslutat och under genomförande. (Det är ett fortlöpande arbete att underhålla beredskapsnivån).	Styrmedlet har lett till att samtliga mätstationer är utbytta. Processen att upprätthålla och utveckla systemet pågår dock kontinuerligt.	Automatisering av systemet så att mätdata samlas in, verifieras, lagras och publiceras automatiskt.
Forskning om strålskydd.	Strålskydds-kompetensen i samhället utvecklas för att även på sikt kunna säkerställa att miljömålet uppnås.	Forskning och utveckling	Sedan SSM bildades 2008 har myndigheten fått ett tillskott till sin budget för strålskyddforskning. Budgeten har tidigare legat på ca 10Mkr. De medel som Formas utdelar är öronmärkta för att säkerställa grundforskning inom strålskydd. Medlen delas ut genom utlysningar. Första perioden (2008-2011) har genomförts. Under 2011 fanns inga utlysningar. Ny period påbörjades 2012.	2008-	Ingen uppföljning är gjord men enligt SSM borde den följas upp.	(-)Enligt SSMS forskningsstrategi 2010:03 har beloppen som delats ut varit för små för att vara effektiva. (-) Det har varit svårt att utvärdera projektet. (+)Forskarsamhället har formulerat projekten och därmed definierat forskningsbehoven.	Inga kända förändringar. SSM anger dock i sin forskningsstrategi att utlysning som metod för kompetensstöd bör användas restriktivt.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Föreskrift om lasrar (SSMFS 2008:14)	Reglera användandet av lasrar för medicinskt bruk, underhållning samt laserpekare.	Administrativt	Beskriver för vilka typer av lasrar och användningsområden som tillstånd och vilken utbildningsgrad som krävs för att få tillstånd att använda starka lasrar.	2008-	Tillsyn utförs av verksamheter och återkoppling till myndigheten sker i form av statistik över laserpekare som beslagtagits av rättväsendet.	Området för kosmetiska lasrar bedöms som relativt oreglerat vilket gäller generellt för kosmetiska behandlingar. (+) Minskar antalet ögonskador orsakade av lasrar.	Socialstyrelsen arbetar med en utredning där kosmetiska behandlingar ses över. Det är även en mindre ändring i föreskriften som är ute på remiss. Lagförslag finns för att förbjuda innehav av starka laserpekare (klass 3B och 4).
Informationskampanj om farorna med starka laserpekare på skolor	Minskning av den okontrollerade användningen av starka laserpekare.	Information	Informationsmaterial delas ut till elever där det informeras om farorna med starka laserpekare samt vilka skador det kan ge på dem som blir utsatta.	2011-	Beslutad och genomförd. Uppföljning har gjorts via enkät som skickats ut till skolorna.	Enkätundersökningen om hur informations-kampanjen tagits emot visade att den inte haft något genomslag. Få skolor gick ut med informationen till eleverna och informerade endast personalen. (-)Dåligt mottagande.	Förändring är inte aktuell.
Nationell avfallsplan för allt radioaktivt avfall	Säkerställa att allt radioaktivt avfall tas om hand på ett säkert sätt.	Administrativt	SSM har på uppdrag av regeringen tagit fram en nationell plan för allt radioaktivt avfall. Målet är att alla typer av avfall tas omhand på ett strålsäkert sätt.	2009-	SSM överlämnade 2009 den första versionen av den nationella planen för allt radioaktivt avfall till regeringen (SSM-rapport 2009:29).	I MKB 2011-09-26, bilaga till den nationella avfallsplanen, har det inte identifierats någon betydande negativ miljöpåverkan på nationell nivå.	Ingen känd förändring.
Tillsyn inom sjukvården	Öka tillsynen inom sjukvården genom att fastställa en tillsynsplan för sjukvården som sträcker sig mellan år 2009 och 2013.	Administrativt	Ökad satsning på tillsyn av strålsäkerhet i alla aspekter inom vården (patientskydd i vårdåtgärder, personalskydd och hantering av avfall).	2009-2013	Beslutad och under genomförande.	SSM har genomfört uppföljande inspektioner. Resultatet är inte sammanställt men myndigheten kan konstatera att det går att se förbättringar i strålsäkerheten hos flera landsting mellan det första inspektionstillfället och uppföljningsinspektionen.	SSM gör förändringar i tillsynsmetodiken genom att utforma verktyg för effektivare inspektioner. SSM planerar att skärpa tillsynen av vissa krav genom ett enkätutskick till tillståndshavare om hur de uppfyller kraven.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Allmänna råd om hygieniska riktvärden för ultraviolett strålning (SSMFS 2008:48)	Att minska befolkningens exponering för UV-strålning och därigenom minska antalet framtida hudcancerfall.	Administrativt	Hygieniska riktvärden och rekommendationer för UV-strålning syftar till att förebygga uppkomsten av akuta skador.	2008-	Beslutad och genomförd. Frågan drivs främst av Arbetsmiljöverket.	Används som riktlinjer för arbetsplatser. (+) Reglerar hur stor exponering av UV-strålning som får förekomma på arbetsplatser.	
Föreskrifter om solarier (SSMFS 2008:36)	Att minska exponeringen för UV-strålning.	Administrativt	Föreskrift finns sedan 2008 (SSMFS 2008:36). Föreskrifter för användandet av solarium som bland annat avråder personer under 18 år att sola i solarium.	2008-	Föreskrifterna är ute på remiss till 2012-03-12.	(+)Förbättrad kontroll av solarieverksamheter vilket minskat risken för uppkomst av hudskador. (+) Minskar UV-exponeringen för personer under 18 år.	
Information om UV-strålning	Att befolkningen slutar att bränna sig i solen. Att exponeringen för UV från solen och solarier minskar.	Information	Myndigheten arbetar med att informera allmänheten om riskerna med UV-strålning för att öka kunskapen. Broschyrmaterial och media används för att nå ut med information.		Information ges kontinuerligt. Uppföljning av styrmedlet saknas.	Efter att SSM bildades 2008 har få broschyrer givits ut. SSM har arbetat med en strategiplan för media som innebär att relevanta delar ur Vetenskapliga rådets årliga rapport publiceras i media inför större ledigheter. (+) Effektiv metod att via media nå ut till stora delar av befolkningen och vid rätt tidpunkt vilket får många att tänka till om sina solvanor.	Uppföljning av styrmedlet/åtgärden önskvärd, men detta är ej tidsbestämt.
Informationskampanjer om UV-strålning T ex. en distribuerad lärobok om solen till skolbarn.	Förändra barns beteende i solen.	Information	Boken "En bok om solen" delades ut till alla elever i förskolan och på lågstadiet.	2006-	Genomförd men ej uppföljd.	Effekterna av åtgärden är svårbedömd och behöver följas upp i framtiden. Kostnaden är ungefär 300 kkr per utskick, hittills har tre utskick gjorts. (+) När ut till alla skolbarn. (-) Osäkert utfall.	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Information i form av riktat utskick till landets kommuner om att stänga ner solarier som drivs på kommunernas egna anläggningar.	Minska exponeringen av UV-strålning från solarier i kosmetiskt syfte.	Information	SSM skickade ett brev till landets kommuner där de uppmanades att överväga att sluta med solarier i kommunala anläggningar som t.ex. simhallar.	2010-	Ett flertal av landets kommuner har valt att sluta erbjuda solariesolande på sina egna anläggningar, exempelvis Stockholm och Göteborg.	(+) Minskad exponering för UV-strålning från solarier. (-) Förlorade intäkter till kommunerna.	
Utbildning av vidareförmedlare	Att sprida kunskap om UV-strålningens negativa effekter på ett mer effektivt sätt.	Information	Utbildning av personer inom relevanta verksamheter som i sin tur vidareinformerar om farorna med exponering för UV-strålning.	2006-	Genomförs kontinuerligt. Ingen utvärdering är genomförd.	SSM samarbetar med Svenska Livräddningssällskapet som lär ut solvett till barn. Kostnaden för samarbetet med Svenska Livräddningssällskapet är ca 900 -1000 kkr/år. (+) Enkel metod för att få ut information till prioriterad målgrupp vid rätt tidpunkt. (+) Skapar en medvetenhet om att solen kan vara farlig redan i ung ålder. (-) Kostnader för att upprätthålla samarbetsavtalet.	
Allmänna råd om begränsning av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (SSMFS 2008:18)	Att skydda allmänheten från skadliga biologiska effekter vid exponering av elektromagnetiska fält.	Administrativt	I de allmänna råden består rekommendationerna dels av grundläggande begränsningar och dels av referensvärden. De grundläggande begränsningarna avser elektriska eller magnetiska fenomen inne i kroppen. Dessa kan vara svåra att mäta. Därför anges referensvärden i storheter som är mätbara i omgivningen. Referensvärdena säkerställer att de grundläggande begränsningarna inte överskrids.	2008-	Beslutad och genomförd. Ingen utvärdering har genomförts.	Den enda kända effekten av de allmänna råden är att exponeringsnivåerna för elektromagnetiska fält (EMF) i allmän miljö ligger långt under referensvärdena.	Kan behöva uppdateras om det kommer riktlinjer från EU-kommissionen om att justerade referensvärden om lågfrekventa fält från International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection (ICNIRP) ska införas i nationell lagstiftning.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält - en vägledning för beslutsfattare	Begränsa exponeringen av lågfrekventa magnetfält i bostadsbeståndet och på arbetsplatser för att minska risken för att människor eventuellt kan skadas.	Administrativt		1996-	Beslutad och genomförd, ej utvärderad.	(+) Ökad medvetenhet hos både myndigheter och allmänhet om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält.	Ingen känd förändring.
Skriftlig tillsynsvägledning	Att öka kompetensen för att regionalt och lokalt kunna bedöma åtgärder och informera om risker med EMF.	Information	SSM och Socialstyrelsen, i egenskap av tillsynsvägledare, tar fram en handbok för kommuner och länsstyrelserna om EMF och hälsa.	2011-	Styrmedlet beslutat 2011. Vägledningen tas fram 2012. Styrmedlet har inte utvärderats.	(+) Åtgärden bedöms leda till ökad kunskap och medvetenhet om EMF, vilket kan göra det lättare att hantera allmänhetens oro. (-) Innebär en kostnad för SSM i form av arbetsinsatser.	Ingen känd förändring.

Bilaga 7: Ingen övergödning - kartläggning av styrmedel

Administrativa styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Konventioner							
Helsingfors-konventionen (HELCOM)	Skydd av den marina miljön i Östersjöområdet (inkl. Öresund och Kattegatt)	administrativt	Inom HELCOM har länderna satt upp fyra mål: eliminerad övergödning, reducerad påverkan av miljögifter, god miljöstatus för Östersjöns biodiversitet samt miljövänlig sjöfart. Inom HELCOM har man beslutat om Baltic Sea Action Plan (BSAP) med målet att god ekologisk status ska nås genom nationella åtgärdsprogram inom fyra prioriterade områden: övergödning, farliga ämnen, biologisk mångfald, sjöfartens miljöproblem.	2000			
Oslo-Paris konventionen (OSPAR)	Skydd av den marina miljön i Nordostatlanten	administrativt	Inom OSPAR arbetar man med frågor kring övergödning, farliga ämnen, radioaktiva ämnen, offshoreverksamhet i olje- och gasindustrin, marin biodiversitet, samt övervakning och bedömning av tillståndet i den marina miljön.	1998			
Förenta Nationernas luftvårds-konvention (CLRTAP)	minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar	administrativt	Under FN:s luftvårdskonvention samarbetar Europa, USA, Kanada samt länderna i Kaukasus och Centralasien för att minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar. I åtta olika protokoll har flertalet berörda länder åtagit sig att begränsa utsläppen av bland annat svavel, kväveoxider, tungmetaller och flyktiga organiska föreningar. Ett av protokollen är Göteborgsprotokollet som fastställer nationella utsläppstak som skulle uppnås till 2010 för svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska ämnen och ammoniak. Protokollet trädde i kraft 2005.	1979			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Konventionen för förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL)	Förhindra att fartyg förorenar miljön.	administrativt	Den reglerar bland annat hur fartyg ska vara konstruerade och hur transport av oljeprodukter och andra farliga kemikalier i bulk i fartyg ska gå till. MARPOL Annex VI innehåller villkor för svavelinnehåll i bunkerolja. Den innehåller också gränser för maximala utsläpp av kväveoxider m.m. Gränserna kommer kontinuerligt att skärpas. http://www.transportgruppen.se/templates/MultiMaster.aspx?id=31054	1978			
Våtmarks-konventionen (RAMSAR)	Målsättningen med konventionen är att skydda och bevara värdefulla våtmarksområden. Anledningen till att den bildades var i första hand oron över att många bestånd av änder, gäss och andra våtmarksfåglar minskade och att deras livsmiljö förstördes.	administrativt	I Sverige finns i dag drygt 50 stycken områden utpekade enligt Ramsarkonventionen.	1975			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
EU-direktiv							
Havsmiljödirektivet (2008/56/EG)	till 2020 ska medlemsländerna ha uppnått god miljöstatus i de europeiska havsområdena.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:164:0019:0040:SV:PDF	2008			
Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)	Detta ramdirektiv har flera mål, exempelvis att hindra och minska föroreningar, främja hållbar användning av vatten, skydda miljön, förbättra tillståndet för akvatiska ekosystem och mildra effekterna av översvämningar och torka. Dess yttersta mål är att uppnå en god ekologisk och kemisk status i alla EU:s vatten fram till 2015.	administrativt	Genom ramdirektivet för vatten inrättas en rättslig ram för att skydda och återställa rent vatten i hela EU och säkra en långsiktig och hållbar användning. För det första måste medlemsstaterna kartlägga och analysera de europeiska vattnen, uppdelade efter avrinningsområde och avrinningsdistrikt. Sedan antar de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som är lämpliga för respektive vattenförekomst. http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/WN9-Framework-SV.pdf	2000	Naturvårdsverket (2010) Vatten av god kvalitet kräver samverkan, En utvärdering av samverkan mellan Naturvårdsverket och vattenmyndigheterna, rapport 6360		
EU:s utsläppstakdirektiv (2001/81/EG)	Syftet med detta direktiv är att begränsa utsläppen av försurande och eutrofierande föroreningar och av ozonprekursorer för att i gemenskapen förbättra skyddet av miljön och människors hälsa mot risker för negativa verkningar från försurning, markeutrofiering och marknära ozon, och att närma sig de långsiktiga målen att inte överskrida de kritiska nivåerna och belastningarna och effektivt skydda alla människor mot de erkända hälsofaror som luftföroreningar innebär genom att fastställa nationella utsläppstak med åren 2010 och 2020 som riktmärken samt genomföra regelbunden översyn i enlighet med artiklarna 4 och 10.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:309:0022:0030:SV:PDF	2001			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Nitratdirektivet (91/67/EEG)	Minska föroreningen av vatten med nitrat från jordbruket.	administrativt	Medlemsstaterna ska identifiera vattenområden som riskerar att förorenas av nitrat. Områden som har avrinning till dessa vattenområden ska utses som nitratkänsliga områden. Jordbruk i nitratkänsliga områden ska genomföra olika åtgärder vid lagring av stallgödsel och spridning av gödselmedel. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0676:SV:HTML	1991			
Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG)	Syftet med direktivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av hopsamling, rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse samt rening och utsläpp av avloppsvatten från vissa industrisektorer	administrativt	medlemsstaterna ska investera i infrastruktur för hopsamling och rening av avloppsvatten i tätortsområden	1991			
Industriutsläppsdirektivet (EID) (2010/75/EU) om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning) (ersätter IPPC-direktivet mfl.)	I detta direktiv fastställs bestämmelser om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar som härrör från industriella verksamheter.	administrativt	Enligt IPPC-direktivet krävdes det ett tillstånd för industriverksamhet och jordbruk med hög föroreningspotential. Detta tillstånd fick bara beviljas om vissa miljökrav var uppfyllda. Företagen skulle själva ansvara för förebyggande och minskning av de föroreningar som de kan komma att orsaka. En av de viktigaste förändringarna av regleringen genom IED-direktivet är att bästa tillgängliga teknik-konceptet får en mer framskjuten roll än i det nuvarande IPPC-direktivet. För att förebygga, minska och i möjligaste mån eliminera föroreningar från industriella verksamheter förstärks genom IED åtgärderna för kontroll, övervakning och tillsyn. Vidare införs krav på vidtagande av åtgärder vid nedläggning av verksamhet.	2010			

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Badvattendirektivet (76/160/EEG) ändrat genom direktiv (2006/7/EG)	Direktivet syftar till att bevara, skydda och förbättra miljön och skydda människors hälsa genom att komplettera direktiv 2000/60/EG.	administrativt	http://badplatsen.smittskyddsinstitutet.se/text/Badvattendirektivet.pdf	2006			
Direktivet om miljökonsekvensbedömningar (85/337/EEG)	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985L0337:SV:HTML	1985			
Direktivet om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester, (2000/59/EG)	minska utsläppen till sjöss av fartygsgenererat avfall och lastrester, särskilt olagliga utsläpp, från fartyg som anlöper hamnar i gemenskapen, genom att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och lastrester och därigenom förbättra skyddet av den marina miljön	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:329:0033:0036:SV:PDF	2000			
DIREKTIV 2006/118/EG om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring (grundvattendirektivet)	1. Genom detta direktiv inrättas särskilda åtgärder i enlighet med artikel 17.1 och 17.2 i direktiv 2000/60/EG i syfte att hindra och reglera förorening av grundvatten.	administrativt	åtgärder omfattar särskilt följande: a) Kriterier för bedömning av god kemisk grundvattenstatus. b) Kriterier för identifiering och vändning av betydande och ihållande uppåtgående trender och för fastställande av utgångspunkter för att vända trender.	2006			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Rådets direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall	syfte att uppfylla de krav som ställs i direktiv 75/442/EEG, särskilt artiklarna 3 och 4 i detta, är detta direktivs mål att genom stränga operativa och tekniska krav på avfall och deponier tillhandahålla åtgärder, förfaranden och ledning för att förebygga eller så långt möjligt minska avfallsdeponeringens negativa effekter på miljön, särskilt när det gäller förorening av ytvatten, grundvatten, mark och luft, och på den globala miljön, inbegripet växthuseffekten, samt alla risker deponering av avfall kan medföra för människors hälsa, under deponins hela livscykel.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0031:SV:HTML	1999			
Direktiv 98/69/EG, skärps genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon	Direktivet/ förordningen syftar till att minska utsläpp av luftföroreningar från lätta vägfordon och fastställer skärpta krav för personbilar och lätta lastbilar/nyttfordon	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2007R0715:20080731:SV:PDF	1998 och 2007			
EU-direktiv (99/96/EG som ersatts med Dir 2005/55/EG) utsläpp av luftföroreningar från tunga fordon	I syfte att skydda miljön och folkhälsan införs skärpta krav för lastbilar och bussar samt med utvecklade tekniska krav (främst på NOx-katalysatorn) och metoder för tillsyn. Det slår fast krav för år 2000, 2005 och 2008 mm.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:0001:0163:SV:PDF	2005			
Direktiv 2000/25/EG (för traktorer).	Inriktat på åtgärder mot utsläpp (bl.a. NOx) av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:173:0001:0034:SV:PDF	2000			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
EG-förordningar							
Den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP)	Grunden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP (Common Agricultural Policy) lades 1957 i Romfördraget. Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken enligt fördraget är •att göra jordbruket effektivare •att garantera en rimlig levnadsstandard för lantbrukarna •att stabilisera marknaderna för jordbruksprodukter, det vill säga att minska effekterna av variationer i utbud och efterfrågan •att se till att befolkningen har tillräckligt med mat •att se till att konsumenterna får jordbruksprodukter till rimliga priser.	administrativt	Flera förordningar. 2003 års reform av den gemensamma jordbrukspolitiken inriktades på att anpassa politiken till konsumenternas efterfrågan och göra produktionen av jordbruksprodukter mer marknadsanpassad. Reformen innebar bland annat •att man införde gårdsstödet som EU betalar ut oberoende av vilka volymer som produceras, så kallat frikopplat stöd. •att olika krav om bland annat miljö, livsmedelssäkerhet, djurhälsa och markskötsel, så kallade tvärvillkor, måste uppfyllas för att stödet ska betalas ut. •att pengar omfördelas för att stärka miljö- och landsbygdsutveckling.	2007-2013	Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att förbättra miljön och landskapet, Elofsson K 2010. Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.
Förordning (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003 (sk Hälsokontrollen)		administrativt			Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av Hälsokontrollen Modellberäkningar av EU:s jordbruksreform 2008		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Lagar							
Miljöbalken	Miljöbalken skall tillämpas så att 1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, 2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, 3. den biologiska mångfalden bevaras, 4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och 5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.	administrativt	Kapitel 2,3,5,6,9,10,12,24	1999			
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rmp/sls/lag/20060412.htm	2007			
lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	Minska fartygs förorenade utsläpp och dumpning av avfall i vatten	administrativt	Obligatorisk avfallslämning till mottagningsanläggningar i hamn. Frivilligt för hamnen att införa avgift. Ingen differentiering	1981			
Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen	Syftar till att förebygga att bränsle till motorfordon eller utsläpp av förbrukat bränsle från motorfordon skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rmp/sls/lag/20011080.htm	2011			
Drivmedelslag (2011:319)(Har tillsammans med Avgasrening-lag (2011:318) ersatt Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen)	Har som syfte att förebygga att bränslen avsedda för motordrift skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	Lagen innehåller bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1) http://www.notisum.se/rmp/sls/lag/20110319.htm	2011			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Förordningar							
Havsmiljöförordning (2010:1341)	Implementering av havsmiljödirektivet (2008/56/EG)	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20101341.htm	2010			
SFS 2004:660 Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	Implementering av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)	administrativt	Förordningen innehåller bland annat regler om föreskrifter om miljökvalitetsnormer för vattenförekomster.	2004			
Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion		administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20070825.htm	2008			
Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd		administrativt	1 § Denna förordning gäller miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken. 5 § Det är förbjudet att, om verksamheten eller åtgärden har beteckningen A eller B i bilagan till denna förordning, utan tillstånd enligt miljöbalken 1. anlägga eller driva fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet, 2. släppa ut avloppsvatten, eller 3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen	1999			
Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980905.htm	1999			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll		administrativt	Gäller bland annat för den som yrkesmässigt bedriver verksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9:e kapitlet miljöbalken	1999			
Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket	Miljöhänsyn i jordbruket vid bl.a. gödselhantering. Implementering av nitratdirektivet.	administrativt	1 § Denna förordning gäller miljöhänsyn i jordbruket enligt 12 kap. miljöbalken. I denna förordning fastställs bl.a. vilka områden som ska vara nitratkänsliga områden, bestämmelser om lagring stallgödsel och ett bemyndigande till Jordbruksverket att utfärda föreskrifter om försiktighetsmått vid spridning av gödsel.	1999			

Ekonomiska styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
EG-förordningar							
FÖRORDNING (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003		ekonomiskt	I denna förordning fastställs a) gemensamma bestämmelser om direktstöd, b) ett inkomststöd för jordbrukare (nedan kallat systemet med samlat gårdsstöd), c) ett förenklat inkomststödsystem av övergångskaraktär för jordbrukare i de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g (nedan kallat systemet för enhetlig arealersättning), d) stödsystem för jordbrukare som producerar ris, stärkelsepotatis, proteingrödor, nötter, utsäde, bomull, socker, frukt och grönsaker, får- och getkött samt nöt- och kalvkött, e) ett ramverk som gör det möjligt för de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g att komplettera direktstöden.	2009	Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av Hälsokontrollen – Modellberäkningar av EU:s jordbruksreform 2008 Rapport 2011:26, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461		
FÖRORDNING (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU)	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för markförvaltning förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten. Kopplat till stöden finns tvärvillkor som syftar till att bidra till en långsiktigt hållbar jordbruksproduktion, bevara jordbruksmarken i gott skick, förbättra miljö och djurskydd, minska smittspridning och att konsumenterna ska få tillgång till säkrare livsmedel	ekonomiskt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:277:0001:0040:SV:PDF	2005	Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013, Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att förbättra miljö och landskapet, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbruks-politik Syntes av 18 rapporter rapport 6461, Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av tvärvillkoren, rapport 2011:5		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Lagar							
Miljöbalken, 30 kap Miljösanktionsavgift		ekonomiskt	1 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en särskild avgift (miljösanktionsavgift) ska betalas av den som 1. påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig eller anmälningspliktig enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, utan att tillstånd har getts eller anmälan har gjorts, 2. åsidosätter villkor eller andra bestämmelser i ett tillstånd som har beslutats med stöd av denna balk eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller 3. åsidosätter andra bestämmelser i denna balk, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken eller bestämmelser i EU- förordningar inom balkens tillämpningsområde.	1999			
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)		ekonomiskt	Skatter och avgifter liknande som i lag från 1970. Avgift får bestämmas som anläggningsavgifter och bruksavgifter	2007			
Energi, miljö- och fordonsrelaterade skatter	Minska luftutsläpp	ekonomiskt		olika årtal			
Lag (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion	minskade utsläpp av kväveoxider från större förbränningsanläggningar	ekonomiskt	omfattar förbränningsanläggningar med pannor som producerar mer än 25 GWh per år. Avgiften introducerades 1992 och uppgår idag till 50 kronor per kilo utsläppta kväveoxider. Större delen av de inbetalda avgifterna återbetalas av staten till de avgiftsskyldiga i proportion till deras andel av den sammanlagda förbrukade energiproduktionen.	1992	Styrmedlet kommer att utvärderas av Naturvårds-verket under 2012. http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/ISBN1/5300/91-620-5335-3/ , Elofsson K (2010) Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2 , http://ideas.repec.org/p/rff/dpaper/dp-08-02.html		

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	Minska fartygs förorenade utsläpp och dumpning av avfall i vatten	ekonomiskt	Obligatorisk avfallslämning till mottagningsanläggningar i hamn. Frivilligt för hamnen att införa avgift. Ingen differentiering	1981			
67 kap. 13 a § inkomstskattelagen (1999:1229): HUS-avdrag	Kan användas för att förbättra status på enskilda avloppsanläggningar	ekonomiskt	Avdrag för arbetskostnad i samband med installation av nya enskilda avlopp. ca 300.000 fastigheter klarar inte lag för enskilda avlopp (utav ca 700.000 fastigheter) på längre gående rening än slamavskiljning	2009			
Skattenedsättning alkylatbensin (SFS 2011:319)	Begränsa föroreningar från fritidsbåtar	ekonomiskt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2011%3A319	2011			
Nationella förordningar							
förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevärden	Stärka den biologiska mångfalden och möjligheterna till fiske	ekonomiskt	bildande eller ombildande av fiskevårdsområden, fisketillsyn, utsättning av fisk, insatser för att bevara hotade fiskarter och -stammar, biotopvård och annat främjande av den biologiska mångfalden	1998			
förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-bidrag)	minska belastning av haven med växtnärsämnen och stärka den biologiska mångfalden	ekonomiskt	Tex stöd för anläggning av våtmarker	2009			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Förordning (2007:481) om stöd för landsbygds-utvecklingsåtgärder	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för markförvaltning förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten.	ekonomiskt	Miljöersättningen lämnas bland annat för åtgärder för minskat kväveläckage och skapande eller skötsel av skyddszoner vid vatten	2007	Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461, SLU (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.
Förordning (1997:1121) om farledsavgift	Genomföra miljöförbättrande åtgärder i fartyg	ekonomiskt	Fartyg som installerat utrustning för reduktion av utsläppen av kväveoxid erhåller en rabatt på den bruttodräktighetsbaserade farledsavgiften. Denna ges enligt en linjär skala som startar vid en utsläppsnivå om 10 g/kWh och går ner till under 0,4 g/kWh där fartyg är helt befriade från bruttodräktighetsbaserad farledsavgift.	1998	http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6374-0.pdf , Regeringskansliet genomförde t.ex. en översyn vilken bl.a. framgår i Ds 2003:41 . SIKÅ-pm 2010:1		
75 § andra stycket Luftfartsförordning (1986:171) (ersatt med (2010:770)):Miljö-differentierade landningsavgifter	Minska utsläpp på svenska statliga flygplatserna främst av kväveoxider och kolväten.	ekonomiskt	Landningsavgifterna i Sverige är differentierade utifrån flygplanets utsläpp av kväveoxider och kolväten. Styrmedlet designades så att intäkterna från miljöavgifterna skulle täcka Luftfartsverkets kostnader för den pågående bullerisoleringen av fastigheter kring flygplatserna. Mer information finns t.ex. på sid. 206ff i http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5616-6.pdf	1986	http://www.vti.se/en/publications/pdf/swedish-airports-and-marginal-cost-pricing.pdf		
Förordning (1998:950) om miljöstraffavgifter		ekonomiskt	1 § Miljöstraffavgift enligt 30 kap. miljöbalken skall tas ut för de överträdelser och med de belopp som anges i bilagan till denna förordning.	1999			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Frivilliga ekonomiska styrmedel							
Reducerad hamnavgift	Gynna fartyg med låg miljöbelastning	ekonomiskt	Ett flertal svenska hamnar har infört rabatter på sina hamnavgifter, utgående från miljöskyddsåtgärder som minskade utsläpp av kväveoxider och svavel. Rabatter ges sådana fartyg som vidtagit åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider och/eller svavel.		Se t.ex. NV rapport 6374, SIKA-pm 2010:1, http://mariterm.se/download/Rapporter/sma_miljodiff.pdf		

Information

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Rådgivning, utbildning, information		information	Text Handböcker, vägledning/rådgivning, allmänna råd, kunskapssammanställningar, informationsbroschyrer				
Greppa näringen	Minska växtnäringssläckage från jordbruksmark	information	En del av landsbygdsprogrammet	2001	http://www.greppa.nu/skrifter/resultatrapporter.4.32b12c7f12940112a7c800027063.html		

Bilaga 8: Levande sjöar och vattendrag - kartläggning av styrmedel

Administrativa styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Konventioner/ Internationella överenskommelser								
Konventionen om biologisk mångfald (CBD)	tre mål: bevarandet av den biologiska mångfalden , ett hållbart nyttjande av de biologiska resurserna ,ett rättvist utnyttjande av jordens resurser	administrativt	http://www.cbd.int/	1993				Övergödning, Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter
Förenta Nationernas luftvårdskonvention (CLRTAP)	minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar	administrativt	Under FN:s luftvårdskonvention samarbetar Europa, USA, Kanada samt länderna i Kaukasus och Centralasien för att minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar. I åtta olika protokoll har flertalet berörda länder åtagit sig att begränsa utsläppen av bland annat svavel, kväveoxider, tungmetaller och flyktiga organiska föreningar. Ett av protokollen är Göteborgsprotokollet som fastställer nationella utsläppstak som skulle uppnås till 2010 för svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska ämnen och ammoniak. Protokollet trädde i kraft 2005.	1979				Övergödning, försurning
Konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (CITES)	Säkra att internationell handel med djur och växter som tillhör utrotningshotade arter inte riskerar deras överlevnad	administrativt	Konventionen har regler för den internationella handeln med exemplar av hotade arter och den delar in arterna i tre bilagor, I-III, beroende på behovet av skydd. Arter i bilaga I har det starkaste skyddet och handel med dessa är i det närmaste förbjuden. Regleringen gäller för handel inom och mellan de länder som anslutit sig till konventionen.	1975				Överfiske, Främmande arter

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Stockholmskonventionen	Skydda människors hälsa och miljön mot ämnen som ansamlas i människan och i miljön under lång tid även långt ifrån de platser där de producerats eller använts.	administrativt	Dessa så kallade POPs-ämnen (Persistent Organic Pollutants) är långlivade organiska föroreningar som kan ge upphov till effekter som cancer, reproduktions- och utvecklingsstörningar.	2004				Farliga och förorenande ämnen
SAICM - Strategic Approach to International Chemicals Management	syftar till att följa och driva på för de åtgärder som behövs för att nå målet att kemikalier senast till år 2020 produceras och används på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljön blir så begränsade som möjligt.	administrativt	http://www.saicm.org/index.php?q=h&content=home	2006				Farliga och förorenande ämnen
Rotterdamkonventionen		administrativt	Rotterdamkonventionen gör det möjligt för länder att i förväg få uppgifter om import av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel som är förbjudna eller strängt begränsade att använda i ett antal länder och att besluta om att antingen godkänna eller avslå import.	2004				Farliga och förorenande ämnen
Baselkonventionen	Begränsa riskerna för fel hantering av farligt avfall	administrativt	Täcker in de långlivade organiska ämnen som omfattas av stockholmskonventionen när de blir avfall	1992				Farliga och förorenande ämnen
Bonnkonventionen om migrerande arter	Främja och gemensamt stödja förslag om skydd och vård av flyttande arter.	administrativt	Syftet med denna konvention är att främja och gemensamt stödja förslag om skydd och vård av flyttande arter.	1979				Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk påverkan, Bifångster
Våtmarkskonventionen (RAMSAR)	Målsättningen med konventionen är att skydda och bevara värdefulla våtmarksområden. Anledningen till att den bildades var i första hand oron över att många bestånd av änder, gäss och andra våtmarksfåglar minskade och att deras livsmiljö förstördes.	administrativt	I Sverige finns i dag drygt 50 stycken områden utpekade enligt Ramsarkonventionen.	1975				Övergödning, ohållbar exploatering, fysisk påverkan

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Europeiska landskapskonventionen	Konventionen syftar bl.a. till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets medverkan i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid. Den gäller alla nivåer i samhället och alla som arbetar med landskapet.	administrativt	Det är en regional konvention för Europa som innebär att slå vakt om och erkänna betydelsen av det omgivande landskapet.	2011				Alla miljöproblem
Europakonventionen till skydd för det arkeologiska kulturarvet (Maltakonventionen och Valettkonventionen)	Syftet med den (reviderade) konventionen är att skydda det arkeologiska kulturarvet som en källa till det Europeiska kollektiva minnet och som ett instrument för historiska och vetenskapliga studier	administrativt	http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/143.htm	1992				Förlust av kulturhistoriska värden
EU-direktiv								
Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)	Detta ramdirektiv har flera mål, exempelvis att hindra och minska föroreningar, främja hållbar användning av vatten, skydda miljön, förbättra tillståndet för akvatiska ekosystem och mildra effekterna av översvämningar och torka. Dess yttersta mål är att uppnå en god ekologisk och kemisk status i alla EU:s vatten fram till 2015.	administrativt	Genom ramdirektivet för vatten inrättas en rättslig ram för att skydda och återställa rent vatten i hela EU och säkra en långsiktig och hållbar användning. För det första måste medlemsstaterna kartlägga och analysera de europeiska vattnen, uppdelade efter avrinningsområde och avrinningsdistrikt. Sedan antar de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som är lämpliga för respektive vattenförekomst. http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/WN9-Framework-SV.pdf	2000	Naturvårdsverket (2010) Vatten av god kvalitet kräver samverkan, En utvärdering av samverkan mellan Naturvårdsverket och vattenmyndigheterna, rapport 6360			Övergödning, Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Översvämningsdirektivet (2007/60/EEG)	Syftet med detta direktiv är att upprätta en ram för bedömning och hantering av översvämningsrisker i syfte att minska de ogynnsamma följderna för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet i samband med översvämnningar i gemenskapen	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:SV:PDF	2007				Farliga och förorenande ämnen, klimatförändringar, förlust av kulturhistoriska värden, ohållbar exploatering
Direktivet om vilda fåglar (79/409/EEG)	skydda, förvalta och kontrollera samtliga vilda fågelarter som förekommer naturligt inom medlemsländernas europeiska territorium - inklusive dessa fåglars ägg, bon och livsmiljöer, reglera exploateringen av dessa arter.	administrativt	Medlemsländerna ska också skydda, bevara och återställa biotoper och livsmiljöer för dessa fåglar genom att avsätta skyddade områden, underhålla livsmiljöerna, återställa förstörda biotoper, skapa nya biotoper.	1979				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk påverkan
Direktivet om livsmiljö (92/43/EEG) (art- och habitatdirektivet)	bidra till att den biologiska mångfalden bibehålls i medlemsländerna genom att en gemensam ram fastställs för bevarande av livsmiljöer för växter och djur som är av gemenskapsintresse	administrativt	Genom "habitatdirektivet" inrättas det europeiska ekologiska nätverket som kallas Natura 2000. Nätverket är det största ekologiska nätverket i världen. Det består av särskilda bevarandeområden, som utses av medlemsländerna enligt bestämmelserna i direktivet. Dessutom inkluderar det särskilda skyddsområden som upprättats enligt "fågeldirektivet" 2009/147/EG.	1992				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk påverkan
Direktivet om avloppsslam (86/278/EEG)	Syftet med detta direktiv är att reglera användningen av avloppsslam i jordbruket, så att skadliga effekter på mark, vegetation, djur och människor hindras samtidigt som en riktig användning av slammet uppmuntras.	administrativt	Direktivet sätter gränsvärden för tungmetallhalten i slam och i jord som innehåller slam.	1986				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Nitratdirektivet (91/67/EEG)	Minska föroreningen av vatten med nitrat från jordbruket.	administrativt	Medlemstaterna ska identifiera vattenområden som riskerar att förorenas av nitrat. Områden som har avrinning till dessa vattenområden ska utses som nitratkänsliga områden. Jordbruk i nitratkänsliga områden ska genomföra olika åtgärder vid lagring av stallgödsel och spridning av gödselmedel. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0676:SV:HTML	1991				Övergödning
Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG)	Syftet med direktivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av hopsamling, rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse samt rening och utsläpp av avloppsvatten från vissa industrisektorer	administrativt	medlemsstaterna ska investera i infrastruktur för hopsamling och rening av avloppsvatten i tätortsområden	1991				Övergödning
Industriutsläppsdirektivet (EID) (2010/75/EU) om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning) (ersätter IPPC-direktivet mfl.)	I detta direktiv fastställs bestämmelser om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar som härrör från industriella verksamheter.	administrativt	Enligt IPPC-direktivet krävdes det ett tillstånd för industriverksamhet och jordbruk med hög föroreningspotential. Detta tillstånd fick bara beviljas om vissa miljökrav var uppfyllda. Företagen skulle själva ansvara för förebyggande och minskning av de föroreningar som de kan komma att orsaka. En av de viktigaste förändringarna av regleringen genom IED-direktivet är att best available technique-konceptet får en mer framskjuten roll än i det nuvarande IPPC-direktivet. För att förebygga, minska och i möjligaste mån eliminera föroreningar från industriella verksamheter förstärks genom IED åtgärderna för kontroll, övervakning och tillsyn. Vidare införs krav på vidtagande av åtgärder vid nedläggning av verksamhet.	2010				Övergödning, Farliga och förorenande ämnen
Dricksvattendirektivet 80/778/EEG, ändrat genom direktiv 98/83/EG	Syftet med detta direktiv är att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:SV:PDF	1980				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Badvattendirektivet (76/160/EEG) ändrat genom direktiv (2006/7/EG)	Direktivet syftar till att bevara, skydda och förbättra miljön och skydda människors hälsa genom att komplettera direktiv 2000/60/EG.	administrativt	http://badplatsen.smittskyddsinstitutet.se/text/Badvattendirektivet.pdf	2006				Övergödning, Farliga och förorenande ämnen
Direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (Prioämnesdirektivet)	I detta direktiv fastställs miljökvalitetsnormer för prioriterade ämnen och vissa andra förorenande ämnen enligt artikel 16 i direktiv 2000/60/EG, i syfte att uppnå en god kemisk ytvattenstatus och i enlighet med målen och bestämmelserna i artikel 4 i det direktivet.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0084:0097:SV:PDF	2008				Farliga och förorenande ämnen
direktiv (78/659/EEG) om kvaliteten på sådant sötvatten som behöver skyddas eller förbättras för att upprätthålla fiskbestånden		administrativt	http://www.vattenmyndigheterna.se/SectionDocuments/sv/bottenviken/beslut-fp/redovisning-av-register-over-skyddade-omraden/Direktiv_Fiskvatten.pdf	1978				Försurning, farliga och förorenande ämnen
direktiv(79/923/EG)om kvalitetskrav för skaldjursvatten		administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0923:SV:HTML	1979				Försurning, farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Direktivet om miljökonsekvensbedömningar (85/337/EEG)	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985L0337:SV:HTML	1985				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter
Direktivet om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, (2005/35/EG)	Syftet med detta direktiv är att i gemenskapslagstiftningen införliva internationella normer för föroreningar orsakade av fartyg och se till att de personer som är ansvariga för olagliga utsläpp omfattas av lämpliga sanktioner i enlighet med vad som avses i artikel 8 för att förbättra sjösäkerheten och stärka skyddet av den marina miljön mot föroreningar orsakade av fartyg	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0035:SV:HTML	2005				Farliga och förorenande ämnen
Direktivet om flyktiga organiska ämnen (1999/13/EG och 2004/42/EG)	Syftet med detta direktiv är att begränsa den totala halten av flyktiga organiska föreningar (nedan även kallade "VOC") i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparations-lackering för att förebygga eller minska luftföroreningar till följd av flyktiga organiska föreningars bidrag till bildning av troposfäriskt ozon.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0087:0096:SV:PDF	1999				Farliga och förorenande ämnen

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Direktivet om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester, (2000/59/EG)	minska utsläppen till sjöss av fartygsgenererat avfall och lastrester, särskilt olagliga utsläpp, från fartyg som anlöper hamnar i gemenskapen, genom att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och lastrester och därigenom förbättra skyddet av den marina miljön	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:329:0033:0036:SV:PDF	2000				Farliga och förorenande ämnen
Direktiv 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Seveso II-direktivet)	förebygga allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och att begränsa följderna av dem för människor och miljö, så att höga skyddsnivåer kan säkerställas konsekvent och effektivt i hela gemenskapen.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0097:0105:SV:PDF	1996				Farliga och förorenande ämnen
avfallsdirektiv (2008/98/EG)	I detta direktiv fastställs åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning.	administrativt	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Produktioner-och-avfall/Avfall/Lagar-och-regler-om-avfall/EUs-nya-avfallsdirektiv/	2008				Farliga och förorenande ämnen
Direktiv (2006/118/EG) av den 12 december 2006 om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring (Grundvattendirektivet)	1. Genom detta direktiv inrättas särskilda åtgärder i enlighet med artikel 17.1 och 17.2 i direktiv 2000/60/EG i syfte att hindra och reglera förorening av grundvatten.	administrativt	åtgärder omfattar särskilt följande: a) Kriterier för bedömning av god kemisk grundvattenstatus. b) Kriterier för identifiering och vändning av betydande och ihållande uppåtgående trender och för fastställande av utgångspunkter för att vända trender.	2006				Övergödning, farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Rådets direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall	syfte att uppfylla de krav som ställs i direktiv 75/442/EEG, särskilt artiklarna 3 och 4 i detta, är detta direktivs mål att genom stränga operativa och tekniska krav på avfall och deponier tillhandahålla åtgärder, förfaranden och ledning för att förebygga eller så långt möjligt minska avfallsdeponeringens negativa effekter på miljön, särskilt när det gäller förorening av ytvatten, grundvatten, mark och luft, och på den globala miljön, inbegripet växthuseffekten, samt alla risker deponering av avfall kan medföra för människors hälsa, under deponins hela livscykel.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0031:SV:HTML	1999				Farliga och förorenande ämnen, övergödning, klimatförändringar
Direktiv 98/69/EG, skärps genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon	Direktivet/ förordningen syftar till att minska utsläpp av luftföroreningar från lätta vägfordon och fastställer skärpta krav för personbilar och lätta lastbilar/nyttfordon	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2007R0715:20080731:SV:PDF	1998 och 2007				Övergödning, försurning
EU-direktiv (99/96/EG som ersatts med Dir 2005/55/EG) utsläpp av luftföroreningar från tunga fordon	I syfte att skydda miljön och folkhälsan införs skärpta krav för lastbilar och bussar samt med utvecklade tekniska krav (främst på NOx-katalysatorn) och metoder för tillsyn. Det slår fast krav för år 2000, 2005 och 2008 mm.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:0001:0163:SV:PDF	2005				Övergödning, försurning
Direktiv 2000/25/EG (för traktorer).	Inriktat på åtgärder mot utsläpp (bl.a. NOx) av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:173:0001:0034:SV:PDF	2000				Övergödning, försurning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
EG-förordningar								
Den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP)	Grunden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP (Common Agricultural Policy) lades 1957 i Romfördraget. Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken enligt fördraget är att göra jordbruket effektivare, att garantera en rimlig levnadsstandard för lantbrukarna, att stabilisera marknaderna för jordbruksprodukter, det vill säga att minska effekterna av variationer i utbud och efterfrågan, att se till att befolkningen har tillräckligt med mat, att se till att konsumenterna får jordbruksprodukter till rimliga priser.	administrativt	Flera förordningar. 2003 års reform av den gemensamma jordbrukspolitiken inriktades på att anpassa politiken till konsumenternas efterfrågan och göra produktionen av jordbruksprodukter mer marknadsanpassad. Reformen innebar bland annat •att man införde gårdsstödet som EU betalar ut oberoende av vilka volymer som produceras, så kallat frikopplat stöd. •att olika krav om bland annat miljö, livsmedelssäkerhet, djurhälsa och markskötsel, så kallade tvärvillkor, måste uppfyllas för att stödet ska betalas ut. •att pengar omfördelas för att stärka miljö- och landsbygdsutveckling.	flera årtal	Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att förbättra miljön och landskapet, Elofsson K 2010. Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461		En ny jordbrukspolitik ska träda i kraft 2014	Övergödning, ohållbar exploatering, fysisk påverkan, farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003 (sk Hälsokontrollen)		administrativt		2009	Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av Hälsokontrollen Modellberäkningar av EU:s jordbruksreform 2008			Övergödning, ohållbar exploatering, fysisk påverkan, farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Förordning EG 2371/2002 om bevarande och hållbart nyttjande av fiskeresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken	Anger mål för fiskeripolitiken och de verktyg som ska användas för att nå målen (Påverkar förvaltning av lax och ål)	administrativt	Inkluderar bland annat krav på förvaltningsplaner, regionala rådgivande nämnder (RAC:s), kontroll av fisket, ramar för Europeiska fiskefonden	2002	EU-kommissionen (2008) A diagnosis of the EU fisheries sector Commission staff working paper, Ej publicerad. Tillgänglig på www.cfp-reformwatch.eu , EU-kommissionen. 2009. Green paper. On the future of the common fisheries policy. COM (2009)163 final, EU-kommissionen 2011. IMPACT ASSESSMENT Accompanying Commission proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Common Fisheries Policy [repealing Regulation (EC) N° 2371/2002] COMMISSION STAFF WORKING PAPER SEC(2011) 891		En ny fiskeripolitik ska träda i kraft 2013	Överfiske, fysisk påverkan, bifångster, förlust av kulturhistoriska värden
förordning (EG) nr 1100/2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål	Bevara beståndet av europeisk ål	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:248:0017:0023:SV:PDF	2007				Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan.
Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006	Skydda konsumenter och miljön från farliga kemikalier.	administrativt	Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006 handlar om registrering, utvärdering, tillståndsprövning och begränsning av kemiska ämnen och ersätter stora delar av tidigare kemikalierregler.	2006	EU-kommissionen rapporterar vart 5:e år om tillämpningen av REACH inom EU fr.o.m. 2012 (artikel 117)			Farliga och förorenande ämnen
EU:s förordning (EG) nr 1107/2009 om växtskyddsmedel	Säkerställa en hög skyddsnivå både för människors och djurs hälsa och för miljön samt att tillförsäkra jordbrukets konkurrenskraft. Förordningen syftar också att öka växtskyddsmedlens fria rörlighet och öka deras tillgänglighet i medlemsstaterna.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:0001:0050:SV:PDF	2009				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Förordning (EG) nr 1451/2007 om biocidprodukter	Syftet med denna förordning är att förbättra den fria rörligheten för biocidprodukter inom unionen samtidigt som en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och miljön säkerställs.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:325:0003:0065:SV:PDF	2007				Farliga och förorenande ämnen
förordning (EG) nr 1272/2008 klassificerings förordning (CLP)	Ett första steg mot att harmonisera klassificering och märkning globalt. Gemensamma internationella regler ska ge bättre skydd för hälsa och miljö och underlätta internationell handel med kemikalier.	administrativt	Ett system för märkning förpackning och klassificering av kemikalier	2008	Studie påvisar att klassificering av ämnen kan driva på substitution av farliga ämnen Tema Nord 2012			Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föreningar	miljöskydd och skyddet av människors hälsa	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0850R(01):SV:HTML	2004				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 689/2008 om export och import av farliga kemikalier	Främja delat ansvar och insatser i samarbete mellan parterna inom internationell handel med farliga kemikalier för att skydda människors hälsa och miljön från potentiella skador och bidra till en miljövänlig användning.	administrativt	http://www.kemi.se/sv/Innehall/Lagar-och-andra-regler/EU-forordningar/Export-och-import-av-farliga-kemikalier/	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 648/2004 - tvätt- och rengöringsmedel	trygga den inre marknaden för tvätt- och rengöringsmedel	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0648:20090627:sv:PDF	2004				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
förordning (EG) nr 782/2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg	Syftet med denna förordning är att minska eller helt undanröja skadliga effekter för den marina miljön och människors hälsa orsakade av tennorganiska föreningar som fungerar som biocider i antifoulingssystem för fartyg som för en medlemsstats flagg eller som framförs under en medlemsstats myndighet, samt för fartyg, oberoende av vilken flagg fartyget för, som anlöper eller avgår från medlemsstaternas hamnar	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0782:SV:HTML	2003				Farliga och förorenande ämnen
förordning (EG) nr 417/2002 om ett påskyndat införande av dubbelskrov	Att påskynda övergången från oljetankfartyg med enkelskrov till fartyg med dubbelskrov eller motsvarande konstruktion.	administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/transport/waterborne_transport/124231_sv.htm	2002				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lagar								
Miljöbalken (1998:808)	Miljöbalken skall tillämpas så att 1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, 2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, 3. den biologiska mångfalden bevaras, 4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och 5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.	administrativt	Kapitel med koppling till Levande sjöar och vattendrag: kap 2 Allmänna hänsynsregler, kap 3 Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden, kap 4 Hushållning med mark och vatten kap 5 Miljö kvalitetsnormer, kap 6 Miljökonsekvensbeskrivningar, kap 7 Skyddade områden, kap 8 Särskilda bestämmelser om skydd av djur och växter, kap 9 Miljöfarlig verksamhet, kap 10 Verksamheter som kan orsaka miljöskada, kap 11 Vattenverksamhet, kap 12 Jordbruk och annan verksamhet, kap 14 Kemiska produkter och biotekniska organismer, kap 15 Avfall och producentansvar, kap 17 Regeringens tillåtlighetsprövning, kap 24 Tillstånds giltighet, omprövning	1999				Alla miljöproblem
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20060412.htm	2007				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, påverkan genom vattenuttag
Fiskelagen (1993:787):	Grundläggande lagstiftning för fiskets bedrivande och utsättning av fisk.	administrativt	Bla generella redskapsbegränsningar inom fritidsfisket, rätten att bedriva yrkesfiske, föreskriftsrätt när det gäller yrkesfiske (tex zonering) och utsättning av fisk. Redskapsbegränsningar i fisket, Yrkesfiskelicens, Fartygstillstånd, Reglering av redskapens utförande, Fredningsområden och fredningstider, Fiskefria områden, Tillstånd för odling/utsättning av fisk/skaldjur	1994	Fiskeriverket (2006) Effekter av fredningsområden på fisk och kräftdjur i svenska vatten		En ny fiskevårdslag planeras, bla publicerats SOU2010:42	Överfiske, bifångster, främmande arter, fysisk påverkan

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lag (1980:424) om åtgärder mot förorening av fartyg.	Förhindra utsläpp av förorenande ämnen	administrativt	I denna lag finns bestämmelser om förbud mot förorening från fartyg, mottagning av skadliga ämnen från fartyg, fartygs konstruktion, tillsyn och andra åtgärder för att förebygga eller begränsa förorening från fartyg samt om förundersökning vid brott mot bestämmelser i denna lag eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Ekonomiskt styrmedel: 8 kap vattenföroreningsavgift när förbud mot utsläpp av olja från fartyg som avses i 2 kap. 2 § har överträtts och utsläppet inte är obetydligt.	1981				Farliga och förorenande ämnen, övergödning
Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.	Genom kulturminneslagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornyfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.	administrativt	http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/lagar_och_ansvar/kulturminneslagen.html	1989	En översyn av kulturminneslagen pågår för närvarande. Uppdraget ska redovisas den 31 mars 2012.			Förlust av kulturhistoriska värden
Väglagen (1971:948) (kulturmiljöaspekterna)		administrativt	I den svenska Väglagen (1971:948) finns bestämmelser som reglerar allmänna vägars byggande, vägrätt, drift, säkerhet, förvaltning och indragning med mera	1972				Fysisk påverkan, Ohållbar exploatering, Förlust av kulturhistoriska värden
Plan- och bygglag (2010:900)	Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.	administrativt	Plan- och bygglagen reglerar bland annat användning av mark- och vattenområden och hur den byggda miljön skall utvecklas och bevaras.	2011	Vattenmyndigheten Södra Östersjön (2007)Den nya vattenförvaltningen - ett instrument i den kommunala planeringen			Fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, Förlust av kulturhistoriska värden

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Skogsvårdslag (1979:429)	Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen.	administrativt	Hänsyn till naturvärden, kulturmiljövärden och rennärigen. 30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötseln av skog, såsom i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av träd och trädsamlingar, gödsling, dikning och skogsbilvägars sträckning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om de åtgärder som ska vidtas för det fall föreskrifter enligt första stycket inte har följts. Bemyndigandena i första och andra styckena medför inte befogenhet att meddela föreskrifter som är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Lag (2010:930).	1980	Polytaxuppföljningen görs kontinuerligt med framförallt miljöhänsyn. Se Skogsstyrelsen, skogsstatistik årsbok			Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Övergödning
Lag (2001:1080) om motor-fordons avgasrening och motorbränslen	Syftar till att förebygga att bränsle till motorfordon eller utsläpp av förbrukat bränsle från motorfordon skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20011080.htm	2011				Övergödning, försurning, Farliga och förorenande ämnen
Drivmedelslag (2011:319)(Har tillsammans med Avgasrening-lag (2011:318) ersatt Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen)	Har som syfte att förebygga att bränslen avsedda för motordrift skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	Lagen innehåller bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1) http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20110319.htm	2011				Övergödning, försurning, Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordningar								
SFS 2004:660 Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	Implementering av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)	administrativt	Förordningen innehåller bland annat regler om föreskrifter om miljökvalitetsnormer för vattenförekomster.	2004				Övergödning, Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp
Artskyddsförordning (2007:845)	skydda vilt levande djur- och växtarter	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20070845.htm	2008				Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk påverkan, främmande arter
Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen		administrativt	1 § Denna förordning innehåller föreskrifter om 1. fiske och vattenbruk inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon, 2. fiske från svenska fartyg utanför Sveriges ekonomiska zon, 3. fiskerinäringens marknadsreglering, och 4. stöd till vattenbruket och fiskerinäringen.	1995			En ny fiskevårdslag planeras, bla publicerats SOU2010:42	Överfiske, bifångster, fysisk påverkan, främmande arter
Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd		administrativt	1 § Denna förordning gäller miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken. 5 § Det är förbjudet att, om verksamheten eller åtgärden har beteckningen A eller B i bilagan till denna förordning, utan tillstånd enligt miljöbalken 1. anlägga eller driva fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet, 2. släppa ut avloppsvatten, eller 3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen	1999				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, buller och andra störningar, främmande arter

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m.	Avsikten med byggnadsminnesförklaringen är att garantera ett långsiktigt bevarande och underhåll av hög kvalitet men även att tillgängliggöra byggnader och miljöer så att människor nu och i framtiden ska kunna få del av historiska kunskaper och upplevelser.	administrativt	Statliga byggnader och miljöer med kulturhistoriskt värde kan byggnadsminnesförklaras	1989				Förlust av kulturhistoriska värden
Förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m.	Allmänna bestämmelser om samråd m.m.	administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1988:1188	1989				Förlust av kulturhistoriska värden
Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980905.htm	1999				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter
Förordning (1998:901) om verksamhetsutörens egenkontroll		administrativt	Gäller bland annat för den som yrkesmässigt bedriver verksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9:e kapitlet miljöbalken	1999				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Skogsvårdsförordning (1993:1096)	Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen.	administrativt	Hänsyn till naturvärden, kulturmiljövärden och rennärigen. 30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötseln av skog, såsom i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av träd och trädsamlingar, gödsling, dikning och skogsbilvägars sträckning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om de åtgärder som ska vidtas för det fall föreskrifter enligt första stycket inte har följts. Bemyndigandena i första och andra styckena medför inte befogenhet att meddela föreskrifter som är så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Lag (2010:930).	1994				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
Avfallsförordning (2011:927)	skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning	administrativt	http://www.notisum.se/rmp/sls/lag/20110927.htm	2011	Regeringen har utsett en särskild utredare som ska göra en allmän översyn av avfallsområdet. Utredningen ska vara klar 1 juni 2012			Farliga och förorenande ämnen
Badvattenförordning (2008:218)	Identifiering, klassificering och kontroll av badvatten	administrativt	http://www.notisum.se/rmp/sls/lag/20080218.htm	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket	Miljöhänsyn i jordbruket vid bl.a. gödselhantering. Implementering av nitratdirektivet.	administrativt	1 § Denna förordning gäller miljöhänsyn i jordbruket enligt 12 kap. miljöbalken. I denna förordning fastställs bl.a. vilka områden som ska vara nitratkänsliga områden, bestämmelser om lagring stallgödsel och ett bemyndigande till Jordbruksverket att utfärda föreskrifter om försiktighetsmått vid spridning av gödsel.	1999				Fysisk påverkan, ohållbar exploatering, farliga och förorenande ämnen, förlust av kulturhistoriska värden, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads-misslyckande
förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer		administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20080245.htm	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2006:1010) om växtskyddsmedel.		administrativt	http://notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20061010.htm	2006				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2000:338) om biocidprodukter.		administrativt	http://notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20000338.htm	2000				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk och musselvatten	Införlivande av fiskvatten- och skaldjursvattendirektiv i svensk lagstiftning	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20010554.HTM	2001				Försurning, farliga och förorenande ämnen
Livsmedelsförordning (2006:804)		administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2006%3A813	2006				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion		administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20070825.htm	2008				Övergödning, Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp
Förordning(2004:989) om översyn av vissa miljöfarliga verksamheter		administrativt	Kopplat till IPPC-direktivet (2008/1/EG) (genom det tidigare direktivet 96/61/EG)	2005				Farliga och förorenande ämnen
Förordningen (2001:512) om deponering av avfall (deponeringsförordningen)	Syftet med förordningen är att förebygga och minska deponeringens negativa effekter på människors hälsa och miljön	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20010512.htm	2001	Naturvårdsverket (2010) Effekter av deponiförordningens införande En effektutvärdering rapport 6381			Farliga och förorenande ämnen, övergödning
förordning (2009:956) om översvämningsrisker	Införlivande av översvämningsdirektivet (2007/60/EG)	administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2009%3A956	2009				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, klimatförändringar, förlust av kulturhistoriska värden
Förordning (1998:1252) om områdesskydd		administrativt	Bestämmelser om skydd av områden enligt 7 kap. MB	1999				Fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, förlust av kulturhistoriska värden, buller, främmande arter

Ekonomiska styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
EG-förordningar								
FÖRORDNING (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003		ekonomiskt	I denna förordning fastställs a) gemensamma bestämmelser om direktstöd, b) ett inkomststöd för jordbrukare (nedan kallat systemet med samlat gårdsstöd), c) ett förenklat inkomststödsystem av övergångskaraktär för jordbrukare i de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g (nedan kallat systemet för enhetlig arealersättning), d) stödsystem för jordbrukare som producerar ris, stärkelsepotatis, proteingrödor, nötter, utsäde, bomull, socker, frukt och grönsaker, får- och getkött samt nöt- och kalvkött, e) ett ramverk som gör det möjligt för de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g att komplettera direktstöden.	2009	Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av Hälsokontrollen – Modellberäkningar av EU:s jordbruksreform 2008 Rapport 2011:26, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.	Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
FÖRORDNING (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU)	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för markförvaltning, förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten.	ekonomiskt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:277:0001:0040:SV:PDF	2005	Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013, Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att förbättra miljön och landskapet, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461, Jordbruksverket (2011) Miljöeffekter av tvärvillkoren, rapport 2011:5		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.	Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
FÖRORDNING (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden	Gynna glesbygdsregioner, arbetstillfällen i glesbygd, omstrukturera fisket så att överkapacitet försvinner, dämpa negativa effekter av att fiskemöjligheterna krymper, värna småskaligt fiske främst med tanke på dess betydelse för sysselsättningen på landsbygden. Främjande insatser särskilt arter med lågt kommersiellt värde, Förbättrade sociala och sanitära villkor m.m.	ekonomiskt	https://www.fiskeriverket.se/vanstermeny/euochinternational/eustod.4.7c5197de123343f05d280009946.html	2006	Ramböll 2011? (Årtal framgår ej) Halvtidsutvärdering Europeiska fiskerifonden 2007-2013			Överfiske, bifångster, förlust av kulturhistoriska värden
Lagar								
Miljöbalken 31 kap. Ersättning vid ingripanden av det allmänna och vid tillståndsprövning av vattenverksamhet m.m.	Bla Ersättning för intrång	ekonomiskt	I samband med bildandet av natur- och kulturrestatet kan fastighetsägaren eller andra innehavare av rättigheter till fastigheten ha rätt till ersättning, s.k. intrångsersättning.	1999				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Förlust av kulturhistoriska värden
6 Kap. 1§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (Vattenavgiftsmedel)	Främja lokala fiskeintresset genom att förebygga eller minska skador av vattenverksamhet	ekonomiskt	Den som har tillstånd till en vattenverksamhet ska betala en årlig avgift om verksamheten innebär drift av vattenkraftverk, vattenreglering eller vattenöverledning för något annat ändamål än kraftändamål eller ytvattentäkt. Ersätter skyldigheten att vidta åtgärder	1999				Fysisk och hydrologisk påverkan
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	Reglering av vattentjänster	ekonomiskt	Skatter och avgifter liknande som i lag från 1970. Avgift får bestämmas som anläggningsavgifter och bruksavgifter	2007				Övergödning, farliga och förorenande ämnen, påverkan genom vattenuttag

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Naturvårdsavtal (Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) och 7 kap 3§ andra stycket jordabalken (1970:994, ändrad 1998:861))	Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de naturvärden som redan finns.	ekonomiskt	I avtalet regleras hur naturvärdena ska bevaras och utvecklas, och vilken ersättning skogsägaren får.	1916				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, förlust av kulturhistoriska värden
lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	Minska fartygs förorenade utsläpp och dumpning av avfall i vatten	ekonomiskt	Obligatorisk avfallslämning till mottagningsanläggningar i hamn. Frivilligt för hamnen att införa avgift. Ingen differentiering	1981				Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, Marint skräp,
4 kap. kulturminneslagen bestämmelser till skydd för de kyrkliga kulturminnena: kyrkoantikvarisk ersättning		ekonomiskt	Enligt 4 kap 16 § Kulturminneslagen har Svenska kyrkan rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena	1989				Förlust av kulturhistoriska värden
Lag (1995:1667) om skatt på naturgrus	Öka hushållning av naturgrus samt öka konkurrenskraften för alternativa material för att därigenom minska uttagen av naturgrus	ekonomiskt	Skatt för brutet naturgrus om utvinningen sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov och med stöd av MB	1996				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
Skattenedsättning alkylatbensin för tvätaktsmotorer (SFS 2011:319)	Begränsa föroreningar från fritidsbåtar	ekonomiskt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2011%3A319	2011				Övergödning, försurning, Farliga och förorenande ämnen
Lag (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel	Minska användningen av bekämpningsmedel	ekonomiskt	Skatten på bekämpningsmedel är 30 kr för varje helt kilo verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet. Skyldig att betala skatt (skattskyldig) är 1. den som inom landet yrkesmässigt tillverkar bekämpningsmedel, och 2. den som från ett annat land för in eller tar emot bekämpningsmedel för yrkesmässig återförsäljning eller för egen yrkesmässig användning inom landet. Med nuvarande avgiftsnivå betyder skatten inte särskilt mycket för att styra förbrukningen	1984				Farliga och förorenande ämnen

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Nationella förfordningar								
Förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statsbidrag för sådant avhjälpande	Minska läckage från förorenade områden	ekonomiskt	Bidrag till efterbehandling av förfordnade områden. Ca 500 miljoner kr per år	2004				farliga och förorenande ämnen
Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer(Kulturmiljö vårdsanslaget)	bidra till att uppfylla kulturmiljöområdets verksamhetsmål: ett försvarat och bevarat kulturarv, ett hållbart samhälle med goda och stimulerade miljöer med kulturmiljöarbetet som en drivande kraft i omställningen, allas förståelse, delaktighet och ansvarstagande för den egna kulturmiljön, nationell och internationell solidaritet och respekt inför olika gruppers kulturarv	ekonomiskt	Kulturmiljövårdsanslaget används huvudsakligen till vård av och information om kulturhistoriskt värdefulla byggnader, landskap och fornlämningar. Därutöver används det till bildande av kulturresevat, kunskapsunderlag och vissa arkeologiska åtgärder.	2011				Förlust av kulturhistoriska värden
förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag	Återställa biologisk mångfald och skapa möjligheter till fiske	ekonomiskt	Bidrag till kommuner och fiskevårdsområdesföreningar och får uppgå till högst 85% av de kostnader som prövningsmyndigheten godkänner om ej särskilda skäl finns. Kalkspridning över sjöar och vattendrag ca 200 000 ton kalk varje år	1982				Förurning, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården	Stärka den biologiska mångfalden	ekonomiskt	medel får lämnas till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska.	1998				Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, främmande arter, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordning (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för markförvaltning förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten.	ekonomiskt	Stödperiod 2007-2013. Miljöersättningen lämnas bland annat för åtgärder för minskat kväveläckage och skapande eller skötsel av skydds-zoner vid vatten	2007	SLU (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.	Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
förordning (2010:1879) om stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket (Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås))	Syftet med stödet natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås) är att berika skogsmiljöer av allmänt intresse	ekonomiskt	Stöd lämnas i första hand till åtgärder som gynnar växter och djur samt värdefulla kulturmiljöer, men också till landskapsbild och friluftsliv.	2011				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Förlust av kulturhistoriska värden
Viltskadeförordning (2001:724)	Värna om det småskaliga fisket, minska bifångster av oönskade fiskarter och storlekar samt marina däggdjur	ekonomiskt	Stöd ges med en viss procentandel av kostnaden för inköp av selektiva redskap samt kostnader för att utveckla nya redskap	2002				Överfiske, bifångster, förlust av kulturhistoriska värden
Förordning (1997:1121) om farledsavgift	Genomföra miljöförbättrande åtgärder i fartyg	administrativt	Fartyg som installerat utrustning för reduktion av utsläppen av kväveoxid erhåller en rabatt på den bruttodräktighetsbaserade farledsavgiften. Denna ges enligt en linjär skala som startar vid en utsläppsnivå om 10 g/kWh och går ner till under 0,4 g/kWh där fartyg är helt befriade från bruttodräktighetsbaserad farledsavgift.	1998	http://www.vti.se/en/publications/pdf/swedish-airports-and-marginal-cost-pricing.pdf			Övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
75 § andra stycket Luftfartsförordning (1986:171) (ersatt med (2010:770)): Miljödifferenterade landningsavgifter	Minska utsläpp på svenska statliga flygplatserna främst av kväveoxider och kolväten.	ekonomiskt	Landningsavgifterna i Sverige är differentierade utifrån flygplanets utsläpp av kväveoxider och kolväten. Styrmedlet designades så att intäkterna från miljöavgifterna skulle täcka Luftfartsverkets kostnader för den pågående bullerisoleringen av fastigheter kring flygplatserna. Mer information finns t.ex. på sid. 206ff i http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5616-6.pdf	1986	http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6374-0.pdf Regeringskansliet genomförde t.ex. en översyn vilken bl.a. framgår i Ds 2003:41 . SIK A-pm 2010:1			Övergödning

Information

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Rådgivning, utbildning, information		information	T.ex. Handböcker, vägledning/rådgivning, allmänna råd, kunskapssammanställningar, informationsbroschyrer	olika årtal				Alla miljöproblem
Greppa näringen	Minska växtnäringsläckage från jordbruksmark	information	En del av landsbygdsprogrammet	2001	http://www.greppa.nu/skrifter/resultatrappporter.4.32b12c7f12940112a7c800027063.html			Övergödning

Bilaga 9: Grundvatten av god kvalitet - kartläggning av styrmedel

Administrativa styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
EU-lagstiftning								EU-direktiv listas här som en utgångspunkt. Är i regel införda i svensk rätt genom svensk lagstiftning bl.a. Miljöbalken och dess förordningar
Ramdirektivet för vatten (RVD)	Att uppnå god ekologisk och kemisk status 2015	Administrativt						Övervakningskrav ej fullständigt införda.
Grundvattendirektivet	Grundvatten av god kvalitet	Administrativt						
Översvämningdirektivet		Administrativt						
Nitratdirektivet	Minska påverkan från nitrat	Administrativt						Är Artikel 6 ang övervakning av genomförda åtgärder införd i svensk rätt?
Avloppsvattendirektivet	Minska påverkan från avlopp	Administrativt						
EU:s kemikalielagstiftning, bl. a. Kemikalieförordningen REACH, Klassificerings-förordningen, Direktivet om flyktiga organiska ämnen, Förordning om biocidprodukter, Förordning om långlivade organiska föreningar, Direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel, Växtskydds-direktivet, Förordning om växtskyddsmedel m.m.		Administrativt						
IPPC-direktivet (efterträds av EID)		Administrativt						
Common Agricultural Policy (CAP); EU:s jordbruks/landsbygdsförordningar (gårdsstöd/tvårvillkor).	Produktions- och miljöstöd	Administrativt	Tvårvillkor för jordbruksstöd m.m.					Tvårvillkor för jordbruksstöd m.m.
BSAP (Baltic Sea Action Plan). (Internationell överenskommelse)		Administrativt						
HELLCOM, OSPAR (Internationella överenskommelser)		Administrativt						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
MILJÖBALKEN MED FÖRORDNINGAR		Administrativt	Miljöbalken och dess förordningar reglerar de flesta verksamheter med påverkan på miljön genom bl a krav på hänsyn, skydd av områden, krav på tillstånd eller anmälan för många verksamheter, krav på miljökonsekvensbeskrivningar, egenkontroll, upprättande av skyddsområden och områden av riksintresse m.m.	1999		Mycket viktigt styrmedel för att implementera miljökrav på plats avseende t.ex. industrier, täkter, vattenanläggningar mm. De flesta direktiv som avser miljöområdet har helt eller delvis införlivats i svensk lag via miljöbalken - t.ex. ramdirektivet för vatten, vars krav på övervakning, kartläggning och åtgärdsförslag för Sveriges vattenområden sker via vattenförvaltningen (MB kap 5)		
2 kap Allmänna hänsynsregler	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Tillämpning vid tillståndsgivning– lokaliserings, utformning och villkor för verksamhet och vattentäkter		Se Syfte					
3 kap Särskilt känsliga områden ska skyddas SFS 1998:896 Förordning om hushållning med mark- och vattenområden	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Skydd, Tillämpning vid tillståndsgivning– lokaliserings, utformning och villkor för verksamhet och vattentäkter		Se Syfte					
4 kap Hushållning med mark och vatten i vissa delar av landet (SFS 2009:55 Nationalstads- parksförordning)	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *		Se Syfte					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
5 kap Vattenförvaltningens åtgärdsprogram och kontroll, miljö kvalitetsnormer m.m. SFS 2010:477 Luftkvalitetsförordning SFS 2008:218 Badvattenförordning (SFS 2004:675 Förordning om omgivningsbuller) SFS 2004:660 Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön SFS 2003:65 Förordning om nationella utsläppstak för luftföroreningar SFS 2001:554 Förordning om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten SFS 2010:1341 Havsmiljöförordning	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Skydd, minska påverkan		Se Syfte			Mycket viktigt styrmedel för GV av god kvalitet		
6 kap Miljökonsekvensbeskrivningar SFS 1998:905 Förordning om miljökonsekvensbeskrivningar	Tillämpning vid tillståndsgivning– lokaliserings-, utformning och villkor för verksamhet och vattentäkter.		Se Syfte					
7 kap Skydd av områden - vattenskyddsområden SFS 1998:1252 Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (SFS 1987:938 Nationalparksförordning)	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Skydd, minska påverkan		Se Syfte					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
9 kap Miljöfarlig verksamhet SFS 2007:186 Bilskrotningsförordning SFS 2004:989 Förordning om översyn av vissa miljöfarliga verksamheter SFS 1998:899 Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Skydd, minska påverkan		Se Syfte					
10 kap Verksamheter som orsakar miljöskador SFS 2007:667 Förordning om allvariga miljöskador SFS 2004:100 Förordning om statsbidrag till åtgärder för avhjälpande av föroreningsskador SFS 1998:930 Förordning om miljöriskområden	Hindra påverkan *, Krav på sanering och rening av förorenande utsläpp	Administrativt /ekonomiskt	Reglerar ansvar för undersökning och sanering av förorenad mark och vatten					
11 kap Vattenverksamhet SFS 1998:1388 Förordning om vattenverksamhet	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Kommunen kan föreskriva om tillstånd för GV-täkt i vissa områden. Prövning av uttag av grundvatten m.m.		Se Syfte					
12 kap Jordbruk och annan verksamhet (tex grustäkt) SFS 1998:915 Förordning om miljöhänsyn i jordbruket SFS 1998:904 Förordning om täkter och anmälan för samråd	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Tillämpning vid tillståndsgivning för täkter - lokalisering, utformning och villkor, Jordbruk – krav på större jordbruksverksamheter.		Se Syfte					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
<p>14 kap Kemiska produkter och biotekniska organismer SFS 2008:834 Förordning om batterier SFS 2008:245 Förordning om kemiska produkter och biotekniska organismer (SFS 2007:846 Förordning om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen) SFS 2007:19 Förordning om PCB m.m. SFS 2006:1010 Förordning om växtskyddsmedel SFS 2000:338 Förordning om biocidprodukter SFS 1998:946 Förordning om svavelhaltigt bränsle SFS 1998:944 Förordning om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter (SFS 1993:1283 Förordning om kosmetiska och hygieniska produkter) (SFS 1985:997 Förordning om anmälningsskyldighet beträffande asbest i ventilationsanläggningar) SFS 1977:994 Förordning om försäljning och förvaring av vissa flyktiga lösningsmedel m.m.</p>	Hindra påverkan *		Krav på hantering, användning, dokumentation mm avseende kemiska produkter inkl. PCB, växtskyddsmedel mm.					
<p>15 kap Avfall och producentansvar SFS 2011:927 Avfallsförordning SFS 2008:834 Förordning om batterier SFS 2008:722 Förordning om utvinningsavfall (SFS 2007:846 Förordning om fluorerade växthusgaster och ozonnedbrytande ämnen) (SFS 2007:383 Förordning om gränsöverskridande transporter av avfall) (SFS 2007:193 Förordningen om producentansvar för vissa radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor) SFS 2007:186 Bilskrotningsförordning (SFS 2007:185 Förordning om producentansvar för bilar) SFS 2007:19 Förordning om PCB m.m. (SFS 2006:1273 Förordning om producentansvar för förpackningar) (SFS 2005:220 Förordning om retursystem för plastflaskor och metallburkar) (SFS 2005:209 Förordning om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter) SFS 2002:1060 Förordning om avfallsförbränning SFS 2001:512 Förordning om deponering av avfall (SFS 2000:208 Förordning om producentansvar för glödlampor och vissa belysningsarmaturer) (SFS 1994:1236 Förordning om producentansvar för däck) (SFS 1994:1205 Förordning om producentansvar för returpapper)</p>	Hindra påverkan *							

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Kap 26 Tillsyn SFS 2011:13 Miljö tillsynsförordning SFS 1998:901 Förordning om verksamhetsutövarens egenkontroll	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *		Krav på att verksamhetsutövare ska utföra egenkontroll. Krav på att myndigheter ska utföra tillsyn.					
Kap 27 Avgifter SFS 1998:940 Förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *	Administrativt /ekonomiskt	Avgifter för tillsyn och prövning.					
Kap 30 Miljösanktionsavgifter SFS 1998:950 Förordning om miljösanktionsavgifter	Formellt skydd för grundvatten Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *	Administrativt /ekonomiskt	Avgift vid brott mot miljöbalken					
Plan- och bygglagen med förordningar (Plan- och byggförordningen, SFS2011:338)	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus. Skydd av vattenförekomster, Vattenförsörjningsplaner, Materialförsörjningsplaner.	Administrativt	Krav på upprättande av planer och program inom samhällsplaneringen, bygglov mm.			Mycket viktigt styrmedel för god vatten- och materialförsörjningsplanering och därmed skydd för grundvattenresurser		
Översiktsplaner inklusive vattenförsörjningsplaner och materialförsörjningsplaner, detaljplaner, andra planer och program								
Livsmedelslagen		Administrativt	Krav på livsmedel					
inkl. Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten, Livsmedelsförordningen (2006:813) m.m.	Hindra påverkan *, Förbättring av egenkontroll. Åtgärder om kvalitetskrav inte uppfylls.							Förtydligande behövs avseende egenkontroll av råvatten.
Jordbruk		Administrativt						
Staten jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring	Hindra påverkan *, Minska påverkan från bekämpningsmedel		Krav på miljöhänsyn inom jordbruket					
Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket	Hindra påverkan *, Minska påverkan		Krav på miljöhänsyn inom jordbruket					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Övrig lagstiftning		Administrativt						
Lag om skydd mot olyckor (2003:778)	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *, Skydd, minska påverkan		Krav på handlingsprogram, riskinventering och riskanalys för förebyggande av olyckor. Risk- och sårbarhetsanalyser					
Kulturminneslagen	Formellt skydd för grundvatten , Skydd		Skydd av kulturminnen					
Skogsbrukslagen	Hindra påverkan *, Minska påverkan		Reglerar skogsbruket					
Lag om allmänna Va-anläggningar	Hindra påverkan *, Minska påverkan		Utformning och kontroll av Va-anläggningar					
Lag om allmänna vattentjänster	Hindra påverkan *, Minska påverkan		Vattentjänster, reglering					
Lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnborrning	Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GV:s värde		Brunnsborrningsprotokoll måste lämnas till SGU					
NV:s föreskrifter (SNFS 1994:7) om rening av avloppsvatten	Hindra påverkan *, Minska påverkan		Rening av avloppsvatten, krav					
NV:s föreskrifter (SNFS 1990:11) om kontroll av vatten vid ackrediterade laboratorier m.m.	Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GV:s värde		Krav på laboratorier					Metoder för vattenanalys enligt dotterdirektivet till RVD, QA/QC-direktivet, måste införas för alla vatten – annars kan alla analysdata ej nyttjas inom vattenförvaltningen.

Ekonomiska styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
CAP; EU:s landsbygdförordningar ---> Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013 (Ersättning för åtgärder mot kväve- och fosforläckage och miljöinvesteringar, samt avdrag från jordbruksstödet om miljö- hälso- djurskyddsbestämmelser ej följs.)	Hindra påverkan *, Minska påverkan	Ekonomiskt	Ersättning för åtgärder mot kväve- och fosforläckage och miljöinvesteringar, samt avdrag från jordbruksstödet om miljö- hälso- djurskyddsbestämmelser ej följs.	2007-2013. Nytt program håller på att upprättas för 2014-2020			Nytt program håller på att upprättas för 2014-2020	
Naturvårdsverkets bidrag till sanering av förorenade områden dvs SFS 2004:100 Förordning om statsbidrag till åtgärder för avhjälpande av föroreningskador	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	Bidrag till undersökning och sanering av förorenade områden där ansvar inte kan utkrävas t.ex. på grund av att verksamhetsutövaren gått i konkurs.	Pågått sedan slutet av 1990talet				
Statsbidrag till kalkning	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	Motverka försurningseffekter.	Pågått sedan mitten av 1970-talet?				
Naturgrusskatt	Minskat uttag av naturgrus	Ekonomiskt	Skatt på naturgrus för att främja användning av andra material genom att utjämna skillnader i produktionskostnad.					Utredning om effektivitet och möjligheter att anpassa skatten så att den får större genomslag bör analyseras.
VA-taxan (Lagen om allmänna vattentjänster)	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *	Ekonomiskt	Hushåll och företag betalar för vatten- och avloppstjänster.					
MB kap 27 Avgifter SFS 1998:940 Förordning om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, (Prövning- och tillsynsavgifter)	Ekonomiskt	Avgifter för tillsyn och prövning.					
MB kap 30 Miljösanktionsavgifter SFS 1998:950 Förordning om miljösanktionsavgifter	Hindra påverkan * (Straffavgift vid miljöskada)	Ekonomiskt	Avgift vid brott mot miljöbalken					

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Kilometerskatt EJ KVAR	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	Skatt på godstransporter på väg					
Skatt på handelsgödselkväve EJ KVAR	Hindra påverkan *	Ekonomiskt						
Kadmiumskatt EJ KVAR	Hindra påverkan *	Ekonomiskt						
Skatt på bekämpningsmedel EJ KVAR	Hindra påverkan *	Ekonomiskt						
Svavel, energi- fordons- respektive koldioxidskatt	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	Svavel, energi- fordons- respektive koldioxidskatt					
NOx-avgift (på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion)	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	NOx-avgift (på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion)					
ROT-avdrag (kan tillämpas på förbättring av enskilda avlopp och brunnar)	Hindra påverkan *	Ekonomiskt	ROT-avdrag (kan tillämpas på förbättring av enskilda avlopp och brunnar)					

Informativa styrmedel - urval (vägledningar, normer och annan kunskaphöjande information)

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Greppa näringen (CAP)	Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Rådgivningspaket som utgör en del av Landsbygdsprogrammet (CAP) för åtgärder mot kväve- och fosforläckage.					
Branschriktlinjer	Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Olika typer av standarder och riktlinjer avseende miljöåtgärder, metodik, utformning mm som kan införas av t ex brunnborrarbranschen, skogsindustrin, byggbranschen mm					
Mark-AMA	Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Specifikation för byggnation och arbeten i mark, krav ställs t.ex. på materialval, utformning m.m.					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Beställarkrav	Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Olika typer av krav som kan ställas vid upphandling - miljö, utformning, metodik mm.					
Handbok för vattenplanering	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Handbok för hur man upprättar vattenförsörjningsplaner mm					
Information/vägledning inom jordbruk (greppa näringen mm)	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Se ovan					
NV/SGU/Boverket Handbok för vatten?	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt						
NV Handbok 2010:5 om vattenskyddsområde	Formellt skydd för grundvatten, Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Handbok för hur man upprättar vattenskyddsområden					
NV 2003:1 Prövning av täkter – Handbok med allmänna råd	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *, Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GVs värde	Informativt	Handbok för prövning av täkter - vilka krav bör ställas mm					

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Ersättningsmaterial för naturgrus – Kunskapssammanställning och rekommendationer för användningen av naturgrus, SGU-rapport 2011:10	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *. Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GV:s värde	Informativt	FoU					
Modell att ta fram länsstyrelsens underlag för materialförsörjningsplan, SGU-rapport 2005:20	Formellt skydd för grundvatten, Minskat uttag av naturgrus, Hindra påverkan *. Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GV:s värde	Informativt	Vägledning för materialförsörjningsplanering					
Skogsstyrelsens allmänna råd för kvävegödsling av skogsmark	Hindra påverkan *. Kunskapsunderlag om GV – förekomst, nivåer, kvalitet och kvantitet samt exponering, påverkan & risker, samt om GV:s värde	Informativt						

* korrekt lokalisering & utformning av verksamhet och brunnar, förebygg/stoppa föroreningsspridning och annan påverkan

Motverkande styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Kommentar
Täckstillstånd kap 12 MB	Motverkar bevarande av naturgrus/GV-tillgångar	Administrativt						
VA-taxa	Låg VA-taxa främjar stora grundvattenuttag	Ekonomiskt						
CAP	Produktionsstödet stimulerar ökad produktion och därmed användning av bekämpningsmedel och gödsel.	Ekonomiskt						

Bilaga 10: Hav i balans samt levande kust och skärgård - kartläggning av styrmedel

Administrativa styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Konventioner/ Internationella överenskommelse r								
Konventionen om biologisk mångfald (CBD)	Denna konvention har tre mål: bevarandet av den biologiska mångfalden, ett hållbart nyttjande av de biologiska resurserna, ett rättvist utnyttjande av jordens resurser	administrativt	http://www.cbd.int/	1993				Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp, övergödning
Helsingfors-konventionen (HELCOM)	Syftet med denna konvention är Skydd av den marina miljön i Östersjöområdet (inkl. Öresund och Kattegatt)	administrativt	Inom HELCOM har länderna satt upp fyra mål: eliminerad övergödning, reducerad påverkan av miljögifter, god miljöstatus för Östersjöns biodiversitet samt miljövänlig sjöfart. Inom HELCOM har man beslutat om Baltic Sea Action Plan (BSAP) med målet att god ekologisk status ska nås genom nationella åtgärdsprogram inom fyra prioriterade områden: övergödning, farliga ämnen, biologisk mångfald, sjöfartens miljöproblem.	2000	BALANCE (2007) Towards ecological coherence of the MPA network in the Baltic sea, Balance Interim report 25			Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp, Övergödning
Oslo-Paris konventionen (OSPAR)	Syftet med denna konvention är skydd av den marina miljön i Nordostatlanten	administrativt	Inom OSPAR arbetar man med frågor kring övergödning, farliga ämnen, radioaktiva ämnen, offshoreverksamhet i olje- och gasindustrin, marin biodiversitet, samt övervakning och bedömning av tillståndet i den marina miljön.	1998	OSPAR COMMISSION 2009/10 Status Report on the OSPAR Network of Marine Protected Areas			Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förenta Nationernas luftvårdskonvention (CLRTAP)	minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar	administrativt	Under FN:s luftvårdskonvention samarbetar Europa, USA, Kanada samt länderna i Kaukasus och Centralasien för att minska utsläppen av långväga transporterade luftföroreningar. I åtta olika protokoll har flertalet berörda länder åtagit sig att begränsa utsläppen av bland annat svavel, kväveoxider, tungmetaller och flyktiga organiska föreningar. Ett av protokollen är Göteborgsprotokollet som fastställer nationella utsläppstak som skulle uppnås till 2010 för svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska ämnen och ammoniak. Protokollet trädde i kraft 2005.	1979				Övergödning, försurning
1996 års protokoll till 1972 års konvention om förhindrandet av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall och annat material (Londonprotokollet)	Syftet med denna konvention är att skydda havsmiljön och främja en hållbar användning och bevarande av havsmiljön	administrativt	http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/27/96/e59008b1.pdf	1996				Farliga och förorenande ämnen, marint skräp
Konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (CITES)	Syftet med denna konvention är att säkra att internationell handel med djur och växter som tillhör utrotningshotade arter inte riskerar deras överlevnad	administrativt	Konventionen har regler för den internationella handeln med exemplar av hotade arter och den delar in arterna i tre bilagor, I-III, beroende på behovet av skydd. Arter i bilaga I har det starkaste skyddet och handel med dessa är i det närmaste förbjuden. Regleringen gäller för handel inom och mellan de länder som anslutit sig till konventionen.	1975				Överfiske, Främmande arter
Konventionen för förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL)	Syftet med denna konvention är att förhindra att fartyg förorenar miljön.	administrativt	http://www.transportgruppen.se/templat es/MultiMaster.aspx?id=31054 Den reglerar bland annat hur fartyg ska vara konstruerade och hur transport av oljeprodukter och andra farliga kemikalier i bulk i fartyg ska gå till. MARPOL Annex VI innehåller villkor för svavelinnehåll i bunkerolja. Den innehåller också gränser för maximala utsläpp av kväveoxider m.m. Gränserna kommer kontinuerligt att skärpas	1983				Farliga och förorenande ämnen, Främmande arter, Marint skräp, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förenta Nationernas havsrättskonvention (UNCLOS)	Syftet med denna konvention är att beskriva hur världens länder ska dela upp världshavet och dess resurser, inklusive kontinentalsockeln och havsbotten, med alla aspekter på ländernas juridiska och ekonomiska rättigheter samt nyttjande och skydd.	administrativt	http://www.eoearth.org/article/United Nations Convention on Law of the Sea (UNCLOS). 1982#gen0	1994				Överfiske, ohållbar exploatering, bifångster, farliga och förorenande ämnen
Konventionen för säkerhet för människoliv till sjöss (SOLAS)	Syftet med denna konvention är säkerhet för människor till sjöss	administrativt	Indirekt har den en positiv effekt på havsmiljön - ex om man inte har fungerande navigationsutrustning så ökar kollisionsrisken och därigenom risken för utsläpp.	1974				Farliga och förorenande ämnen
Stockholmskonventionen	Syftet med denna konvention är att skydda människors hälsa och miljön mot ämnen som ansamlas i människan och i miljön under lång tid även långt ifrån de platser där de producerats eller använts.	administrativt	Dessa så kallade POPs-ämnen (Persistent Organic Pollutants) är långlivade organiska föroreningar som kan ge upphov till effekter som cancer, reproduktions- och utvecklingsstörningar.	2004				Farliga och förorenande ämnen
SAICM - Strategic Approach to International Chemicals Management	Syfte: att följa och driva på för de åtgärder som behövs för att nå målet att kemikalier senast till år 2020 produceras och används på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljön blir så begränsade som möjligt.	administrativt	http://www.saicm.org/index.php?ql=h&content=home	2006				Farliga och förorenande ämnen
Rotterdamkonventionen	Flera konventioner	administrativt	Rotterdamkonventionen gör det möjligt för länder att i förväg få uppgifter om import av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel som är förbjudna eller strängt begränsade att använda i ett antal länder och att besluta om att antingen godkänna eller avslå import.	2004				Farliga och förorenande ämnen
Baselkonventionen	Begränsa riskerna för fel hantering av farligt avfall	administrativt	Täcker in de långlivade organiska ämnen som omfattas av stockholmskonventionen när de blir avfall	1992				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Våtmarks- konventionen (RAMSAR)	Syftet med denna konvention är att skydda och bevara värdefulla våtmarksområden. Anledningen till att den bildades var i första hand oron över att många bestånd av änder, gäss och andra våtmarksfåglar minskade och att deras livsmiljö förstördes.	administrativt	I Sverige finns i dag drygt 50 stycken områden utpekade enligt Ramsarkonventionen.	1975				ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Övergödning
Överenskommelse om skydd av småvalar i Östersjön, Nordostatlanten, Irländska sjön och Nordsjön (ASCOBANS)	Skydd för småvalar i Nordsjön och Östersjön	administrativt	http://www.ascobans.org/	1994				Bifångster
Bonn-konventionen om migrerande arter	Syftet med denna konvention är att främja och gemensamt stödja förslag om skydd och vård av flyttande arter.	administrativt	http://www.cms.int/documents/convtxt/cms_convtxt.htm	1979				Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Bifångster
IMO klassificering av Östersjön som PSSA, (Particularly Sensitive Sea Area)	Syftet med denna konvention är skydd för Östersjöns miljö	administrativt	PSSA-klassificeringen, som trädde i kraft 2006, innebär möjligheter till ökat skydd för Östersjöns miljö genom bland annat skärpning av reglerna för den fartygsburna oljetrafiken.	2006				Farliga och förorenande ämnen
Europeiska landskapskonventionen	Konventionen syftar bl.a. till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets medverkan i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid. Den gäller alla nivåer i samhället och alla som arbetar med landskapet.	administrativt	Det är en regional konvention för Europa som innebär att slå vakt om och erkänna betydelsen av det omgivande landskapet.	2011				Alla miljöproblem
Europakonventionen till skydd för det arkeologiska kulturarvet								

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
EU-direktiv								
Havsmiljödirektivet (2008/56/EG)	Syftet med detta direktiv är att uppnå god miljöstatus senast år 2020 i de europeiska havsområdena.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:164:0019:0040:SV:PDF	2008				Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp, övergödning
Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)	Detta ramdirektiv har flera mål, exempelvis att hindra och minska föroreningar, främja hållbar användning av vatten, skydda miljön, förbättra tillståndet för akvatiska ekosystem och mildra effekterna av översvämningar och torka. Dess yttersta mål är att uppnå en god ekologisk och kemisk status i alla EU:s vatten fram till 2015.	administrativt	Genom ramdirektivet för vatten inrättas en rättslig ram för att skydda och återställa rent vatten i hela EU och säkra en långsiktig och hållbar användning. För det första måste medlemsstaterna kartlägga och analysera de europeiska vatten, uppdelade efter avrinningsområde och avrinningsdistrikt. Sedan antar de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som är lämpliga för respektive vattenförekomst. http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/waternotes/WN9-Framework-SV.pdf	2000	Naturvårdsverket (2010) Vatten av god kvalitet kräver samverkan, En utvärdering av samverkan mellan Naturvårdsverket och vattenmyndigheterna, rapport 6360			Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande arter, Marint skräp, övergödning
Direktivet om vilda fåglar (79/409/EEG)	Syftet med detta direktiv är att skydda, förvalta och kontrollera samtliga vilda fågelarter som förekommer naturligt inom medlemsländernas europeiska territorium - inklusive dessa fåglars ägg, bon och livsmiljöer, reglera exploateringen av dessa arter.	administrativt	Medlemsländerna ska också skydda, bevara och återställa biotoper och livsmiljöer för dessa fåglar genom att avsätta skyddade områden, underhålla livsmiljöerna, återställa förstörda biotoper, skapa nya biotoper.	1979				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
Direktivet om livsmiljö (92/43/EEG) (art- och habitatdirektivet)	Syftet med detta direktiv är att bidra till att den biologiska mångfalden bibehålls i medlemsländerna genom att en gemensam ram fastställs för bevarande av livsmiljöer för växter och djur som är av gemenskapsintresse	administrativt	Genom "habitatdirektivet" inrättas det europeiska ekologiska nätverket som kallas Natura 2000. Nätverket är det största ekologiska nätverket i världen. Det består av särskilda bevarande-områden, som utses av medlems-länderna enligt bestämmelserna i direktivet. Dessutom inkluderar det särskilda skyddsområden som upprättats enligt "fågeldirektivet" 2009/147/EG.	1992				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Nitratdirektivet (91/67/EEG)	Minska föroreningen av vatten med nitrat från jordbruket.	administrativt	Medlemstaterna ska identifiera vattenområden som riskerar att förorenas av nitrat. Områden som har avrinning till dessa vattenområden ska utses som nitratkänsliga områden. Jordbruk i nitratkänsliga områden ska genomföra olika åtgärder vid lagring av stallgödsel och spridning av gödselmedel. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0676:SV:HTML	1991				Övergödning
Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (91/271/EEG)	Syftet med direktivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av hopsamling, rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse samt rening och utsläpp av avloppsvatten från vissa industrisektorer	administrativt	medlemsstaterna ska investera i infrastruktur för hopsamling och rening av avloppsvatten i tätortsområden	1991				Övergödning
Direktivet om avloppsslam (86/278/EEG)	Syftet med detta direktiv är att reglera användningen av avloppsslam i jordbruket, så att skadliga effekter på mark, vegetation, djur och människor hindras samtidigt som en riktig användning av slammet uppmuntras.	administrativt	Direktivet sätter gränsvärden för tungmetallhalten i slam och i jord som innehåller slam.	1986				Farliga och förorenande ämnen
Industriutsläppsdirektivet (EID) (2010/75/EU) om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning) (ersätter IPPC-direktivet mfl.)	I detta direktiv fastställs bestämmelser om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar som härrör från industriella verksamheter.	administrativt	Enligt IPPC-direktivet krävdes det ett tillstånd för industriverksamhet och jordbruk med hög föroreningspotential. Detta tillstånd fick bara beviljas om vissa miljökrav var uppfyllda. Företagen skulle själva ansvara för förebyggande och minskning av de föroreningar som de kan komma att orsaka. En av de viktigaste förändringarna av regleringen genom IED-direktivet är att best available technique-konceptet får en mer framskjuten roll än i det nuvarande IPPC-direktivet. För att förebygga, minska och i möjligaste mån eliminera föroreningar från industriella verksamheter förstärks genom IED åtgärderna för kontroll, övervakning och tillsyn. Vidare införs krav på vidtagande av åtgärder vid nedläggning av verksamhet.	2010				Farliga och förorenande ämnen, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Badvatten- direktivet (76/160/EEG) ändrat genom direktiv (2006/7/EG)	Direktivet syftar till att bevara, skydda och förbättra miljön och skydda människors hälsa genom att komplettera direktiv 2000/60/EG.	administrativt	http://badplatsen.smittskyddsinstitutet.se/text/Badvattendirektivet.pdf	2006				Farliga och förorenande ämnen, övergödning
Dricksvatten- direktivet (80/778/EEG), ändrat genom direktiv (98/83/EG)	Syftet med detta direktiv är att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:SV:PDF	1998				Farliga och förorenande ämnen
Direktiv (2008/105/EG) om miljö kvalitets- normer inom vattenpolitikens område (Prioämnes- direktivet)	I detta direktiv fastställs miljö kvalitetsnormer för prioriterade ämnen och vissa andra förorenande ämnen enligt artikel 16 i direktiv 2000/60/EG, i syfte att uppnå en god kemisk ytvattenstatus och i enlighet med målen och bestämmelserna i artikel 4 i det direktivet.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0084:0097:SV:PDF	2008				Farliga och förorenande ämnen
Översvämnings- direktivet (2007/60/EG)	Syftet med detta direktiv är att upprätta en ram för bedömning och hantering av översvämningsrisker i syfte att minska de ogynnsamma följderna för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet i samband med översvämnningar i gemenskapen	administrativt		2007				Farliga och förorenande ämnen, klimatförändringar, förlust av kulturhistoriska värden, ohållbar exploatering
direktiv(79/923/E EG)om kvalitetskrav för skaldjursvatten		administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0923:SV:HTML	1979				Försurning, farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/Ar	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Direktivet om miljökonsekvensbedömningar (85/337/EEG)	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985L0337:SV:HTML	1985				Farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter, övergödning
Direktiv (96/82/EG) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Seveso II-direktivet)	Syftet med detta direktiv är att förebygga allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och att begränsa följderna av dem för människor och miljö, så att höga skyddsnivåer kan säkerställas konsekvent och effektivt i hela gemenskapen.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:345:0097:0105:SV:PDF	1996				Farliga och förorenande ämnen
Direktivet om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, (2005/35/EG)	Syftet med detta direktiv är att i gemenskapslagstiftningen införliva internationella normer för föroreningar orsakade av fartyg och se till att de personer som är ansvariga för olagliga utsläpp omfattas av lämpliga sanktioner i enlighet med vad som avses i artikel 8 för att förbättra sjösäkerheten och stärka skyddet av den marina miljön mot föroreningar orsakade av fartyg	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0035:SV:HTML	2005				Farliga och förorenande ämnen
Direktivet om flyktiga organiska ämnen (1999/13/EG och 2004/42/EG)	Syftet med detta direktiv är att begränsa den totala halten av flyktiga organiska föreningar (nedan även kallade "VOC") i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering för att förebygga eller minska luftföroreningar till följd av flyktiga organiska föreningars bidrag till bildning av troposfäriskt ozon.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0087:0096:SV:PDF	1999				Farliga och förorenande ämnen

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Direktivet om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester, (2000/59/EG)	Syftet med detta direktiv är att minska utsläppen till sjöss av fartygsgenererat avfall och lastrester, särskilt olagliga utsläpp, från fartyg som anlöper hamnar i gemenskapen, genom att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och lastrester och därigenom förbättra skyddet av den marina miljön	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:329:0033:0036:SV:PDF	2000				Farliga och förorenande ämnen, marint skräp
avfallsdirektiv (2008/98/EG)	I detta direktiv fastställs åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning.	administrativt	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Lagar-och-regler-om-avfall/EUs-nya-avfallsdirektiv/	2008				Farliga och förorenande ämnen
Direktiv (2006/118/EG) av den 12 december 2006 om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring (Grundvattendirektivet)	1. Genom detta direktiv inrättas särskilda åtgärder i enlighet med artikel 17.1 och 17.2 i direktiv 2000/60/EG i syfte att hindra och reglera förorening av grundvatten.	administrativt	åtgärder omfattar särskilt följande: a) Kriterier för bedömning av god kemisk grundvattenstatus. b) Kriterier för identifiering och vändning av betydande och ihållande uppåtstående trender och för fastställande av utgångspunkter för att vända trender.	2006				Farliga och förorenande ämnen, övergödning
Rådets direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall	syfte att uppfylla de krav som ställs i direktiv 75/442/EEG, särskilt artiklarna 3 och 4 i detta, är detta direktivs mål att genom stränga operativa och tekniska krav på avfall och deponier tillhandahålla åtgärder, förfaranden och ledning för att förebygga eller så långt möjligt minska avfallsdeponeringens negativa effekter på miljön, särskilt när det gäller förorening av ytvatten, grundvatten, mark och luft, och på den globala miljön, inbegripet växthuseffekten, samt alla risker deponering av avfall kan medföra för människors hälsa, under deponins hela livscykel.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0031:SV:HTML	1999				Farliga och förorenande ämnen, övergödning, klimatförändringar

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Direktiv 98/69/EG skärps genom Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2007 av den 20 juni 2007 om typgodkännande av motorfordon med avseende på utsläpp från lätta personbilar och lätta nyttofordon (Euro 5 och Euro 6) och om tillgång till information om reparation och underhåll av fordon	Direktivet/ förordningen syftar till att minska utsläpp av luftföroreningar från lätta vägfordon och fastställer skärpta krav för personbilar och lätta lastbilar/nyttofordon	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2007R0715:20080731:SV:PDF	1998 och 2007				Övergödning, farliga och förorenande ämnen
EU-direktiv (99/96/EG som ersatts med Dir 2005/55/EG) och utsläpp av luftföroreningar från tunga fordon	I syfte att skydda miljön och folkhälsan införs skärpta krav för lastbilar och bussar samt med utvecklade tekniska krav (främst på NOx-katalysatorn) och metoder för tillsyn. Det slår fast krav för år 2000, 2005 och 2008 mm.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:0001:0163:SV:PDF	2005				Övergödning, farliga och förorenande ämnen
Direktiv 2000/25/EG (för traktorer).	Inriktat på åtgärder mot utsläpp (bl.a. NOx) av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:173:0001:0034:SV:PDF	2000				Övergödning, farliga och förorenande ämnen

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
EG-förordningar								
Den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP)	Grunden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP (Common Agricultural Policy) lades 1957 i Romfördraget. Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken enligt fördraget är: •att göra jordbruket effektivare •att garantera en rimlig levnadsstandard för lantbrukarna •att stabilisera marknaderna för jordbruksprodukter, det vill säga att minska effekterna av variationer i utbud och efterfrågan •att se till att befolkningen har tillräckligt med mat •att se till att konsumenterna får jordbruksprodukter till rimliga priser.	administrativt	Flera förordningar. 2003 års reform av den gemensamma jordbrukspolitiken inriktades på att anpassa politiken till konsumenternas efterfrågan och göra produktionen av jordbruksprodukter mer marknadsanpassad. Reformen innebar bland annat •att man införde gårdsstödet som EU betalar ut oberoende av vilka volymer som produceras, så kallat frikopplat stöd. •att olika krav om bland annat miljö, livsmedels-säkerhet, djurhälsa och markskötsel, så kallade tvärvillkor, måste uppfyllas för att stödet ska betalas ut. •att pengar omfördelas för att stärka miljö- och landsbygdsutveckling.	2007-2013	Sveriges lantbruksuniversitet (2010) Axel 2 – utvärdering av åtgärder för att förbättra miljön och landskapet, Elofsson K 2010. Baltic-wide and Swedish Nutrient Reduction Targets An Evaluation of Cost-effective Strategies Report to the Expert Group for Environmental Studies 2010:2, Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.	Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, övergödning
Förordning (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003 (sk Hälsokontrollen)		administrativt						Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordning EG 2371/2002 om bevarande och hållbart nyttjande av fiskeresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken	Anger mål för fiskeripolitiken och de verktyg som ska användas för att nå målen	administrativt	Inkluderar bland annat krav på förvaltningsplaner, regionala rådgivande nämnder (RAC:s), kontroll av fisket, ramar för Europeiska fiskefonden	2002			En ny fiskeripolitik ska införas för perioden 2013-2019	Överfiske, fysisk påverkan, bifångster, förlust av kulturmiljövärden, övergödning
Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 57/2011 om fastställande för år 2011 av fiskemöjligheterna för vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd i EU-vatten och, för EU-fartyg, i vissa andra vatten än EU-vatten (TAC- och kvotförordningen)	Begränsa och fördela fiskemöjligheter mellan EU-länderna	administrativt	Årliga kvoter för kommersiella fiskbestånd som fördelas mellan medlemsländerna enligt en bestämd fördelnings-nyckel. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:308:0015:0017:SV:PDF	2011				Överfiske, bifångster, övergödning
FÖRORDNING (EG) nr 1224/2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs		administrativt	Regler för kontroll av fisket. Inkluderar förbud att sälja fritidsfiskefångster från havet.	2009				Överfiske, bifångster
Förordning (EG) nr 1224/2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs		administrativt	Regler för kontroll av fisket. Inkluderar förbud att sälja fritidsfiskefångster från havet.	2009				Överfiske, bifångster
genomförandeförordning (EU) nr 404/2011 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1224/2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs	Regelefterlevnad	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:112:0001:0153:SV:PDF	2011				Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 1100/2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål	Bevara beståndet av europeisk ål	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:248:0017:0023:SV:PDF	2007				Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 404/2011 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1224/2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs		administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:112:0001:0153:SV:PDF	2011				Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 1005/2008 om upprättande av ett gemenskapssystem för att förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske	förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:286:0001:0032:SV:PDF	2008				Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 1010/2009 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1005/2008 om upprättande av ett gemenskapssystem för att förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske	förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:280:0005:0041:SV:PDF	2009				Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 1098/2007 om upprättande av en flerårig plan för torskbestånden i Östersjön och det fiske som utnyttjar de bestånden		administrativt	En av flera förvaltnings/återhåtningsplaner som beslutats av EU	2007	Francois Bastardie, J. Rasmus Nielsen, Gerd Kraus (2008) Management Strategy Evaluation framework for the Eastern Baltic cod fishery to test robustness of regulations against environmental variation and fleet response			Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 2187/2005 om bevarande av fiskeresurser genom tekniska åtgärder i Östersjön, Bälten och Öresund	bevarande av fiskeresurser	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:349:0001:0023:SV:PDF	2005				Överfiske, bifångster
förordning (EG) nr 1342/2008 om upprättande av en långsiktig plan för torskbestånden och det fiske som utnyttjar de bestånden		administrativt	En av flera förvaltnings/återhåtningsplaner som beslutats av EU	2008				Överfiske, bifångster

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
förordning (EG) nr 850/98 för bevarande av fiskeresurserna genom tekniska åtgärder för skydd av unga exemplar av marina organismer	Skydd av unga exemplar av marina organismer	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1998R0850:20110701:SV:PDF	1998				Överfiske, bifångster
Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006	Skydda konsumenter och miljön från farliga kemikalier.	administrativt	Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006 handlar om registrering, utvärdering, tillståndsprövning och begränsning av kemiska ämnen och ersätter stora delar av tidigare kemikalierregler.	2006				Farliga och förorenande ämnen
EU:s förordning (EG) nr 1107/2009 om växtskyddsmedel	Säkerställa en hög skyddsnivå både för människors och djurs hälsa och för miljön samt att tillförsäkra jordbrukets konkurrenskraft. Förordningen syftar också att öka växtskyddsmedlens fria rörlighet och öka deras tillgänglighet i medlemsstaterna.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:001:0050:SV:PDF	2009				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 1451/2007 om biocidprodukter	Syftet med denna förordning är att förbättra den fria rörligheten för biocidprodukter inom unionen samtidigt som en hög skyddsnivå för både människors och djurs hälsa och miljön säkerställs.	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:325:003:0065:SV:PDF	2007				Farliga och förorenande ämnen
förordning (EG) nr 1272/2008 klassificerings-förordning	Ett första steg mot att harmonisera klassificering och märkning globalt. Gemensamma internationella regler ska ge bättre skydd för hälsa och miljö och underlätta internationell handel med kemikalier.	administrativt	Ett system för märkning förpackning och klassificering av kemikalier	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föreningar	miljöskydd och skyddet av människors hälsa	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0850R(01):SV:HTML	2004				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 1102/2008 om export och slutförvar av kvicksilver	Minskad användning, och risker med, kvicksilver, även utanför EU.	administrativt	Kvicksilver och vissa kvicksilverföreningar och blandningar får inte exporteras utanför EU. Krav inom EU på slutförvaring av kvicksilver.	2011				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordning (EG) nr 689/2008 om export och import av farliga kemikalier	Främja delat ansvar och insatser i samarbete mellan parterna inom internationell handel med farliga kemikalier för att skydda människors hälsa och miljön från potentiella skador och bidra till en miljövänlig användning.	administrativt	http://www.kemi.se/sv/Innehall/Lagar-och-andra-regler/EU-forordningar/Export-och-import-av-farliga-kemikalier/	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (EG) nr 648/2004 - tvätt- och rengöringsmedel	trygga den inre marknaden för tvätt- och rengöringsmedel	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0648:20090627:sv:PDF	2004				Farliga och förorenande ämnen
förordning (EG) nr 782/2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg	Syftet med denna förordning är att minska eller helt undanröja skadliga effekter för den marina miljön och människors hälsa orsakade av tennorganiska föreningar som fungerar som biocider i antifoulingssystem för fartyg som för en medlemsstats flagg eller som framförs under en medlemsstats myndighet, samt för fartyg, oberoende av vilken flagg fartyget för, som anlöper eller avgår från medlemsstaternas hamnar	administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0782:SV:HTML	2003				Farliga och förorenande ämnen
förordning (EG) nr 417/2002 om ett påskyndat införande av dubbelskrov	Att påskynda övergången från oljetankfartyg med enkelskrov till fartyg med dubbelskrov eller motsvarande konstruktion.	administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/transport/waterborne_transport/124231_sv.htm	2002				Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lagar								
Miljöbalken	Miljöbalken skall tillämpas så att 1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, 2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, 3. den biologiska mångfalden bevaras, 4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhälls-ekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och 5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.	administrativt	Kapitel med koppling till Hav i balans samt levande kust och skärgård: kap 2 Allmänna hänsynsregler, kap 3 Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden, kap 4 Hushållning med mark och vatten kap 5 Miljö kvalitetsnormer, kap 6 Miljökonsekvensbeskrivningar, kap 7 Skyddade områden, kap 8 Särskilda bestämmelser om skydd av djur och växter, kap 9 Miljöfarlig verksamhet, kap 10 Verksamheter som kan orsaka miljöskada, kap 11 Vattenverksamhet, kap 12 Jordbruk och annan verksamhet, kap 14 Kemiska produkter och biotekniska organismer, kap 15. Avfall och producentansvar, kap 24 Tillståndsgiltighet, omprövning, kap 26 Tillsyn	1999				Alla miljöproblem
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/laq/20060412.htm	2007				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, övergödning
Fiskelagen (1993:787):	Grundläggande lagstiftning för fiskets bedrivande och utsättning av fisk.	administrativt	Bland annat generella redskapsbegränsningar inom fritidsfisket, rätten att bedriva yrkesfiske, föreskriftsrätt när det gäller yrkesfiske (t.ex. zoner) och utsättning av fisk. Redskapsbegränsningar i fisket, Yrkesfiskelicens, Fartygstillstånd, Särskilda tillstånd, Reglering av redskapens utförande, Fredningsområden och fredningstider, Fiskefria områden, Tillstånd för odling/ utsättning av fisk/skaldjur	1994				Överfiske, bifångster, fysisk och hydrologisk påverkan, främmande arter, förlust av kulturhistoriska värden

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lagen SFS (1994:1709) om EG:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken	Införlivande av EU-förordningar på fiskets område i svensk rätt	administrativt		1995				Överfiske, bifångster, fysisk och hydrologisk påverkan, förlust av kulturhistoriska värden
Lag (2009:866) om överlåtbara fiskerättigheter	främja att fartygsstrukturen i den svenska fiskeflottan i det yrkesmässiga pelagiska fisket medverkar till att bevara fiskeresurserna och ett i övrigt ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende hållbart fiske.	administrativt	I Sverige har vi detta system för det pelagiska fisket. http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=37&dok_id=GW03169	2009				Överfiske
Lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde		administrativt	Definierar vad som är allmänt respektive enskilt vatten	1951				Överfiske, bifångster
Lagen (1981:533) om fiskevårdsområden	1 § I syfte att samordna fisket och fiskevården och främja fiskerättsägarnas gemensamma intressen kan enligt denna lag fiske som tillhör eller utgör två eller flera fastigheter sammanföras till ett fiskevårdsområde och fiskerättsägarna inom detta bilda en fiskevårdsområdesförening. Föreningens verksamhet får inte omfatta fiske som enligt fiskelagen (1993:787) får bedrivas i enskilt vatten utan stöd av enskild fiskerätt. Med fiskevård enligt första stycket avses åtgärder till skydd och stöd för fisk samt vattenlevande blöt- och kräftdjur.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/ag/19810533.htm	1982				Överfiske, bifångster
Lag (1966:314) om kontinentalsockeln	Rätten att utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar tillkommer staten. För att borra eller på annat sätt undersöka kontinentalsockeln krävs tillstånd av regeringen.	administrativt	I kontinentalsockellagen (1966:314) regleras tillståndsplikten för verksamheter som sker på havsbotten – till exempel undersökningar av havsbotten, utläggande av kablar och rörledning eller utvinning av naturtillgångar.	1966				Ohållbar exploatering, fysisk påverkan

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	Inom Sveriges ekonomiska zon krävs tillstånd av regeringen för att uppföra olika anläggningar.	administrativt	Ett tillstånd får begränsas till viss tid och ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt, såsom att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter, främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser samt trygga säkerheten.	1993				Ohållbar exploatering, fysisk påverkan
Lag (1980:424) om åtgärder mot förorening av fartyg.	Förhindra utsläpp av förorenande ämnen	administrativt	I denna lag finns bestämmelser om förbud mot förorening från fartyg, mottagning av skadliga ämnen från fartyg, fartygs konstruktion, tillsyn och andra åtgärder för att förebygga eller begränsa förorening från fartyg samt om förundersökning vid brott mot bestämmelser i denna lag eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Ekonomiskt styrmedel: 8 kap vattenföroreningsavgift när förbud mot utsläpp av olja från fartyg som avses i 2 kap. 2 § har överträtts och utsläppet inte är obetydligt.	1981				Farliga och förorenande ämnen
Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.	Genom kulturminneslagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom forn-lämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.	administrativt	http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/lagar_och_ansvar/kulturminneslagen.html	1989	En översyn av KML pågår för närvarande. Uppdraget ska redovisas den 31 mars 2012.			Förlust av kulturhistoriska värden
Väglagen (1971:948)		administrativt	I den svenska Väglagen (1971:948) finns bestämmelser som reglerar allmänna vägars byggande, vägrätt, drift, säkerhet, förvaltning och indragning med mera	1972				Ohållbar exploatering, Fysisk och hydrologisk påverkan, Förlust av kulturhistoriska värden

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Plan- och bygglag (2010:900)	Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.	administrativt	Plan- och bygglagen reglerar bland annat användning av mark- och vattenområden och hur den byggda miljön skall utvecklas och bevaras, inkl krav på kommunala översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser	2011	Vattenmyndigheten Södra Östersjön (2007) Den nya vattenförvaltningen - ett instrument i den kommunala planeringen			ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Förlust av kulturhistoriska värden
Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen	Syftar till att förebygga att bränsle till motorfordon eller utsläpp av förbrukat bränsle från motorfordon skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20011080.htm	2011				Övergödning, farliga och förorenande ämnen
Drivmedelslag (2011:319)(Har till- sammans med Avgasrening-lag (2011:318) ersatt Lag (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen)	Har som syfte att förebygga att bränslen avsedda för motordrift skadar eller orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön.	administrativt	Lagen innehåller bl.a. aktuella miljöklasser för dieselbränsle, bensin och alkylatbensin (MK1) http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20110319.htm	2011				Övergödning, farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Nationella förfordningar								
Havsmiljö- förfordning (2010:1341)	Implementering av havsmiljödirektivet (2008/56/EG)	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/laq/20101341.htm	2010				Överfiske, Ohållbar exploatering, fysisk påverkan, Farliga och förorenande ämnen, Klimatförändring, Bifångster, Främmande invasiva arter, Marint skräp, Övergödning
Artskydds- förfordning (2007:845)	skydda vilt levande djur- och växtarter	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/laq/20070845.htm	2008	Ing-Marie Gren, Lina Isacs, Mattias Carlsson (2007) Calculation of costs of alien invasive species in Sweden – technical report.			Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk påverkan, främmande arter
Förfordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd		administrativt	1 § Denna förfordning gäller miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken. 5 § Det är förbjudet att, om verksamheten eller åtgärden har beteckningen A eller B i bilagan till denna förfordning, utan tillstånd enligt miljöbalken 1. anlägga eller driva fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet, 2. släppa ut avloppsvatten, eller 3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen	1999				Farliga och förorenande ämnen, buller och andra störningar, främmande arter, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande
Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar	Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980905.htm	1999				Farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter, övergödning
Förordning (1998:901) om verksamhetsutörens egenkontroll		administrativt	Gäller bland annat för den som yrkesmässigt bedriver verksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9:e kapitlet miljöbalken	1999				Farliga och förorenande ämnen, fysisk och hydrologisk påverkan, ohållbar exploatering, främmande arter, Övergödning
förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer		administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20080245.htm	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2006:1010) om växtskyddsmedel		administrativt	http://notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20061010.htm	2006	Jordbruksverket (2008) Växtskyddsmedel och miljöeffekter – rapport från projektet CAP:s miljöeffekter			Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2000:338) om biocidprodukter		administrativt	http://notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sls/lag/20000338.htm	2000				Farliga och förorenande ämnen
Avfallsförordning (2011:927)	skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20110927.htm	2011	Regering har utsett en särskild utredare som ska göra en allmän översyn av avfallsområdet. Utredningen ska vara klar i juni 2012			Farliga och förorenande ämnen

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Badvattenförordning (2008:218)	Identifiering, klassificering och kontroll av badvatten	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20080218.htm	2008				Farliga och förorenande ämnen
Förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk och musselvatten	Införlivande av fiskvatten- och skaldjursvattendirektiven i svensk lagstiftning	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20010554.HTM	2001				Försurning, farliga och förorenande ämnen
Livsmedelsförordning (2006:804)		administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2006%3A813	2006				Farliga och förorenande ämnen
Förordning(2004:989) om översyn av vissa miljöfarliga verksamheter		administrativt	Kopplat till IPPC-direktivet (2008/1/EG) (genom det tidigare direktivet 96/61/EG)	2005				Farliga och förorenande ämnen
Förordningen (2001:512) om deponering av avfall (deponeringsförordningen)	Syftet med förordningen är att förebygga och minska deponeringens negativa effekter på människors hälsa och miljön	administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20010512.htm	2001	Naturvårdsverket (2010) Effekter av deponi-förordningens införande En effektutvärdering rapport 6381			Farliga och förorenande ämnen, övergödning
Förordning (2009:956) om översvämningsrisker	Införlivande av översvämningsdirektivet (2007/60/EG)	administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2009%3A956	2009				Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, klimatförändringar, förlust av kulturhistoriska värden
Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket	Miljöhänsyn i jordbruket vid bl.a. gödselhantering. Implementering av nitratdirektivet.	administrativt	1 § Denna förordning gäller miljöhänsyn i jordbruket enligt 12 kap. miljöbalken. I denna förordning fastställs bl.a. vilka områden som ska vara nitratkänsliga områden, bestämmelser om lagring stallgödsel och ett bemyndigande till Jordbruksverket att utfärda föreskrifter om försiktighetsmått vid spridning av gödsel.	1999				Fysisk påverkan, ohållbar exploatering, farliga och förorenande ämnen, förlust av kulturhistoriska värden, övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ År	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m.	Avsikten med byggnadsminnesförklaringen är att garantera ett långsiktigt bevarande och underhåll av hög kvalitet men även att tillgängliggöra byggnader och miljöer så att människor nu och i framtiden ska kunna få del av historiska kunskaper och upplevelser.	administrativt	Statliga byggnader och miljöer med kulturhistoriskt värde kan byggnadsminnesförklaras	1989				Förlust av kulturhistoriska värden
Förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m.	Allmänna bestämmelser om samråd m.m.	administrativt	http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1988:1188	1989				Förlust av kulturhistoriska värden
Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen		administrativt	1§ Denna förordning innehåller föreskrifter om 1. fiske och vattenbruk inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon, 2. fiske från svenska fartyg utanför Sveriges ekonomiska zon, 3. fiskerinäringens marknadsreglering, och 4. stöd till vattenbruket och fiskerinäringen.	1995				Överfiske, bifångster, främmande arter
Förordningen (2009:867) om överlåtbara fiskerättigheter		administrativt	2 § Havs- och vattenmyndigheten får i fråga om lagen (2009:866) om överlåtbara fiskerättigheter meddela * 1. föreskrifter om hur fiskerättigheter ska beräknas, * 2. föreskrifter om grunderna för fördelningen av indragna fiskerättigheter, och * 3. de föreskrifter som behövs för verkställigheten av lagen. Innan Havs- och vattenmyndigheten meddelar föreskrifter enligt första stycket 1 och 2 ska den höra Statens jordbruksverk. Förordning (2011:651).	2009				Överfiske, bifångster

Ekonomiska styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/År	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmäss-lyckande
EG-förordningar								
FÖRORDNING (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003		ekonomiskt	I denna förordning fastställs a) gemensamma bestämmelser om direktstöd, b) ett inkomststöd för jordbrukare (systemet med samlat gårdsstöd), c) ett förenklat inkomststöd-system av övergångskaraktär för jordbrukare i de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g (systemet för enhetlig arealersättning), d) stödsystem för jordbrukare e) ett ramverk som gör det möjligt för de nya medlemsstaterna enligt definitionen i artikel 2 g att komplettera direktstöden.	2009	Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbrukspolitik Syntes av 18 rapporter rapport 6461			Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, övergödning
FÖRORDNING (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU)	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för mark-förvaltning förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten.	ekonomiskt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:277:0001:0040:SV:PDF	2005	Naturvårdsverket (2011) Miljöeffekter av EU:s jordbruks-politik Syntes av 18 rapporter rapport 6461, SLU (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärdering av Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013		En ny jordbrukspolitik ska införas för perioden 2014-2020.	Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, övergödning
FÖRORDNING (EG) nr 1198/2006 om Europeiska fiskerifonden	Gynna glesbygdsregioner, arbetstillfällen i glesbygd, omstrukturera fisket så att överkapacitet försvinner, dämpa negativa effekter av att fiskemöjligheterna krymper, värna småskaligt fiske främst med tanke på dess betydelse för sysselsättningen på landsbygden. Främjande insatser särskilt arter med lågt kommersiellt värde, Förbättrade sociala och sanitära villkor m.m.	ekonomiskt	https://www.fiskeriverket.se/vanstermeny/euochinternationellt/estuod_4.7c5197de123343f05d280009946.html	2006	Ramböll 2011? (Årtal framgår ej) Halvtidsutvärdering Europeiska fiskerifonden 2007-2013		En ny fiskeripolitik ska införas för perioden 2013-2019	Övergödning, Överfiske, bifångster, förlust av kulturhistoriska värden

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Lagar								
Miljöbalken 31 kap. Ersättning vid ingripanden av det allmänna och vid tillståndsprövning av vattenverksamhet m.m.	Bla Ersättning för intrång	ekonomiskt	I samband med bildandet av natur- och kulturresevatet kan fastighetsägaren eller andra innehavare av rättigheter till fastigheten ha rätt till ersättning, s.k. intrångsersättning.	1999				Ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan, Förlust av kulturhistoriska värden
Miljöbalken, 30 kap Miljösanktionsavgift		ekonomiskt	1 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en särskild avgift (miljösanktionsavgift) ska betalas av den som 1. påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig eller anmälningspliktig enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, utan att tillstånd har getts eller anmälan har gjorts, 2. åsidosätter villkor eller andra bestämmelser i ett tillstånd som har beslutats med stöd av denna balk eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller 3. åsidosätter andra bestämmelser i denna balk, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken eller bestämmelser i EU- förordningar inom balkens tillämpningsområde.	1999				Farliga och förorenande ämnen, Övergödning, främmande arter, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan
Skattenedsättning alkylatbensin (SFS 2011:319)	Begränsa föroreningar från fritidsbåtar	ekonomiskt	http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=2011%3A319	2011				Övergödning, Farliga och förorenande ämnen
lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	Minska fartygs förorenade utsläpp och dumpning av avfall i vatten	ekonomiskt	Obligatorisk avfallslämning till mottagningsanläggningar i hamn. Frivilligt för hamnen att införa avgift. Ingen differentiering	1981				Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, Marint skräp,
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	Reglering av vattentjänster	ekonomiskt	Skatter och avgifter liknande som i lag från 1970. Avgift får bestämmas som anläggningsavgifter och brukningsavgifter	2007				Ohållbar exploatering, farliga och förorenande ämnen, övergödning
4 kap. kulturminneslagen bestämmelser till skydd för de kyrkliga kulturminnena: kyrkoantikvarisk ersättning		ekonomiskt	Enligt 4 kap 16 § Kulturminneslagen har Svenska kyrkan rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena	1989				Förlust av kulturhistoriska värden

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Nationella förordningar								
Förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningskador och statsbidrag för sådant avhjälpande	Minska läckage från förorenade områden	ekonomiskt	Bidrag till efterbehandling av förorenade områden. Ca 500 miljoner kr per år	2004				farliga och förorenande ämnen
förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag	Minska försurningen	ekonomiskt	Förordningen reglerar frågor om statsbidrag, som exempelvis när bidrag får lämnas och hur stor procentandel av totalkostnaden det får utgöra	1982				Försurning
förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-bidag)	minska belastning av haven med växtnäringssämnen och stärka den biologiska mångfalden	ekonomiskt	Tex stöd för anläggning av våtmarker, etablering av båtbottnvättar	2009				Övergödning, farliga och förorenande ämnen
förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården	stärka den biologiska mångfald, förbättra möjligheterna till fritidsfiske	ekonomiskt	1 § Statsbidrag får i mån av tillgång på medel lämnas enligt denna förordning till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska.	1998				Överfiske, bifångster, ohållbar exploatering, fysisk påverkan, främmande arter
Förordning (1998:950) om miljöstraffavgifter		ekonomiskt	1 § Miljöstraffavgift enligt 30 kap. miljöbalken skall tas ut för de överträdelser och med de belopp som anges i bilagan till denna förordning.	1999				Farliga och förorenande ämnen, Övergödning, främmande arter, ohållbar exploatering, fysisk påverkan
Förordning (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklings- åtgärder	Stöden för landsbygdsutveckling skall bidra till att a) genom stöd för omstrukturering, utveckling och innovation stärka jord- och skogsbrukets konkurrenskraft, b) genom stöd för markförvaltning förbättra miljön och landsbygden, c) höja livskvaliteten på landsbygden och att uppmuntra till diversifiering av näringsverksamheten.	ekonomiskt	Miljöersättningen lämnas bland annat för åtgärder för minskat kväveläckage och skapande eller skötsel av skydds-zoner vid vatten	2007	SLU (2010) Redovisning av uppdrag om halvtidsutvärderin g av Landsbygdsprogr am för Sverige 2007–2013			Övergödning, Farliga och förorenande ämnen, ohållbar exploatering, fysisk och hydrologisk påverkan

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer(Kultur miljö värdsanslaget)	bidra till att uppfylla kulturmiljöområdets verksamhetsmål: ett försvarat och bevarat kulturarv, ett hållbart samhälle med goda och stimulerade miljöer med kulturmiljöarbetet som en drivande kraft i omställningen, allas förståelse, delaktighet och ansvarstagande för den egna kulturmiljön, nationell och internationell solidaritet och respekt inför olika gruppers kulturarv	ekonomiskt	Kulturmiljö värdsanslaget används huvudsakligen till vård av och information om kulturhistoriskt värdefulla byggnader, landskap och fornlämningar. Därutöver används det till bildande av kulturresevat, kunskapsunderlag och vissa arkeologiska åtgärder.	2011				Förlust av kulturhistoriska värden
Viltskadeförordning (2001:724)	Värna om det småskaliga fisket, minska bifångster av oönskade fiskarter och storlekar samt marina däggdjur	ekonomiskt	Stöd ges med en viss procentandel av kostnaden för inköp av selektiva redskap samt kostnader för att utveckla nya redskap	2002	Naturvårdsverket (2006) Viltskadeanslaget, fisket och sälarna, Utvärdering av viltskadeanslaget på sälskadeområdet Rapport 5644			Överfiske, bifångster
75 § andra stycket Luftfartsförordning (1986:171) (ersatt med (2010:770)):Miljö-differentierade landningsavgifter	Minska utsläpp på svenska statliga flygplatserna främst av kväveoxider och kolväten.	ekonomiskt	Landningsavgifterna i Sverige är differentierade utifrån flygplanets utsläpp av kväveoxider och kolväten. Styrmedlet designades så att intäkterna från miljöavgifterna skulle täcka Luftfartsverkets kostnader för den pågående bullerisoleringen av fastigheter kring flygplatserna. Mer information finns t.ex. på sid. 206ff i http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5616-6.pdf	1986	http://www.vti.se/en/publications/pdf/swedish-airports-and-marginal-cost-pricing.pdf			Övergödning
Förordning (1997:1121) om farledsavgift	Genomföra miljöförbättrande åtgärder i fartyg	ekonomiskt	Fartyg som installerat utrustning för reduktion av utsläppen av kväveoxid erhåller en rabatt på den bruttodräktighetsbaserade farledsavgiften. Denna ges enligt en linjär skala som startar vid en utsläppsnivå om 10 g/kWh och går ner till under 0,4 g/kWh där fartyg är helt befriade från bruttodräktighetsbaserad farledsavgift.	1998	http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6374-0.pdf „Regeringskansliet genomförde t.ex. en översyn vilken bl.a. framgår i Ds 2003:41 . SIKa-pm 2010:1			Övergödning

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Frivilliga ekonomiska styrmedel								
reducerade hamnavgifter	Gynna fartyg med lägre miljöbelastning	ekonomiskt	Ett flertal svenska hamnar har infört rabatter på sina hamnavgifter, utgående från miljöskyddsåtgärder som minskade utsläpp av kväveoxider och svavel. Rabatter ges sådana fartyg som vidtagit åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider och/eller svavel.		Se t.ex. NV rapport 6374, SIKa-pm 2010:1, http://mariterm.se/download/Rapporter/sma_miljodiff.pdf			Övergödning, försurning, farliga och förorenande ämnen

Information

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ Ar	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknads- misslyckande
Rådgivning, utbildning, information		information	T.ex. Handböcker, vägledning/rådgivning, allmänna råd, kunskapssammanställningar, informationsbroschyrer					Alla miljöproblem
Greppa näringen	Minska växtnärläcksage från jordbruksmark	information	En del av landsbygdsprogrammet	2001	http://www.greppa.nu/skrifter/resultatrapporter.4.32b12c7f12940112a7c800027063.html			Övergödning

Bilaga 11: Myllrande våtmarker - kartläggning av styrmedel

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Områdesskydd							
Nationalpark	Att bevara naturen som allmän natursevärdhet eller för att öka naturkännedomen eller intresset för naturen	Administrativt ofta ekonomiskt	Föreskrifter kan påverka mark- och vattenanvändningen till förmån för våtmarkers natur- och kulturvärden			Bra, men tillämpas i för låg omfattning pga. medelsbrist.	
Naturreservat	Skydda värdefull natur	Administrativt ofta ekonomiskt	Föreskrifter kan påverka mark- och vattenanvändningen till förmån för våtmarkers natur- och kultur värden			Bra, men tillämpas i för låg omfattning pga medelsbrist	
Kulturresevat	Skydda värdefulla kulturlandskap (innehåller ofta också värdefull natur)	Administrativt ofta ekonomiskt	Föreskrifter kan påverka mark- och vattenanvändningen till förmån för våtmarkers natur- och kultur värden			Bra, men tillämpas i för låg omfattning pga medelsbrist	
biotopskyddsområde	Skydda små biotoper i skogslandskapet och i vattendrag	Administrativt ofta ekonomiskt	Verksamhet som kan förstöra biotopen får inte bedrivas. Biotoper som direkt omfattar eller oftast påverkar våtmarker är: källa med omgivande våtmark, rikkärr, mindre vattendrag och småvatten med omgivande mark, örtrik sumpskog och myrholme samt strandmiljö med sällsynta arter. I övrigt kan även flera av skogsbiotoperna helt eller delvis också klassificeras som våtmark, t.ex. alkärr, naturskogsartad skog, örtrik allund, ravinskog, äldre betespräglad skog, kalkmarksskog, strand- eller svämskog men de hanteras under skogsmålet i Miljömålssystemet.			Bra, men de biotoper som kräver kompensation tillämpas i för låg omfattning pga medelsbrist	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Djur- och växtskydds-område	Förhindra störning på djur och växter från människor	Administrativt	Tillträdesförbud för allmänheten under hela eller delar av året för att förhindra tramp och störning.			Bra, där det tillämpas	
NVA, Naturvårdsavtal	Skydda värdefulla våtmarker	Enkelt				Bra verktyg	

Områden med särskild status

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Natura2000, - naturtyper och arter som rör våtmarker	Bevara särskilt listade arter och naturtyper	Administrativt	Tillstånd krävs för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i värdena som Natura-området är utpekade för. Regleras i MB 7 kap. Svårt att hantera diffus påverkan från många små verksamheter. Ibland i praktiken för hög tröskel innan tillstånd krävs.		Följs upp inom verksamheten "uppföljning av skyddade områden".	Bra, där det tillämpas, men det är inte tillräckligt med medel för att kompensera verksamhetsförluster vid avslag på tillståndsansökningar.	
Riksintressen	Utpeka områden av riksintresse så att hänsyn kan tas till dem i fysisk planering och i prövningsärenden.	Administrativt	Juridiskt, ingår i prövning av ärenden riksintresset ska viktas mot samhällsvärde av exploatering och ev andra riksintressen			Bra, där det väger tungt vid prövning, men ofta svagt skydd i praktiken eftersom värdena inte är väl beskrivna	
Ramsar-områden	Bevara områden utpekade som Ramsarområden.	Internationellt åtagande, delvis administrativt	Enligt förordningen 1998:1252 ska sådana områden prioriteras för skydd.		Följs upp inom arbetet med löpande rapportering inom till Ramsarkonventionen	Bra, där det väger tungt vid prövning	
Världsarv	Bevara områden utpekade som Världsarv.	Internationellt åtagande, delvis administrativt	Enligt förordningen 1998:1252 ska sådana områden prioriteras för skydd.			Bra, där det väger tungt vid prövning men ingen juridisk status. Påverkan endast indirekt utfallet i prövning	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Samrådskrav 12 kap 6 § miljöbalken	Säkerställa hänsyn vid väsentlig påverkan på naturmiljön	Administrativt	Krav på samråd med länsstyrelsen för alla åtgärder som inte kräver tillstånd men som väsentligt ändrar naturmiljön. Fångar upp många verksamheter och åtgärder som prövas i annan ordning. Innebär möjlighet att meddela förelägganden om skyddsåtgärder eller förbud där behov finns.				
MB 4:6 Nationalälvar	Bevara orörda älvssträckor från vattenkraftsutbyggnad	Administrativt	Förbud mot vattenkraftsutbyggnad i ett urval av vattendrag.			Bra, för våtmarker i anslutning till vattendrag där det tillämpas	
Biosfär-områden	Kombinera bevarande och hållbart nyttjande för att behålla ett landskapsområdes karaktär.	Information och utbildning.	Biosfärområden är områden som uppvisar goda exempel på hur nyttjande och bevarande kan gå hand i hand. Dessa områden är pilotområden där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.				
Skötselåtgärder							
Genomföra skötselplaner och bevarandeplaner	Ge skyddade områden inkl. oskyddade Natura 2000-områden relevant skötsel	Administrativt ofta ekonomiskt	Nationalparker, natur- och kulturresevat och vissa biotopskyddsområden har en fastställd skötselplan där det framgår hur området ska skötas. Hur ett Natura 2000-område ska skötas för att uppnå ett gynnsamt tillstånd finns reglerat i bevarandeplanen för området.			Bra, men tillämpas i för låg omfattning eller har för låg ambitionsnivå pga. medelsbrist	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
EU-direktiv							
Implementering av direktivet om vilda fåglar (797409/EEG)	Bevara alla naturligt förekommande fågelarter inom EU	Administrativt	Direktivet är nästan till fullo direkt implementerat i svensk lagstiftning, men huvudsyftet om att bevara alla fågelarter finns inte återgivet direkt			Bra, för samtliga våtmarksfåglar.	
Implementering av direktivet om livsmiljö (92/43/EEG)	Uppnå gynnsam bevarandestatus för ingående våtmarksarter och -naturtyper i direktivet	Administrativt	Delar av direktivet är direkt implementerat i svensk lagstiftning men huvudsyftet om att skapa gynnsam bevarandestatus i landet för dessa arter och naturtyper finns inte återgivet direkt			Bra, för våt-markernas naturtyper och arter.	
Generell lagstiftning							
Generellt biotopskydd	Skydda små biotoper som källor, småvatten och våtmarker i odlingslandskapet	Administrativt	Inom området får inte verksamhet bedrivas som kan förstöra biotopen. För växt- och djurliv och våtmarker har biotopskyddsbestämmelserna haft stor betydelse genom de generellt skyddade områdena i jordbrukslandskapet. Genom att dessa småbiotoper har skyddats har antalet våtmarker/vattenmiljöer minskat i mindre grad än de skulle ha gjort annars, variationen i jordbrukslandskapet har bevarats i högre grad, och växt- och djurarter har fått bättre möjligheter att finna livsmiljöer och att fortleva långsiktigt i jordbrukslandskapet.			Bra	
Restriktioner för markavvattning		Administrativt	Förbud mot markavvattning gäller stora delar av Götaland och Svealand. I övriga delar av landet krävs tillstånd.			Bra, men ett generellt förbud mot markavvattning vore att föredra.	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Prövning av annan vattenverksamhet		Administrativt	För olika typer av vattenverksamhet (både sådana som inverkar negativt på våtmarker eller som innebär att de restaureras) krävs tillstånd för åtgärden. I enkla fall räcker anmälningsplikt. Tillståndsprocessen är oftast lång och resurskrävande för att alla intressen ska få komma till tals. Möjligheterna att förenkla tillståndsprocessen för restaureringar som endast berör fastighetsägare som förespråkar restaureringen bör undersökas. Naturvårdsverket skrev till regeringen 2008 och redogjorde för behovet av en utvärdering av gällande styrmedel för vattenverksamhet.			Bra, men kräver resurser både i pengar och tid vid större restaureringar.	
Terrängkörning		Administrativt	Generellt förbud mot terrängkörning som inte är knuten till pågående markanvändning inom jord- och skogsbruket.			Bra, undantaget några brister i efterlevnaden vilket resulterar i sönderkörning av våtmarker.	
Skogsvårdslagen 30§		Administrativt	Påtalar att skogsbruket ska lämna naturvårdshänsyn				Förstärkning av lag och förordning som kommer att gynna våtmarker utifrån vatten-kvalitetsfrågor och dragning av skogsbilvägar.
Artskydds-förordningen	Skyddar växt- och djurarter	Administrativt	Skyddar urval av djur- och växtarter (från plockning, insamling störning, försäljning etc.)			Bra, undantaget några brister i efterlevnaden.	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Jaktlagen	Reglerar jakt så att sällsynta arter inte jagas.	Administrativt				Bra, undantaget några brister i efterlevnaden.	
Skogsgödsling AR undantag torvmark	Undvika att värdefull natur påverkas av skogsgödsling	Administrativt	Formulering om att skogsgödsling BÖR undvikas i områden med klass 1 och 2 i VMI och SSI, nyckelbiotoper, skyddade områden och att 25 meters buffertzonen BÖR tillämpas			BÖR är för svagt. Föreslå att BÖR ändras till SKA. Dessutom gäller inte AR på torvmark vilket det borde göra eller kompletteras med hur torvmarker ska hanteras utifrån skogsgödslingsfrågan.	
Internationella konventioner							
Ramsar-konventionen exkl. Ramsar-områden	Utöver Ramsarområdena arbeta med skydd och hållbart nyttjande av våtmarker samt stödja internationellt arbete kring våtmarker	Internationellt åtagande, Information	Konvention om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar	Sverige 1975 -		Bra, mycket av det som hanteras inom konventionen och som är tillämpligt i Sverige ger avtryck i Sverige	
Konventionen om biologisk mångfald	Bevara och hållbart nyttja våtmarker mm	Internationellt åtagande, Information	Det finns bl.a. ett särskilt program (1998) för bevarande av våtmarker och inlandsvatten	Sverige 1993 -			
Ekonomiska stöd, partsöverenskommelser							
Naturvårdsavtal	Utveckla och bevara de naturvärden som avtalet avser.	Ekonomiskt	Enligt jordbalken 7 kap 3§. Fastighetsägaren kan få ekonomisk ersättning för begränsandet i brukandet.				

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
LOVA, Lokala vattenvårds-projekt	Ekonomiskt bidrag till lokala vattenvårdsprojekt med mål att minska kväve och fosfor i Österjön och Västerhavet, t.ex. genom att restaurera anläggna våtmarker	Ekonomiskt	Kommuner och ideella sammanslutningar kan söka bidrag hos Länsstyrelsen.			Positiva effekter där det tillämpas	
LONA, Lokala naturvårds-satsningen	Ekonomiskt bidrag till kommuner för åtgärder i naturvårdsprojekt som bidrar till uppfyllandet av sådana miljökvalitetsmål och delmåls om har riksdagen har godkänt.	Ekonomiskt	Kommuner kan ansöka om bidrag hos länsstyrelsen.	2004-		Positiva effekter där det tillämpas	
Landsbyggs-programmet - miljöstödet	Förbättra funktionen i de våtmarker som redan finns. Minskar övergödnings-problem orsakade av växtnärings-läckage.	Ekonomiskt		2007-2013		Positiva effekter där det tillämpas	
Landsbyggs-utvecklings-program (LBU) (inkl. Imiva & miva)	Restaurera, återskapa och nyanlägg våtmarker.	Ekonomiskt	Ekonomiskt incitament till restaurering, återskapande, nyanläggning av våtmarker.	2000-2006	Naturvårds-verket (2004) Rikare mångfald och mindre kväve. Rapport nr5362 Naturvårdsverket(2005)"LIP ur ett samhälls-ekonomiskt perspektiv" Rapport nr 5453. Jordbruks-verket (2010) "Mindre fosfor och kväve från jordbrukslandskapet" Rapport 2010:21.	Positiva effekter där det tillämpas. Huvudsyftet med projekten är framför allt att öka kväve och fosforretentionen och minska kväve transporten till havet.	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Landsbygds- programmet	Restaurera, återskapa och nyanlägga våtmarker.	Ekonomiskt	Ekonomiskt incitament till restaurering, återskapande, nyanläggning av våtmarker.	2007-2013	Naturvårds-verket (2004) Rikare mångfald och mindre kväve. Rapport nr5362 Naturvårdsverket(2005)"LIP ur ett samhälls-ekonomiskt perspektiv" Rapport nr 5453. Jordbruks-verket (2010) "Mindre fosfor och kväve från jordbrukslandskapet" Rapport 2010:21.	Positiva effekter där det tillämpas. Huvudsyftet med projekten är framför allt att öka kväve och fosforretentionen och minska kväve transporten till havet.	
Lokala Investerings- program (LIP)	Ekologisk omställning i Sverige, bl.a. med medel till projekt om våtmarker	Ekonomiskt	Ekonomiskt incitament till restaurering, återskapande, nyanläggning av våtmarker.		Naturvårds-verket (2004) Rikare mångfald och mindre kväve. Rapport nr5362 Naturvårdsverket(2005)"LIP ur ett samhälls-ekonomiskt perspektiv" Rapport nr 5453. Jordbruks-verket (2010) "Mindre fosfor och kväve från jordbrukslandskapet" Rapport 2010:21.	Positiva effekter där det tillämpas. Huvudsyftet med projekten är framför allt. att öka kväve och fosforretentionen och minska kväve transporten till havet.	
NOKÅS, Natur- och kulturvårds- åtgärder i skogen	Ge incitament till skogsbrukare/-ägare att genomföra naturvårds- och kulturvårdsåtgärder i skogslandskapet	Ekonomiskt	Har bl.a. använts till anläggande av viltvatten, igenläggning av diken som gynnar myr och sumpskog			Positiva effekter där det tillämpas	
Landsbygds- programmet - skogens mångfald	Naturvårdsåtgärder på skogsmark gällande hydrologi och trädsnitt.	Ekonomiskt	Används till igenproppning av diken och nedhuggning av träd där trädsnitt blivit för tätt eller inte ska finnas överhuvudtaget.			Positiva effekter där det tillämpas	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
EU:s LIFE+ naturvård	Delfinansiera större naturvårdsprojekt som är bra exempel på genomförande av naturvårdsdirektiven.	Ekonomiskt (EU)	Naturvårdsprojekt ska vara goda exempel, innovativa eller demonstrationsprojekt för att genomföra EU:s fågel- och habitatdirektiv inklusive Natura 2000-nätverket eller hindra förluster av biologisk mångfald. De ska innehålla en stor andel konkreta åtgärder. Svenska exempel sedan 1995 är restaurering och skydd av myrar.			Positiva effekter där det tillämpas	
Planerings- och policy-material							
Myrskyddsplanen	Urval av värdefulla myrar för skyddsåtgärder.	Planering	Planeringsverktyg över vilka myrar som bör få skydd i form av områdesskydd eller avtal.	1993 + 2006	Inom miljökvalitetsmålet - delmål 2		
Nationell strategi för myllrande våtmarker	Att förstärka naturvårdsarbetet med våtmarker	Policy, Information	Nationell strategi för bevarande, restaurering, anläggning och skötsel av våtmarker. Ger exempel på åtgärder som bör utvecklas, både nya och befintliga (ekonomiska och administrativa)	2005			
Vägledning för skydd av skogsmyrmosaiker	Vägledning för genomförande av skydd				Delmål 2		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade ändringar
Rådgivning och information							
Greppa Naringen	Minska utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel.	Information	Kostnadsfri rådgivning till lantbrukare.	2001	Uppföljning på flera sätt. Sammanställning vid FU Miljömål.		
Åtgärds-program för hotade arter							
Medel till åtgärder för hotade arter	Förbättra populationsstorlekarna för hotade arter så att mål för den biologiska mångfalden nås.	Ekonomiskt, ibland administrativ, information	Bidrag till länsstyrelserna för att genomföra åtgärder som gynnar hotade arter. Program finns för bl.a. rikkärr, några arter längs vattendrag som behöver en naturlig vattenregim och några groddjur.		Uppföljning när program-perioden är slut.	Positiva effekter där det tillämpas	

Synergier och konflikter

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Uppföljning/ utvärdering	Effekter på våtmarker	Planerade Förändringar
Kalkning av vattendrag	Minska försurningseffekter på vattendrag	Ekonomiskt	Förordning (1982:840) beskriver vilken verksamhet som kan utnyttja bidraget.		Marginell/viss positiv inverkan på översvämningssmarker i och med förbättrade vattenkvalitet på översvämningstvattnet.	
Våtmarkskalkning för att förbättra vattenkvalitet i vattendrag	Minska försurningseffekter på vattendrag	Ekonomiskt	Förordning (1982:840) beskriver vilken verksamhet som kan utnyttja bidraget.		Stora negativa effekter på myrar, eftersom kalken slår ut vitmossfloran.	
Stöd till biologisk återställning i vattendrag	Restaurera vattenmiljöer	Ekonomiskt	Förordning (1982:840) beskriver vilken verksamhet som kan utnyttja bidraget.		Marginell/ viss positiv inverkan på översvämningssmarker och våtmarker vid vattendrag i de få fall vattendrags hydrologi återställts.	
Bidrag till efterbehandling av förorenad mark	Rening av förorenad mark	Ekonomiskt	Bidrag till områden prioriteras högt om de innebär ett akut och allvarligt hot mot människors hälsa, mot naturområden med stora skyddsvärden eller mot betydande vattenförsörjningsintressen. – särskild vikt ges områden som innehåller skadliga halter och stora mängder av föroreningar, som på grund av bedömd hälso- eller miljöfarlighet har hög prioritet i det nationella miljöarbetet och om föroreningarna riskerar att spridas till omgivningen		Marginell/ viss positiv inverkan på översvämningssmarker och våtmarker vid vattendrag där vattenkvalitet förbättrats.	
EU:s LIFE+ Miljövård	Miljövårdsprojekt	Ekonomiskt (EU)	LIFE-förordningen		Marginell/ viss positiv inverkan på översvämningssmarker och våtmarker vid vattendrag där vattenkvalitet förbättrats.	

Bilaga 12: Levande skogar - kartläggning av styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Rådgivning	Syftet enligt Förordning (2009:1393) med instruktion för Skogsstyrelsen är att Skogsstyrelsen ska bedriva rådgivning och information om hur landets skogar bör skötas så att de skogspolitiska mål som beslutas kan uppnås.	Information	Skogsstyrelsen arbetar med att ge stöd och råd till skogsägare och andra i skogssektorn i form av utbildning och rådgivning. Rådgivningen sker i form av en dialog med såväl enskilda skogsägare som skogliga tjänstemän.	1905	Skogsstyrelsens rådgivning har under åren utvärderats i olika delar t.ex. genom utvärdering av kampanjen Grönare skog samt till viss del i samband med Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter SUS 2001, Meddelande 1-2002. I rapporten effektiv rådgivning (2010:12) görs en sammanställning över genomförda effektmätningar av rådgivning inom Skogsstyrelsen. Förutom dessa mätningar finns mycket lite gjort och det som finns består främst i lokala initiativ. Därför är det svårt att dra generella slutsatser.	Det är svårt att dra generella slutsatser om styrmedlet eftersom utvärderingarna och uppföljningarna är få (och ibland på lokal nivå).	Utvidgning av styrmedlet genom Skogsriket och vidareutvecklade E-tjänster är på gång.
Skogsvårdslagen (1979:429)	Skogsvårdslagen uttrycker samhällets minimikrav på hur skogen sköts och anger lägsta krav för virkesproduktion samt vilken hänsyn till miljön som måste tas.	Administrativt	Skogsvårdslagen anger ramarna för åtgärder i skogen. I början av 1990-talet gjordes avregleringar som innebar ett ökat inslag av "frihet under ansvar". Enligt 1 § ska skogen "(...)skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls." Enligt 30 § ska hänsyn tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötsel av skog. Då lagen är skriven innan miljömålet Levande skogar togs fram omnämns miljömålet inte i lagen.	1979, senaste ändring ar: SFS 2008:6 62.	Delvis genom olika skogspolitiska utredningar t.ex. 1993, 1997 samt Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter SUS 2001, Meddelande 1-2002. Polytaxuppföljningen görs kontinuerligt med framförallt miljöhänsyn.	Sammantaget är det svårt att göra en bedömning av skogsvårdslagen som helhet. För att tillämpa 30 § i skogsvårdslagen (hänsynsparagrafen) krävs att förbud mot avverkning utfärdas innan avverkning för att sanktioner ska kunna användas. Detta innebär att tillämpningen blir resurskrävande. Det finns brister i hänsynen och tillämpningen av paragrafen behöver öka.	
Samråd enligt Miljöbalken (1998:808) (12 kap 6 §)	Staten ges möjlighet att förbjuda skadliga åtgärder.	Administrativt	En skoglig åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska anmälas för samråd till Skogsstyrelsen. Avser all skogsmark beroende på naturmiljöns känslighet och åtgärdens art. Exempel på åtgärder som Skogsstyrelsen har bedömt vara samrådspliktiga är: byggande av skogsbilvägar, byggande av traktörväg som innebär grävning och schaktning i större omfattning, skogsbruksåtgärder i nyckelbiotoper, dikesrensning, skogsgödsling, askåterföring, stubbskörd och igenplantering av större arealer nedlagd jordbruksmark.	1999	Finns ingen ännu (12 kap 6 §).		När det gäller föreskrifterna och allmänna råden har en förstudie påbörjats. Huvudprojektet avslutas våren 2013.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Bidrag till ädellövskogsbruk	I skogsvårdslagen 25 § anges ett krav på att bevara ädellövskog. Stödets syfte är att kompensera markägare för de högre kostnader som uppstår vid förnyring av ädellövskog.	Ekonomiskt	Bidrag till ädellövskogsbruk regleras i Förordning (2010:1879) om stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket. Bidrag lämnas till fullständiga återväxtåtgärder, kompletterande åtgärder samt röjning. Stödet kan sökas av skogsägare eller den som ska utföra åtgärderna. Stödsökande som inte är ägare måste ha tillstånd från skogsägaren att utföra åtgärderna och söka stöd. Det finns villkor och restriktioner avseende stödets ekonomiska storlek. För stödet gäller att beslut av Skogsstyrelsen ska finnas innan arbetet påbörjats. När åtgärderna utförts ansöks om utbetalning och redovisning av kostnader eller nerlagt arbete. Den sökande förbinder sig även att under 10 år, från det att stödet betalats ut, göra de åtgärder som behövs för att beståndet ska utvecklas till ädellövskog samt att inte göra några åtgärder som förhindrar detta.	Bidraget infördes 1974 och har förändrats under åren. I dess nuvarande form har bidraget funnits sedan 1993.	"Det statliga stödet till ädellövskogsbruk – en utvärdering av 20 års verksamhet 1984-2003", Jonas Jacobsson, JJForestry AB. Enligt utvärderingen positiva effekter på miljöarbete och virkesutbud av rådgivning inom stödet.	Stödet stimulerar genom bidrag till förnyring och röjning kombinerat med fri rådgivning till ett aktivt ädellövskogsbruk med god miljöhänsyn. Stödet bedöms bli viktigt för att sköta de arealer som anläggs med stödet "Öka arealen ädellöv" inom LBP så att de utvecklas till ädellövskog. Enligt ovanstående förefaller styrmedlet/åtgärden verka för att uppnå syftet.	Vet ej
Bidrag till natur- och kulturvård i skogen (NOKÅS)	Syftet med stödet natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (NOKÅS) är att berika skogsmiljöer av allmänt intresse.	Ekonomiskt	Bidrag ges till åtgärder för att spara kulturmiljöer eller bevara naturvärden som t.ex. frihugga gamla lövträd, skapa skogsbyn, restaurera äldre transportleder, naturvårdsbränning, anlägga våtmark och fördyrade skogsbruksåtgärder då mer hänsyn krävs. Stöd lämnas i första hand till åtgärder som gynnar växter och djur samt värdefulla kulturmiljöer, men också till landskapsbild och friluftsliv. Stöd kan sökas av skogsägare eller den som ska utföra åtgärderna. Stödsökande som inte är ägare måste ha skogsägarens tillstånd att få utföra åtgärderna. Restriktioner och villkor finns avseende bidragets storlek.	I slutet av 1980-talet gjordes försök med ett liknande bidrag och i början på 1990-talet infördes bidraget (kallades vid införandet något annat).	Resultatet av utbetalat stöd återrapporteras årligen i Skogsstyrelsens årsredovisning.	Genom sin flexibilitet är stödet mycket användbart och ger god nytta för natur- och kulturmiljön. Med bättre marknadsföring kan utnyttjandegraden ökas. De senaste åren har viss konkurrens uppstått från Landsbygdsprogrammets stöd Bevara och utveckla skogens mångfald.	Vet ej

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Bevara och utveckla skogens mångfald (inom Landsbygdsprogrammet)	Fler naturvärden, kulturmiljövärden och sociala värden i skogen ska bevaras och utvecklas.	Ekonomiskt	Inom detta bidrag finns tre olika typer av stöd, schablonersättningar, arealstöd och stöd till målklassning, För t.ex. åtgärder som att frihugga och rensa kulturmiljö från träd och ris, skapa död ved och stängsling av lövungskog ges schablonersättning. Arealstödet inom "Bevara och utveckla skogens mångfald" ges utifrån den areal skogsmark som berörs av åtgärden som ska genomföras. Villkor och restriktioner finns.	2007	Då stödet är relativt nytt har ännu ingen utvärdering genomförts.	Svårt att bedöma eftersom stödet endast funnits begränsad tid.	Ny programperiod för Landsbygdsprogrammet 2014-2020. Kan innebära förändringar av de stöd som finns idag.
Ädellöv (inom Landsbygdsprogrammet)	Öka arealen ädellövskog i Sverige.	Ekonomiskt	Skogsägare (med fastigheter i Götaland och Svealand) kan ansöka om bidraget som t.ex. ges till att plantera ädellövträd på marker där det inte varit ädellövskog tidigare och röja eller gallra fram ädellövskog ur blandskog. För bidraget finns vissa villkor och restriktioner avseende hur stor andel av skogsägarens kostnader som ersätts.	2007	Då stödet är relativt nytt har ännu ingen utvärdering genomförts.	Svårt att bedöma eftersom stödet endast funnits begränsad tid.	Ny programperiod för Landsbygdsprogrammet 2014-2020. Kan innebära förändringar av de stöd som finns idag.
Kompetensutveckling (inom Landsbygdsprogrammet)	Att genom kompetensutveckling stärka konkurrenskraften på landsbygden och bidra till ett hållbart skogsbruk.	Ekonomiskt/ information	Bidrag till kompetensutveckling lämnas genom två olika typer av stöd, projektstöd och företagsstöd. Projektstödet är till för de som vill utbilda andra och den som söker behöver inte själv vara verksam inom skogsbruket. Företagsstöd är till för de som vill utbilda sig själva eller medarbetare i sitt företag/organisation och de måste vara verksamma inom skogsbruket, t.ex. vara markägare eller arbeta med skog. Vissa villkor och restriktioner finns för hur kostnader ersätts.	2007	Ingår i halvtidsutvärderingen av Landsbygdsprogrammet. Svårt att dra några direkta slutsatser.	Svårt att bedöma eftersom stödet endast funnits begränsad tid.	Ny programperiod för Landsbygdsprogrammet 2014-2020. Kan innebära förändringar av de stöd som finns idag.
Nationalpark	"Att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick" (MB 7 kap 2 §). Nationalparkerna ska utgöras av representativa landskapstyper som bevaras i naturligt tillstånd, men de ska också vara natursköna eller unika miljöer som kan ge starka naturupplevelser.	Administrativt och ekonomiskt	Nationalpark är den starkaste skyddsformen och riksdagen beslutar om inrättande. Marken i en nationalpark ägs av staten. Nationalparker ska vara minst 1 000 ha. För varje nationalpark finns föreskrifter som begränsar vilka verksamheter som får ske i parken och skötselplaner som beskriver hur parken ska skötas.	1909	Naturvårdsverket		Vet ej

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Naturreservat	Enligt Miljöbalken 7 kap 4§ är syftet med naturreservat "att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet". Naturreservat kan även syfta till att skydda områden som "behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat".	Administrativt och ekonomiskt		1964 (Naturvårds-lagen infördes)	I Kontrollstation för formellt skydd[1] beskrivs kvaliteten på skyddade områden. Bland annat konstateras att mer än 85% av de arealer som skyddas genom naturreservat, biotopskyddsområden eller naturvårdsavtal utgörs av skogsbiologiska värdekärnor med de	Enligt uppföljning/utvärdering förefaller styrmedlet/åtgärd en verka för att uppnå syftet.	Vet ej
Biotopskydd på skogsmark	Skydda "små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda" (MB 7 kap §11)	Administrativt /Ekonomiskt	Långsiktigt formellt skydd av enskilda områden med syfte att bevara biologisk mångfald. Området som skyddas är normalt 2-10 ha, men även biotoper upp till cirka 20 ha kan skyddas. Verksamhet eller åtgärder som kan skada naturmiljön är förbjudna och därigenom är områdena bl.a. undantagna från skogsbruk. Markägaren äger marken och jakträtten finns kvar. Markägaren får ersättning för det intrång som ett beslut om biotopskyddsområde innebär. Staten ersätter med ett belopp som motsvarar fastighetens minskade marknadsvärde samt med ett tillägg på 25 %. När biotopskyddsområdet bildats ansvarar myndigheten alternativt kommunen som beslutat om biotopskyddet för vård och tillsyn av området.	1994	allra högsta skogsbiologiska bevarandevärdena. Enligt kontrollstationen har urvalet av vilka områden som ska skyddas genom formellt skydd förbättrats. I Statskontorets utvärdering [2] bedöms naturreservat ge goda möjligheter att uppnå de kvalitativa	Enligt uppföljning/utvärdering förefaller styrmedlet/åtgärd en verka för att uppnå syftet.	Inga förändringar i reglerna på gång men Komet-programmet (Kompletterande metoder vid skydd av värdefull natur) testas under perioden 2009-2014. Programmet innebär inga förändringar i
Naturvårdsavtal	Att utveckla och bevara naturvärden i ett befintligt område.	Administrativt /ekonomiskt	Långsiktigt formellt skydd. Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal mellan stat eller kommun och fastighetsägare. En tidsbegränsning ingår i avtalet. Maxtiden är 50 år, vilket är det vanligaste, men avtal kan träffas för kortare tid. I avtalet framgår bland annat vilka rättigheter markägaren avstår från och vilka rättigheter Skogsstyrelsen får under avtalsperioden. Markägaren äger fortfarande marken och skogen samt behåller jakträtten. Viss ekonomisk ersättning betalas ut till markägaren för de begränsningar i skogsbruket som avtalet medför. Ersättningen beror på det skogliga ekonomiska värdet och avtalets tidsmässiga längd. För ett naturvårdsavtal där avtalstiden tecknas till 50 år utgår ersättning motsvarande ca 60 % av bedömt rotnetto. Områdena är oftast mellan 3 till 20 ha, men områden på mer än 100 ha förekommer.		aspekterna av miljökvalitetsmålet Levande skogar. (1) Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2009. Utvärdering av Nationell strategi för formellt skydd av skog. Rapport 5961. http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-5961-3.pdf . (2) Statskontoret, 2007. Skyddet av levande skogar. 2007:14	Enligt uppföljning/utvärdering förefaller styrmedlet/åtgärd en verka för att uppnå syftet.	regelverket men ett av programmets syften är att användningen av naturvårdsavtal ska öka och att markägare och skogsbrukets företrädare blir mer aktiva i skyddsarbetet. (Kan ses som ett led i att förbättra styrmedlets effekt).

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Uppnå gynnsam bevarande-status, Natura 2000 (Direktivet om vilda fåglar (797409/EEG), Direktivet om livsmiljö (92/43/EEG))	Bevara den biologiska mångfalden.	Administrativt	Natura 2000 områden är skyddade enligt MB 7 kap. Habitat och fågeldirektiven innebär att tillstånd krävs för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i det utpekade området.	2000	Inga direkta utvärderingar, däremot rapport om tillstånd enligt artikel 17 habitat direktivet (var 6e år) se: http://www.artdata.slu.se/publikationer/arterochnaturtyper.asp samt utvärdering av skyddsområden för fåglar http://www.naturvardsverket.se/upload/30_global_meny/02_aktuellt/yttranden/N_avd/N_yttrande_f%C3%A5gelomr_101018.pdf		Vet ej
Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.	Syftet med lagen är att skydda och vårda kulturmiljön.	Administrativt	Lag (1988:950) om kulturminnen m.m. reglerar bland annat fasta fornlämningar och fornyfynd som inte får skadas.	1989	Ingen årlig uppföljning av KML sker på nationell nivå, den senaste ägde rum 2006. Dock finns det spridda länsvisa uppföljningar där Lst följer upp om skogsbruket har följt de råd som anges i beslut mm. Däremot påbörjas en uppföljning inom ramen för nya Kulturpolytaxen (KP) med start våren 2012.	De uppföljningar som hittills skett visar tydligt att KML inte följs och att styrmedlet därmed inte har avsedd effekt.	En översyn av KML pågår för närvarande. Uppdraget ska redovisas den 31 mars 2012.
Vattendirektivet (EG:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG))	"Vattendirektivets övergripande syften är att uppnå och bibehålla en god kemisk och ekologisk status i sjöar, vattendrag och kustvatten, samt att minska förorening som orsakas av utsläpp och av farliga ämnen samt skydda, förbättra och återställa grundvatten, förebygga förorening och försämring samt säkra en balans mellan uttag och förnyelse och mildra effekterna av översvämningar och torka." Källa: http://www.lansstyrelsen.se/gavleborg/Sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/Pages/vattenforvaltning.aspx	Administrativt	EU-direktiv som implementerats i svensk lagstiftning genom SFS 2004:660 Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Miljökvalitetsnormer är fastställda för utpekade vattenförekomster.	2000	Finns inga ännu.	Svårt att bedöma eftersom det inte finns några utvärderingar och direktivet endast funnits begränsad tid.	Vet ej

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Convention on Biological Diversity (CBD)	Syftar till att bevara och uthålligt nyttja världens biologiska mångfald.	Administrativt	Internationell konvention som ratificerats av 193 länder, inklusive Sverige. I konventionen finns tre huvudsakliga mål: 1) bevara biologisk mångfald, 2) uthålligt nyttjande av biologisk mångfald och 3) rättvis fördelning av vinster från nyttjandet av genetiska resurser. Källa: http://www.focali.se/filer/Internationell%20Skogspolicy.pdf	1992	Nationella rapporter var vart 4:e år. Den 4:e nationella rapporten inlämnades 2009. Enligt den senaste rapporten (avser helhetsbedömning av alla länder) saknas politisk vilja att uppnå målen.	Sveriges rådighet i sammanhanget är liten.	Vid partsmötet för konventionen för biologisk mångfald, i Nagoya 2010, antogs en strategisk plan för biologisk mångfald för perioden 2011-2020. Den strategiska planen innehåller 5 strategiska mål, A-C "strategic goals" och 20 delmål, 1-20 "targets". Under det strategiska målet finns bl.a. delmål 11 om att till 2020 ska minst 17 % av landområden och sötvattensområden samt 10 % av hav- och kustområden vara bevarade, särskilt sådana områden som är viktiga för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, inom ekologiskt representativa och väl sammanhängande system av skyddade områden och andra områdesbaserade bevarandeåtgärder.
United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)	"Klimatkonventionens övergripande mål är att stabilisera halten av växthusgaser i atmosfären på en nivå som förebygger farlig mänsklig inverkan på klimatsystemet". Källa: http://www.focali.se/filer/Internationell%20Skogspolicy.pdf	Administrativt	"Klimatkonventionen fastställer ett antal övergripande principer för det internationella klimatarbetet, bland annat att parterna ska skydda klimatsystemet åt nutida och kommande generationer i enlighet med sitt gemensamma men differentierade ansvar och förmåga." Källa: http://www.focali.se/filer/Internationell%20Skogspolicy.pdf	1992		De klimatpolitiska styrmedlen som påverkat skogen har hittills främst handlat om att minska användningen av fossila bränslen. I och med koldioxid-skatt 1991 på fossila bränslen har efterfrågan och användning av biobränslen ökat kraftigt (fördubblats). Även införandet av elcertifikat har bidragit till att minska behovet av fossil-el under perioder när kärnkraftsreaktorer stått still och kalla perioder och det har också påverkat lönsamheten i att producera bio-el i kraftvärmeverk och vid massaindustrier. Det har hittills inte funnits något styrmedel som syftar till att öka kollagren i svensk skog, men sådana kan å andra sidan motverka möjligheten att leverera bioenergi. Sveriges rådighet i fråga om val av styrmedel har hittills varit relativt stor.	Kanske är det ändå styrmedel för ökad kollagring på gång i och med att EU nu lagstiftar kring det s.k. LULUCF (Land-use, land-use changes and forestry). Eventuella styrmedel som gynnar lagerökning i trä i samhället har jämförelsevis mycket liten potential att påverka. Införandet motiveras av att man på många håll är orolig för att ökad efterfrågan på biobränslen kommer att inverka negativt på virkesförråden. Det svenska exemplet stöder inte den oron utan indikerar snarare att ökad lönsamhet för skogsbruk medför ökade virkesförråd.
Art- och Habitatdirektivet (92/43/EEG)	Att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av naturligt förekommande livsmiljöer samt den vilda floran och faunan.	Administrativt	Direktiven har införts i svensk lagstiftning genom Artskyddsförordningen (2007:845). http://www.naturvardsverket.se/Handbocker/Artskyddsforordningen/Ovriga-lagar/Artskydd-i-EU-och-i-Sverige/Habitatdirektivet/Syftet-med-habitatdirektivet/	1992			Artskyddsförordningen har ännu inte implementerats i 30§ skogsvårdslagen. Arbete med detta har dock inletts.

Bilaga 13: Ett rikt odlingslandskap - kartläggning av styrmedel

Ekonomiska styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
						<i>kontakt: Knut Per Hasund</i>		<i>kontakt: Knut Per Hasund</i> * Polluter Pays Principle
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Minska kväveutlakningen under vinterhalvåret. Påverkar flera miljömål: Ingen övergödning, Rent grundvatten, Levande kuster och hav	Ekonomiskt		2007-2013	Utvärdering av landsbygdsprogrammets åtgärder sker två gånger, en halvtidsutvärdering samt en slututvärdering, dvs. efter att programperioden avslutats.	1. Marknadsmislyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Nej, bryter mot PPP
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Minska läckage av näringsämnen från åkermark. Påverkar flera miljömål: Ingen övergödning, Rent grundvatten, Levande kuster och hav	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Nej, bryter mot PPP
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Minska läckage av näringsämnen från åkermark.	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Nej, bryter mot PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Förbättra funktionen i de våtmarker som redan finns. Minskar de övergödning-problem orsakade av växtnärläcka.	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Nej		Ja, i enlighet med PCP
Miljöersättning, betesmarker och slåtterängar	Bevara och förstärka betesmarkernas och slåtterängarnas natur- och kulturmiljövärden	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning landskapselement Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol mångfald: Miljöersättning skogsbete		Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Miljö-ersättning, ekologisk produktion	Jordbruksmark ska användas på ett hållbart sätt	Ekonomiskt		2007-2013		<p>1. Marknadssmisslyckanden Två slags effekter: ekologiska produkter + Annan påverkan på yttre miljö (växtnäringsläckage, pesticidläckage) # Inga marknadsimperfectioner för ekologiska produkter # För yttre miljöpåverkan: - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar)</p> <p>2. Överlappningar och luckor Nej</p> <p>3. Synergier och konflikter Konfl1: Diverse kemikalielagstiftning</p>		Nej, bryter mot PPP
Miljö-ersättning, natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet	Bevara kulturhistoriskt värdefulla jordbruksmiljöer och för att bevara biologiskt rika småbiotoper och livsmiljöer	Ekonomiskt		2007-2013		<p>1. Marknadssmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar)</p> <p>2. Överlappningar och luckor - Lucka1: Inga styrmedel, ingen ersättning för anläggning och skötsel av skogsbryn - Lucka 2: Inga styrmedel, ingen ersättning till landskapselement i betesmarker och skog</p> <p>3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol mångfald: Miljöersättning skogsbete</p>		Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Miljöersättning, odling av bruna bönor på Öland	Bevara den traditionella odlingen av lokala sorter av bruna bönor på Öland	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden Nej 2. Överlappningar och luckor - (Lucka1: Miljöersättning utgår inte till andra gamla växtsorter) 3. Synergier och konflikter Nej		Ej relevant
Miljöersättning, hotade husdjursraser	Bevara den genetiska resursen som husdjursraserna är	Ekonomiskt		2007-2013		1. Marknadsmislyckanden - Marknaden har annan tidskontering än samhället - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor - Lucka1: Inte alla domesticerade arter eller raser omfattas i programmet 3. Synergier och konflikter		Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Miljöersättning, Utvald miljö	Gynna insatser som är bra för natur-, kultur- och rekreationsvärden inom länen och renskötselområdet	Ekonomiskt		2007-2013		<p>1. Marknadsmislyckanden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) <p>2. Överlappningar och luckor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lucka1: Inga styrmedel, ingen ersättning för anläggning och skötsel av skogsbyn - Lucka 2: Inga styrmedel, ingen ersättning till landskapselement i betesmarker och skog <p>3. Synergier och konflikter</p> <p>Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken</p> <p>Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar</p> <p>Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement (kulturmiljöer i odl.L)</p> <p>Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker</p> <p>Syn5: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker</p> <p>Syn6: biol mångfald: Miljöersättning skogsbyte</p>		Ej relevant
Miljöersättning, för miljöskyddsåtgärder	Få till stånd åtgärder som minskar riskerna vid hantering och användning av växtskyddsmedel och minskar växt näringsläcka get	Ekonomiskt		2007-2013		<p>1. Marknadsmislyckanden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) <p>2. Överlappningar och luckor</p> <p>Nej</p> <p>3. Synergier och konflikter</p> <p>Konfl1: Annan lagstiftning (Miljöbalken) som reglerar kemikalieanvändning</p>		Nej, bryter mot PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Gårdsstöd	Ekonomiskt stöd till jordbruk, i Sverige begränsas det till jordbruk med minst 4 ha jordbruksmark.	Ekonomiskt		2005 (liknande stöd har dock funnits tidigare)	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Nej - Dock positiv extern effekt (men ineffektiv) i form av öppet landskap 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter	Förändring trolig inför nästa jordbrukspolitiska period (2014-2020) inom EU	Ej relevant
Kompensationsbidrag	Ekonomiskt stöd till jordbruk i områden med naturbetingade svårigheter att bedriva jordbruk. (Ett sätt att behålla jordbruk i områden där lönsamheten är låg).	Ekonomiskt		1995	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Vad gäller effekten öppet kulturlandskap: - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter	En översyn av kompensationsbidragsområdena pågår.	Ja, i enlighet med PCP
Nationella stöden	Stödja viss jordbruksproduktion i stödområde 1-3 (i stort sett Norrland). Stödet utgår inte till all produktion, utan är riktad till viss djurproduktion (bl.a. svinuppfödning, getter, mjölk och ägg) samt viss växtodling (potatis, bär och grönsaker). (Ett sätt att behålla jordbruk i områden där lönsamheten är låg).	Ekonomiskt		1995	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Vad gäller effekten öppet kulturlandskap: - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter	Vet ej	Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Handjursbidrag	Bidrag för tjuvar och stutar som föds upp för slakt i Sverige eller säljs till utlandet. (stödet har sannolikt haft stor betydelse för betesmarkshävden).	Ekonomiskt		1995	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Nej 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Nej	Försvinner fr.o.m. 2012	Ej relevant
Företagsstöd (ingår i landsbygdsprogrammet)	Landsbygdsutveckling genom satsningar på företagande.	Ekonomiskt		2007 (liknande stöd har dock funnits tidigare)	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Nej 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Nej	Vet ej, en översyn av stöden sker i samband med nytt landsbygdsprogram.	Ej relevant
Projektstöd (ingår i landsbygdsprogrammet)		Ekonomiskt				1. Marknadsmislyckanden Nej 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Nej		Ej relevant
Förnybar energi och klimatsatsningar	Bidra till att nå Sveriges mål om att hälften av all energiförbrukning år 2020 ska komma från förnybara energikällor.	Ekonomiskt		2007 (?)	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Vad gäller klimat: - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter	Vet ej	Ja, i enlighet med PCP
Stöd till fiske och vattenbruk	Främja ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske	Ekonomiskt		2007	Vet ej	1. Marknadsmislyckanden Nej 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Nej	Vet ej	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Ekonomiska styrmedel som ej förvaltas av SJV men med stor betydelse för Ett rikt odlingslandskap								
Lokala naturvårds-satsningen, LONA	Ekonomiskt bidrag till kommuner för åtgärder i naturvårdsprojekt som bidrar till uppfyllandet av sådana miljö kvalitetsmål och delmåls om har riksdagen har godkänt.	Ekonomiskt	Kommuner kan ansöka om bidrag hos länsstyrelsen.	2004-				
Anslag till områdesskydd, t.ex. reservats-bildning, Natura 2000-områden m.m. (Naturvårds-verket)	Skydda områden	Ekonomiskt				<p>1. Marknadssmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar)</p> <p>2. Överlappningar och luckor</p> <p>3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbyte Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement</p>		Ej relevant

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Skötselanslaget (Naturvårdsverket)	Förvaltning och skötsel i skyddade områden samt Natura 2000-områden. Ca 80 miljoner kronor gick till ängs- och betesmarker 2010	Ekonomiskt				<p>1. Marknadsmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar)</p> <p>2. Överlappningar och luckor</p> <p>3. Synergier och konflikter</p> <p>Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken</p> <p>Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar</p> <p>Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker</p> <p>Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker</p> <p>Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbeta</p> <p>Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement</p>		Ja, i enlighet med PCP

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Anslaget till kulturmiljövård, anslag 7:2 (Riksantikvarieämbetet)	Kulturmiljövårdsanslaget används huvudsakligen till vård av och information om kulturhistoriskt värdefulla byggnader, landskap och fornlämningar. Därutöver används det till bildande av kulturresevat, kunskapsunderlag och vissa arkeologiska åtgärder. En viss del går till förvaltning och skötsel av kulturmiljön i bland annat odlingslandskapet, vilket har betydelse för Ett rikt odlingslandskap. Mer info på följande länk: http://www.raa.se/cms/extern/vart_uppdrag/vart_uppdrag/kulturmiljovardsanslaget.html	Ekonomiskt				1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn2: kulturarv + biol. mångfald: Miljöersättning skogsbetes Syn3: Biol. Mångfald + kulturarv: miljöersättning Kulturelement i odlingslandskapet (landskapselement)		Ja, i enlighet med PCP
Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen NOKÅS (Skogsstyrelsen)	Nokås syftar till att berika skogsmiljöer av allmänt intresse. Stöd till åtgärder för att spara kulturmiljöer eller bevara naturvärden främst i skogen, men även för insatser som berör Ett rikt odlingslandskap, t.ex. frihuggning av gamla lövträd samt för att skapa skogsbryn. Mer info www.skogsstyrelsen.se/nokas	Ekonomiskt				1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden: miljöersättning betes- och slätterängar Syn2: kulturarv+ biol mångfald: Miljöersättning skogsbetes Syn3: Biol. mångfald+ kulturarv: miljöersättning Kulturelement i odlingslandskapet (landskapselement)		Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Åtgärdsprogram hotade arter (Naturvårdsverket)	Åtgärdsprogrammen innebär en riktad satsning på kunskapsuppbyggnad, skötsel och återskapande av naturmiljöer för särskilt hotade arter och miljöer. Flera av arterna och miljöerna berör Ett rikt odlingslandskap. Mer info: www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Biologisk-mangfald/Artskydd/Atgardsprogram/	Information/ ekonomiskt			1. Marknadsmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slåtterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbete Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement Syn7ff: synergier med fler styrmedel finns		Ja, i enlighet med PCP	Åtgärdsprogram hotade arter (Naturvårdsverket)

Administrativa styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Tvärvillkor			<p>Den som söker gårdsstöd, miljöersättningar, handjursbidrag och några andra jordbrukarstöd måste följa tvärvillkoren. Tvärvillkoren är regler som ska följas för att lantbrukaren ska få full utbetalning av sina jordbrukarstöd. De flesta tvärvillkoren är inga nya regler, utan de finns i svensk lagstiftning eller EU:s lagstiftning sedan tidigare. Syftet med tvärvillkoren är att få fler lantbrukare att bli ännu bättre på att följa den lagstiftning som gäller. Alla lantbrukare i EU måste följa tvärvillkoren. Tvärvillkoren bidrar till att bevara jordbruksmarken i gott skick, förbättra den yttre miljön och djurmiljön, minska smittspridning och få säkrare livsmedel. Tvärvillkoren är regler inom områdena miljö, folkhälsa, växtskydd, djurhälsa och djurskydd. Dessutom finns det tvärvillkor som handlar om hur man ska sköta sin åkermark, betesmark och slätteräng.</p>	<p>1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald+ kulturarv+ sociala värden: miljöersättning landskapselement Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbete Konflikt1: Miljöersättning betes- och slättermarker</p>		Ja, i enlighet med PPP	<u>Tvärvillkor</u>	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Hänsyn till natur- och kulturvärden	Att få fler lantbrukare att bli ännu bättre på att följa den lagstiftning som gäller	administrativt	o Vid skötsel av jordbruksmark ska hänsyn tas till biotoper och landskapselement med kulturhistoriskt värde eller stort värde för flora och fauna. o Spridning av gödsel (av alla slag) får inte spridas på åkermark så att det hamnar utanför åkern. o Gödsel får inte spridas på ängs- och betesmark om natur- och kulturvärden kan skadas av spridningen.	2005	I rapporten (Rapport 2011:5) utvärderas vilka miljööffekter som tvärvillkorens regel- och kontrollsystem ger upphov till i Sverige och hur effektiva tvärvillkoren är att nå de nationella miljömålen.	1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbeta Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement Syn7ff: synergier med fler styrmedel finns		Ja, i enlighet med PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Skydd av områden	Att få fler lantbrukare att bli ännu bättre på att följa den lagstiftning som gäller	administrativt	<p>o Inom biotop-skyddsområde får man inte bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som kan skada naturmiljön.</p> <p>o I ett Natura 2000-område krävs tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön.</p>	2005	Se ovan	<p>1. Marknadsmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar)</p> <p>2. Överlappningar och luckor</p> <p>3. Synergier och konflikter</p> <p>Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken</p> <p>Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar</p> <p>Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker</p> <p>Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker</p> <p>Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbeta</p> <p>Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement</p> <p>Syn7ff: synergier med fler styrmedel finns</p>		Ja, i enlighet med PCP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Skydd av vilda djur och växter	Att få fler lantbrukare att bli ännu bättre på att följa den lagstiftning som gäller	administrativt	o Åtgärder som avsiktligt stör vilda fåglar och skadar eller förstör deras häckningsplatser/ bon, viloplatser eller flyttningsområde är förbjudet. o Åtgärder som avsiktligt stör vilda djurarter som är skyddade enligt artskyddsförordningen t.ex. fladdermöss, grod- och kräldjur, musslor, fjärilar, m.fl. är förbjudet. o Det är förbjudet att göra åtgärder som skadar fridlysta växter, t.ex. plocka, dra upp eller på annat sätt förstöra växten eller växtplatsen?	2005	Se ovan	1. Marknadssmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol. mångfald: Miljöersättning skogsbete Syn6: Biol. mångfald, miljöersättning landskapselement Syn7ff: synergier med fler styrmedel finns		Ja, i enlighet med PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Växtskydd	Att få fler lantbrukare att bli ännu bättre på att följa den lagstiftning som gäller	administrativt	Tvåvillkoret har tidigare bara inneburit att du får använda växtskyddsmedel till de grödor och i högst de doser som framgår av märkningen. Reglerna ändrades den 14 juli 2011 och nu gäller att växtskyddsmedel ska användas i enlighet med alla de villkor som framgår av märkningen på förpackningen. Från och med den 14 juni ska odlaren till exempel använda växtskyddsmedel: endast till de grödor som framgår av märkningen, med högst det antalet behandlingar som framgår av märkningen, i högst de doser som framgår av märkningen, endast vid den tidpunkt som anges. Det är särskilt viktigt för växtskyddsmedel som är farliga för pollinerande insekter, så att karenstiden hålls, så att du följer alla skyddsåtgärder, till exempel har bevuxna skydds zoner där sådana måste finnas. Bestämmelserna finns i artikel 55 i Europaparlamentets och rådets förordning om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EG 1107/2009).	2005	Se ovan	1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald, Skydd av småbiotoper, Miljöbalken Syn2: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn4: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn5: biol mångfald: Miljöersättning skogsbyte Syn6: Biol.mångfald, miljöersättning landskapselement Syn7: synergier med diverse kemikalielagstiftning		Ja, i enlighet med PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 1999:119)	Att specificera vilka miljöhänsyn som gäller vid jordbruksverksamhet	administrativt	1999	Nej	1. Marknadsmislyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Syn1: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Syn2: Biol. mångfald, miljöersättning anläggning av våtmarker Syn3: Biol. mångfald, miljöersättning Skötsel av våtmarker Syn4: biol mångfald: Miljöersättning skogsbeta Syn4: Biol.mångfald, miljöersättning landskapselement		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 1999:119)
Föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket m.m. (SJVFS 2010:15)	Att specificera villkor som gäller vid djurhållning	administrativt	Vet ej	Nej	1. Marknadsmislyckanden - Delvis en negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter Konflikt1: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar Konflikt2: biol mångfald: Miljöers. skogsbeta		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket m.m. (SJVFS 2010:15)
Föreskrifter om godkännande av bevarandesorter av lantbruksväxter och om produktion och saluföring av utsäde (SJVFS 2009:66)	Att specificera villkor som gäller	administrativt	Vet ej	Nej				Föreskrifter om godkännande av bevarandesorter av lantbruksväxter och om produktion och saluföring av utsäde (SJVFS 2009:66)

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Föreskrift om bevarandesorter och amatörsorter av köksväxter (SJVFS 2010:79)	Att specificera villkor som gäller	administrativt	Vet ej	Nej				Föreskrift om bevarandesorter och amatörsorter av köksväxter (SJVFS 2010:79)
Föreskrift om tillstånd och kunskapskrav för användning av vissa bekämpningsmedel (SJVFS 2007:76)	Ökad miljöhänsyn i jordbruket	administrativt		Nej	1. Marknadsmisslyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrift om tillstånd och kunskapskrav för användning av vissa bekämpningsmedel (SJVFS 2007:76)
Föreskrift om skyldighet att föra anteckningar vid viss användning av bekämpningsmedel (SJVFS 1999:94)	Ökad miljöhänsyn i jordbruket	administrativt		Nej	1. Marknadsmisslyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrift om skyldighet att föra anteckningar vid viss användning av bekämpningsmedel (SJVFS 1999:94)
Föreskrift om emballage för betat utsäde (SJVFS 2001:13)	Hälsoaspekter, arbetsmiljö i jordbruket	administrativt		Nej	1. Marknadsmisslyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrift om emballage för betat utsäde (SJVFS 2001:13)

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket vad gäller växtnäring (SJVFS 2004:62)	Ökad miljöhänsyn i jordbruket.	administrativt	De första bestämmelserna beslutades 1991 och har därefter kompletterats och reviderats kontinuerligt.	Om det har genomförts en utvärdering: Bestämmelserna införlivar bl.a. nitratdirektivet. Vart 4:e år ska en rapportering göras till kommissionen om effekterna av de åtgärder som vidtagits enligt direktivet.	1. Marknadsslyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter Konfl1: Miljöersättning kantzoner Konfl2: Miljöersättning Anläggna våtmark Konfl3: Miljöersättning Vinterbevuxen mark m.fl.		Ja, i enlighet med PPP	Föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket vad gäller växtnäring (SJVFS 2004:62)
Föreskrift om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade växter (SJVFS 2003:5)	Reglering av genmodifierade grödor i jordbruket	administrativt		Nej	1. Marknadsslyckanden 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter			Föreskrift om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade växter (SJVFS 2003:5)
Föreskrift om innesluten användning av genetiskt modifierade växter (SJVFS 2007:29)	Miljöhänsyn i jordbruket	administrativt		Nej	1. Marknadsslyckanden 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter			Föreskrift om innesluten användning av genetiskt modifierade växter (SJVFS 2007:29)

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Miljöbalken	Grundläggande bestämmelser till skydd för miljön	administrativt	Bland annat följande kapitel i miljöbalken gäller för Ett rikt odlingslandskap: kapitel 2 allmänna hänsynsregler m.m.; kapitel 3 Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden; kapitel 7 skydd av områden; kapitel 8 särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter; kapitel 12 jordbruk och annan verksamhet. När det gäller gränsvärden för kadmium i handelsgödsel finns lagstiftning (förordning 1998:944), men de låga nivåer som handelsgödseln i Sverige innehållit har tidigare framför allt styrts genom skatter på kadmium. Skatten på kadmium togs dock bort 2010 och risken finns därmed att kadmiumhalten i handelsgödseln ökar.	1999		Kan inte bedömas gemensamt eftersom Miljöbalken omfattar många styrmedel av helt olika innehåll och karaktär		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Administrativa styrmedel som ej förvaltas av SJV men med stor betydelse för Ett rikt odlingslandskap								
Kulturminneslagen (1988:950)	Grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet	administrativt	Vet ej	Vet ej	1. Marknadsmisslyckanden - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor Nej 3. Synergier och konflikter		(Ja, i enlighet med PPP)	Kulturminneslagen (1988:950)
Plan- och bygglagen	reglerar bland annat användning av mark- och vattenområden och hur den byggda miljön skall utvecklas och bevaras.	administrativt	Markanvändning avseende jordbruksmark hanteras här.	Vet ej	Vet ej	1. Marknadsmisslyckanden - I vissa avseenden fråga om negativa externa effekter, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter		
Skogsvårdslagen	Uttrycker samhällets krav på skogsägaren. Här anges vilken virkesproduktion som måste uppnås och vilken hänsyn till naturen, kulturmiljön och rennäringen som måste tas.	administrativt	Ett rikt odlingslandskap berörs bl. a. i form av skogsbeten, brynzoner och trädrika betesmarker	Vet ej	Vet ej	Kan inte bedömas gemensamt eftersom Skogsvårdslagen omfattar många styrmedel av helt olika innehåll och karaktär		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Europeiska landskapskonventionen	Att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet.	administrativt		Ratificerades 2011	<p>1. Marknadsmislyckanden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Positiv extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) <p>2. Överlappningar och luckor</p> <p>3. Synergier och konflikter</p> <p>Syn1: Biol. mångfald + kulturarv + sociala landskapsvärden, miljöersättning betes- och slätterängar</p> <p>Syn2: Biol. mångfald+ kulturarv + sociala landskapsvärden: miljöersättning anläggning av våtmarker</p> <p>Syn3: Biol. mångfald+ kulturarv + sociala landskapsvärden: miljöersättning Skötsel av våtmarker</p> <p>Syn4: Biol. mångfald+ kulturarv + sociala landskapsvärden: Miljöersättning skogsbyte</p> <p>Syn5: Biol. mångfald+ kulturarv + sociala landskapsvärden: miljöersättning landskapselement</p> <p>m.fl.</p>	Ej relevant	Europeiska landskapskonventionen	Att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet.

Information

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Greppa Näringen	Minska utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel.	Information	<u>Kostnadsfri rådgivning till lantbrukare.</u>	2001	<u>Uppföljning genomförs på många sätt. I samband med den fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen sammanställs de åtgärder som genomförts.</u>	1. Marknadsmisslyckanden - Negativ extern effekt, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter		Nej, bryter mot PPP

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Kompetensutveckling och rådgivning (inom Landsbygdsprogrammet)	information	Att öka förståelsen och kunskapen om odlingslandskapets natur- och kulturvärden samt att minska jordbrukets miljöpåverkan. Detta sker på bred front och i många olika sammanhang, men består huvudsakligen av rådgivning till lantbrukare, framtagande av underlag, informationsmaterial, fält-, gårds-, natur- och kulturvandringar, kurser samt upprättande av åtagandeplaner för ängs- och betesmarkernas natur- och kulturvärden. Främst riktat till lantbrukare och till andra rådgivare i form av skriftlig information, kurser m.m. Exempel på rådgivning- och kompetensutvecklingsinsatser: Greppa näringen (se ovan), Växtskydds-centralernas verksamhet (prognos- och varningsverksamhet, framtagande av strategier för kontroll av skadegörare och ogräs, säker hantering av växtskyddsmedel m.m.). Natur- och kulturvärden: mångfald på slätten, levande landskap, skötsel av ängs- och betesmarker. Ett stort antal broschyrer och foldrar om natur och kultur i odlingslandskapet. Det finns även rådgivning inom energieffektivisering och informations-satsning kring fleråriga energigrödor.	Sedan 1995 (EU-inträdet) under olika namn	Ja, flera, t.ex. effekter av KULM-rådgivning SJV rapport 2006:20 samt Miljöutbildning och rådgivning för jordbrukare 2006:19. Rapporterna hittas på följande länk: www.jordbruksverket.se/blanketterochtrycksaker.4.595401461210ae2d589800033225.html	1. Marknadsmisslyckanden - Både positiva och negativa externa effekter, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informations-brist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter		Vissa element bryter mot PPP, andra ok	Kompetensutveckling och rådgivning (inom Landsbygdsprogrammet)
Tillsynsvägledning Jordbruksverkets tillsynsvägsledningsansvar pekats ut i tillsynsvägsledningsförfordningen SFS 2011:13 och gäller hela jordbrukssektorn.	Bistå med tolkning av lagstiftning inom alla Jordbruksverkets ansvarsområden.	information		Angavs 1999 i samband med miljöbalkens införande. Detta ansvar fanns även tidigare t.ex. för bestämmelser som rör gödselhantering.				Tillsynsvägledning, Jordbruksverkets tillsynsvägsledningsansvar pekats ut i tillsynsvägsledningsförfordningen SFS 2011:13 och gäller hela jordbrukssektorn

Forskning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	I enlighet med PPP*, eller PCP
Försöks- och utvecklings- verksamhet (FoU)	Jordbruksverket förfogar över medel som används i försöks- och utvecklingssammanhang inom områdena biologisk mångfald, ekologisk produktion, Programmet för odlad mångfald, minskat växtnäringssläckage, växtskyddsmedel, förbättrat djurskydd. Syftet är att projekten ska ge praktisk kunskap.	forskning		Från 1988. Projektet avsåg då främst åtgärder om minskade växtnäringss-förluster och risker vid användande av bekämpningsmedel. Efterhand har ytterligare områden tillkommit.	FoU-verksamhet inom ekologisk produktion har utvärderats. Evaluation of Research on Organic Production in Sweden - Evaluation report 2006 Länk: http://formas.se/formas_shop/ProductList.aspx?id=1841&quicksearchquery=organic&category=1841	1. Marknadsmislyckanden - Både positiva och negativa externa effekter, huvudsakligen av karaktären: - icke-utestängbarhet - icke-rivalitet i konsumtion - informationsbrist (som ger höga transaktionskostnader vid marknadslösningar) 2. Överlappningar och luckor 3. Synergier och konflikter		Ej relevant

Bilaga 14: Storslagen fjällmiljö - kartläggning av styrmedel

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Miljöbalken	Främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö.	Administrativt	Miljöbalken ska tillämpas så att 1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan, 2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, 3. den biologiska mångfalden bevaras, 4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och 5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.	1999-			
Klimat-anpassning	Bidrag till rennäringen	Ekonomiskt	Sametinget får 29M under tre år, för att klimatanpassa främst rennäringen. Kan vara nödvändigt med bl.a. stödfordring.	2009-			
Bidrag till samebyar	korrigerar för miljöförluster knutna till vattenkraft	Ekonomiskt	Ersättning till byar som berörs av vattenkraft - investeringsstöd till verksamhet som stöttar rennäringen. Bakgrund; http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980928.HTM , (regleras i förordning (1998:928) om bygge- och fiskeavgifter)				
Naturvårds-förvaltning	Bevara miljö och möjliggöra friluftsliv		Länsstyrelsen i fjälläna (ej Dalarna) förvaltar statens mark ovan odlingsgränsen och ansvarar för de statliga lederna och att allmänheten kan besöka fjällområdet. Länsstyrelsen har även tillsyn och bevakning över flora och fauna utifrån bestämmelser i lagstiftning och föreskrifter.				
Fjäll-förvaltning			Nytt beslut av Maria Ågren, dokument kommer enl PO dec NVs ansvar för fjällförvaltningen. Länsstyrelsen har förvaltningsansvar och det är känsligt att annan myndighet tycker till.				
Åtgärds-program för hotade arter	Minska antalet utrotningshotade arter	se beskrivning Ficare/Jess	Åtgärdsprogrammen är knutna till respektive art eller livsmiljö (drygt 200 program, ca 400 arter) och sträcker sig över en bestämd tidsperiod. Finansierare för olika åtgärder (ex. information, utbildning, utredning eller restaurering) är NV eller Länsstyrelser. Arter med åtgärdsprogram: http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/Hotade%20arter/N_atgardsprogram_Rev_2010_28_maj.pdf	Påbörjat 2005-2010	Årliga sammanställningar görs	Till 2015 är målet att andelen hotade arter i Sverige ska ha minskat med 30 procent. En del program verkar ha framgång, men resultatet är blandat.	
Reglerings- och förbuds-områden för snöskotrar	Skydda mark, växt- och djurliv	Administrativt	Det är förbjudet att köra på skogs- och jordbruksmark, om det inte är uppenbart att det kan ske utan risk för skada på skog eller mark. I fjällen finns ett antal så kallade regleringsområden. I en del av dessa områden finns allmänna skoterleder och där får körning endast ske på lederna. I andra regleringsområden gäller totalt skoterförbud för allmänheten. Länsstyrelsen eller kommunen kan utfärda förbud att köra snöskoter i andra områden av hänsyn till bl a friluftsliv, rennäring, djurliv eller naturvård. Skoterkörning kan också regleras av kommuner genom lokala trafikföreskrifter.				

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Terrängkörningslag	Förbjuda körning (med vissa undantag) på barmark i terrängen med motordrivna fordon.	Administrativt	Det finns flera undantag från förbudet, bl.a. körning i direkt samband med jordbruk eller skogsbruk i viss utsträckning rensköttsel.				
Terrängkörningsförfordning (1978:594)	Skydda mark, växt och djurliv	Administrativt	Generellt förbud gäller för körning på mark med plant- eller ungskog vars medelhöjd över snötäcket är lägre än två meter. Förbud gäller även på övrig skogsmark med plant- eller ungskog, om det inte är uppenbart att körningen kan ske utan risk för skada på skogen. Det är också förbjudet att köra över jordbruksmark, om det inte är uppenbart att det kan ske utan risk för skada på marken. I fjällen finns 16 stycken så kallade regleringsområden. Körning inom regleringsområde får endast ske på allmän skoterled. Det kan också vara förbjudet att köra snöskoter i andra områden av hänsyn till bland annat friluftsliv, rennäring, djurliv eller naturvård. Länsstyrelsen eller kommunen utfärdar förbud.				
Terrängkörningsplaner	Skydda våtmarker och annan känslig mark och vegetation i fjällen, som annars lätt tar skada vid barmarkskörning. Målet är att alla samebyar ska ha terrängkörningsplaner.	Administrativt och ekonomiskt	I planen kartlägger samebyn de viktigaste transportlederna för rensköttseln och behovet av markförstärkningsåtgärder. Planen ger stöd för åtgärder som genomförande av markförstärkningsåtgärder där markskadorna på framförallt våtmarkerna är som störst, men den är inte ett juridiskt bindande dokument. Naturvårdsverket avsätter medel till samebyarnas arbete med terrängkörningsplaner och markförstärkningsåtgärder. http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/Sv/naringsliv-och-foreningar/rennaring/terrangkorning/plan/Pages/default.aspx				
Stöd för upprättande av terrängkörningsplaner, där även markförstärkning i fjällvärldens våtmarker ingår	Skydda mark, växt och djurliv.	Ekonomiskt	Se terrängkörningsplaner				
Rennäringslag (1971:437) och Rennäringsförfordning	Skydda rennäringen genom att säkra samebyarna bruksrätt till mark för renbete och tillhörande rättigheter.	Administrativt	Den som är av samisk härkomst får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rensköttselrätten tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Rensköttselrätten får utövas av den som är medlem i sameby. Lag (1993:36). Rensköttselområdet utgör 40 procent av Sveriges yta. Berör både enskild och statlig mark. Tillhörande rättigheter i lagen är rätten att jaga och fiska för husbehov, samt uppföra anläggningar. Rätt att jaga och fiska kan inte upplåtas utan Länsstyrelsen hanterar tillstånd.	1971-		Samerna har hävdad att deras rätt till marken är starkare - äganderätt/ständig besittningsrätt. Fjällfiske skulle kunna vara ett problem, men är det ej då produktionen är större än uttaget.	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Förordning om statsbidrag till anläggning av allmän skoterled mm (1997:716)	Skydda mark, växt och djurliv.	Administrativt /Ekonomiskt	Enligt denna förordning lämnas statsbidrag till anläggande av allmänna skoterleder och andra anläggningar för skotertrafik i anslutning till sådana leder samt för informationsinsatser om lederna. Vad som avses med anläggande av allmän skoterled och drift av sådan led framgår av 8 och 11 §§ terrängkörningsförordningen (1978:594). Bidrag lämnas i den utsträckning det finns medel. Bidrag lämnas endast till kommuner.	1997-			
Nationalpark	Enligt Miljöbalken 7 kap 2 § är syftet med nationalparker "att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick". Nationalparkerna ska utgöras av representativa landskapstyper som bevaras i naturligt tillstånd, men de ska också vara natursköna eller unika miljöer som kan ge starka naturupplevelser.	Administrativt	Terrängkörning i samband med renskötsel tillåten överallt. Annars innebär nationalpark starkt skydd mot exploatering.				Den totala arealen nationalparker i fjällområdet ska öka med 280 000 hektar.
Naturresevat	Enligt Miljöbalken 7 kap 4§ är syftet med naturresevat "att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet". Syftet är också att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter.	Administrativt	Cirka 75% av arealen utgörs av naturresevat i fjällvärlden. - areal öppet fjällandskap är 901 147 hektar				
Natura 2000	Hejda utrotningen av växter och djur och skydda deras livsmiljöer.	Administrativt	Natura 2000 är ett nätverk av områden som hyser de arter och naturtyper som finns listade i art- och habitatdirektivets bilaga 2 samt fågeldirektivets bilaga 1. Natura 2000 omfattar 388830 hektar fjäll och 59 031 fjällbarrskog. Tillstånd krävs för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i värdena som Natura-området är utpekade för. Regleras i MB 7 kap.				
Riksintresse i Miljöbalken	Att något klassas som riksintresse innebär att staten har starkare ställning gentemot kommunen med möjligheter att ingripa om inte kommunen tar hänsyn till riksintresse i sin planering.	Administrativt	Rennärningen räknas som ett riksintresse liksom exempelvis mineralresurser, kulturmiljövård och friluftsliv.	1987-			
Art- och habitatdirektivet	Skydda arter och naturtyper inom EU	Administrativt	Art- och habitatdirektivet anger vilka arter och naturtyper som ska skyddas inom EU. Vilka dessa är har gemensamt bestämts av medlemsländerna inom EU. I direktivet upptas över 1 000 arter varav ca 150 finns i Sverige. Av 231 naturtyper har Sverige 88. Direktivet infördes 1992 men började gälla 1995.	1995-			

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Fågeldirektivet	Skydda och bevara vilda fåglar och deras livsmiljöer inom Sverige	Administrativt	Enligt fågeldirektivet ska vi skydda och se till att alla vilda fåglar och deras livsmiljöer inom Sverige bevaras. Av Sveriges ca 350 fågelarter är 67 listade i direktivets bilaga 1. Det innebär att särskilda skyddsområden (Special Protection Areas SPA) där dessa fåglar häckar ska pekas ut och ingå i Natura 2000-nätverket.				
Minerallag (1991:45)	Ge tillstånd att undersöka eller bryta en mineralfyndighet, oavsett vem som äger marken.	Administrativt	Den som kan undersöka eller bryta en mineralfyndighet kan beviljas tillstånd enligt minerallagen att göra det, oavsett vem som äger marken. Bergsstaten beslutar om sådana tillstånd. Enligt Miljöbalken krävs tillstånd dessutom i flera fall från länsstyrelsen eller miljödomstolen.	1992-			Översyn av minerallagen med syfte att utveckla regelverket så att markägare, sakägare och kommuner med ökad tydlighet och effektivitet ska få tidig information om vad som avses med en undersökning enligt minerallagen, ska rapporteras senast 30 april 2012.
Stöd för skötsel av renvallar och renhägn		Ekonomiskt					
Rovdjurs-ersättning	Kompensera samebyarna för förekomst av rovdjur och antalet föryngringar (hona med årskull) i renskötselområdet. Ge ersättning till fiskare, bönder för att öka förståelsen och toleransen för rennäring och rovdjur.	Ekonomiskt	Bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för skada på ren orsakade av vilt. Ersättningssystemet är i grunden förebyggande eftersom ersättning ges oavsett om renar dödas eller inte. Grundas på viltskadeförordningen (SFS: 2001:724) och Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering samt bidrag och ersättning för rovdjursförekomst i samebyar (NFS 2004:17). Bidrag enligt 3 § och ersättning enligt 4 § lämnas till åtgärder och för skador inom en samebys betesområde i Sverige och inom de områden i Norge som disponeras av svenska samebyar med stöd av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbete. 3 § Sametinget får till en sameby lämna bidrag till åtgärder för att förebygga att varg, björn, järv, lo eller kungsörn orsakar skador på renar. Bidrag får lämnas endast efter ansökan och för åtgärder som normalt inte ingår i renskötseln. Ger även bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för skada på annat än ren. http://www.sametinget.se/1123	2001-			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Renbeteskonventionen	Överenskommelse mellan Sverige och Norge som ger rätt att använda mark i Norge respektive Sverige.	Administrativt	Renskötsel och rovdjursförvaltning är gränsoverskridande.				Konventionsarbete pågår nu. Sapmi.se Nu följer man 1786 års konvention.
Gränsvärde för buller från nya snöskotrar	Minska buller	Administrativt	Maxnivå för buller sätts för produktion av skotrar. Bestäms av EU.			Sverige har låg rådighet över gränsvärdet. Skotrar produceras i Nordamerika.	Under 2010 lämnades ett förslag till EU-kommissionen om att införa gränsvärden i två steg, med nivåerna 75 dB(A) till 2017 och 73 dB(A) till 2021. EU-kommissionen förväntas lämna besked i frågan under 2011.
Maxnivå för renantal per sameby	Skydda fjäll från överbetning	Administrativt	Länsstyrelsen i respektive län beslutar om maxnivå för renantal eftersom tillgång på vinterbete är begränsad. Länsstyrelsen kan förelägga om vite med stöd av rennäringsförordningen om antalet överträds.				
Allmänna villkor för småviltsjakt		Administrativt	i huvudsak upplåter Länsstyrelsen jakten.				
Jakträtt	Reglera älgjakt	Administrativt	Tillämpning av jaktturism skiljer sig mellan... Länsstyrelsen tar beslut om antal kort.				
Anmälningsskyldighet för helikopter- skidåkning enligt Miljöbalken	Minska buller	Administrativt	Endast i Jämtland				
Restriktioner för överflygning i fjällnationalparker	Skydd mot buller	Administrativt	>300 meter i fyra nationalparker (Stora Sjöfallet, Padjelanta, Sarek, Sänfjället). >600 i en nationalpark (Fulufjället). I övrigt inga restriktioner				
Restriktioner för landning i fjällnationalparker	Skydd mot buller	Administrativt	Gäller i samtliga nio nationalparker i fjällmiljö. Inga restriktioner i A-regleringsområden				
INTERREG IV A	Ska initiera gränsoverskridande arbete bland samer, samt med användning av det samiska samhällets alla resurser, utveckla samiskt kultur- och näringsliv utifrån ett ekologiskt och långsiktigt resursutnyttjande.	Ekonomiskt	Stöd tilldelas projekt som är gränsoverskridande, mellan olika länder och är anknutna till något av följande områden: Utveckling av näringslivet, Forskning, utveckling och utbildning, regional funktionalitet och identitet, Delprogrammet SÅPMI – Gränslös utveckling. http://www.interregnord.com/sv/om-programmet/foerutsaettningar-foer-stoed.aspx	2007			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Bidrag till skonsam terrängkörning	Öka medvetenhet och minska förstörelse	Ekonomiskt/ Information		2010- 2011			
Kompensationsbidrag inom Landsbygdsprogrammet	Bidra till jordbruk i less favored areas (LFA)	Ekonomiskt	Bidrag till jordbruk i område med sämre naturliga förutsättningar för produktion. Stödet bidrar till att behålla en livskraftig landsbygd och ett öppet och varierat odlingslandskap.				Nytt landsbygdsprogram 2014-2020
Lokala vattenvårdsprojekt, LOVA	Ekonomiskt bidrag till lokala vattenvårdsprojekt med mål att minska kväve och fosfor i Östersjön och Västerhavet.	Ekonomiskt	Kommuner och ideella sammanslutningar kan söka bidrag hos Länsstyrelsen.				
Lokala naturvårds-satsningen, LONA	Ekonomiskt bidrag till kommuner för åtgärder i naturvårdsprojekt som bidrar till uppfyllandet av sådana miljö-kvalitetsmål och delmåls om har riksdagen har godkänt.	Ekonomiskt	Kommuner kan ansöka om bidrag hos länsstyrelsen.	2004-			
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Minska kväveutlakningen under vinterhalvåret.	Ekonomiskt		2007- 2013			
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Minska läckage av näringsämnen från åkermark.	Ekonomiskt		2007- 2013			
Miljöersättning, Landsbygdsprogrammet	Förbättra funktionen i de våtmarker som redan finns. Minskar de övergödningsproblem orsakade av växtnäringsläckage.	Ekonomiskt		2007- 2013			
Kulturminneslagen (1988:950)	Skydda värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.	Administrativt	http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/lagar_och_ansvar/kulturminneslagen.html				
Medel för kalkning av sjöar och vattendrag	Motverka försurningsrelaterade skador på växt- och djurliv	Ekonomiskt	Det försurande nedfallet över Sverige har minskat och det har inneburit en återhämtning i många tidigare försurade vatten. Därför har det under senare år varit möjligt att trappa ned eller avsluta kalkningsinsatserna i flera sjöar och vattendrag.	1977-			

Motverkande styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/ utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar
Elcertifikat-systemet	Öka produktionen av förnybar energi	Ekonomiskt	Systemet gör det mer lönsamt att bygga ut småskalig vattenkraft, vilket i vissa fall medför stor negativ inverkan på den biologiska mångfalden i vattendraget. http://energimyndigheten.se/sv/Foretag/Elcertifikat/Om-elcertifikatsystemet/			Ohållbar exploatering, fysisk påverkan	
Regionalt bidrag för projektverksamhet	Ökad tillväxt och en balanserad regional utveckling, men behöver inte vara fördelaktigt för miljön.	Ekonomiskt	Projektverksamheten styrs av reglerna i förordning (2003:596) om regionalt bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken. Regionalt investeringsstöd är ett av de regionalpolitiska företagsstöden.				
Transportbidraget	Ge viss kompensation för de kostnadsnackdelar som näringslivet i de fyra nordligaste länen har, samt stimulera till höjd förädlingsgrad.	Ekonomiskt	http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfo/rtillvaxt/regionalutveckling/transportbidrag.4.21099e4211fdb8c87b800016807.html				

Bilaga 15: God bebyggd miljö - kartläggning av styrmedel

Nationell rådighet

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Plan- och Bygglagen (2010:900)	Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.	Administrativt	Lagen innehåller bestämmelser om 1. lagens syfte och innehåll och definitioner (1 kap.), 2. allmänna och enskilda intressen (2 kap.), 3. översiktsplan (3 kap.), 4. reglering med detaljplan och områdesbestämmelser (4 kap.), 5. att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser (5 kap.), 6. genomförandet av detaljplaner (6 kap.), 7. regionplanering (7 kap.), 8. krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser (8 kap.), 9. bygglov, rivningslov och marklov m.m. (9 kap.), 10. genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder (10 kap.), 11. tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder (11 kap.), 12. byggnadsnämnden (12 kap.), 13. överklagande (13 kap.), 14. skadeersättning och inlösen (14 kap.), 15. domstolsprövning m.m. (15 kap.), och 16. bemyndiganden m.m. (16 kap.).	1987	Se t.ex SOU 2005:77 och SOU 2008:68	För att åtgärda problemen i plan- och byggprocessen har regeringen under senare år tillsatt flera utredningar. Syftet har bland annat varit att förtydliga och förenkla lagstiftningen som reglerar plan- och byggprocessen för att därigenom underlätta bostadsbyggande och främja konkurrens.	Den 2 maj 2011 trädde en ny plan- och bygglag i kraft som ett resultat av ett stort antal utredningar. Den nya lagen ersätter i sin helhet den tidigare plan- och bygglagen (1987:10) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk mm (1994:847).	Externa effekter, Kollektiva nyttigheter (transaktionskostnader)	Kommun, stat/länsstyrelsen, myndigheter, huvudmän för gemenam anordningar Markägare/fastighetsägare, byggföretag/exploatörer, näringsliv

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljöbalken (1998:808)	Syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.	Administrativt	kap 2 Allmänna hänsynsregler, kap 3 Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden, kap 4 Hushållning med mark och vatten kap 5 Miljö kvalitetsnormer, kap 6 Miljökonsekvensbeskrivning ar, kap 7 Skyddade områden, kap 8 Särskilda bestämmelser om skydd av djur och växter, kap 9 Miljöfarlig verksamhet, kap 10 Verksamheter som kan orsaka miljöskada, kap 11 Vattenverksamhet, kap 12 Jordbruk och annan verksamhet, kap 14 Kemiska produkter och biotekniska organismer, kap 15 Avfall och producentansvar, kap 17 Regeringens tillåtighetsprövning, kap 24 Tillstånds giltighet, omprövning, kap 26 Tillsyn	1999-				Externa effekter, kollektiva varor	
Kulturminneslagen (1988:950) Förordning (1988:1188) om kulturminnen m.m.	Genom kulturminneslagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.	Administrativt	Genom kulturminneslagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål. www.raa.se/cms/extern/kulturarv/lagar_och_ansvar/kulturminneslagen.html	1988	Det pågår en översyn av vissa kapitel http://www.raa.se/cms/showdocument/document/externwebbplats/2009/mars/varia2009_3.pdf			Externa effekter, kollektiva varor (Förlust av kulturhistoriska värden)	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Kulturmiljövårdsanslaget</p> <p>Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer</p>	<p>Vårda, bevara och informera om kulturmiljöer med utgångspunkt i bidragsförordningen, regleringsbrev, kulturminneslagen och miljöbalken.</p>	<p>Ekonomiskt</p>	<p>Bidrag, i mån av tillgång på medel, kan gå till:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. • Vård av kulturlandskap och fornlämningar. • Informationsinsatser i anslutning till kulturminnen och kulturmiljöer för att göra dessa tillgängliga för allmänheten och för att informera om dem. • Bidrag till arkeologiska undersökningar vid bostadsbyggande och arkeologiska undersökningar vid mindre arbetsföretag. • Bidrag till särskilda insatser för att bevara och bruka industrisamhällets kulturarv. <p>www.raa.se/cms/extern/vart_uppdrag/vart_uppdrag/kulturmiljovardsanslaget.html</p>	<p>1993</p>	<p>Rapport om 28:26-anslagets användning åren 2000–2004</p> <p>www.raa.se/publicerat/9172093986.pdf</p>	<p>Några av slutsatserna från utvärderingen är att kulturmiljöorganisationens arbete med anslaget har under perioden utvecklats positivt och i tydlig riktning mot samhällets mål för verksamheten. Tyngdpunkten ligger dock fortfarande i ett bevarat och försvarat kulturarv även om arbetet för målet om en hållbar samhällsutveckling har utvecklats starkt.</p> <p>Allt fler insatser bidrar till att nå fler än ett verksamhetsmål. Det första målet om ett försvarat och bevarat kulturarv kan dock i högre grad än i dag kombineras med fler än ett av de övriga målen.</p>		<p>Externa effekter, kollektiva varor (Förlust av kulturhistoriska värden)</p>	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Kulturresevat (Miljöbalken)	Avsikten är att möjliggöra vård och bevarande av värdefulla kulturpräglade landskap. I ett kulturresevat kan hela områdets natur- och kulturmiljövård en skyddas och vårdas. Därmed omfattas byggnader, anläggningar, lämningar och marker - men även sådana värden som består av verksamheter, kunskaper och traditioner kan hanteras inom ramen för kulturresevats förvaltning.	Administrativt	En länsstyrelse eller en kommun kan besluta om att ett område ska skyddas och förvaltas som kulturresevat. I beslutet bestäms syftet med skyddet och vilka föreskrifter som skall gälla i resevatet. Med varje sådant beslut följer också en skötselplan som beskriver målen för bevarandearbetet samt vilka åtgärder som måste genomföras för att målen skall nås. www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/kulturresevat.html	1999	Utvärdering av kulturresevat www.raa.se/publiserat/rapp2010_2.pdf	Några av slutsatserna är att det finns ett stort behov av att utveckla ansvar och metoder för tillsyn – d.v.s. vem som i sammanhanget gör vad och på vilket sätt. I de flesta fallen är det samma funktion på länsstyrelsen och ibland till och med samma person som ansvarar både för förvaltning och också tillsyn. Kommunernas engagemang är i allmänhet mycket lågt vilket bör uppmärksammas med aktiviteter riktade till kommunerna.		Externa effekter, kollektiva varor (Förlust av kulturhistoriska värden)	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen	Syftet med byggnadsminnen är att bevara spår av historien som har stor betydelse för förståelsen av dagens och morgondagens samhälle och att garantera människors rätt till en viktig del av kulturarvet. Statliga byggnader och miljöer med kulturhistoriskt värde kan byggnadsminnesförklaras av regeringen. Riksantikvarieämbetet har tillsyn över de drygt 260 statliga byggnadsminnena.	Administrativt	Länsstyrelserna har möjlighet att genom Kulturminneslagens tredje kapitel byggnadsminnesförklara sådana byggnader och anläggningar som genom sitt "kulturhistoriska värde är synnerligen märkliga eller som ingår i ett synnerligen märkligt bebyggelseområde". Det finns ungefär 260 statliga byggnadsminnen i form av exempelvis regerings- och domstolsbyggnader, försvarsanläggningar, broar, kungliga slott och fyrar. De statliga byggnadsminnena ägs av staten och berättar viktiga delar av Sveriges och den statliga förvaltningens historia. http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/byggnader/byggnadsminnen.html	1988?				Externa effekter, kollektiva varor (Förlust av kulturhistoriska värden)	
Bidrag till organisationer och Arbetlivsmuseer		Ekonomiskt							
Olika utvärderingar					Fördjupad utvärdering – kulturmiljö och kulturhistoriska värden www.raa.se/publiserat/9789172094819.pdf	I utvärderingen har Riksantikvarieämbetet lämnat förslag till tolkning av olika ansvar och roller för Kulturmiljön och kulturhistoriska värden			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Infrastruktur och miljöanpassade transporter									
Plan- och Bygglagen (2010:900)									
Miljöbalken (1998:808)									
Anläggningslagen (1973:1149)	Reglerar s.k. <i>gemensamhet sanläggningar</i> . En gemensamhetsanläggning är en anläggning, av stadigvarande betydelse, som är gemensam för flera fastigheter och som förvaltas av fastighetsägarna	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19731149.htm	1973				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Väglagen (1971:948)	Reglerar allmänna vägar. Normalt är staten ansvarig för byggande och drift av de allmänna vägarna	Administrativt	http://www.notisum.se/Rnp/Sls/lag/19710948.htm	1971				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Avgifter och skatter inom det statliga vägnätet (fordonskatt, trängselskatt, vägavgift, drivmedelskatter, skatt på försäkringspremier för bilförsäkringar, Eurovinjett)	Avgifter och skatter används dels i finansieringssyfte, dels som styrmedel	Ekonomiska			Styrmedel för ett effektivare transportsystem http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6687/2012_106 Styrmedel för ett effektivare transportsystem 2.pdf			Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Subventioner och rabatter		Ekonomiska			Styrmedel för ett effektivare transportsystem http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6687/2012_106_Styrmedel_foer_ett_effektivare_transportsystem_2.pdf			Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Lagen (1995:1649) om byggande av järnväg	Reglerar järnvägar, spårvägar och tunnelbana. Normalt är staten ansvarig för byggande och drift av järnvägarna.	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19951649.htm	1995				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Avgifter och skatter inom järnvägen (spåravgift, olycksavgift, emissionsavgift, tåglägesavgift, passageavgift)	Avgifter och skatter används dels i finansieringssyfte, dels som styrmedel	Ekonomiska			Styrmedel för ett effektivare transportsystem http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6687/2012_106_Styrmedel_foer_ett_effektivare_transportsystem_2.pdf			Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)	Reglerar den allmänna vatten- och avloppsförsköningen. Enskilda va-system faller under bestämmelserna om gemensamhetsanläggningar i anläggningslagen	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20060412.htm	2006				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Avgifter för en allmän va-anläggning	Avgifter för kommunens va-anläggning ska tas ut via en vat-taxa och får inte överstiga kostnaderna för att bygga och driva va-anläggningarna.	Ekonomiskt						Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Ellagen (1997:857)	Reglerar el-ledningsnäten och nätföretagen	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19970857.htm	1997				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Nätavgifter för elektricitet	Reglerar hur nätavgifterna ska utformas.	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19970857.htm (4 kap)	1997				Naturliga monopol	
Lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation	Reglerar telekommunikationsverksamhet. Övergripande målsättningen med lagen är att få säkra och effektiva kommunikationer till god kvalitet och låga priser.	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20030389.htm	2003				Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Skatter och avgifter inom sjöfarten (farledsavgift och lostavgift till staten samt hamn-, varu- och övriga avgifter till kommun/privat)	Avgifter och skatter används dels i finansierings-syfte, dels som styrmedel	Ekonomiska			Styrmedel för ett effektivare transportsystem http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6687/2012_106_Styrmedel_foer_ett_effektivare_transportsystem_2.pdf				
Luffartslagen (2010:500) och luftfartförordning (2010:770)		Administrativt	http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Luffartslag-2010500_sfs-2010-500/ http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Luffartsforordning-2010770_sfs-2010-770/					Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Skatter och avgifter inom luftfart (differentierade startavgifter, avgasavgifter, bulleravgifter, och flygtrafiktjänster samt differentierade passagerare och parkeringsavgifter)	Avgifter och skatter används dels i finansierings-syfte, dels som styrmedel	Ekonomiska			Styrmedel för ett effektivare transportsystem http://publikationswebbutik.vv.se/upload/6687/2012_106_Styrmedel_foer_ett_effektivare_transportsystem_2.pdf			Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lag om kollektivtrafik (2010:1065)	Innehåller bestämmelser om ansvar för regional kollektivtrafik och organisering av regionala kollektivtrafikmyndigheter, om uppgifter och befogenheter för dem som är behöriga myndigheter enligt EU samt allmänna krav på kollektivtrafikföretag, i fråga om trafik på väg, järnväg, spårväg och tunnelbana	Administrativt	http://62.95.69.3/SFSdoc/10/101065.PDF					Naturliga monopol, (stordriftsfördelar), kollektiva nyttigheter, externa effekter	
Regionalt utvecklingsprogram (RUP). Regleras i förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete	Ett regionalt utvecklingsprogram (RUP) utgör en samlad strategi för ett eller flera läns regionala tillväxtarbete. RUP binder samman planeringsprocesser som har betydelse för en hållbar regional utveckling och underlättar samverkan mellan länen.	Administrativt	http://www.regeringen.se/sb/d/9724/a/91340	2007					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Bestämmelser om offentlig upphandling finns i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och i lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (från regeringens skrivelse) Upphandlingar									
Informationsmaterial från myndigheter		Informativt							
Natur- och grönområden									
Plan- och Bygglagen (2010:900)					Statistiska meddelande MI 12 SM 1003 http://www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2005A01X/MI0805_2005A01X_S_M_MI12SM1003.pdf	I alla tätorter har vegetationen ökat på vissa ytor och minskat på andra. Netto-förändringen innebär dock alltid en minskning. Bland de tio orterna i den här studien har vegetationen minskat med mellan 0,6 och 1,5 procent av tätortens landareal. Det innebär en minskning på 23 till 546 hektar.		Externa effekter, kollektiva varor	
Miljöbalken (1998:808)								Externa effekter, kollektiva varor	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordning (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (Lokal naturvårdssatsning, LONA-bidraget)	Statliga bidrag till kommuner för åtgärder i naturvårdsprojekt som bidrar till att nå det generationsmål för miljöarbetet och de miljö-kvalitetsmål som riksdagen har fastställt	Ekonomiskt	http://62.95.69.15/cgi-bin/thw?%24{HTML}=sfst_lst&%24{OOHTML}=sfst_dok&%24{SNHTML}=sfst_err&%24{BASE}=SFST&%24{TRIPSHOW}=format%3DTHW&BET=2003%3A598%24 http://www.naturvardsverket.se/Start/Naturvard/Finansiering-naturvard/Lokala-naturvardssatsningen/	2003	Den lokala Naturvårdssatsningens (LONAs) bidrag till uppfyllelse av miljö-kvalitetsmålen http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-5922-4.pdf	I 2009 års utvärdering anges att 509 projekt har gynnat <i>God Bebyggd Miljö</i> . De vanligaste kategorier av åtgärder (generellt) i LONA är <i>Information</i> . LONA bedöms påverka <i>God bebyggd Miljö</i> i gynnsam riktning, men det är svårt att kvantifiera.		Externa effekter, kollektiva varor	
Informationsmaterial från myndigheter		Informativt						Externa effekter, kollektiva varor	
Förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (Lokala vattenvårdsprojekt LOVA)	Få fram lokala åtgärder som förbättrar havsmiljön genom att minska belastningen av näringsämnen	Ekonomiskt	http://www.havochvatten.se/download/18.64f5b3211343cfd4db2800030918/V%3%A4gledning+f%C3%B6r+st%C3%B6d+til+lokala+vattenv%C3%A5rdsprojekt.pdf http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/ISBN1/8400/978-91-620-8474-5/	2009				Externa effekter, kollektiva varor	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Skogsvårdslag (1979:429)	Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/slis/lag/19790429.htm Skogsvårdslagen anger ramarna för åtgärder i skogen. I början av 1990-talet gjordes avregleringar som innebar ett ökat inslag av "frihet under ansvar". Enligt 1 § ska skogen "...skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls." Enligt 30 § ska hänsyn tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötsel av skog					Externa effekter, kollektiva varor	
Naturvårdsavtal (Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) och 7 kap 3§ andra stycket jordabalken (1970:994, ändrad 1998:861))	Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de naturvärden som redan finns.	Administrativt	I avtalet regleras hur naturvärdena ska bevaras och utvecklas, och vilken ersättning skogsägaren får.					Externa effekter, kollektiva varor	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Hälsa och säkerhet									
Ventilation									
Boverkets byggregler, BBR 19 (BFS 2011:26)	Byggreglerna ställer krav på lägsta uteluftsflöde i ventilationen för att säkerställa en lägsta accepterbar luftkvalitet	Administrativt	Byggreglerna avser krav på luftkvalitet i byggnader, flöden och distribution av ventilationsluft, utformning av installationer och möjlighet att vädra. Ventilationssystem ska utformas så att tillräckligt uteluftsflöde kan tillföras byggnaden. De ska också kunna föra bort tex hälsofarliga ämnen, radon, fukt, besvärande lukt. https://rinfo.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26- BBR19.pdf	1994	"God bebyggd miljö – Utvärdering av delmål för god inomhusmiljö – resultat från projektet BETSI." http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/God-bebyggd-miljo-Utvardering-av-delmal-for-god-inomhusmiljo/	Uppföljningen av kontrollen av ventilationssystem i funktionskontrollerade byggnader visar att felet minskar om upprepade kontroller genomförs. Statistiken visar dock att kontrollen inte utförs i stipulerad takt. Tillsynen behöver skärpas samt omfattande informationsverksamhet för att visa på fördelarna med en periodiskt underhåll och skötsel av ventilationsanläggningarna.		Ofullständig information	
Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken (SOSFS 1999:25)	Råden anger hur tillsynen bör ske.	Administrativt	Vid tillsynen anges bl.a. att en helhetsbedömning av byggnadens förutsättningar bör göras för att bedöma om olägenhet för människors hälsa föreligger. Hänsyn bör även tas till användningssätt och antal personer som vistas i lokalen. De allmänna råden innehåller också vägledande riktvärden. http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/1999-25	1999		Se ovan.		Ofullständig information	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS 2009:02)	Reglerar utformningen av arbetslokaler, arbetsplatser och personalutrymmen.	Administrativt	Föreskriften avser bl.a. luftkvalitet, ventilation, uteluft, tilluft/frånluft och underhåll. http://www.av.se/dokument/afs/afs2009_02.pdf			Se ovan		Ofullständig information	
Egenkontroll för verksamhetsutövare enligt Miljöbalken	Syftar till att bostäder och lokaler för allmänna ändamål används på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer	Administrativt	Verksamhetsutövare (fastighetsägare, nyttjanderättsinnehavare) ska regelbundet kontrollera verksamheten och dess påverkan på miljö och hälsa. Miljöbalkens allmänna hänsynsregler utgör grunden för egenkontrollen.	1999		Se ovan			
Förordning (1991:1273) om obligatorisk ventilationskontroll, OVK	Ventilationen i nya byggnader kontrolleras och följs upp med jämna intervall.	Administrativt	Ägaren till byggnaden ska leva upp till lagstiftningen. Byggnaden besiktas och funktionskontrollanten för protokoll och redovisar resultaten av kontrollen. Kommunens byggnadsnämnd är tillsynsmyndighet. http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Obligatorisk-ventilationskontroll/	1991	"God bebyggd miljö – Utvärdering av delmål för god inomhusmiljö – resultat från projektet BETSI." http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandlingar/Publikationer/2010/God-bebyggd-miljo-Utvardering-av-delmal-for-god-inomhusmiljo/	Trots att kravet på funktionskontroll av ventilationssystem har funnits sedan 1992 saknas utvärderingar av styrmedlet, både vad gäller efterlevnad, effekter och kostnader. Exempelvis saknas utvärderingar som visar i vilken grad den obligatoriska ventilationskontrollen faktiskt bidragit till att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat.	Den nya Plan- och bygglagen (2010:900) och den nya plan- och byggförordningen (2011:383) trädde i kraft den 2 maj 2011. Som följd av den nya lagen och förordningen upphörde förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem. Motsvarande bestämmelser infördes i stället i den nya plan- och bygglagen (2010:900), PBL och i den nya plan- och byggförordningen (2011:338), PBF. regeringen.	Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Radon									
Boverkets byggregler, BBR 19 (BFS 2011:26)	Byggreglerna anger att årsmedelvärdet av strålning från radongas inte får överstiga 200 Bq/m ³	Administrativt	Se syfte <a href="https://info.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26-<u>BBR19.pdf</u>">https://info.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26-<u>BBR19.pdf</u>	1988	”God bebyggd miljö – Utvärdering av delmål för god inomhusmiljö – resultat från projektet BETSI.” http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/God-bebyggd-miljo-Utvardering-av-delmal-for-god-inomhusmiljo/	BETSI-undersökningen visar att cirka 250 000 småhus och cirka 75 000 lägenheter i flerbostadshus har radonhalter över 200 Bq/m ³ . Saneringstakten när det gäller småhus är cirka 5 600 småhus per år. Motsvarande siffra för flerbostadshus är cirka 6 700 lägenheter per år. För skolor och förskolor har stor möda lagts ned på att sanera byggnader av blåbetong. Boverket bedömer att målet för skolor och förskolor samt för flerbostadshus kommer att nås till måläret 2020. För småhus görs bedömningen att det blir mycket svårt att nå målet i tid.		Ofullständig information Externa effekter	
Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken – radon i inomhusluft SOSFS 1999:22 (M) och dess ändringsföreskrift SOSFS 2004:6.	I det allmänna rådet anges riktvärdet för befintlig bebyggelse till 200 Bq/m ³	Administrativt							

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om hygieniska gränsvärden AFS 2007:02	Reglerar radon som nivågränsvärden på 400 Bq/m ³	Administrativt							
Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder SFS 1988:372	Att sänka radonhalten i egnahem.	Ekonomiskt	Bidrag ges för de åtgärder som länsstyrelsen bedömer är nödvändiga för att huset efter åtgärderna ska ha en radonhalt på högst 200 Bq/m ³ www.boverket.se/Bidrag--Stod/Villa/Radonbidrag/		"God bebyggd miljö – Utvärdering av delmål för god inomhusmiljö – resultat från projektet BETSI." http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/God-bebyggd-miljo-Utvardering-av-delmal-for-god-inomhusmiljo/	Någon utvärdering av radonbidraget har inte genomförts. Boverkets statistik visar dock att en hög andel av bostäderna som fått radonbidrag under perioden 2005-2007 även efter vidtagna åtgärder har en radonhalt som överstiger gränsvärdet.		Ofullständig information	
Informationskampanjer (radonguiden, radonguiden.se)		Informativt	http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Bygga-nytt/Radon-i-byggnader/					Ofullständig information	
Strålsäkerhetsmyndighetens informationsmaterial angående radon		Informativt	http://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/Allmanhet/Radon/					Ofullständig information	
Socialstyrelsens informationsmaterial angående radon		Informativt	http://www.socialstyrelsen.se/halsoskydd/inomhusmiljo/radon					Ofullständig information	
Buller									
EU-direktiv om omgivningsbuller . Direktivet infört i svensk lagstiftning genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller.	Stora kommuner, Trafikverk och Trafikstyrelsen ska kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram.	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20040675.htm	2004					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Boverkets byggregler, BBR 19 (BFS 2011:26)	Reglerar att byggnader ska utformas så att uppkomst och spridning av störande ljud begränsas	Administrativt	https://rinfor.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26-BBR19.pdf (avsnitt 7)	1994	"God bebyggd miljö – förslag till nytt delmål för buller inomhus – resultat från projektet BETSI." http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/God-bebyggd-miljo-forslag-till-nytt-delmal-for-buller-inomhus/	BETSI-undersökningen visar att i flerbostadshus besväras en knapp fjärdedel av de boende av enskilda störningskällor. I småhus ser störningsbilden betydligt bättre ut och den största störningskällan är vägtrafik. För att uppnå delmålet år 2020 bedöms drygt 50 000 flerbostadshus behöva åtgärdas.		Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Buller i planeringen Boverkets allmänna råd 2008:1	Rådet avser bl.a. lokalisering och placering av bebyggelse och principer för intresseavvägningar	Administrativt	http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2008/Buller-i-planeringen/		"En effektiv och transparent plan- och byggprocess. Exemplet buller" RiR 2009:5 http://www.riksrevisionen.se/PageFiles/1439/RiR_2009_5.pdf	Riksrevisionens anser i sin rapport (se rapport) att det inte finns en samsyn inom staten om hur buller ska bedömas vid planering och byggande av bostäder. Boverkets, Naturvårdsverkets och Socialstyrelsens allmänna råd och byggregler är inte samordnade.		Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Flygbuller i planeringen - Handbok och allmänna råd Boverket 2010		Administrativt	http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/Flygbuller-i-planeringen/					Externa effekter (negativa), ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2005:6) om buller inomhus	Råden gäller för bostadsrum i permanentbostäder och fritidshus samt för lokaler för undervisning, vård eller annat omhändertagande och sovrum i tillfälligt boende.	Administrativt	http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2005-6					Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2005:7) om höga ljudnivåer	Råden gäller för sådana lokaler och platser, såväl inom som utomhus, där hög musik spelas, t.ex. diskotek, konsert- och träningslokaler.	Administrativt	http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2005-7						
Naturvårdsverkets föreskrifter med stöd av Miljöbalken.		Administrativt							
Naturvårdsverkets allmänna råd för externt industribuller (SNV RR 1978:5 rev.1983)	Riktlinjerna för externt industri-buller är tillämpliga både på ny och befintlig Industriell verksamhet.	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/Documents/allmrad/ar_78_5.pdf					Externa effekter (negativa), ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15)	Råden är avsedda att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått vad gäller störning av buller från områden där bullrande bygg- och anläggningsverksamhet pågår.	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2004/NFS2004_15.pdf					Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15) Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från skjutbanor (NFS 2005:15)	Råden är avsedda att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått avseende störning av buller från skjutbanor	Administrativt	http://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2005/nfs_2005_15.pdf					Externa effekter (negativa), ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om buller samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 2005:16)	Föreskrifterna har anpassats till ett nytt direktiv om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med buller i arbetet (2003/10/EG). Föreskrifterna behandlar, liksom direktivet, uteslutande det buller personer utsätts för dvs. ljudexponering	Administrativt	http://www.av.se/dokument/afs/AFS2005_16.pdf					Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Trafikverkens bidrag till avskärmning av trafikbuller		Ekonomiskt						Externa effekter (negativa)	
Statligt bidrag för bullerdämpande åtgärder vid det kommunala vägnätet		Ekonomiskt	1998					Externa effekter (negativa)	
Spårtrafikutövarnas bidrag till åtgärder till dem som utsätts för tågtrafikbuller		Ekonomiskt						Externa effekter (negativa)	
Boverkets handbok <i>Bullerskydd i bostäder och lokaler</i>		Informativt	http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2009/Bullerskydd-i-bostader-och-lokaler/					Externa effekter (negativa)	
Socialstyrelsens handbok <i>Buller. Höga ljudnivåer och buller inomhus</i>		Informativt	http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2008/2008-101-4					Externa effekter (negativa)	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Arbetsmiljöverkets handbok <i>Buller och bullerbekämpning</i>		Informativt	http://www.av.se/dokument/publikationer/bocker/h003.pdf					Externa effekter (negativa)	
SIS ljudklassningsstandarder		Informativt							
Fukt och mögel									
Plan- och Bygglagen (2010:900), PBL och Plan- och byggförordningen (2011:338), PBF.		Administrativt	Den 2 maj 2011 trädde en ny plan- och bygglag i kraft som ett resultat av ett stort antal utredningar. Den nya lagen ersätter i sin helhet den tidigare plan- och bygglagen (1987:10) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk mm (1994:847).	1987-2011, 2011 –	God bebyggd miljö – förslag till nytt delmål för fukt och mögel (BETSI) http://www.boverket.se/Globa/IT/Webbokhande/Dokument/2011/BETSI-Fukt-och-mogel.pdf	Resultatet från BETSI-undersökningen visar att det finns fukt- och mögelskador i cirka 751 000n byggnader. De utgör cirka 36 procent av samtliga byggnader, förskolor och skolor är inte medräknade. Resultaten visar dock inte hur allvarliga skadorna är för inomhusmiljön.	Den 2 maj 2011 trädde en ny plan- och bygglag i kraft. Den nya lagen ersätter i sin helhet den tidigare plan- och bygglagen (1987:10) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk mm (1994:847).	Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Boverkets byggregler, BBR 19 (BFS 2011:26)	Syftet med reglerna är att begränsa mängden fukt i byggnadens konstruktioner och i utrymmen, så att dessa inte skadas av fukt, dvs. skapa fuktsäkerhet.	Administrativt	https://rinfo.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26-BBR19.pdf (avsnitt 6)	1994	Se ovan	Se ovan		Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Miljöbalken (1998:808)								Externa effekter (negativa), ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken fukt och mikroorganismer (SOSFS 1999:21)		Administrativt	http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/1999-21					Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Arbetsmiljölagen (1977:1160)		Administrativt							
Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2)		Administrativt	http://www.av.se/dokument/afs/afs2009_02.pdf					Externa effekter (negativa), ofullständig information	
Egenkontroll för fastighetsägare enligt Miljöbalken	Egenkontrollen är ett samlingsbegrepp för en rad tekniska kontrollområden som fastighetsägaren enligt Miljöbalken är ålagd att sköta och vid efterfrågan redovisa	Administrativt	Se exempelvis http://www.fastighetsagarna.se/mittnord/tjanster/egenkontroll-for-fastighetsagare						
Lag (2004:752) om skattereduktion för utgifter för byggnadsarbete på bostadshus (ROT-avdraget)		Ekonomiskt							
Boverkets hemsida		Informativt	http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Bygga-nytt/Fukt-i-Byggnader/					Ofullständig information	
Boverkets och Konsumentverkets gemensamma hemsida Omboende		Informativt	http://www.omboende.se/					Ofullständig information	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Informationsmaterial från Fuktkentrum, Byggtjänst och andra organisationer		Informativt	http://www.fuktcentrum.lth.se/					Ofullständig information	
Hushållning med energi och naturresurser samt förebyggande av avfall									
Förordning (2007:160) om stöd Till planeringsinsatser för vindkraft. Boverkets föreskrifter om stöd till planeringsinsatser för vindkraft (BFS 2007:13)	Syftet med stödet är att genom planeringsinsatser klarlägga förutsättningarna för en planerad utbyggnad av vindkraft. Fokus ligger på att i översiktsplanen skapa planmässig beredskap för utbyggnad av vindkraft.	Ekonomiskt	http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Vindkraft/ https://info.boverket.se/VIND/PDF/BFS2007-13VIND1.pdf	2007	http://www.energimyndigheten.se/Global/OM%20oss/Vindkraft/Regeringsuppdrag%202010%2028%20feb.pdf http://www.boverket.se/Global/Planera/Dokument/planeringsfragor/vindkraft/MKB_Studie_redigerad%202011.pdf	Planeringsstödet bedöms ha haft en mycket stor betydelse för kommunerna. Det har inte enbart stimulerat utvecklandet av vindkraftsplaner utan även ökat mellankommunala samarbeten, möjliggjort bättre planeringsunderlag, utvecklat dialogprocessen, metodutveckling, ökat kompetensen inom vindkraftsområdet mm.			

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lagen (1977:439) om kommunal energi-planering Förordning (1977:440) om kommunal energiplanering	Kommun skall i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel	Administrativt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19770439.htm	1977	Kommunal energiplanering (år 2006) http://213.115.22.116/System/TemplateView.aspx?p=Energimyndigheten&view=default&cat=/Rapporter&id=b9028346aa054bd8eae882afc1fc4d6	Vid undersökningen från 2006 var det totalt 73 procent av Sveriges kommuner som hade en energiplan, av dessa var det 41 procent som hade en plan från 2003 eller senare.			
Boverkets byggregler, BBR 19 (BFS 2011:26)	Byggnader ska ha bra inomhusklimat och god inomhusmiljö. För att uppnå detta måste värme och ibland även kyla tillföras. Detta ska uppnås med liten energimängd. Energihushållningen ska emellertid inte drivas så långt att den försämrar inomhusklimatet eller inomhusmiljön.	Administrativt	https://rinfo.boverket.se/BBR%5CPDF%5CBFS2011-26-BBR19.pdf (avsnitt 9)	1994	Energi i bebyggelsen – tekniska egenskaper och beräkningar (BETSI) http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2011/Energi-i-bebyggelsen--tekniska-egenskaper-och-berakningar/	Syftet med BETSI undersökningen är att redovisa de tekniska egenskaperna för bebyggelsens klimatskal och installationstekniska system. Några av resultaten från undersökningen är att det är billigare att reducera energibehovet i lokalbyggnader jämfört med att reducera behovet i bostadshus. Vidare anges att även om energikraven skärps dramatiskt i nya byggnader kan det inte mer än marginellt leda till uppfyllandet av riksdagens delmål om energianvändning år 2050. För målfyllnad krävs åtgärder i det befintliga beståndet.	Energikraven i Boverkets byggregler skärps successivt när expertutvärderingar vid hand utfallet på energianvändningen och åtgärdskostnaderna är verifierade och går i positiv riktning, samtidigt som andra väsentliga egenskapskrav inte äventyras.	Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader, förordningen (2006:1592) om energideklaration för byggnader, samt Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2007:4) om energideklaration för byggnader	Främja en effektiv energianvändning och en god inomhusmiljö i byggnader	Administrativt/informativt	http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-2006985-om-energideklar_sfs-2006-985/ http://www.boverket.se/Lag-ratt/Boverkets-forfattningssamling/BFS-efter-forkortning/BED/	2006	<p>Utvärdering av energideklarationer</p> <p>http://www.boverket.se/Global/Webbokhande/Dokument/2010/utvardering_systemet_energideklarationer_2009.pdf</p>	<p>Fastighetsägarna anser att de energiexperter som upprättar deklARATIONERNA är kompetenta och oberoende. Den brist på experter som fanns inledningsvis verkar inte längre finnas.</p> <p>Den tidsåtgång för datainsamling och de priser för en energi-deklaration som fastighetsägarna uppger tyder på att underlag för analyser och själva analyserna inte är så omfattande att alla tänkbara lönsamma åtgärder kan ha undersökts.</p>	Från den 1 juli 2012 gäller ändrade bestämmelser för energideklarationer. Förändringarna i lagen innebär bl.a. att energideklarationen ska kunna visas upp och även överlämnas vid försäljning och uthyrning.	<p>Externa effekter (negativa)</p> <p>Ofullständig information</p>	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Stöd för konvertering från stöd för konvertering från oljeuppvärmningssystem i bostadshus.</p> <p>Förordning (2005:1256), Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2006:03)</p>	<p>Främja en effektiv och miljöanpassad användning av energi samt en minskad oljeanvändning för uppvärmningsändamål i småhus. Vidare syftade stödet till att hålla användningen av fossila bränslen på en låg nivå samt bidra till att energiförsörjningen i ökande utsträckning ska baseras på förnybar energi</p>	Ekonomiskt		2006 - 2007	www.boverket.se/Om-Boverket/Webbshop/2008/Mindre-olja-bättre-miljo---men-till-vilket-pris/	<p>De politiska målsättningarna, låt vara allmänt hållna, kan sägas ha uppfyllts. Dock menar Boverket att stödet stimulerade en åtgärd som även utan stöd var såväl samhällsekonomiskt som privatekonomiskt lönsam. Trots de positiva effekterna, anser verket vidare, att det går att ifrågasätta om det borde ha införts något stöd för att påverka marknadsmekanismerna, som redan under decenniets första hälft på ett tydligt och effektivt sätt styrde utvecklingen mot en minskad oljeanvändning.</p>		<p>Externa effekter (negativa)</p> <p>Ofullständig information</p>	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Förordningen (2005:205) om stöd till investeringar i energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet (OFFROT)</p> <p>Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2005:6)</p>	<p>Främja en ökad energi-effektivitet och ökad användning av förnybara energikällor. Dessutom skulle stödet bidra till att öka investeringarna inom bygg- och fastighetssektorn.</p>	Ekonomiskt	<p>http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20050205.htm</p> <p>https://rinfo.boverket.se/OFFROT/PDF/BFS2005-6OFFROT1.pdf</p>	2005-2008	<p>Utförningen reducerade effekterna – Boverkets utvärdering av OFFrotstödet www.boverket.se/Global/Webbhandel/Dokument/2010/Utförningen_reducerade_effekterna.pdf.</p> <p>”En utvärdering av kostnads-effektiviteten i stödet till nergi-investeringar i lokaler för offentlig verksamhet” (Konjunkturinsitutet) http://www.konj.se/856.html</p>	<p>Boverket anser att det under stödets levnad fanns existerande och väl fungerande styrmedel, som syftade till att korrigera för de miljöförstörande utsläppen. Dessa styrmedel påverkade dessutom energipriserna på ett sådant sätt att de gav fastighetsägarna incitament att vidta energieffektiviserande åtgärder. Boverket slutsats blir att det på goda grunder går att ifråga sätta de miljö- och energipolitiska motiven för OFFrotstödet. Stödet hade även låg additionalitet.</p>		<p>Externa effekter (negativa), kollektiv nytthet (försörjningstrygghet?)</p>	
<p>Förordningen (2006:1587) om stöd för installation av energieffektiva fönster eller biobränsleanordningar i småhus.</p> <p>Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2007:2)</p>	<p>Effektivisera energianvändningen och öka andelen förnybar energi.</p>	Ekonomiskt	<p>http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20061587.HTM</p> <p>https://rinfo.boverket.se/MILJÖROT/PDF/BFS2007-2MILJÖROT1Rättelseblad.pdf</p>	2004 - 2009	<p>http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbhandel/Publikationer/2010/Utvardering-av-stodet-for-installation-av-energieffektiva-fonster-eller-biobransleanordningar</p>	<p>Boverket konstaterar i sin utvärdering både för stödet till installation av fönster och för stödet till biobränsleanordningar att de har verkat i enlighet med sina syften. Dock har båda stöden låg additionalitet. En stor del av det uppnådda resultatet skulle ha uppnåtts även utan stöd.</p>		<p>Negativa externa effekter,</p>	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordningen (2005:1255) om stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus. Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2006:2)	Främja en effektiv och miljöanpassad elanvändning för uppvärmningsändamål i bostäder.	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20051255.htm http://www.boverket.se/Lag-ratt/Boverkets-forfattningssamling/BFS-efter-forkortning/DIREL/	2006 - 2010.	Utvärdering av stödet för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus http://www.boverket.se/Global/Webbokhandelen/Dokument/2011/Utv%c3%a4rdering%20av%20st%c3%b6det%20fr%c3%b6r%20konvertering%20fr%c3%a5n%20direktverkande%20elvc3%a4rme.pdf	Stödet bedöms ha haft en positiv men begränsad effekt på elanvändningen för uppvärmningssyften. Kostnaden för staten var dock relativt låg per inbesparad kWh el jämfört med andra stöd			
Förordningen (2006:1028) om stöd för installation av solvärme i kommersiella lokaler. Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2006:15)	Främja en effektiv och miljöanpassad användning av energi genom användning av solvärme för uppvärmningsändamål i kommersiella lokaler	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20061028.HTM https://rinfo.boverket.se/SOLROT/PDF/BFS2006-15SOLROT1.pdf	2006-2008				Negativa externa effekter, innovationsrelaterade misslyckanden	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordning (2000:287) om statligt bidrag till investeringar i solvärme	Främja användningen av solvärmeteknik för uppvärmning av bostäder för permanent bruk och vissa lokaler.	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20000287.HTM	2000 - 2008	Utvärdering av solvärmebidraget och solvärmestödet http://www.boverket.se/Global/Webbokhandelen/Dokument/2012/Utvardering-av-solvarmebidraget-och-solvarmestodet.pdf	Användningen av solvärmetekniken (den årliga försäljningen av solfångare) har ungefär tredubblats jämfört med försäljningsnivån innan stöden infördes. En orsak till detta är sannolikt att stöden skapat en ökad efterfrågan på solfångare. Vidare har solvärmens lönsamhet förbättrats, främst under senare halvan av perioden (2006-2011).		Negativa externa effekter, innovationsrelaterade misslyckanden	
Förordning (2008:1247) om stöd för investeringar i solvärme	Främja användningen av solvärmeteknik	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20081247.HTM	2008-2010	Utvärdering av solvärmebidraget och solvärmestödet http://www.boverket.se/Global/Webbokhandelen/Dokument/2012/Utvardering-av-solvarmebidraget-och-solvarmestodet.pdf	Se ovan		Negativa externa effekter, innovationsrelaterade misslyckanden	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
LÅGAN	Energieffektiv ny- och ombyggnad.	Ekonomiskt	Program för byggnader med mycket låg energianvändning (Lågan) är ett femårigt program som ska stimulera till energieffektiv ny- och ombyggnad. Stöd kan sökas för demonstrationsprojekt och för regionala/lokala samverkansinitiativ. http://www.laganbygg.se/	2010-	Marknadsöver sikt av uppförda lågenergibygg nader http://www.laganbygg.se/Us erFiles/Filer/L AGAN_rapport_2011_01.pdf	Utredningen visar att marknaden för lågenergibyggnader tidigare har utvecklats mycket långsamt men att den har börjat ta fart under de senaste åren. Totalt rör det sig om drygt 100 villor, 3200 lägenheter och 700 000 m2 lokalyta som byggts som lågenergibyggnader. Andelen lågenergibyggnader av villor var fortfarande bara 1 procent 2010 medan andelen lågenergibyggnader av uppförda lägenheter i flerbostadshus 2010 var 11,2 procent. Samma år hade över 8 procent av den totala nyuppförda lokalytan betydligt lägre energianvändning än energikraven i gällande byggregler.		Innovationsrelaterade misslyckanden	
Förordning (2009:1577) om statligt stöd till energikartläggning. Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd (STEMFS 2010:2)	Uppnä en effektiv användning av energi bland företag	Ekonomiskt	http://www.notisum.se/Pub/Doc.aspx?url=/rnp/sis/lag/20091577.htm http://energimyndigheten.se/Foretag/Energieffektivisering-i-foretag/Energikartlaggningscheck---ett-stod-for-energikartlaggning/	2010-2014	http://energimyndigheten.se/Foretag/Energieffektivisering-i-foretag/Informations--och-utbildningsmaterial/			Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Energieffektiva myndigheter (Energitjänstedirektivet 2006:32/EG, Förordning (2009:893) om energieffektiva åtgärder för myndigheter)	Att bidra till en effektiv energianvändning i den offentliga sektorn.	Information	Åtgärder genomförs genom åtgärder i lokaler, vid upphandling av utrustning, effektivisering av tjänster som handlas upp eller tillhandahålls. www.energimyndigheten.se/sv/Offentligsektor/Energieffektivamyndigheter/	2009-				Ofullständig information	Offentliga myndigheter
Förordning (2009:1533) om statligt stöd till energieffektivisering i kommuner och landsting Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd (STEMFS 2010:5)	Bidra till att kommuner och landsting föregår som goda exempel för en effektiv användning av energi i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006	Ekonomiskt	Alla kommuner och landsting som åtar sig att arbeta aktivt med energieffektivisering kommer att erhålla ett årligt ekonomiskt stöd. Totalt avsätts 99 miljoner kronor per år för kommuner och landsting. http://energimyndigheten.se/Global/Offentlig%20sektor/Energjarbete%20i%20kommun,%20i%c3%a4n%20och%20region/Energieffektiviseringst%c3%b6d/Dokument%2020120120/ET2010_31W_v%c3%a4gledning%20f%c3%b6r%20en%20lyckad%20strategi.pdf	2010-2014				Ofullständig information	Offentliga myndigheter

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordning (1997:1322) om bidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning	Syftet är att ge en opartisk energi-rådgivning	Ekonomiskt/information	Energi- och klimatrådgivningen ska ge lokal och regional anpassad kunskap om energieffektivisering, energianvändning och klimatpåverkan samt om förutsättningar att förändra energianvändningen i lokaler och bostäder och/eller transporter av personer och gods. Bidrag lämnas endast för energi- och klimatrådgivning som en kommun ensam eller i samarbete med andra kommuner ansvarar för. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/Kommunal-energiradgivning/	2010-	Allmänheten och den kommunala energi- och klimatrådgivningen 2009 http://webbshop.cm.se/System/TemplateView.aspx?p=Energimyndigheten&view=default&cat=/Rapporter&id=12a3a4d89c14482aa925ae166b3ceb07	Kunskapen om att kommunen erbjuder energi- och klimatrådgivning är i princip oförändrad jämfört med 2007; 34 procent år 2009 jämfört med 35 procent 2007. Annonser och artiklar i lokalpress är, liksom 2007, den vanligaste kanalen genom vilken intervjupersonerna fått reda på att kommunen erbjuder energi- och klimatrådgivning. Kanalens betydelse har dock minskat något; 2009 anger 30 procent detta svarsalternativ jämfört med 34 procent 2007. Kommunens hemsida har ökat i betydelse som informationskanal. 15 procent fick kännedom om energi- och klimatrådgivningen via kommunens hemsida jämfört med 8 procent 2007.		Ofullständig information	Offentliga myndigheter

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
EU-stöd till lokala och regionala energiprojekt	Energibesparing/energieffektivisering och förnybar energi, särskilt i urbana miljöer.	Ekonomiskt	Investeringar med fokus på energieffektivisering hos offentliga myndigheter från kommissionens Handlingsplan för energieffektivisering 2011. Investeringar i hållbara energiprojekt på initiativ av lokala, regionala och (i vissa fall) nationella offentliga myndigheter kan bl.a. omfatta: energibesparande åtgärder i offentliga och privata byggnader; investeringar i kraftvärme med hög energieffektivitet inklusive mikrokraftvärme och fjärrvärme-/fjärrkylsystem. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/EU-stod-till-lokala-och-regionala-energiprojekt/	2011				Ofullständig information	Offentliga myndigheter
Förordning (SFS 2009:689) om statligt stöd till solceller Statens energimyndighets föreskrifter och allmänna råd (STEMFS 2009:4)	Syftet med detta stöd är att bidra till omställningen av energisystemet och till näringslivsutveckling inom energiteknikområdet	Ekonomiskt	Stödet gäller alla typer av elnätsanslutna solcellssystem. Bidraget är på 45 % och gäller hela solcellsinstallationen, både material och arbete	2009-2011				Negativa externa effekter, innovationsrelaterade misslyckanden	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
ROT-avdraget	Stimulera byggsektorn, minska svartarbete i byggsektorn	Ekonomiskt	Det huvudsakliga syftet med skattereduktionerna är att minska svartarbetet och öka efterfrågan på arbetskraft inom byggsektorn. Skattereduktion kan beviljas för reparationer, underhåll samt om- och tillbyggnad. Detta kan därmed också omfatta energieffektiviserande åtgärder. Du måste äga och bo i den aktuella lägenheten, därmed begränsad tillämpning i brf och hyresfastigheter.	2009-				Negativa externa effekter, innovationsrelaterade misslyckanden	
Ekonomiskt stöd till informations-, utbildnings- och samverkansprojekt	Energieffektivisering.	Ekonomiskt	Energimyndigheten avsätter varje år medel för informations- och utbildningsprojekt till regionala samverkansprojekt och nätverksaktiviteter ska förstärka regionalt och lokalt energi- och klimatarbete. Syftet är att öka energieffektivitet. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/Ansokan-om-stod-till-informations-och-utbildningsprojekt/	2011-				Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Uthållig kommun	Utveckla och stärka det lokala arbetet med energifrågor.	Information	Uthållig kommun är ett samarbete mellan Energimyndigheten och utvalda kommuner i Sverige. Programmet utgår från den medverkande kommunens egna ambitioner att göra det lokala samhället mer uthålligt. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/uthallig-kommun/	2003-	Uthållig kommun 2003-2007 http://webbshop.cm.se/System/TemplateView.aspx?p=Energimyndigheten&view=default&cat=/Rapporter&id=b968762965054fb5a4621fe9f0b20415 Uthållig kommun etapp 3 http://www.energimyndigheten.se/Global/Offentlig%20sektor/Uthallig%20kommun/uthallig_kommun_etapp_3_dnr_481-11-1199[1].pdf			Ofullständig information	
Informationsmaterial och verktyg	Energi-effektivisering.	Information	Energimyndigheten, Boverket m.fl. har tagit fram informationsmaterial om energianvändning som kan vara till nytta för allmänheten och företag, och som de kommunala energi- och klimatrådgivarna också kan använda i arbetet. T.ex. Energikalkylen, Vindlov, Energiaktiv, Energimyndighetens hushålls- och företagssidor	1997-	www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/Kommunal-energiradgivning/Informationsmaterial-energiradgivning/			Ofullständig information	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Informationskampanjer	Energi-effektivisering							Ofullständig information	
HyLok - nätverk för myndigheters energieffektivisering av lokaler (Energitjänstedirektivet 2006:32/EG, Förordning (2009:893) om energieffektiva åtgärder för myndigheter)	Effektivisering av framförallt verksamhetsel, men också övrig energianvändning.	Information	HyLok, Statliga Hyresgäster för energieffektivisering av Lokaler, är ett nätverk med statliga myndigheter som arbetar med energieffektivisering. Nätverket arbetar utifrån ett hyresgästperspektiv med effektivisering av framförallt verksamhetsel, men också övrig energianvändning. Nätverket är också ett forum där myndigheterna kan dela med sig av erfarenheter och frågeställningar inom energiområdet. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/HYLOK/	2009-				Ofullständig information	
HyBo - nätverk för hyresgäster	Energi-effektivisering		HyBo, är ett nätverk som arbetar för hyresgästers möjligheter att aktivt bidra till energieffektiviseringen i flerbostadshus. bl.a. i samverkan med fastighetsägare. Frågor som individuell mätning, krav på hyresvärden och ekonomiska incitament för hyresgäster diskuteras.					Ofullständig information	
BeLok beställargrupp	Effektivare energianvändning och ökad användning av förnybar energi	Information	Syftet är att påskynda utvecklingen mot mer energieffektiva produkter och system.	2001-				Ofullständig information, misplaced incentives	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
BeBo beställargrupp	Energi-effektivisering	Information	Nätverk med fastighetsägare till miljonprogramsområden och Energimyndigheten som driver utvecklingsprojekt med fokus på energieffektivitet och miljöfrågor. BeBos aktiviteter ska genom en samlad beställarkompetens leda till att energieffektiva system och produkter tidigare kommer ut på marknaden.	1989-				Ofullständig information, misplaced incentives	
Bygga-Bo-Dialogen	Energi-effektivisering	Information	Bygga-bo-dialogen innehöll 44 aktörer som sedan 2005 utvecklat, upphandlat och genomfört det nationella kompetensutvecklingsprogram som kallas bygga-boutbildningar. Programmet innehåller en utbildningsmetod (i dialogform utifrån deltagarnas erfarenheter), utbildningsmaterial för tre målgrupper med olika inriktningar samt ett utbildningsmaterial för det nya nationella klassningssystemet Miljöklassad Byggnad.	2003-2010		Enligt oberoende utvärderingar har Bygga-bo-dialogens kompetensutvecklingsprogram haft stor genomslagskraft i bygg- och fastighetssektorn. Flera ville att utbildningarna skulle fortsätta, och materialet finns för fri vidareutveckling, dock ej med namnen ByggaBo och Miljöklassad byggnad.		Ofullständig information	
Cerbof - forskning för långsiktigt hållbara byggnader	Energi-effektivisering		Programmet Cerbof - centrum för energi- och resurseffektivitet i byggande och förvaltning. Driver forsknings- och innovationsprojekt inom renovering av miljonprogrammen, energieffektiva lokaler och beteende. http://www.cerbof.se/					Innovationsrelaterade misslyckanden	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Ekonomiskt stöd till regionala energikontor	Energi-effektivisering	Ekonomiskt	Energikontoren får stöd för samordning av energi- och klimatrådgivning och för regional energiaktör och energikompens för regionen. www.energimyndigheten.se/sv/Offentlig-sektor/Regionala-Energikontor/Ekonomiskt-stod/Principer-for-bidrag/	2002-		Utvärdering 2008-2010 visar på hög aktivitet, många projekt. Svårt dock att kvantifiera och isolera effekter, särskilt i kWh.		Ofullständig information	
Ekonomiskt stöd till länsstyrelser	Syftet med bidraget är att stödja länsstyrelsernas arbete med strategisk samordning, vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna	Ekonomiskt/Information	Länsstyrelserna får stöd för strategiskt arbete med klimat och e-eff i sina län. Strategierna kan innehålla fokus på bostäder/service.	2010-				Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Energiskatt (Energiskattedirektivet 2003/96/EG) (Lagen om skatt på energi 1994:776)	Effektivisera energianvändningen.		Sedan början av 1990-talet har energibeskattnings miljöprofil förstärkts. Den rådande energibesattningen ska bidra till en effektivare energianvändning; gynna användningen av biobränslen; skapa drivkrafter för att minska företagens miljöbelastning; skapa förutsättningar för inhemsk produktion av el.	1957-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar	Energi- och koldioxidskatterna har bidragit till kraftiga utsläppsminskningar i sektorn bostäder- och lokaler samt inom fjärrvärmesektorn samt dämpat utsläppsutvecklingen i transportsektorn. Styrningen mot lägre utsläpp i fjärrvärmeproduktionen samt för uppvärmning till bostäder inleddes redan före år 1990 bland annat eftersom biobränslen redan då var befriade från energiskatt.		Negativa externa effekter	Alla samhällsaktörer
Koldioxidskatt	Minska användningen av fossila bränslen			1991-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar	Se ovan		Negativa externa effekter	
Handel med utsläppsrätter (Klimatkonventionen, Kyotoprotokollet, Bränslekvalitetsdirektivet 2003/87/EG, Förordning (2004:1205) om handel med utsläppsrätter)	Minska användningen av fossila bränslen i den handlande sektorn.	Ekonomiskt/administrativt	Handel med utsläppsrätter för koldioxid från anläggningar för produktion av el och värme, raffinaderier, anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas och glasfiber, cement och keramik, samt anläggningar som producerar papper och pappersmassa	2005-	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar			Negativa externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Delegation för hållbara städer	Omställning till ekologisk hållbarhet på lokal nivå	Ekonomiskt	Stödet ska skapa attraktiva och ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara stadsmiljöer som bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser och är goda exempel på stadsbyggnadsåtgärder med integrerad planering och tillämpad miljöteknik, www.hallbarastader.gov.se/bazment/hallbarastader/sv/start.aspx .	2009-					
Lokala investeringsprogrammet, LIP	Omställning till ekologisk hållbarhet på lokal nivå	Ekonomiskt	Ett lokalt investeringsprogram skulle bestå av en eller flera samverkande åtgärder för att öka den ekologiska hållbarheten. Inriktningen på programmet bestämdes av den sökande kommunen och urvalet av åtgärder utgick från en samlad analys av kommunens förutsättningar.	1998-2002	211 investeringsprogram med 1835 åtgärder genomfördes och bidrog till energi-effektivisering, energi-omställning, goda boendemiljöer, rena utsläpp till luft/vatten och öka den biologiska mångfalden.	Både sektorsspecifika och övergripande utvärderingar av LIP har genomförts, www.naturvardsverket.se/sv/Start/Lagar-och-styrning/Ekonomiska-styrmedel/Investeringsprogram/Resultat-fran-investeringsprogrammen/Utvarderingar-av-LIP/		Negativa externa effekter	
Klimatinvesteringsprogrammet, Klimp	Stöd till lokala projekt som minskar klimatpåverkan	Ekonomiskt	Syftet var stimulera kommuner, företag och andra aktörer att göra långsiktiga investeringar som minskar miljöbelastningen och uppmuntrar lokalt engagemang och lokala initiativ.	2003-2008	126 klimat-investeringsprogram i alla län har genomförts på en investeringsvolym på 8 miljarder kronor.	Det preliminära utfallet av Klimp tillsammans med det tidigare lokala investeringsbidraget (LIP) är att de kan komma att bidra med upp till 1,8 miljoner ton lägre utsläpp per år från 2010.		Negativa externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Ekodesign (Ekodesigndirektivet 2009/125/EG, Lagen om ekodesign (2008:112))	Eleffektivitet	Administrativt	Syftet är att optimera produkternas miljöprestanda och samtidigt bevara deras användningskvalitet/funktionalitet. Förordningar börja gälla direkt. Både ekodesignkraven och energimärkningskraven tas fram i form av produktspecifika EU-förordningar som blir direkt gällande i alla EU:s medlemsländer. I varje förordning anges från vilket datum kraven gäller.	2010-				Ofullständig information (om elförbrukning).	
Lag om märkning av energirelaterade produkter (2011:721) (ersätter lag om märkning av hushållsapparater 1992:1232)	Effektivare energianvändning	Information	Energimärkningen synliggör energianvändningen och underlättar för konsumenter som vill göra energismarta val när de ska köpa nya produkter. http://www.energimyndigheten.se/sv/Foretag/Ekodesign/	2011-				Ofullständig information avseende hållbarheten av energikällor	
Ekonomiskt stöd till informations-, utbildnings- och samverkansprojekt								Ofullständig information	
Informationsmaterial och verktyg								Ofullständig information	
Avfall									
Plan- och Bygglagen (2010:900)									

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Nationell avfallsplan (direktiv 2008/98/EG, Avfallsförordning (SFS 2011:927, 83 §)	Syftar till att styra mot resurshushållning och bättre avfallshandling		Avfallsplanen pekar på en rad initiativ som behöver tas på vägen mot ett mer resurseffektivt samhälle och anger ett antal prioriterade områden där insatser behövs. http://www.naturvardsverket.se/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Ny-nationell-avfallsplan/ http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/6400/978-91-620-6502-7.pdf	2012	Strategier för hållbar avfallshandling. Sveriges avfallsplan (2005) http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-1248-7.pdf			Ofullständig information	
Avfallshierarkin (EU:s ramdirektiv för avfall 2008/98/EG, Avfallsförordning (SFS 2011:927))	EU:s avfallshierarki är en vägledning för hur avfallet bör behandlas i EU. .		Avfallshierarkins fem steg: <ul style="list-style-type: none"> • Förebyggande • Förberedelse för återanvändning • Materialåtervinning • Energiutvinning • Deponering <p>I EU:s avfallsdirektiv anges att avfallshierarkin ska gälla som prioriteringsordning för avfallspolitiken och lagstiftningen. För att främja de alternativ som ger bäst resultat för miljön som helhet kan det dock bli nödvändigt att avvika från en sådan hierarki om det är motiverat på grund av teknisk genomförbarhet, ekonomisk livskraft och miljöskydd. http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/6400/978-91-620-6502-7.pdf</p>						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljöbalkens hänsynsregler, (2 kap 1-7§)	Miljöbalkens hänsynsregler gäller alla verksamheter. Hushållnings- och kretsloppsprincipen innebär till exempel att man ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheten till återanvändning och återvinning.	Administrativt	Betydelsefulla hänsynsregler är kunskapskravet, försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen. Hänsynsreglerna ska tillämpas vid tillståndsprovning, tillsyn och egenkontroll. Miljömål om resurshushållning och låg miljöpåverkan kan vara en hjälp för att tillämpa hänsynsreglerna effektivt.	1999	Strategier för hållbar avfallshantering. g. Sveriges avfallsplan (2005) http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-1248-7.pdf	I avfallsplanen publicerad 2005 anges att hänsynsreglerna ännu inte har slagit igenom tillräckligt. Det finns därför ett behov av ökad vägledning och tillsyn.		Negativa externa effekter, informationsmisslyckanden	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Miljöbalken (producentansvar för avfall) Förordningar: SFS 1994:1205 för returpapper SFS 1994:1236 för däck SFS 2006:1273 för förpackningar SFS 2000:208 för glödlampor SFS 2005:209 för elektriska produkter SFS 2007:185 för bilar SFS 2007:193 för vissa radioaktiva produkter</p>	<p>Syftet med producentansvar är att minska mängden avfall, öka återvinningen och stimulera en mer miljöanpassad produktutveckling och design.</p>	Administrativt	<p>Producenterna ansvarar för att samla in och återvinna sina produkter. I Sverige har vi lagstiftat producentansvaret för åtta produktgrupper i dag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • förpackningar • däck • returpapper • bilar • elektriska och elektroniska produkter (inklusive glödlampor och viss belysningsarmatur) • batterier • läkemedel • radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor <p>http://www.naturvardsverket.se/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Producentansvar/</p>	1993	<p>Samla in, återvinn. Uppföljning av producentansvar för 2009. Rapport 6482</p> <p>http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/SBN1/6400/978-91-620-6482-2/</p>	<p>Sverige når alla EU:s mål för förpackningar. Totala återvinningen (material- och energi-utnyttjande) för samtliga förpackningsslag för år 2009 låg på 78 procent. Återvinningen är högst för glasförpackningar, 93 procent.</p> <p>Vi klarar målen för bilar och däck. År 2010 återanvändes eller återvanns 91 procent av skrotbilarnas vikt, jmf målet 85 procent.</p> <p>Producenterna samlade in 161 439 ton elavfall under 2010 (17,2 kilo per invånare). Det är ett mycket högt resultat jämfört med många andra EU-länder. Målet i EU-direktivet om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter är 4 kg per invånare.</p> <p>http://www.naturvardsverket.se/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Producentansvar/Resultat-av-producentansvaret-for-2010/</p>		Negativa externa effekter, informationsmisslyckanden	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
<p>Miljöbalken (kommunal renhållningsordning)</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om innehållet i en kommunal avfallsplan och länsstyrelsens sammanställning (NFS 2006:6)</p>		Administrativt	<p>Varje kommun ska ha en aktuell renhållningsordning. Renhållningsordningen består av avfallsplan och föreskrifter för avfallshanteringen.</p> <p>Enligt miljöbalken är varje kommun skyldig att ha en avfallsplan. Planerna ska omfatta all slags avfall inom kommunen och visa vilka åtgärder som behövs för att hantera avfallet.</p> <p>http://www.naturvardsverket.se/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Mal-strategier-och-resultat/Avfallsplanering/</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om innehållet i kommunala avfallsplaner och länsstyrelsens sammanställning reglerar vilka uppgifter avfallsplanen ska innehålla.</p> <p>http://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2006/nfs_2006_6.pdf</p>	1991-	<p>Strategier för hållbar avfallshantering</p> <p>http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-1248-7.pdf</p>	<p>Avfallshanteringen har medfört att kommunerna har tagit ett stort ansvar för att förbättra hanteringen av hushållsavfall och farligt avfall. Exempelvis har många byggt ut omfattande system för källsortering och återvinning av olika avfallslag</p>		Ofullständig information	

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer	
<p>Förordningen om deponering av avfall (2001:512).</p> <p>Deponeringsförbud för brännbart (2002) och organiskt avfall (2005). (9–10 §§ förordningen om deponering av avfall (2001:512).)</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2004:4) och allmänna råd om hantering av brännbart avfall och organiskt avfall</p>	<p>Syftet med förordningen är att förebygga och minska deponeringens negativa effekter på människors hälsa och miljön</p>	Administrativt			<p>Naturvårdsverkets länkar till rapporter om avfallsdeponering http://www.naturvardsverket.se/Start/Produkter-och-avfall/Avfall/Hantering-och-behandling-av-avfall/Deponering-av-avfall/Las-mer-om-deponering/</p> <p>Effekter av deponiförordningens införande http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/I-SBN1/6300/978-91-620-6381-8/</p> <p>Uppföljning av deponeringsförbuden http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Om-Naturvardsverket/Vara-publikationer/I-SBN1/5400/91-620-5493-7/</p>		<p>Resultaten från utvärderingen av effekter deponiförordningens införande visar, att det finns en viss osäkerhet vid tolkningar och bedömningar av deponiförordningen. Avfallsområdet upplevs vara komplext och det krävs stor kunskap och erfarenhet för att kunna göra rätt bedömningar</p> <p>Deponeringen av brännbart och organiskt avfall kommer till stor del att upphöra under år 2008</p>		Negativa externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Lag (1999:673) om skatt på avfall (Deponiskatt)	Syftet med denna skatt är att öka de ekonomiska incitamenten att minska mängden avfall samt behandla och återvinna avfall på ett miljö- och resursmässigt bättre sätt.	Ekonomiskt	Skatten är konstruerad så att allt material in till en avfallsanläggning beskattas. Avfall som förs ut från anläggningen eller som används för konstruktioner medges avdrag. Även avfall som av miljöskäl är mest lämpliga att deponera medges avdrag http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19990673.htm	2000		Effekterna av deponiskatten är inte entydigt positiva. Den skattepliktiga deponeringen har minskat markant, men det är osäkert hur mycket jungfruligt material som egentligen har ersatts genom återvinning av material.		Negativa externa effekter	
Lokala investeringsprogram (LIP)	Syftet var att öka den ekologiska hållbarheten. Ett underordnat syfte var att bidra till ökad sysselsättning.	Ekonomiskt	Under perioden 1998 till 2002 startade 211 investeringsprogram i 161 kommuner. Programmen har spänt över hela miljöområdet – från energieffektivisering och energiomställning till projekt för att skapa goda boendemiljöer, rena utsläpp till luft och vatten, samt öka den biologiska mångfalden.	1998-2002	http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Lagar-och-styrning/Ekonomiska-styrmedel/Investeringsprogram/Resultat-fran-investeringsprogrammen/Utvarderingar-av-LIP/	Utvärderingar visar att stödet i många fall har varit avgörande för att olika satsningar över huvud taget kommer till stånd. Deponeringen beräknades minska med 370 000 ton avfall som en följd av investeringsstöd till avfallsåtgärder. Åtgärderna inom LIP bedöms ha lett till minskande utsläpp motsvarande 2 % av den totala klimatutsläppen.		Negativa externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Förordningen (2003:262) om statliga bidrag till klimatinvesteringsprogram (KLIMP)	Syftet med Klimp är att stimulera kommuner, företag och andra aktörer att göra långsiktiga investeringar som minskar miljöbelastningen samt att uppmuntra lokalt engagemang och lokala initiativ	Ekonomiskt	Riksdagen har under åren 2003–2008 avsatt knappt två miljarder kronor för stöd till klimatinvesteringar som minskar växthuseffekten, Klimp. Det har resulterat i 126 klimatinvesteringsprogram i samtliga 21 län och en investeringsvolym på 8 miljarder kronor.	2003-2008	Effekter av investeringsprogrammen LIP och KLIMP http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6357-3.pdf	LIP och Klimp ger goda effekter och har gett det svenska miljö- och klimatarbetet en rejäl skjuts framåt de senaste tio åren. Statistik från maj 2012 visar att LIP och Klimp förväntas minska utsläppen av växthusgaser med 1,7 miljoner ton årligen. Det motsvarar cirka 60 procent av det svenska klimatmålet för 2008 - 2012.		Negativa externa effekter	
Förordning (2004:1387) om stöd till investeringar i källsorteringsutrymmen Boverkets föreskrifter och allmänna råd om stöd till investeringar i källsorteringsutrymmen (BFS 2005:2)	Syftet var att stimulera fastighetsägare i befintliga flerbostadshus att inrätta utrymmen för källsortering..	Ekonomiskt	För att erhålla stöd krävdes att det efter åtgärderna skulle det finnas fyra typer av fraktioner; förpackningar, returpapper, batterier och andra elektriska eller elektroniska produkter som inte var skrymmande	2005-2006	Utvärdering av stödet till investeringar i källsorteringsutrymmen http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2007/Utvardering-av-stodet-till-investeringar-i-kallsorteringsutrymmen/	Stödet var på totalt 400 miljoner kronor. Knappt 50 miljoner betalades ut. Skälen till det låga intresset från fastighetsägarna bedömdes vara bristande lönsamhet, svårigheter av praktisk natur, bristande information eller att återvinningssystemen fungerar bra på vissa håll i landet.		Negativa externa effekter	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Miljöbalken (15 kap. 30§, 29 kap. 7§) (nedskräpning)	Syftar till att förhindra nedskräpning	Administrativt			Det här är ingen skräpfråga http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6494-5.pdf	Utvärderingen visar att de kommuner som besvarat enkäten upplever nedskräpningsproblem främst i stadsmiljö och i mindre omfattning längs stränder och vattendrag. Dock är det ungefär en femtedel av kommunerna som uppger att det i stor utsträckning finns problem även i naturmiljö respektive längs stränder och vattendrag.		Negativa externa effekter	
Kommunal differentierad avfallstaxa (renhållningsavgifter)	Renhållningsavgiften ska täcka kommunens hela kostnad för avfallshanteringen	Ekonomiskt	I kostnaden ingår administration av verksamheten genom avfallshandling, kundservice, fakturering och information, servicen som ges vid återvinningscentralerna. Till detta kommer hämtningsavgifter och behandlingsavgifter.						
Ekonomiskt stöd till informationskampanjer och enkäter		Ekonomiskt						Ofullständig information	
Information om enkätresultat över upplevd nedskräpning		Informativt						Ofullständig information	
Information		Informativt						Ofullständig information	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Forskningsprogram met Hållbar Avfallshandtering					http://www.hallbaravfallshandtering.se/innehall/start/startsidan.106.75d7780712240e747ea80009639.html			Informationsrelaterade misslyckanden	
Information om insamlingssystem för avfall (ÅVC mobil insamling av hushållens farliga avfall)		Informativt						Ofullständig information	
Information om goda exempel (infrastruktur för avfallshandtering)		Informativt						Ofullständig information	
Information om EU:s avfallshierarki, där förebyggande av avfall skall främjas, kommunala avfallsplaner, regionala materialförsörjningsplaner		Informativt						Ofullständig information	
Information om goda exempel (infrastruktur för avfallshandtering)		Informativt						Ofullständig information	
Information om anläggningar för tillvaratagande av rötningsbart avfall		Informativt						Ofullständig information	

**Internationella styrmedel t.ex. direktiv, konventioner etc. där det ej finns nationell rådighet.
Huvudsaklig källa: Boverket (2011), "EU:s påverkan på fysisk planering", Rapport 2011:11**

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
SMB-direktivet (2001/42/EG)	Sörja för en hög nivå på skyddet av miljön och bidra till att integrera miljöaspekter i utarbetandet och antagandet av planer och program för att främja en hållbar utveckling.	Administrativt	http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/030923_sea_guidance_sv.pdf	2001	http://www.slu.se/PageFiles/58722/utvarderingEGdirplan.pdf	Utvärderingsarbete har t.ex. pågått inom FN:s luftvårds-konvention (UNECE) med att utvärdera Göteborgs-protokollet			
MKB-direktivet (2011/92/EG)	Att bedömningar görs av miljö-effekter av sådana offentliga och privata projekt som bedöms medföra betydande påverkan på miljön	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:026:0001:0021:SV:PDF	1985					
Art- och habitat-direktivet (92/43/EEG) (Livsmiljödirektivet)	Bidra till att säkerställa den bio-logiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:SV:HTML	1992					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Fågeldirektivet (2009/147/EG)	Behandlar bevarandet av samtliga fågelarter som naturligt förekommer inom medlemsstaterna. Det omfattar skydd, skötsel, förvaltning och kontroll av arterna och fastställer regler för ex-ploatering.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:SV:PDF	2009					
Vattendirektivet (2000/60/EG)	Upprätta en ram för skyddet av inlandsytvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/water_protection_management/l28002b_sv.htm	2000					
Översvämningsdirektivet (2007/60/EG)	Upprätta en ram för bedömning och hantering av översvämningsrisker i syfte att minska de ogynnsamma följderna för hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet i samband med översvämnningar.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:SV:PDF	2007					
Dricksvattendirektivet (98/83/EG)	Skydda människors hälsa från skadliga effekter av föroreningar i dricksvattnet. Säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent.	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/water_protection_management/l28079_sv.htm	1998					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Nitratdirektivet (91/676/EEG)	Skydda vattenkvaliteten genom att förhindra att nitrater från jordbruket förorenar grund- och ytvattnet och genom att främja användningen av goda jordbruksmetoder.	Administrativt	http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/nitrates/sv.pdf	1991					
Grundvattendirektivet (2006/118/EG)	Genom detta direktiv inrättas särskilda åtgärder i syfte att hindra och reglera förorening av grundvattnet.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:372:0019:0031:SV:PDF	2006					
Direktivet om miljö kvalitetsnormer inom vattenpolitikens område (2008/105/EG)	Fastställa miljö kvalitetsnormer för prioriterade ämnen och vissa andra förorenande ämnen i syfte att uppnå en god kemisk ytvattenstatus.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0084:0097:SV:PDF	2008					
Avloppsvattendirektivet (91/271/EG)	Motverka skador på miljön genom att ställa krav på rening av avlopps-vatten från tätorter och vissa industriella processer.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0618%2805%29:SV:HTML	1991					
Badvattendirektivet (2006/7/EG)	Att förbättra kvaliteten på badvattnet vid kuster och sjöar genom regler för övervakning, bedömning och förvaltning.	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/water_protection_management/128007_sv.htm#amingact	2006					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Marina direktivet (2008/56/EG)	Syftar till att garantera skydd och återställande av de europeiska marina ekosystemen, samt att se till att de ekonomiska verksamheter som är knutna till havsmiljön blir hållbara ur miljösynpunkt före 2021	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/water_protection_management/l28164_sv.htm	2008					
Luftkvalitetsdirektivet (2008/50/EG)	Syftet är att bidra till bättre luftkvalitet bl.a. genom att utforma och fastställa mål för och utvärdera luftkvaliteten. Syftet är också att luftföroreningsnivåer inte överskrider lågrisknivåer eller riktvärden. Samt att utsläpp av luftföroreningar i tätorter vid överskridande av gränsvärden måste begränsas	Administrativt	Nytt luft- kvalitetsdirektiv som innehåller 96/62/EG alla dotterdirektiv utom det för PAH och metaller. http://europa.eu/legislation_summaries/environment/air_pollution/ev0002_sv.htm http://www.tofr.info/Huvudindgangar1/EU-register/Luft/Luftkvalitet-och-renare-luft-i-Europa/	2008	Följs upp av kommissionen löpande.	Direktivet utgör en värdefull komponent i arbetet med att förbättra luftkvaliteten att nå mål avseende t.ex. kvävedioxid, ozon och partiklar PM2,5 Styrmedlet bedöms ha stor betydelse för uppfyllandet av miljömålet "Frisk luft" Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande	Revision påbörjas 2012	På marknaden saknas tillräckliga incitament för att minska utsläpp av bl.a. SOx, partiklar och NOx till luften i EU, vilket leder till förkortad livslängd, luftvägssjukdomar, skador på vegetation och material av ozonbildning och sura luftföroreningar	Riktat sig till medlemsstaterna i EU som genom implementeringens utformning kan påverka ett stort antal aktörer.

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
"Takt direktivet" (Direktiv 2001/82/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar)	Begränsa utsläppen av försurande och eutrofierande föroreningar och av ozonprekursorer (Nationella utsläppstak för SO ₂ , NO _x , VOC, NH ₃ till år 2010 för att uppnå de delmål som lagts fram i EU:s försurnings- och ozonstrategier)	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/oj/2001/l_309/l_309_20011127sv00220030.pdf http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Tillstandet-i-miljon/Luft/EUs-utslappstakdirektiv/ .	2001	Arbetet inom detta område anses generellt viktigt. Det förekommer regelbunden översyn och en sorts och utvärderingar sker i samband med förhandlingarna på detta område och där IASA har en viktig roll i bl.a. prognosarbetet etc	Detta styrmedel är viktigt för Sverige eftersom vi inte annars har samma möjlighet eller rådighet att påverka luftutsläpp i närliggande länder. För Sveriges del visar analyser att nyttan överstiger kostnaderna för deltagandet och åtgärder inom ramen för detta direktiv. Är viktigt för att nå mål för ozon och partiklar (PM _{2,5}). Detta styrmedel ansågs vara den viktigaste utsläppsbegränsande lagstiftningen från EU i FU 2007 och är fortsatt mycket viktigt.	EU-kommissionen arbetar med att se över hela luftkvalitetspolitiken inklusive takt direktivet, så att målen för utsläppsbegränsningar sträcker sig bortom år 2010 Ett nytt förslag till takt direktiv med skärpta utsläppstak kan förväntas under 2012/2013	Utsläppen till luft i berörda länder påverkar Sveriges möjlighet att nå miljö kvalitetsmålet negativt. Styrmedel behövs för att värna skyddet av människors hälsa och motverka negativa verkningar från försurning, markeutrofiering och marknära ozon.	Alla sektorer kan potentiellt påverkas beroende på vilket styrmedel som väljs nationellt för att nå åtaganden inom takt direktivet.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Direktiv (2008/1/EG) om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (IPPC-direktivet)	Samordning av åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier inkl större förbränningsanläggningar och djurhållningsanläggningar. Krav på bl.a. användning av bästa möjliga teknik (BAT).	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/12804_5_sv.htm	2008	Kommissionen ser över direktivet och söker förbättringar bl.a. genom åtgärdsplaner och en översyn av den gällande lagstiftningen.	En av de större styrmedlen som kan medföra åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar från vissa stora och medelstora industrier. Styrmedlet bedöms ha mindre betydelse för uppfyllandet av miljömålet, nationellt men kan vara av medelstor betydelse lokalt. Effekt av styrmedlet är storskaligt/ gränsöverskridande	Kommissionen ser över direktivet löpande och det är nu planerat att på några års sikt ersättas med Europa-parlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) (omarbetning).	Utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider mm. från omfattade anläggningar bl.a. större industrier bidrar till miljö- och hälsoproblem, t.ex. försurning och övergödning av mark och vatten, klimatförändringar samt utsläpp av PoP:s.	Näringsliv (inkl. industri och energisektorn)
Bullerdirektivet (2002/49/EG)	Bekämpa det buller som människor upplever i bebyggda områden, offentliga parker eller andra tysta områden i tätbebyggelse, på landsbygden och nära skolor, sjukhus och andra bullerkänsliga byggnader och områden.	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/noise_pollution/121180_sv.htm	2002					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Ramdirektivet för avfall (2008/98/EG)	Skydda miljön och folkhälsan genom att förebygga de negativa följderna av generering och hantering av avfall.	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/ev0010_sv.htm	2008					
Avfallsdeponidirektivet (99/31/EG)	Förebygga eller minska de skador som deponering av avfall vållar på miljön	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/l21208_sv.htm	1999					
Direktiv (2000/76/EG) om förbränning av avfall	I befintlig lagstiftning integrera tekniska framsteg inom området kontroll av utsläpp från förbränning och säkerställa efterlevnaden av gemenskapens internationella åtaganden inom området utsläpps begränsningar	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/l28072_sv.htm	2000					
Sevesodirektivet (96/82/EG)	Förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckor som beror på hantering av farliga ämnen	Administrativt		1996					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Direktiv (2003/87/EG) om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen	Minska användningen av fossila bränslen i den handlande sektorn.	Administrativt	Handel med utsläppsrätter för koldioxid från anläggningar för produktion av el och värme, raffinaderier, anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas och glasfiber, cement och keramik, samt anläggningar som producerar papper och pappersmassa	2003	Sveriges femte nationalrapport om klimatförändringar		Från och med 2013 ersätts nationella planer med ett gemensamt tak för medlemsländernas utsläpp. Taket beslutas av EU kommissionen och kommer att sänkas successivt för att minska utsläppen. Fler växthusgaser och sektorer kommer att omfattas och en del av utsläppsrätter kommer att auktioneras ut.	Utsläpp av koldioxid, dikväveoxid och perflourkolväten	
Inspiredirektivet (2007/2/EG)	Fastställa allmänna bestämmelser för att inrätta infrastrukturen för rumslig information i Europeiska gemenskapen, avsedd att användas för gemenskapens miljöpolitik samt för politik och verksamheter som kan påverka miljön	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:108:0001:0014:sv:PD E	2007					

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Direktiv (2003/4/EG) om miljöinformation	Syftena är bl.a. att garantera rätt till tillgång till sådan miljöinformation som innehas av eller förvaras för offentliga myndigheter och att ange de grundläggande förutsättningarna och villkoren samt förfaranden som i praktiken skall tillämpas för utövandet av denna rätt.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:041:0026:0026:SV:PDF	2003					
Direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (2009/28/EG)	Syftar till att upprätta ett gemensamt ramverk för produktionen och främjandet av energi från förnybara energikällor	Administrativt	http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/en0009_sv.htm						
Kraftvärmedirektivet (2004/8/EG)	Öka energi-effektiviteten och förbättra försörjnings-tryggheten genom att skapa en ram för stöd och utveckling av högeffektiv kraftvärme	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSL:EG:2004L0008:20090420:SV:PDF						
Energitjänstedirektivet ((2006/32/EG)	Främja kostnadseffektiv förbättring av slutanvändningen av energi	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:114:0064:0064:SV:PDF						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Ekodesigndirektivet (2009/125/EG)	Upprätta en ram för fastställande av gemenskapens krav på ekodesign för energi-relaterade produkter i syfte att garantera fri rörlighet för sådana produkter inom den inre marknaden		Olika produkter ska konstrueras för att vara energieffektiva, t ex vitvaror, glödlampor, digitaltvtboxar och varmvattenberedare. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:285:0010:0035:SV:PD E						
Energiskattedirektivet (2003/96/EG)	För att EU:s energimarknad ska fungera vill man ha en gemensam minimiskattenivå för energi-produkter	Ekonomiskt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:283:0051:0070:SV:PD E						
Direktivet för byggnaders energiprestanda (2010/31/EU)	Främjar en förbättring av energiprestanda i byggnader samtidigt som hänsyn tas till utomhus-klimat och lokala förhållanden samt till krav på inomhusklimat och kostnads-effektivitet.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:SV:PD E						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Byggproduktdirektivet (89/106/EEG)	Skapa förutsättningar både för att beskriva bygg-produkter med ett gemensamt tekniskt språk och för CE-märkning. CE-märkta bygg-produkter kan fritt marknadsföras i hela EU- och EES-området. Respektive lands byggregler styr sedan användningen av produkterna.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSL:EG:1989L0106:20031120:sv:PDF						
EU:s gemensamma transportpolitik, KOM/2001/370 slutlig	Vitbok som syftar till att förena den ekonomiska utvecklingen och samhällets höga krav i fråga om kvalitet och säkerhet i syfte att utveckla ett modernt och hållbart transportsystem fram till 2010.		http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/124007_sv.htm	2001	Halvtidsutvärdering under 2006. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0314:FIN:SV:PDF	Kommissionen föreslår nästan sextio åtgärder för att utveckla ett transportsystemet. Ifall många av dessa vidtas kan vitboken få effekt också på försurnings-området. Styrmedlet bedöms ha medelstor betydelse för uppfyllandet av miljömålet "Frisk luft". Effekt av styrmedlet är storskaligt/gränsöverskridande	En ny vitbok kan förväntas för att sträcka sig bortom 2010.	Då transporter ökar och medför försurande utsläpp till luft saknas f.n. tillräckliga incitament att skydda luften	Riktas till medlemsländerna och kan påverka ett flertal aktörer beroende på vilka styrmedel och åtgärder som vidtas.

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Färdplan för ett gemensamt europeiskt transportområde – ett konkurrenskraftigt och resurseffektivt transportsystem, KOM/2011/144 slutlig	Vitbok som lägger starkt fokus på modern infrastruktur, samt prissättning för användning av infrastruktur och metoder för finansiering av infrastruktur		http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0144:FIN:SV:PDF	2011					
Riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätet (beslut nr 661/2010/EU)	Riktlinjerna fastställer projekt av gemensamt intresse och anger detaljerat med översiktsplaner och kartor det nät som ska genomföras fram till 2020. (TEN-T)		http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:318:0042:01:SV:HTML						
Förslag till förordning om unionens riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätet, KOM/2011/0650 slutlig – 2011/0294 (COD)	Förslaget sätter upp ett nytt bindande regelverk om hur nätet ska vara utformat med avseende på åtgärder för att höja transport-säkerhet, kvalitet och drifts-kompabilitet.		http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0650:FIN:SV:PDF						
Förslag på förordning om inrättandet av Fonden för ett sammanlänkat Europa. KOM/2011/0665 slutlig – 2011/0302 (COD).	Infrastrukturfond en ska utgöra det rättsliga instrumentet för KOM att bevilja medel till transport. Energi- och IT-projekt		http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0665:FIN:SV:PDF						

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/år	Uppföljning/utvärdering	Bedömning av styrmedel	Planerade förändringar	Marknadsmisslyckande	Aktörer
Tunneldirektivet (2004/54/EG)	Syftar till att säkerställa en miniminivå för säkerheten för vägtrafikanter i tunnlar.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSL:EG:2004L0054:20090807:SV:PDF						
Direktivet om förvaltning av vägars säkerhet (2008/96/EG)	Föreskriver att trafiksäkerhetsrevisioner ska genomföras av alla vägprojekt.	Administrativt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:319:0059:0067:SV:PDF						
Direktiv om vägavgifter för tunga lastbilar (Eurovinjett-direktivet, 1999/62/EG, senast ändrat genom 2011/76/EU)	Reglerar hur vägavgifter för tunga lastbilar får utformas	Ekonomiskt	http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/single_market_for_goods/motor_vehicles/interactions_industry_policies/l24045b_sv.htm						
Direktiv 2001/14/EG om tilldelning av infrastrukturkapacitet, uttag av avgifter för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur	Reglerar uttag av avgifter för användning av järnvägsinfrastruktur.	Ekonomiskt	http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:075:0029:0046:SV:PDF						
EU:s landsbygdsprogram	Främja en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar utveckling på landsbygden. Åtgärder som genomförs inom ramen för programmet ska beakta miljön och stimulera lokalt engagemang	Ekonomiskt	http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_sv.htm	2007-2013					

Bilaga 16: Ett rikt växt- och djurliv - kartläggning av styrmedel

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter rikt växt och djurliv	Planerade förändringar
Områdesskydd							
Djur och växt skyddsområden	skydda natur och djurliv	Administrativt	Områden som är skyddade, ej får besökas under bestämda delar av året. Total areal skyddad: 95 267 hektar varav landareal 61053 hektar				
Strandskydd	Skydda natur och djurliv vid kustnära områden	Administrativt	Lag som begränsar möjligheten att bygga på strandområden. Kommunerna är ansvariga.	På 1950-talet, stärktes 1994			
Avgifter							
Jaktavgifter	Kontrollerad jakt	Ekonomiskt	Olika avgifter, exempelvis viltvårds-avgiften, en avgift alla jägare betalar (för att få jaktkort) och fällavgifter för älg.			Kontrollerad jakt (minskad?)	
Skötselåtgärder							
Allmänna skötselbidrag till länsstyrelserna	Bevara biologisk mångfald	Ekonomiskt	Ger ersättning för restaurering av skyddade områden och återskapande av livsmiljöer för hotade arter.				
EU-direktiv							
Art-och habitat-direktivet (Natura 2000)	Att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av naturligt förekommande livs-miljöer samt den vilda floran och faunan inom EU:s medlemsländer.		Arter att bevara. Nationellt ansvar för de arter som benämns i direktivet. - 6446747 hektar skyddat inom natura 2000 år 2009.		Projekt "biogeografisk uppföljning" http://www.artdata.slu.se/filer/UppdragNV/3-Biogeografisk-uppfoljning-2011.pdf . SLU -program för biologiskmångfald		Störst påverkans-faktor för arter inom direktivet har skogsbruksåtgärder (Arter och naturtyper i habitat-direktivet - tillståndet i Sverige 2007)
Fågel-direktivet	Att bibehålla eller återskapa arternas populationer på en nivå "som svarar mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov".	Administrativt	Fågelarter att bevara - 2987380 hektar skyddat inom natura 2000 år 2009.	1979			
Cartagena-protokollet GMO under Rio-konvention	Göra det administrativa godkännandeförfarandet för utsläppande på marknaden och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer (GMO) effektivare och öppnare.	Administrativt	Reglerar avsiktlig spridning av GMO i naturen - vägledning som leder till Svenska regleringar, bakgrund till Svensk lagstiftning om genteknik.	2001	Regler om miljöansvar, skadestånd, återställande och samexistens saknas. Svårt att överblicka med lagar på olika nivåer. Krävs riskbedömning och tydlighet. http://www.riksrevisionen.se/PageFiles/1080/RiR_2006_31.pdf	Konventionen har införlivats i svensk lagstiftning Miljöbalken kap 13. Regeringsuppdrag	

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter rikt växt och djurliv	Planerade förändringar
Generell lagstiftning							
Fridlysning av arter	Skydda sällsynta arter	Administrativt	Miljöavgifter, böter och fängelsestraff för större brott mot miljöbalken och artskyddsförordningen.		http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/Hotade%20arter/070845.pdf		
Fredade arter	Skydda hotade arter	Administrativt	Fredning innebär att det är förbjudet att ta djuret från naturen. Vid valet av vilka arter som skall omfattas av skyddsbestämmelser har i huvudsak arterna på Bernkonventionens annex 3, Artdatabankens rödlista (2005) och OSPAR:s vägledande lista behandlats.	(positivt) Fridlysta, rödlistade och program för hotade arter samt de artskydd som regleras inom EU och CITES	Alla vilda fåglar och däggdjur (inklusive fladdermöss) är fredade enligt jaktlagen (SFS 1987:259) och jaktförordningen (SFS 1987:905). Mal, flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla och sirlig skivsnäcka är fredade enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (SFS 1994:1716).		
Lag om viltvårdsområden (2000:592)	Främja viltvården	Administrativt	Enligt denna lag kan två eller flera fastigheter sammanföras till ett viltvårdsområde i syfte att främja viltvården genom en samordning av jakten och åtgärder till skydd och stöd för viltet. Viltvårdsområden (VVO) är en i norra Sverige vanligt förekommande sammanslutning av mark för en bättre jakt och viltvård.	2001		Lag om viltvårdsområde ersatte jaktvårdsområde.	
jaktlag (1987:269)	Begränsa och kontrollera jakt	Administrativt	I 3 § jaktlagen anges att allt vilt är fredat. För fredat vilt gäller fredningen även deras ägg och bon. Detta innebär att vilt endast får jagas – det vill säga fångas eller dödas – om det tillåts enligt jaktlagen.				
jaktförordning (1987:905)	Begränsa och kontrollera jakt	Administrativt	2 § jaktförordningen framgår att ingrepp i fåglarnas bo inte är tillåtet och inte heller att ta eller förstöra ägg. Enligt jaktförordningens bilaga 4 är det dock tillåtet att avlägsna boet, ägg eller ungar om en fågel byggt bo i hus eller gård och detta orsakar allvarlig skada eller olägenhet. Det innebär att det normalt inte är tillåtet att till exempel riva ner svalbon på en gård utan det krävs att jordbrukaren i det här fallet kan visa på risk för allvarlig skada eller olägenhet.				

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter rikt växt och djurliv	Planerade förändringar
Internationella konventioner och överenskommelser							
Konventionen om biologisk mångfald, Rio-konventionen	Att hejda förlusten av den biologiska mångfalden, FN-konvention	Administrativt	Globalt styrdokument - gemensamma globala mål och vägledning. Konvention om biologisk mångfald. Genom att ansluta sig till konventionen har länderna åtagit sig att utarbeta och bibehålla de lagar som behövs för skyddet av hotade arter och populationer. I åtagandet ingår också att utarbeta nationella planer för hur den biologiska mångfalden ska skyddas och resurserna användas på ett uthålligt sätt.	Sverige skrev på 1993	Rapportering från 2009 finns, http://www.cbd.int/doc/world/se/se-nr-04-en.pdf - nationella planer för biologisk mångfald har ersatts med miljömålen mfl. Sverige når inte det striktare EU-målet för biologisk mångfald men några delmål. Åtgärder är inte utförda i den utsträckning man hoppats (http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6389-4.pdf), http://www.sweden.gov.se/sb/d/6936		
Bern-konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö	Samarbeta gällande skydd av arter och miljö	Administrativt	Konventionens parter ska arbeta för att skydda vilda djur och växter och dessas naturliga miljöer, särskilt sådana där det krävs samarbete mellan flera stater för att kunna ge ett bra skydd. Utrotningshotade och sårbara arter ska ges särskild uppmärksamhet. Man ska också utarbeta nationella riktlinjer för skyddet, framför allt skydd för arter som bara finns i ett speciellt område (endemiska) och miljöer som är hotade.	1979		Har bl.a. lett till samarbete (tydliga åtgärder) gällande främmande arter - mårhundar.	
Bonn-konventionen	Att skydda flyttande vilda djur	Administrativt	Konvention om skydd av flyttande vilda djur	1982			
CITES	Skydda växt och djurarter från överexploatering ur handelssynpunkt.	Administrativt	Reglerar handeln med hotade djur, 175 medlemmar. Regleringar är mindre stränga (+färre arter) än Eus (jordbruksverket).	Trädde i kraft 1975 i Sverige			
Rådets förordning	Skydda arter som hotas pga av handel	Administrativt	Rådets förordning (EG) nr 338/97 är en överordnad lagstiftning om djur och växter som hotas på grund av handel. Förordningen reglerar handeln med hotade djur och växter inom EU och med tredje land, det vill säga land utanför EU.				

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter rikt växt och djurliv	Planerade förändringar
Ekonomiska stöd partsöverenskommelser							
LIFE+ EU stöd	LIFE är tänkt att bidra till implementering, uppdatering och utveckling av EU miljölagstiftning och policys genom att finansiera pilot eller demonstration projekt inom EU.	Ekonomiskt	Stöd till åtgärder i Natura 2000 områden men även vissa projekt utanför (exempel bekämpning av mårhund). EU är medfinansierare i både privata och offentliga projekt.	Första prgm:et infördes 1992, Sverige gick med 1995 i EU.	EU utvärdering: http://life.lifevideos.eu/environment/life/publications/lifepublications/evaluation/documents/LIFEplus_mte_report.pdf	Medlen har använts till restaurering och bevarande av naturtyper och arter. Ex: "Strandängar och våtmarker i det öländska odlingslandskapet"	
Viltskade-ersättningen	Att ge ersättning till fiskare, bönder m.fl. för att få acceptans för rovdjuren.	Ekonomiskt	Grundas på viltskadeförordningen (SFS: 2001:724) Ersättning för skador orsakade av vilt. 40M från NV, varav 30M till fisket. 50 M av sametinget, totalt 90M. Leder inte till att förbättra miljön, indirekt?	2001?			
Förordning om viltvårds-områden (1980:896)	Främja viltvården	Administrativt / Ekonomiskt	Förordningen reglerar bl.a. bidrag från viltvårdsfonden.		Detta användes pengarna i viltvårdsfonden till: http://192.36.189.200/sv/Forskning/Varforskning/Viltforskningsprojekt/Viltforskning-2010/		
Planerings och policymaterial							
Grön infrastruktur	Sverige ska uppfylla kraven på gynnsam bevarandestatus enligt "Förordningen om områdesskydd". Skapa struktur i landskapet för att skapa bättre samband i landskapet	Planerings-instrument	Grön infrastruktur är snarar ett mål, liknande generationsmålet, som berör flera miljömål och samhällsställning. Krävs samverkan mellan sektorer, landskap, och politiker.	Under utveckling		Se RU; http://www.naturvardsverket.se/upload/30_global_meny/Yttranden-Yttranden-2011/Gr%C3%B6n%20infrastruktur/Slutlig%20rapport%20RU%20GI%20%20(2)1.pdf	
Nationellt handlingsprogram för bevarandet av genetisk variation hos vilda växter, djur och svampar		Forskning/information	Övervakning, proaktivt informationshämtade, ger förslag på åtgärder, uppföljning, ansvarsfördelning m.m. (Åtgärderna verkar inte vara incitamentsbaserade eller ge sanktioner utan endast uppföljning och forskning).	Programmet sträcker sig från 2009 till 2015.	Ska utvärderas 2012 samt 2015		

NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6415
Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen – en kartläggning

Styrmedel	Syfte	Kategori	Beskrivning av styrmedel	Tid/ år	Uppföljning/ utvärdering	Effekter rikt växt och djurliv	Planerade förändringar
Bidrag till information om stora rovdjur	Ökad kunskap om landets rovdjur, minska konflikter, främja samarbete, insatser i vissa län.	Ekonomiskt	Bidragen går till de två rovdjurscentra, intresseorganisationer samt länsstyrelser, totalt 6MSEK.	NV haft som uppdrag sedan 2002. Bidrag fördelas senast 2011. NV kan kräva återbetalning	Utvärdering av 2007-2008 - http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6303-0.pdf	Svårt att identifiera samlade effekter, resultaten är spretiga; stöden bör ha tydligare målgrupper och insatser bör behövs anpassas.	
Artprojektet - I Linnés fotspår	Ta fram och göra kunskapen om de svenska arterna tillgänglig	Information	En kartläggning av Sveriges fauna och flora ska göras Det finns medel att söka för a att skaffa sig bättre kunskap och vissa växter och djur. Koordineras av SLU, Artdatabanken	2002, planeras att vara klar 2022	Ska bli ca 125 böcker - "Nationalnyckeln" (ca 15 böcker klara?)		
Vykorts-kampanjen	Öka medvetenhet - i samband med året för biologisk mångfald	Information	Vykort med utrotningshotade arter skickades till kommunen.	2010	(ska göras på nytt i samband med det internationella skogsåret 2011)		
Rödlistade arter	Skydda utrotningshotade arter	Information	"Rödlistor" är ett sätt att kartlägga arter som är utrotningshotade, riskerar att bli utrotningshotade eller på något sätt är missgynnade och kan användas som en indikator på drastiska negativa förändringar för en art, antingen i utbredning, eller i faktiskt antal. Metoden används såväl nationellt som internationellt				
Rovdjurscentrat De 5 stora	Öka kunskap om och acceptans för rovdjur	Information	Drivs som en stiftelse, finansieras bl.a. av naturvårdsverket. Har sin bakgrund i Utredningen "Sammanhållen rovdjurspolitik" (SOU 1999:146).	2003			
Åtgärdsprogram							
Åtgärdsprogram hotade arter	Att minska antalet utrotningshotade arter	Ekonomisk/ Administrativ/ Information	Åtgärdsprogrammen är knutna till respektive art eller livsmiljö (drygt 200 program, ca 400 arter) och sträcker sig över en bestämd tidsperiod. Finansiärer för olika åtgärder (ex. information, utbildning, utredning eller restaurering) är NV eller Länsstyrelser.	Påbörjat 2005-2010	Årliga sammanställningar görs, Naturvårdsdirektoratet i Trondheim har gjort en utvärdering.	Till 2015 är målet att andelen hotade arter i Sverige ska ha minskat med 30 procent. En del program verkar ha framgång, men resultatet är blandat.	

Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen

RAPPORT 6415

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6415-0
0282-7298

En kartläggning

Denna rapport innehåller en övergripande kartläggning av styrmedel som styr mot Sveriges miljökvalitetsmål. Kartläggningen tar sin utgångspunkt i ekonomisk teori och gör en ansats att kartlägga vilka marknadsmisslyckanden som föreligger på varje målområde och om det finns styrmedel på plats som korrigerar dessa marknadsmisslyckanden. Befintliga utvärderingar och analyser av styrmedlen redovisas också. Kartläggningen utgör en del av arbetet med den fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålen 2012 och har genomförts av målansvariga myndigheter för respektive miljökvalitetsmål.

Kartläggningen visar att en stor mängd befintliga styrmedel finns på plats, men att det behövs ytterligare eller förbättrade styrmedel för att skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålen. Det saknas utvärderingar för många styrmedel. I det fortsatta arbetet är det angeläget att kontinuerligt arbeta med styrmedelsanalyser och utvärderingar för att se vilka styrmedel som behöver utvecklas, kompletteras eller ersättas.

